

د افغانستان تایید

د ابتدایي ارقامو د ټولونې او
د برخه والو د مشورو په هکله راپور

مخففات

د افغانستان د سوداگريو د ثبت مرکزي اداره	ACBR
د افغانستان د تجارت او صنايعو خونه	ACCI
د افغانستان د استخراجي صنايعو د شفافيت نوبت	AEITI
د افغانستان د مالي مديريت معلوماتي سيستم	AFMIS
افغان گاز تصدي	AGE
ادم سمېټ انټرنېشنل	ASI
په دوديزه او وړه سطحه د کانونو کيندنه	ASM
د کمراکټو د ارقامو لپاره اتومات سيستم	ASYCUDA
د گټه اخيستي مالکيت	BO
د تفتيش مرکزي اداره	CAO
د مدني ټولني سازمان	CSO
نړيواله پرمختيايي اداره	DFID
د استخراجاتو نړيوال پروگرامي ملاتړ	EGPS
د محيطي او اجتماعي تاثير ارزونه	EIA
د چاپېريال د خونديتوب اداره	EPA
د استخراجي صنايعو د شفافيت نوبت	EITI
ناخالص داخلي توليد	GDP
حکومتي مالي احصايي	GFS
د المان د نړيوالي همکاري ټولنه	GIZ
د افغانستان د اسلامي جمهوريت حکومت	GOIRA
مستقل مفتش	IA
نړيوال وجهي صندوق	IMF
د آډېټ په هکله نړيوال معيارونه	ISA
د لويو ماليه ورکونکيو اداره	LTO
د چين ميتالورجیک شرکت	MCC
د تجارت او صنايعو وزارت	MCI
گن مرستندويه وجهي صندوق	MDTF
د اقتصاد وزارت	MOE
د مالي وزارت	MOF

د کانونو او پټروليم وزارت	MOMP
د کڼو برخه والو کروب	MSG
د شمال د ډبرو سکرو تصدي	NCE
غیرحکومتي موسسه	NGO
له سياسي پلوه بانفوذه شخص	PEP
د توليد د شراکت قرارداد	PSC
د تفتيش عالي اداره	SAO
د طبيعي منابعو د پايدار انکشاف پروژه	SDNRP
د حکومت د مالياتو د مديريت کډ معياري سيستم	SIGTAS
د دوه اړخيزې مسؤليت منې د چوکاټ له لارې پرځان بسياينه	SMAF
دولتي تصدي	SOE
د ترکمنستان، افغانستان، پاکستان، هندوستان د گازو د انتقال د پايپ لاین پروژه	TAPI
د تجارت او ثبات د عملياتو لپاره مؤظف ځواک	TFBSO
د مالياتو يا ټکس نمبر	TIN
د وظيفو لايحه	ToR
د متحده ايالاتو نړيواله پرمختيايي اداره	USAID
امريکايي ډالر	USD
په زيات ارزښت لگېدلې ماليه (وي ای ټي)	VAT

٢ مخففات
٧ د ادارې يادښت
٧ عمومي پايلې
٨ سپارښتنې
١٤ معرفي
١٤ د شموليت د دورې خلاصه
١٤ د تطبيق مقصدونه او د کاري پلان په تطبيقولو کې عمومي پرمختگ
١٤ د EITI د راپور ورکولو تاريخچه
١٥ د حکومت، مدني ټولني او شرکتونو فعاليت
١٥ د استخراج د شرکتونو مهمې ځانگړتياوې
١٧ د تاييد د پروسې روښانول
٢٠ I برخه – د MSG نظارت
٢٠ ١.١ د EITI د پروسې نظارت
٢٠ ٢.١ ارزونه
٢٠ د EITI په پروسه کې د حکومت ښکېلتيا (١.١)
٢٢ د EITI په پروسه کې د شرکتونو ښکېلتيا (٢.١)
٢٩ د MSG حاکميت او چلښت (٤.١)
٣٥ کاري پلان (٥.١)
٤٢ II برخه – د EITI افشا کوونې
2 د قراردادونو او جوازونو ورکول
٤٢
٤٢ ٢.٢ ارزونه
٤٢ قانوني جوکاب (١.٢)
٤٤ د جوازونو تخصیص (٢.٢)
٤٩ د جوازونو راجستر (٣.٢)
٥٢ د قراردادونو ښکاره کول يا افشا کول (٤.٢)
٥٤ د گټه اخيستنې د مالکيت افشا کول (٥.٢)
٥٦ د دولت برخه اخيستنې (٦.٢)
3. څارنه او توليد
٦٣
٦٣ ١.٣ خلاصه
٦٣ ٢.٣ ارزونه
٦٣ د اکتشافی فعاليتونو په شمول د استخراج د سکتور خلاصه (١.٣)
٦٣ د توليد ارقام (٢.٣)
٦٥ د صادراتو ارقام (٣.٣)
٦٧ د اکتشافی فعاليتونو په شمول د استخراج د سکتور خلاصه (١.٣)
4. د عوايدو ټولونه
٦٨
٦٨ ١.٤ خلاصه
٦٨ ٢.٤ ارزونه
٦٨ د حين تعينول (١.٤)
٧٣ د شيانو په بڼه عوايد (٢.٤)

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

۷۴	د جنس په جنس او زېربنا معاملي (۳.۴)
۷۵	د ټرانسپورټ عوايد (۴.۴)
۷۷	د دولتي تصديو او حکومت تر منځ معاملي (۵.۴)
۷۸	له ملي څخه په ټيټه کچه تادييات (۶.۴)
۷۹	په جوړوونکيو اجزاوو د وېشلو سطحه (۷.۴)
۸۰	د ډېټا يا ارقامو پر وخت والي (۸.۴)
۸۰	د ډېټا يا ارقامو کيفيت (۹.۴)
5.	د عوايدو مديريت او وېش
۹۰	
۹۰	۱.۵ خلاصه
۹۰	۲.۵ ارزونه
۹۰	د عوايدو وېش (۱.۵)
۹۲	له ملي څخه په ټيټه سطحه انتقالات (۲.۵)
۹۲	د عوايدو د مديريت او د لگښتونو په هکله اضافي معلومات (۳.۵)
۹۴	اجتماعي او اقتصادي لگښتونه
۹۴	۱.۶ خلاصه
۹۴	۲.۶ ارزونه
۹۴	اجتماعي لگښتونه (۱.۶)
۹۵	د دولتي تصديو له خوا د بازار له نرخ څخه کم لگښتونه (۲.۶)
۹۶	له اقتصاد سره د استخراجي سکتور مرسته (۳.۶)
۹۹	III برخه - نتايج او تاثير
۹۹	نتايج او تاثير
۹۹	۱.۷ خلاصه
۹۹	۲.۷ ارزونه
۹۹	عام بحث (۱.۷)
۱۰۲	ډېټا ته د لاسرسي وړتيا (۲.۷)
۱۰۴	ترلاسه شوي تجربي او د سپارښتنو تعقيبول (۳.۷)
۱۰۶	د تطبيقي نتايج او تاثير (۴.۷)
۱۰۹	د تاثير تحليلونه
۱۱۱	ضميمي
۱۱۱	الف/ A ضميمه - د MSG د غړو لست او د تماس جزيات
۱۱۲	ب/ B ضميمه - د MSG مجلس ته حاضري
۱۱۴	ج/ C ضميمه - د EITI د راپورونو قيمت
۱۱۵	د/ D ضميمه - د هغو برخه والو لست چې مشورې ورسره شوي دي
۱۱۷	ه/ E ضميمه - په افغانستان کې امنيتي وضعه
۱۱۸	و/ F ضميمه - د نارت کول تصدى څخه قرضونه چې ورتاديه شوي نه دي (۲۰۱۰/۱۳۸۹)
۱۲۱	ز/ G ضميمه - د تسويي د راپورونو د سپارښتنو لپاره د AEITI د MSG د عمل پلان
۱۲۸	Annex H - List of reference documents

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د شکلونو او جدولونو لارښود

- ۱ شکل - د ابتدايي ارزونې کارډ ۱۲
- ۳ جدول - د ابتدايي ارزونې د خلاصې جدول: څارنه او توليد ۶۷
- ۴ جدول - د ابتدايي ارزونې د خلاصې جدول: د عوايدو ټولونه ۸۶
- ۵ جدول - د ابتدايي ارزونې د خلاصې جدول: د عوايدو مدیریت او وېش ۹۳
- ۶ جدول - د ابتدايي ارزونې د خلاصې جدول: اجتماعي او اقتصادي لگښتونه ۹۷
- ۷ جدول - د ابتدايي ارزونې د خلاصې جدول: نتايج او تاثير ۱۰۷

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د اداري يادښت

د افغانستان حکومت د ۲۰۰۹ کال په مارچ کې ژمنه وکړه چې EITI به پلې کړي او د ۲۰۱۰ کال د فبرورۍ په ۹مه د EITI د يوه کانديد په توگه ومنل شو. د ۲۰۱۶ د اکتوبر په ۲۵مه، بورډ موافقه وکړه چې د ۲۰۱۶ د EITI تر ستاندرډ لاندې د افغانستان تاييد (validation) به د ۲۰۱۷ د جولای له ۱ څخه شروع شي.¹ د ۲۰۱۷ د سپتمبر په ۱۹مه، بورډ د افغانستان د تاييد د پيلېدلو مسئله د ۲۰۱۷ د نومبر ۱ ته وځنډوله.² دا راپور د نړيوال سکرټريټ ارقامو د راتولولو او د برخه والو يا پانگوونکيو د مشورو موندنې او ابتدايي ارزونه وړاندې کوي. نړيوال سکرټريټ د تاييد کړنلارې يا پروسيجرونه³ تعقيب کړي او د EITI له ستاندرډ سره يې د افغانستان د پرمختگ په ارزونه کې د تاييد لارښود (Validation Guide)⁴ د کارولو لپاره وړاندې کړې دي. په داسې حال کې چې تر اوسه پورې د MSG بياکننه نه ده شوې يا په بل عبارت د کيفيت په هکله يې اطمینان نه دی ترلاسه شوی، د سکرټريټ لومړنۍ ارزونه دا ده چې د EITI د ستاندرډ ۱۹ غوښتنې لا تر اوسه پورې په افغانستان کې په بشپړ ډول نه دي پوره شوي. د هغو له جملې څخه ۹ يې داسې دي چې په کې د غير کافي پرمختگ له امله نه دي پوره شوي او د دوه نورو په برخه کې هېڅ پرمختگ نه دی شوی. د دې پروسې له لارې شوې سپارښتنې او معرفي شوي تعميمي يا رغوونکي کارونه د جوازونو د ورکړې، د صادراتو د ارقامو، د عوايدو د وېش، اقتصادي همکارۍ او د بازار له نرخونو څخه د کمو (quasi-fiscal) لگښتونو په شمول د دولت د برخه اخيستني ساحو پورې اړه لري.

په افغانستان کې په عمومي سطحه د امنيت حالت لا هم ننگوونکی دی، چې ډېرې سيمې د حکومت له کنټرول څخه بهر دي (وگورئ ه/ E/ ضميمه). د EITI بورډ موافقه وکړه چې د امنيتي دلایلو له امله د افغانستان د تاييد يا معتبروالي پيل د ۲۰۱۷ د جولای له ۱ څخه د ۲۰۱۷ د نومبر ۱ ته وځنډوي. په هېواد کې دننه د مشورو د اونی (د ۲۰۱۸ د جنورۍ ۲۰ - ۲۵مې) په ترڅ کې په وضعه کې له پام وړ خرابي سره سره، نړيوال سکرټريټ ټول ممکن گامونه واخيستل څو دا ډاډمنه کړي چې تر ممکن حده پورې پراخې مشورې وشي. په داسې حال کې چې په ټولو سطحو د افغان برخه والو همکاري او انعطاف د دغې پراخې ژمنتيا شاهد وو، امنيتي ننگونې په افغانستان کې د EITI د تطبيق لپاره لويې ستونزې بلل کېږي.

عمومي پايلې

افغانستان د EITI د تطبيق لپاره يوه بې ساري قضيه وړاندې کوي. د هېواد ډېره برخه د حکومت له کنټرول څخه بهر ده، او هلته په پراخه کچه د قېمتي کابو او سرو زرو ناقانونه کيندنې کېږي. په ورته وخت کې، EITI اصلا د رسمي اقتصاد په هکله، چې د ډېرو سکرو، تالک، لږ اندازې خامو تېلو او د تعميراتي موادو څخه دی، اندېښنه لري. دا د کانونو د کيندنې، تېلو او کارو له سکتور څخه په حکومتي عوايدو کې په کال کې تقريبا ۴۰ ميليونه ډالر جوړوي. په مقاييسوي توگه، داسې باور کېږي چې طالبان په کال کې اټکل ۲۰۰ ميليونه ډالر د کانونو په ناقانونه کيندنو باندې له لگولو مالياتو څخه ترلاسه کوي.

EITI له پيل نه تر اوسه پورې، يو څه تاثير درلودلی دی. د گڼو برخه والو گروپ (MSG) د کان کيندنو د جوازونو د مديريت، د توليد د ارقامو د کيفيت او له استخراج څخه د ترلاسه شويو عوايدو د مديريت په هکله بحثونو ته لاره هواره کړې ده. د EITI له راپورونو څخه د ريفورمونو د پرمختگ د ارزونې لپاره د منظمو «تشخيصي وسيلو» په توگه کار اخيستل کېږي، او د EITI سپارښتنې د حکومت له خوا د ۲۰۱۷ د نومبر په هغه پرېکړه کې، چې د جوازونو تر ټولو ډېر هر اړخيز لست خپور کړي، يو مهم فکتور وو. د مدني ټولني لپاره، EITI په دې هکله يوه مهمه لاره پرانستې چې د قراردادونو په ښکاره کولو کې د حکومت ژمنتيا تعقيب کړي، چې په نتيجه کې يې په ۲۰۱۷ کال کې له زرو څخه ډېر په وړه سطحه د کانونو د کيندنې قراردادونه خپاره شول. ټولو برخه والو ډېر ځلې د ريفورمونو په هکله د تاکيد لپاره د EITI شرايط د ريفرنس په توگه ياد کړي دي.

خو بيا هم، د افغانستان د ننگوونکيو شرايطو په پام کې نيولو سره، EITI په ډېرو برخو کې وروسته پاتې دی. د حکومت د وزارتونو تر منځ محدودې همغږۍ د EITI د سپارښتنو د مؤثر تعقيب مخه نيولې ده. په داسې حال کې چې برخه والو له EITI څخه د دې لپاره کار اخيستی چې د املاکو د ثبت مديريت کول او د عوايدو د سم او ناسم د تاييد په برخه کې پرمختگ تشويق کړي، د عامه مالي مديريت د

¹ EITI (اکتوبر، ۲۰۱۶)، 'د EITI د بورډ فيصله: بورډ د پاتې تاييدونو لپاره د مهالوېش په هکله موافقه وکړه، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له دلته نه ورته لاسرسی وشو.

² EITI (سپتمبر، ۲۰۱۷)، 'د EITI د بورډ فيصله: بورډ موافقه وکړه چې د افغانستان تاييد تر څلورو مياشتو يعني د ۲۰۱۷ د نومبر تر ۱ پورې وځنډوي، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له دلته نه ورته لاسرسی وشو.

³ <https://beta.eiti.org/document/validation-procedures>

⁴ <https://beta.eiti.org/document/validation-guide>

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

مسایلو په برخه کې هېڅ نه دي شوي. د دولت تر مالکیت لاندې د استخراج دوه شرکتونو ته، چې دواړه په گډه د حکومت د استخراج د عوایدو درې په څلور برخې جوړوي، نه پاملرنه د اندېښنې خبره ده.

د تطبیق په برخه کې د پرمختګ کولو غوره لاره دا ده چې د EITI د ستاندرډ په کارولو د طبیعي منابعو په برخه کې صلاحیت لرلو ته وده ورکول شي. د پي مالې تادیاتو د یوه اتومات سیستم مؤفقاڼه جوړونه هغسې چې پلان شوې ده او د مالې وزارت د عوایدو د ټولولو له سیستم سره د هغې نښلول به پر حکومتي عوایدو یوه اندازه اطمینان رامنځته کړي. د حکومت د دې پلانونو تطبیق چې د کانونو د کیندنې هر جواز ته د مالې یو ځانګړی نمبر (ټکس نمبر) ورکړي او د استخراج مشخص عواید په جلا جلا توګه سره طبقه بندي کړي، باید د حکومت له خوا د دغه سکتور نظارت پیاوړی کړي. د EITI کالنی راپور کیدای شي د یوې داسې تشخیصیه وسیلې په توګه وکارول شي چې په نتیجه کې یې دولتي تصدی په خصوصي وارول شي. ځینې وختونه، چې موسسې نوې جوړېږي، دا ډېره مؤثره ثابتېږي چې د EITI ستاندرډ له لومړي سره په حکومتي او شرکتی سیستمونو کې د پلي کولو لپاره په پام کې ونیول شي. د دغه ډول پرمختګ لپاره باید ټول برخه وال لوري په فعاله – او عملي توګه – لاس په کار شي.

سپارښتنې

په داسې حال کې چې په لاندې راپور کې د مشخصو انکشافونو لپاره داسې سپارښتنې شاملې دي چې ښايي MSG و غواړي چې تطبیق یې په پام کې ونیسي، لاندې د هغو ستراتیژیکو سپارښتنو یو لست وړاندې کېږي چې کولی شي له افغانستان سره مرسته وکړي چې له EITI څخه د ریفورمونو د ملاتړ په برخه کې د یوې وسیلې په توګه کار واخلي.

1. د ۱ شرط په اساس، افغانستان باید دا ډاډمنه کړي چې یو داسې عالیرتبه شخص چې ټول برخه وال پرې اعتماد کوي، او صلاحیت لري، کار سره همغږی کوي او منابع تأمینوي او پراخوي د EITI په برخه کې د حکومت منظمه رهبري وړاندې کړي. افغانستان باید همدارنګه ډاډمنه کړي چې د حکومت ټولې ادارې فعالې، ثابتې او منظمې دي. د 8.3.c.i په اساس، له حکومتي لوري څخه غوښتنه کېږي چې د بورډ له پرېکړې څخه نیولې تر درې میاشتو پورې موده کې د هغو ستونزو د هوارولو لپاره د عمل داسې یو پلان جوړ او ښکاره کړي چې د حکومت په ترتیباتو کې موجود عیبونه چې په ابتدايي ارزونه کې مستند شوي دي له منځه وېسي. د تطبیق د پیاوړتیا لپاره، افغانستان دې ته هڅول کېږي چې ډاډمنه کړي چې په MSG کې د حکومت استازي په منظمه توګه په ملاقاتونو کې برخه واخلي. د EITI د پروسې د رهبري په سر د ادارو اختلافات باید حل کړای شي خو دا ډاډمنه شي چې حکومت کولی شي چې د عملیاتو په سویه تطبیق ته وده ورکړي او له EITI څخه د اصلاح یا ریفورم د یوه پلاټفورم په توګه کار واخلي. د افغانستان په برخه کې د دوه اړخیزې محاسبې د چوکاټ د اهمیت په پام کې نیولو سره، حکومت او پرمختیایي شریکان دې ته هڅول کېږي چې داسې هدفونه په ګوته کړي چې له افغانستان سره مرسته وکړي چې په مطابقت باندې تمرکز ته د دوام ورکولو پر ځای د EITI له لارې سکتور ته پېښې ننگونې حل کړي.
2. د ۴ شرط په اساس، افغانستان باید دا ډاډمنه کړي چې د MSG له لایحې څخه هر انحرافونه یا غیرعادي چارې په کافي اندازه او په ښکاره ډول ریکارډ کړای شي. MSG باید ډاډمنه کړي چې د هغه د نغدي تادیاتو د نشتوالي موضوع په عملي توګه ښکاره شوې ده. د دې لپاره چې له وظيفوي لایحې سره سمون ته لاره هواره شي، ښايي چې MSG هیله ولري چې ساده او لږ تشریحي وظيفوي لایحه په پام کې ونیسي په داسې حال کې چې په دې هکله باید ډاډ ترلاسه کړي چې د ۴.۱ شرط ټول عناصر په کې تر پوښښ لاندې نیول شوي دي. دا ډاډمنه شي چې په ګروپ کې د برخه اخیستنې لپاره بلنه ازاده او شفافه ده، د نومونې پروسه خپلواکه او له هر ډول اجبار څخه ازاده ده، او د مدني ټولني د MSG غړي د کار په برخه کې، او د پالیسي د مقرراتو په اساس، له حکومت او شرکتونو څخه مستقل دي. د متنوع او مختلف استازیتوب لپاره د هیله مندۍ په پام کې نیولو سره، ښايي چې د مدني ټولني سازمانونه او ادارې هیله ولري چې داسې لارې په پام کې ونیول شي چې ښځې دې ته وهڅول شي چې د EITI په پروسه کې برخه واخلي. د دې لپاره چې د پلان نیونې په برخه کې مرسته وکړي، د ټولو برخه والو برخه اخیستنې تشویق کړي او دا ډاډمنه کړي چې اسناد په وخت سره وسپارل شي، ښايي MSG و غواړي چې د هغو درې میاشتنيو ملاقاتونو په هکله هوکړه وکړي چې د EITI د راپور ورکولو له مهالوېشونو سره مطابق دي. د MSG غړي باید په لا ډېره فعالانه توګه د غړو د فعال توب په برخه کې د مرستې کولو لپاره د انګلیسي پرځای په ځایي ژبو کې کار کول او د موادو خپرول په پام کې ونیسي. همدارنګه، MSG باید دا ډاډمنه کړي چې د ملاقاتونو په هکله په کافي اندازه مخکې یادښتونه ورکول شوي او د هغوی له بحث او وړاندیز شوې موافقې څخه مخکې په وخت سره اسناد لېږل شوي دي.
3. د ۵ شرط په اساس، MSG باید دا ډاډمنه کړي چې د هغه د کاري پلانونو قیمتونه په بشپړ ډول معلوم شوي، په منظمه توګه تازه کړای شوي، وخت په وخت په آنلاین ډول خپاره شوي او د EITI د بورډ له خوا د راپور ورکولو او تاييد له ټاکل شویو ضرب الاجلونو سره مطابقت لري. د کاري پلانونو قیمتونه هم باید په بشپړ ډول معلوم کړای شوي وي. د دې لپاره چې ډاډ

- ترلاسه شي چې هدفونه ترسره شوي دي، افغانستان دې ته هڅول کيږي چې ډاډمنه کړي چې د AEITI د تدارکاتو پلان چې له نړيوال بانک او د تمويل نورو سرچينو سره پرې هوکړه شوې ده د MSG مقصدونه هغسې منعکسوي څنگه چې د AEITI په کالني کاري پلان کې روښانه کړای شوي دي.
4. د ۲.۲ شرط په اساس، افغانستان بايد دا ډاډمنه کړي چې تر ارزونې لاندې کال (کالونو) کې د کانونو د کيندلو او د تېلو او گازو په برخو کې د ورکول شويو او انتقال شويو جوازونو شمېر، او د دې تر څنګ (د اړوندو حکومتي ادارو د اصولو په شمول) د اصلي تخصیص او انتقال د پروسې يوه شرحه او له نافذو قانوني کړنلارو څخه هر ډول مهم انحرافونه، په عام ډول د لاسرسي وړ وي. افغانستان بايد هغه تخنیکي او مالي معيارونه (او د هغو لګښتونه) چې د جواز د تخصیصونو او انتقالونو د ارزونې لپاره کارول کيږي روښانه کړي. همدارنګه، افغانستان ښايي د روښانه کړنلارو د يوې وسيلې او د مهمو انحرافاتو د له منځه وړلو لپاره د جوازونو د تخصیص او انتقال د موجود سيستم د مؤثرتيا په هکله څرګندونې وکړي.
5. د ۲.۳ شرط په اساس، افغانستان بايد داسې يو په عام ډول موجود د راجسټر يا کدستر (د املاکو د ثبت) سيستم وساتي چې په وخت سره د ټولو کانونو، او د تېلو او گازو د جوازونو په هکله معلومات ورکړي. په دغه سيستم کې بايد د جواز لرونکي نوم، د اجراء، صدور او پای نېټې، تر پوښښ لاندې خامو طبيعي منابعو او د هغو د کوارډينېټونو په هکله معلومات موجود وي. MSG بايد د کانونو او پتروليم وزارت سره کار وکړي چې دا ډاډمنه کړي چې د جوازونو په هکله ټول هغه معلومات چې په ۲.۳ ب، شرط کې راغلي دي د استخراج د ټولو هغو جوازونو په هکله موجود دي چې تر ارزونې لاندې دوره کې فعاليت کوي.
6. د ۲.۶ شرط په اساس، افغانستان بايد د دولتي تصديو د ايسارو شويو گټو، بيا پانګونې او د درېم لوري د مالي ملاتړ اړوند د متداولو اصولو او اجرائو يوه تشریح وړاندې کړي. حکومت بايد همدارنګه په دولتي تصديو يا د هغو په فرعي شرکتونو کې د حکومت په مالکيت کې د هر ډول تغيراتو په هکله کال په کال د معلوماتو څرګندول يقيني کړي، او د هرو هغو پورونو يا د پورونو د تضمیناتو يو هراړخيز حساب وړاندې کړي چې د دولت يا د دولتي تصديو له خوا د کانونو، تېلو، او گازو د استخراج له شرکتونو سره کېږي. ښايي AEITI وغواړي چې راپور ورکول د دوه استخراجي دولتي تصديو لپاره د حکومت له خوا د خصوصي کولو له ستراټیژۍ سره مطابق جوړ کړي او په دې توګه د ريفورمونو د ملاتړ لپاره کالني تخنیکونه برابر کړي. د يوه لومړي ګام په توګه او د دولتي تصديو په هکله په عامه توګه د ترلاسه کېدونکو معلوماتو په نشتوالي کې، AEITI ښايي وغواړي چې د دولتي تصديو د موجودو مطالعاتو، چې د مالي وزارت او د کانونو او پتروليم د وزارت لپاره ترسره شوي دي، په خپرولو پسې شي، خو هغه اوس د عوامو لپاره موجود نه دي.
7. د ۲.۳ شرط په اساس، افغانستان بايد په دې هکله ډاډ ترلاسه کړي چې د ټولو استخراجي خامو طبيعي منابعو چې توليديږي د توليد د حجمونو او ارزښتونو په هکله معلومات د عامو خلکو لپاره د لاسرسي وړ دي. چېرې چې د ټولو توليد شويو کاني موادو د توليد د ارقامو هر اړخيزه څرګندونه له تخنیکي لحاظه عملي نه وي (مثلاً، په امنيتي دلايلو)، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د نه افشا کولو دلايل په روښانه توګه تشریح شوي او دا چې په عام ډول موجود تخمینونه په هراړخيز ډول څرګند او ارزول شوي دي. افغانستان ښايي د رسمي توليدي احصايو په برخه کې د موجودو ننگونو د روښانولو لپاره د EITI له راپور ورکولو څخه استفاده وکړي، او د کانونو او پتروليم د وزارت د کانونو د پلټنې او نظارت په برخو کې د مهمو ريفورمونو د تطبيق پل پسې واخلي.
8. د ۳.۳ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د ټولو استخراجي خامو طبيعي منابعو د صادراتو حجمونه او ارزښتونه په عام ډول د لاسرسي وړ دي. د معتبرو رسمي ارقامو د نشتوالي په صورت کې، افغانستان بايد لږ تر لږه دا ډاډمنه کړي چې تخمینونه په هر اړخيز ډول څرګند او مقايسه شي. افغانستان ښايي وغواړي چې د EITI له راپور څخه د يوې تشخيصي وسيلې په توګه کار واخلي او له بېلابېلو سرچينو څخه د صادراتو په ارقامو کې تفاوتونه په ګوته کړي او د قاچاق د مخنيوي په برخه کې د حکومت د هڅو ملاتړ وکړي.
9. د ۱.۴ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د راپور ورکولو لپاره انتخاب شوي ټول شرکتونه په هر اړخيز ډول د ټولو حد د پاسه تادياتو د جريانونو په هکله راپور ورکوي او دا چې د عوايدو د حد د تعين په هکله تصميمونه د استخراجي عوايدو په برخه کې د حکومت د يواړخيزې افشا په اساس دي. په دې کې هغه هم شامل دي چې د قانون په واسطه جبري کړای شوي نه دي خو هېڅکله ټول کړای شوي هم نه دي. همدارنګه، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د حد ته نه رسېدلو کمپنيو په برخه کې د حد د پاسه عوايدو په هکله د حکومت بشپړه يواړخيزه افشا د کمپني پرځای د عوايدو د جريان په اساس په وېشل شوې بڼه وړاندې کړای شوې ده.
10. د ۴.۴ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د تېلو، گازو او معدني موادو له ترانسپورت کولو څخه د ترلاسه شويو هرو عوايدو د حد ارزونه په عام ډول مستنده شي او دا چې دغه ډول هر مهم عوايد داسې څرګند کړای شي چې په داسې سطحو سره جلا کړای شوي وي چې د نورو تادياتو او د عوايدو د لارو په هکله له راپور ورکولو سره برابر وي.
11. د ۵.۴ شرط په اساس، افغانستان بايد د استخراجي دولتي تصديو او د حکومتي نهادونو تر منځ د معاملو يوه هراړخيزه ارزونه

- پيل کړي څو يقيني شي چې د راپور ورکولو پروسه د دولتي تصديو او نورو حکومتي ادارو تر منځ د انتقالاتو په شمول په هر اړخيز ډول د دولتي تصديو رول بيانوي.
12. د ۹.۴ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د مستقل مفتش (IA) وظيفوي لايحه (TOR) له هغه ستاندرډ Tor سره چې د EITI بورډ له خوا تاييد شوی دی برابر وي، او که له معياري Tor څخه کوم انحرافونه کيږي هغه په صحيح توگه مستند کړای شي. افغانستان بايد دا ډاډمنه کړي چې د راپور ورکونکيو کمپنيو او حکومتي نهادونو له خوا د حقيقي آډېټ اجراء د کړنلارو په هکله له موافقې کولو څخه مخکې ترسره شي او په دې توگه د EITI د معلوماتو اعتبار يقيني کړای شي. افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د EITI د راپور ورکولو لپاره منل شوي د کيفيت اطمینانونه په روښانه توگه مستند کړای شي، د راپور ورکونکيو نهادونو له خوا له منل شويو پروسيزونو سره مطابقت په روښانه توگه و ارزول شي او دا چې مستقل مفتش د EITI د راپور ورکولو د هر اړخيز والي او اعتبار يوه روښانه ارزونه ترسره کړي. MSG هم بايد ډاډمنه کړي چې د EITI د ټولو راپورونو لپاره د ارقامو د خلاصې جدولونه په ټاکلي وخت او د بورډ له خوا د مستقل مفتش د تاييد شوي وظيفوي لايحې (TOR) له شرايطو سره سم چمتو کړای شوي دي.
13. د ۱.۵ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د استخراجاتو د عوايدو تخصيص، چې په ملي بودجه کې نه وي ريكارډ شوی، روښانه شوی او د مربوطه مالي راپورونو لېکنونه هغسې چې د اجراء وړ دي وړاندې کړای شوي دي. ښايي افغانستان وغواړي چې هغه حد معلوم کړي چې تر هغه پورې دغه هېواد کولی شي چې د خپل EITI د ارقامو د خلاصې له جدولونو څخه په استخراجونو پورې مشخصې د GFS صنف بندۍ (د هغه د هر جواز له خاصو ټيکس يا ماليه نمبرونو سره يوځای) د مالي وزارت په سيستمونو کې د استخراجونو د عوايدو د وېش يا جلا کولو د يوې وسيلې په توگه وکاروي.
14. د ۱.۶ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د هرو لازمي اجتماعي لگښتونو يو روښانه تعريف په عام ډول وړاندې کړای شوی او تر ارزونې لاندې دوره کې د داسې لگښتونو اهميت و ارزوي. ښايي MSG وغواړي چې هغه حد په پام کې ونيسي چې تر هغه پورې د ټولې د پرمختگ د موافقو (د مهمو شرايطو بياکننه) څرگندول يا افشا کول به د دې لپاره مهم وي چې د لازمي اجتماعي لگښتونو د موجوديت يوه هراړخيزه ارزونه وړاندې کړي. افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې په عام ډول د لازمي اجتماعي لگښتونو څرگندول به د تاديواتو (چې د نغدو او نوعې په اساس سره فرق کوي) د ډول او گټه اخيستونکي په اساس وېشل کيږي، او د هر غيرحکومتي (درېيم جهت) د اجتماعي لگښتونو د گټه اخيستونکيو نوم او وظيفه واضحه کړي.
15. د ۲.۶ شرط په اساس، افغانستان بايد د ټولو هغو لگښتونو يوه هراړخيزه ارزونه پيل کړي چې د استخراجي دولتي تصديو له خوا ترسره کيږي او کيدای شي د بازار له نرخ څخه ارزانه (quasi-fiscal) وگڼل شي. MSG بايد د بازار له نرخ څخه د ارزانه (quasi-fiscal) لگښتونو لپاره د راپور ورکولو يوه پروسه جوړه کړي په داسې يوه نظر سره چې په داسې يوه سطحه شفافيت ترسره کړي چې له نورو تاديواتو او د عوايدو لارو سره متناسب وي.
16. د ۳.۶ شرط په اساس، افغانستان بايد د ناخالص داخلي توليد (GDP)، حکومتي عوايدو، صادراتو او استخدام په شمول له اقتصاد سره په نسبي او مطلق ډول د استخراجي صنايعو د مرستې په هکله هر اړخيز معلومات څرگند کړي.
17. د ۱.۷ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د EITI راپورونه د پوهېدا وړ، په فعاله توگه ترويج شوي، په عام ډول د لاسرسي وړ دي او له عام بحث سره مرسته کوي. د امنيتي وضعې په پام کې نيولو سره، MSG بايد د خبرتيا د خپرولو لپاره د پراخ رسد د پروگرامونو ترسره کولو ته دوام ورکړي او کله چې ممکنه وي په ټول هېواد کې د EITI د راپور په هکله خبرو اترو ته لاره هواره کړي. ښايي MSG وغواړي چې په دې هکله غور وکړي چې د AEITI د مفاهمو ستراتيژي له کاري پلانونو سره له نژدې څخه وښلوي او مهم پيغامونه د EITI د پراخ تطبيق پرځای د سکتور د لومړيتوبونو په اساس جوړ کړي. همدارنگه MSG دې ته هڅول کيږي چې ډاډمنه کړي چې د ازادو ارقامو پاليسي په آنلاین ډول پست شوې او دا چې د EITI راپورونه د ازادو يا په وړيا توگه د لاسرسي وړ ارقامو په فارمټ کې موجود دي.
18. د ۳.۷ شرط په اساس، افغانستان بايد په دې برخه کې گامونه واخلي چې له تېرو تجربو څخه به زده کړو درسونو باندې عمل وکړي، داسې چې د طبيعي منابعو په حاکميت باندې د EITI د تطبيق کنترول پياوړی کړي. په ځانگړې توگه MSG بايد د سپارښتنو د مرحلو د طی کولو لپاره د خپلو کړنلارو يا پروسيزونو د بهرولو په هکله غور وکړي. د MAS د اهميت او د افغانستان په برخه کې د آی اېم اېف د ECF د ارزونې د چوکاټونو په پام کې نيولو سره، MSG دې ته هڅول کيږي چې د داسې اجراء وړ شاخصونو انکشاف تشويق کړي چې د EITI له سپارښتنو څخه راوځي او دغو ته اولويت ورکولو په برخه کې مرسته کوي.
19. د ۴.۷ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې ټول برخه وال کولی شي چې د پرمختگ د کلني راپور په تهیه کولو کې برخه واخلي او د EITI د تطبيق د تاثير ارزونه وکړي. له MSG څخه خارج برخه وال بايد وکولی شي چې د EITI د پروسې په هکله مشوره ورکړي او د هغوی نظرونه د پرمختگ په کلني راپور کې منعکس شي. MSG بايد ډاډمنه کړي چې د پرمختگ يوه

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

ارزونه، د ذکر شويو هدفونو د تاثير او نتايجو په شمول هغسې چې د هغه په کاري پلان کې مشخص شوي هدفونه ترسره کړي، اجرا کړي. MSG بنسټي وگواړي چې د نړيوال سکرترت له خوا وړاندې شوی د پرمختگ د کلي راپور ټيمپلېټ وکاروي او دا ډاډمنه کړي چې د پرمختگ د ارزونې لپاره مختلفې وسيلې سره همغږې او ترتيب شوي دي. MSG هڅول کړي چې ډاډمنه کړي چې د پرمختگ کلي راپور، د MSG د عمل پلان او د مديريت کومې نورې وسيلې د دې لپاره کارول کړي چې د کليو کاري پلانونو په جوړولو کې همکاري وکړي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

۱ شکل - د ابتدايي ارزونې کارډ

د پرمختګ سطحه					د EITI شرايط	
اخواته	قانع کوونکي	هدفمند	غیرکافي	نه پرمختګ	شرايط	کټګورۍ
					د حکومت فعال توب (#1.1)	د MSG نظارت
					د شرکتونو فعال توب (#1.2)	
					د مدني ټولني فعال توب (#1.3)	
					د MSG حکومتولي (#1.4)	
					د کار پلان (#1.5)	
					قانوني چوکاټ (#2.1)	جوازونه او قراردادونه
					د جوازونو تخصیص (#2.2)	
					د جواز راجسټر (#2.3)	
					د قرارداد د څرګندولو په هکله پالیسي (#2.4)	
					د ګټه اخیستنې مالکیت (#2.5)	
					د دولت برخه اخیستننه (#2.6)	
					د اکتشاف ارقام (#3.1)	د تولید څارنه
					د تولید ارقام (#3.2)	
					د صادراتو ارقام (#3.3)	
					هر اړخیزوالی (#4.1)	د عوایدو ټولونه
					معاوضوي یا د شیانو په بڼه عواید (#4.2)	
					د جنس په جنس مبادلي موافقي (#4.3)	
					د ټرانسپورټ عواید (#4.4)	
					د دولتي تصدیو معاملي (#4.5)	
					مستقیم په هېواد کې دننه تادیات (#4.6)	
					وېشل یا جلا کول (#4.7)	
					د ارقامو پر وخت والی (#4.8)	
					د ارقامو کیفیت (#4.9)	
					د عوایدو وېش (#5.1)	د عوایدو تخصیص
					په هېواد کې دننه انتقالات (#5.2)	
					د عوایدو مدیریت او لګښتونه (#5.3)	
					لازمي اجتماعي لګښتونه (#6.1)	ټولنیزه-اقتصادي همکاري
					د دولتي تصدیو له بازار څخه د ټیټ نرخ لګښتونه (#6.2)	
					اقتصادي همکاري (#6.3)	
					عام بحث (#7.1)	نتایج او تاثیر
					ارقامو ته د لاسرسي وړتیا (#7.2)	
					د سپارښتنو تعقیبول (#7.3)	
					د تطبیق نتایج او تاثیر (#7.4)	

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د / ارزونې د کار د توضیح

هېواد د شرط په پوره کولو کې هېڅ پرمختګ نه دی کړی. د شرط عمومي هدف په هېڅ صورت سره نه دی ترسره شوی.	
هېواد د شرط د پوره کولو په برخه کې ناکافي پرمختګ کړی دی. د شرط مهم عناصر لا هم له ترسره کولو څخه پاتې دي او د شرط عمومي هدف له ترسره کېدلو څخه لیرې دی.	
هېواد د شرط په پوره کولو کې پرمختګ کړی دی. د شرط مهم عناصر تطبیقېږي او د شرط عمومي هدف ترسره کېږي.	
هېواد د شرط د پوره کولو په برخه کې قانع کوونکی پرمختګ کړی دی.	
هېواد د شرط له پوره کولو څخه اړولې ده.	
د دې شرط د ترسره کولو لپاره یوازې هڅونه کېږي یا یې سپارښتنه کېږي او باید چې د ارزونې په منلو کې په پام کې ونه نیول شي.	
MSG بنودلې چې دا شرط په هېواد کې د تطبیق وړ نه دی.	

معرفي

د شموليت د دورې خلاصه

افغانستان د ۲۰۰۹ کال په مارچ کې د EITI بورډ ته د يوه ليک له لارې له EITI سره د يوځای کېدلو لپاره خپل تعهد اعلان کړ. بيا په عين وخت کې د مالي وزير ډاکټر عمر زاخېلوال د دې لپاره ونومول شو چې دغه پروسه رهبري کړي. د ۲۰۰۹ کال د نومبر په ۱۱ مه د ډېرو رسنيو په حضور کې د برخه والو يو غير رسمي ملاقات ترسره شو، چې په هغه وخت کې له برخه والو څخه په رسمي توگه غوښتنه وشوه چې له دغې پروسې سره يوځای شي. د MSG لپاره د ۲۰۱۱ د جون په ۴ مه د MSG په لومړني ملاقات کې د وظيفو لايحه (Terms of reference) جوړه شوه او دوه ورځې وروسته ابتدايي کاري پلان له کوم مخالفت څخه پرته تاييد شو. د ۲۰۰۹ په جولای کې په ملي سطحه يو کوارډينيټر تعين شو. د نومبر په ۲۲ مه د کانديدۍ يو غوښتنليک وسپارل شو او د ۲۰۱۰ د فبرورۍ په ۹ مه د EITI د بورډ له خوا تاييد کړای شو. د ۲۰۱۱ د جنورۍ په ۳۱ مه د مالي وزارت او د کانونو او پتروليم د وزارت تر منځ يو د پوهاوي يادښت لاسليک کړای شو چې په پروسه کې د هغوی همکاري رسمي کړي، په داسې حال کې چې يو بل د پوهاوي يادښت د ۲۰۱۲ په اکتوبر کې د استخراجي شرکتونو له استازو سره لاسليک شو چې [د معلوماتو] ښکارولو يا څرگندولو ته لاره هواره کړي.

د تطبيق مقصدونه او د کاري پلان په تطبيقولو کې عمومي پرمختگ

د MSG د وظيفوي لايحې معرفي په افغانستان کې د EITI مقصدونه او هدف تعريفوي او د EITI د پليتابه يا تطبيق لپاره د مقصدونو په ټاکلو کې د MSG مسؤليت تاييدوي: چې د هغو عوايدو چې د هېواد له استخراجي سرچينو څخه ترلاسه کېږي کافي او مؤثر مدیریت ته په وده ورکولو کې مرسته وکړي، او د EITI د اصولو په اساس د عوايدو مدیریت او استعمال ممکن کړي، او په دې توگه د استخراجي سرچينو په مدیریت کې شفافيت، بشپړتيا او په صداقت سره د دوامدارې ودې او ملي پرمختگ لپاره يو ماشين وگرځي.

د AEITI کاري پلانونه په ۲۰۱۶ کال کې د ملي لومړيتوبونو په اساس پيل شول. په مخکينيو کاري پلانونو کې مقصدونو د EITI له شرايطو سره په مطابقت باندې تمرکز کاوه. په ورپسې کاري پلانونو کې د پراخو مقصدونو تر شا د اساس لنډه توضيح موجوده ده او د حکومتولۍ مربوط ننگونې چې MSG غواړي ترسره يې کړي معرفي کوي. د ۲۰۱۸ په کاري پلان کې لاندې مقصدونه د تطبيق لپاره موجود دي: د سکټور د موجود او احتمالي ملاتړ په هکله د عوامو خبرتيا ډېروي چې يو لا ډېر خبر، د شواهدو په اساس عامه بحث ته لاره هواره کړي؛ د عوايدو د ټولولو او د سکټور د مدیریت لپاره روانې هڅې او فرصتونه روښانه کړي او د سکټور په مدیریت کې اعتماد جوړ کړي او مالي پایداری ته وده ورکړي؛ دا ډاډمنه کړي چې هغه قانوني چوکاټ چې د استخراج په سکټور باندې حاکم دی د EITI له نړيوالو معيارونو سره په مطابقت کې دی؛ او ډاډمنه کړي چې هلته داسې يو تازه کړای شوی جواز او د قرارداد راجستر موجود دی چې هراړخيز دی او په اسانۍ سره د پوهېدلو وړ بڼه يا فارمټ کې په عام ډول موجود دی.

که څه هم چې د وخت په تېرېدلو سره په مقصدونو کې د ملي اولويتونو په اساس تغير راغلی دی، په دې برخه کې محدود شواهد شته چې له کاري پلان سره په منظمه توگه مشوره کېږي او د MSG د فعاليتونو د مدیریت لپاره د يوې وسيلې په توگه په فعالانه ډول کارول کېږي. د EITI د راپورونو له سپارښتنو څخه په ورځني ډول په راتلونکو کاري پلانونو کې کار نه اخیستل کېږي، البته MSG يو جلا د عمل پلان ساتي (وگورئ G/ز ضميمه) چې هغه په کاري پلان کې نه دی ځای کړای شوی. که څه هم چې په کاري پلانونو کې د هر فعاليت د بشپړولو لپاره روښانه مهالوېشونه شامل دي، خو بيا هم کرونولوژيکو لستونه لږ وختونه تعقيبېږي او په کاري پلان کې د فعاليتونو پوره قيمتونه نه دي واضح شوي. نړيوال سکرتريټ اټکل کوي چې د ۲۰۱۷ په کاري پلان کې د ذکر شويو ۴۳ مشخصو فعاليتونو نژدې نيمايي بشپړ کړای شوي دي. اکثر بشپړ کړای شوي فعاليتونه (۱۲) په مستقيم ډول د EITI د راپور خپرولو پورې اړه لري، چې وړاندیز کوي چې اکثر هغه فعاليتونه چې راپور يې نه ورکول کېږي تطبيق شوي نه دي.

د EITI د راپور ورکولو تاريخچه

افغانستان د EITI پنځه راپورونه خپاره کړي چې ۲۰۰۸ - ۲۰۱۵ مالي کالونه تر پوښښ لاندې نيسي او اوس خپل شپږم راپور تياروي چې ۲۰۱۶ مالي کال به تر پوښښ لاندې ونيسي. MSG په منظمه توگه له مالي کال څخه وروسته په دوه کالونو کې دننه راپورونه خپاره کړي، چې څه يې د ځنډ له امله او څه هم د مالي کال په جنټري کې د يوه تغير له امله، چې په ۲۰۱۲ مالي کال کې نافذ شو، وو. د EITI په دوه وروستيو راپورونو کې (چې په ترتيب سره له ۲۰۱۲-۲۰۱۳ او ۲۰۱۴-۲۰۱۵ مالي کالونو سره مطابقت کوي) په کيفيت او جزياتو کې د پام وړ توپير موجود دی، چې پخواني راپورونه تقريبا په خاص ډول د عوايدو په تسويه باندې تمرکز کوي. د افغانستان EITI د خپلو وروستيو

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور دوه راپورونو په ضميمه کې هغه څېړنه چې د افغانستان د وزارتونو لپاره ترسره شوې ده خپره کړې، چې کېدای شي په بل ډول خلکو ته نه وای ور رسېدلې.

د حکومت، مدني ټولني او شرکتونو فعاليت

د برخه والو شرکتونو دگروپ په استثنا، چې د وخت په تېرېدلو سره په نسبي ډول ثابت پاتې شوی، د تاييد پرله پسې راپورونو او د سکرترتيز ارزونو په MSG کې د برخه والو د غړيتوب انعطاف منونکی ماهيت په روښانه ډول ښودلی دی. له ۲۰۱۳ کال څخه د افغانستان د تاييد لومړني راپور وښودله چې له مدني ټولني او شرکتونو څخه د برخه والو د گروپ استازيتوب په طبيعي ډول جوړ شوی وو: هغه سازمانونه او شرکتونه چې د يوه غیر رسمي ملاقات لپاره د حکومت ازادې بلنې ته يې ځواب ورکړ بالاخره د برخه والو د لومړني گروپ په استازو کې راغلل، او دا د برخه والو گروپونو کې دننه له داخلي خبرو اترو څخه وروسته جوړ شول. په ۲۰۱۴ کې د سکرترتيز تعقيبي ارزونې وښودله چې اکثر وختونه د MSG د غړو، علی البدل غړو او کتونکيو تر منځ غلط فهمي موجوده وه، او د MSG په ملاقاتونو کې د هغوی تر منځ لږ توپير کېده. په وروستي وخت کې، په دې هکله پرېکړې چې د پارلمان کوم غړي په MSG کې شامل کړای شي او کومې نورې حکومتي ادارې گروپ ته راوستل شي پخپله د MSG له خوا کېدلې چې کسان به يې راغوبستل چې د MSG ملاقاتونه مشاهده کړي او بيا به يې د حکومتي برخه والو د گروپ له خوا د هغوی غړيتوب په رسمي توگه ثبتاوه. په ځينې مواردو کې، دغه کار داسې يوې پروسې ته لاره هواره چې د انتخاب د رسمي پروسې پرځای، د برخه والو په گروپونو کې موجوديت ته به ارزښت ورکول کېده. په وروستيو تازه تجربو کې، د ازادو او نماينده انتخاباتو نشتوالي د مدني ټولني ځينې گروپونه دې ته جوړ کړي چې د EITI له پروسې څخه بهر پاتې شي. د حکومتي بره والو په گروپ کې مکرر تغيرات، چې د MSG د غړو استازيتوب د هغوی د نايانو له خوا کېږي، يوه منظمه ننگونه بلل کېږي.

د افغانستان په برخه کې يوه ځانگړې ننگونه دا ده چې د تصميم نيولو صلاحيت له اړوندو وزارتونو سره نه دی. د برخه والو يوه د پام وړ شمېر، د هغو په شمول چې په حکومت کې دي، د EITI د پروسې د مؤثرې رهبرۍ په اړتيا تاکيد وکړ څو هغه د ريفورم لپاره يو پلاټفورم وگرځي او د داسې قوي سپارښتنو غوښتنه يې وکړه چې د کانونو او پتروليم وزارت ته دا صلاحيت ورکړي چې د دغه سکتور په مديريت کې خپل رول بېرته ترلاسه کړي.

د استخراج د شرکتونو مهمې ځانگړتياوې

په داسې حال کې چې استخراجي صنايعو په ۲۰۱۵ کې^۵ د حکومتي عوایدو يوازې ۰.۷٪ او په افغانستان کې د توليداتو د صادراتو ۱.۱٪ جوړوله، په ځانگړې توگه د کان کيندلو په سکتور کې د ودې لپاره د پام وړ احتمال موجود دی.^۶ په دغه هېواد کې د اوسپنې، مسو، سرو زرو، ماربل، نادر و ځمکنيو منرالونو، بېلابېلو تعميراتي موادو او قېمتي کابو مهمې ذخيرې موجودې دي، چې د ذخيرو ارزښت يې د متحده ايالاتو د جيولوجيکي سروې د معلوماتو په اساس د اټکل ۱ تریلیون ډالرو څخه نیولې د افغانستان د کانونو او پتروليم د وزارت د اټکل ۳ تریلیون ډالرو پورې رسېږي.^۷ حکومت اټکل کوي چې افغانستان د څه ۲.۲ بيليون مټريک ټنو اوسپنيز منرال، ۱.۳ بيليون مټريک ټنو ماربل، خواوشا ۳۰ ميليونه مټريک ټنو مسو، ۱.۴ ميليونه مټريک ټنو نادر و ځمکنيو منرالونو او ۲۷۰۰ کيلوگرامه سرو زرو ذخيرې لري.^۸ په ټول هېواد کې په مجموعي توگه ۱۴۰۰ معدني ذخيرې په نښه شوي دي.^۹ معدني مواد په درې بېلابېلو سيمو کې سره غونچه غونچه شوي دي. لومړی کمربند، چې په جنوب لويديځ کې له هرات څخه نیولې په شمال ختيځ کې بدخشان پورې رسېږي د اوسپنې منرال، سره زره، مس، باریت، د ډبرو سکاره او قېمتي کاني لري. دویم کمربند، په جنوب کې له هلمند څخه نیولې تر زابل او غزني ولايتونو پورې

^۵ د نړيوال بانک د ازادو ارقامو وېب سايټ، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی وشو.

^۶ د افغانستان په خواوشا ۷۵٪ قلمرو باندې، په ۱۹۷۰ او ۱۹۸۰ مو کې د شوروي له جيولوجيکي ماموریت څخه وروسته، له ۲۰۰۱ راهيسې د متحده ايالاتو د جيولوجيکي سروې (USGS) او د برتانوي جيولوجيکي سروې له خوا جغرافيوې او هايپرسپيکټرل سروې کاني شوي دي. د کانونو او پتروليم وزارت (۲۰۱۲)، 'د افغانستان د کانونو د کيندنې په سکتور کې د بانکونې ۱۰ دلايل، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

^۷ ايریکا داوونز (۲۰۱۲)، 'چين د افغانستان کنترول په لاس کې اخلي'، د SAIS په بياکتنه XXXII جلد ۲ نمبر (اورې - مې ۲۰۱۲)، جان هابکينس يونيورسټي پريس، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی. او د متحده ايالاتو د سولې انستيتيوټ (جنورۍ، ۲۰۱۵)، 'د افغانستان راټوکېدونکی د کانونو واکمني'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی وشو.

^۸ د کانونو او پتروليم وزارت (۲۰۱۲)، 'د افغانستان د کانونو د کيندنې په سکتور کې د بانکونې ۱۰ دلايل، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

^۹ هينريخ بال سټيفونگ افغانستان (۲۰۱۶)، 'په افغانستان کې د کانونو کيندنه'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

غځېږي، چې د مسو، سرو زرو، موليبدينوم، زينک، سرپ او کرومايت ذخيږې لري. بالاخره، د کابل خواوشا سيمه د مسو ذخيږې لري چې د عينک د نړيوالې سطحې معدن هم په کې راځي.¹⁰

په افغانستان کې له ډېر پخوا راهيسې په دوديزه او وره سطحه کان کيندنې (ASM) کېږي، او دا کار په ځانگړې توگه د قېمتي کانو او نيمه قېمتي کانو لکه لاجوردو په برخه کې کېږي.¹¹ د دوديزې او ورې سطحې کان کيندنو په هکله د GIZ يوې څېړنې چې په ۲۰۱۶ کال کې خپره شوه تخمين کړی وو چې خواوشا ۵۰۰۰ کان کيندونکي په مستقيم ډول د دوديزې او ورې سطحې په کان کيندنو کې په کار بوخت دي او له ۲۰۰ زره څخه تر ۴۵۰ زرو پورې کارکوونکي د دوديزې او ورې سطحې د کاني موادو د پيدا کولو او را اېستلو (upstream) او پلورلو او توزیع کولو (downstream) په فعاليتونو کې بوخت دي، چې د افغانستان د مزدورکارانو خواوشا ۳٪-۶٪ جوړوي.¹² په داسې حال کې چې د دوديزې او ورې سطحې اکثره کان کيندنې د حکومت له کنترول څخه بهر سيمو کې ترسره کېږي، باوري خپلواکو تحليلگرانو اټکل کړی چې غير رسمي کان کيندنې په کال کې څه ۲۰۰ ميليونه - ۳۰۰ ميليونه امريکايي ډالر عوايد طالبانو ته برابروي.¹³ حکومت اټکل کوي چې د کانونو سکتور کولی شي چې تر ۲۰۲۴ کال،¹⁴ پورې د ناخالص داخلي توليد (جي ډي پي) ۴۵٪ - ۵۰٪ جوړ کړي، چې حکومت ته به په کال کې ۲ ميليارد امريکايي ډالر عوايد برابروي.¹⁵ دا په داسې حال کې ده چې دا مهال، دغه سکتور ډېر زيات کوچنی دی، چې په ۲۰۱۵ کال کې يې په حکومتي عوايدو کې يوازې خواوشا ۳۲.۵ ميليونه امريکايي ډالر او په اقتصادي فعاليت کې ۱۳۵ ميليونه امريکايي ډالر جوړ کړل.¹⁶ مقامات اټکل کوي چې په حکومتي عوايدو کې په کال کې خواوشا ۳۰۰ ميليونه امريکايي ډالر د ناقانونه کان کيندنو له امله ورکېږي.¹⁷ حکومت د استخراجي شرکتونو په ريفورمونو کې له پرمختيايي شريکانو يا ډونرانو څخه پراخ ملاتړ ترلاسه کړی دی، خو روانو امنيتي اندېښنو دغه بهر له ستونزو سره مخامخ کړی دی.¹⁸

حکومت، چې د نړيوال بانک له خوا يې ملاتړ کېده، په پيل کې په دوديزه توگه او وره سطحه د کيندنو د رسمي کولو پرځای د لويو صنعتي کيندنو پروژو ته اولويت ورکړ. په ۲۰۰۷ کال کې، د چين د ميتالورجیکل کارپورېشن (MCC) او جيانگ زي کاپر کارپورېشن (JCCL) يوه کانسرسيوم د افغانستان په تاريخ کې له تر ټولو لويې يوازې خارجي پانگوني سره، چې ۲.۹ ميليارد امريکايي ډالر ارزښت يې درلود، موافقه وکړه، چې له کابل څخه ۳۵ کيلومتره جنوب ختيځ کې د لوگر ولايت په عينک سيمه کې د نړۍ د مسو دويمې تر ټولو لويې ذخيږې ته انکشاف ورکړي.¹⁹ په عينک کې په اټکلي ډول ۴۵۰ ميليونه متریک ټنه د مسو ډبرې موجودې دي چې له ۵۰ مليارډ ډالرو څخه ډېر ارزښت لري.²⁰ په ۲۰۱۲ کال کې، حکومت د حاجي گک د اوسپنې د ډبرو د ذخيږې جواز هم صادر کړ. حاجي گک په اسيا کې د اوسپنې تر ټولو لويه سرپته ذخيږه ده چې له کابل څخه ۱۳۰ کيلومتره لويديځ ته پرته ده چې اټکل ۱.۸ مليارډ متریک ټنه د را اېستلو وړ د اوسپنې

¹⁰ د کانونو او پتروليم وزارت (۲۰۱۲)، 'د افغانستان د کانونو د کيندنې په سکتور کې د پانگوني ۱۰ دلایل'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

¹¹ گلوبل وېټنس (جون، ۲۰۱۶)، 'نوي څېړنه ښيي چې د افغانستان مشهور د قېمتي کانو کانونه طالبان او وسله وال گروپونه تمويلوي'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

¹² GIZ (دسمبر، ۲۰۱۶)، 'په افغانستان کې د دوديزې او ورې سطحې کان کيندنې: شاليد او شرايط' د افغانستان په EITI (دسمبر، ۲۰۱۶) کې، ۱۳۹۱' او ۱۳۹۲ (۲۰۱۲-۲۰۱۳) د EITI د بيل راپور او څلورم د تسويي راپور - ضميمې، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۲۳۰مه صفحه.

¹³ د متحده ايالاتو د سولې انستيتيوت (جولای، ۲۰۱۷)، 'په افغانستان کې ناقانونه کان کيندنې: د شخړې يو عامل'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی. او د ناروې د نړيوالو چارو انستيتيوت (دسمبر، ۲۰۱۷)، 'افغانستان: د يوه سياسي اقتصاد تحليل'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

¹⁴ هيټريخ بال سټيفونگ افغانستان (۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی دی.

¹⁵ د افغانستان د بيارغونې لپاره ځانگړی عمومي مفتش (سيگار) (اپريل، ۲۰۱۵)، 'د افغانستان د کانونو، تېلو او گازو صنايع: که د متحده ايالاتو ادارې د شويو پانگونو د تعقيبولو لپاره ژر لاس په کار نشي، ۴۸۸ ميليونه ډالر چې په فنډ کې دي له خطر سره مخامخ کېږي'، د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی. او گلوبل وېټنس (مې، ۲۰۱۶)، 'جنگ د خلکو په خزانه کې'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

¹⁶ د افغانستان EITI (د اپريل ۲۹مه، ۲۰۱۷)، 'د افغانستان پنځم د EITI راپور ۱۳۹۳ او ۱۳۹۴ (۲۰۱۴ او ۲۰۱۵)'، چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۳۶مه صفحه.

¹⁷ د افغانستان EITI (دسمبر، ۲۰۱۶)، 'EITI ۲۰۱۶ د کني فعاليت راپور'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۱۰مه صفحه.

¹⁸ سيگار (جنوري، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی دی، ۱ صفحه.

¹⁹ دي دپلومات (جنوري، ۲۰۱۷)، 'په افغانستان کې د چين د اوږدې مودې د څنډېدلې کان تر شاکيسه'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

²⁰ د متحده ايالاتو د سولې انستيتيوت (سپټمبر، ۲۰۱۷)، 'د افغانستان د عينک د مسو د سرچينې د تجارتي انکشاف بيا احيا کول'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۲ مخ. او ايریکا ډاونز (۲۰۱۲)، مخکې ذکر شوی دی.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

منرالونه لري.²¹ دغه پروژه د هندي کمپنيو يوه کانسرسيوم ته، چې د هند د اوسپنې د خدمتونو د ادارې او کانادا مېشتي کيلو گولډ ماینز له خوا رهبري کيږي، ورکول شوه.²² په دې پروژه کې چې اټکل ۱۰.۸ ميليارډ امريکايي ډالر ارزښت لري د حاجي گک له سيمي څخه د ايران تر چاپهار بندر پورې د ۹۰۰ کيلومتره اوږدې رېلارې د جوړونې پلانونه هم شامل دي.²³ هغه وخت، حکومت تمه لرله چې د عينک او حاجي گک دوه پروژې به څه ۹۰ زره مستقيم او غيرمستقيم کاري فرصتونه رامنځته کړي او تر ۲۰۲۰ کال پورې به د کال خواوشا ۵۰۰ ميليونه امريکايي ډالر عوايد برابر کړي.²⁴ دا وخت د دغو دواړو پروژو په يوه باندې هم کار نه کيږي. د ولسمشرغني حکومت د لويې کچې پروژو ته د اولويت ورکولو پاليسۍ ته دوام ور نه کړ، او په عملي توگه د ۲۰۱۵-۲۰۱۷ په دوره کې د جوازونه ورکول بند وو.

په افغانستان کې د اټکل ۳.۴ ميليارډ بيرلو خامو تېلو، ۴۴۰ ميليارډ مکعب متر طبيعي گاز²⁵ او ۵۶۲ ميليونه بيرلو طبيعي گازو زېرمې موجودې دي چې په ۲۹ ساحو (په افغان - تاجک، امو دريا او تړپول ساحو کې) خپرې شوي دي.²⁶ په داسې حال کې چې د تېلو او گازو زېرمې په لومړي ځل په ۱۹۵۹ کال کې معرفي شوې، تر اوسه پورې يې ډېرې لږې برخې انکشاف موندلی دی. په ۲۰۱۱ کال کې، د چين د پتروليم لوی ملي شرکت (CNPC) او د هغه محلي شريکياني وطن آيل اينډ گيس د سرپل او فارياب²⁷ په ولايتونو کې د تېلو او گازو د درې بلاکونو حقونه ترلاسه کړل چې د امو دريا د تېلو ساحه چې د ۲۰۱۲ په جون کې يې توليدات شروع کړل، هم په کې شامله وه.²⁸ دغه کانسرسيوم په ۲۰۱۴ کال کې د امو دريا د تېلو ساحې څخه ۳۷۲ زره بيرله تېل او په ۲۰۱۵ کال کې ۲۶۸ زره بيرله تېل توليد کړل²⁹، چې دا د کمپنيو تر منځ د بودجې په برخه کې د شخړو د موجوديت له امله د حکومت له هغه هدف څخه چې په ورځ کې يې بايد ۴۰ زره بيرله تېل توليد کړي وای ډېر کم وو.³⁰ په ۲۰۱۳ کال کې په شمال کې د حيرتان په سيمه کې د خصوصي پانگوونکيو له خوا دوه تصفيه خانې جوړې شوې چې د امو دريا خام تېل تصفيه کړي.³¹ په داسې حال کې چې افغان گاز شرکت د هېواد په شمال کې د گازو له څلورو ساحو څخه طبيعي گاز توليدوي، توليد شوي کميتونه لا هم محدود پاتې دي³² او د کمپياوي سرې يوه داخلي شرکت او د برېښنا دستگانه ته ورکول کيږي.³³

د تاييد د پروسې روښانول

تاييد يا معتبر گرځول (validation) د EITI د تطبيق د پروسې يوه مهمه نښه ده. د تاييد يا باوريتوب هدف دا دی چې ټولو برخه والو ته داسې يوه بې طرفانه ارزونه برابره کړای شي چې آيا په يوه هېواد کې د EITI تطبيق د EITI له ستاندرډ سره يو لاس دی. هغه همدارنگه د EITI د تاثير، د EITI د ستاندرډ له خوا د هڅول شويو فعاليتونو د تطبيق، د EITI په تطبيق کې د ترلاسه شويو تجربو، او همدارنگه هرو هغو اندېښنو په هکله چې برخه والو څرگندې کړي وي، او د EITI د راتلونکي تطبيق لپاره د سپارښتنو په هکله، خبرې کوي.

د تاييد پروسه د EITI د ستاندرډ په ۴ فصل کې تعريف شوې ده.³⁴ هغه څلور دورې لري:

- ²¹ د کانونو او پتروليم وزارت (۲۰۱۴)، 'په افغانستان کې کانونه'، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.
- ²² سامويل هال (جنوري، ۲۰۱۳)، 'طبيعي منابع: د افغانستان لپاره څه ستراتيژي؟'، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۴-۵ صفحې.
- ²³ د سوداگرۍ نړيوال سازمان (۲۰۱۷)، 'چاپهار بندر - د افغانستان لپاره يوه نوې ترانزيتي لاره'، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.
- ²⁴ هيترېخ بال سټيفونک افغانستان (۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی دی.
- ²⁵ سامويل هال (جنوري، ۲۰۱۳)، مخکې ذکر شوی دی، ۴ صفحه.
- ²⁶ هيترېخ بال سټيفونک افغانستان (۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی دی.
- ²⁷ ايریکا ډاونز (۲۰۱۲)، مخکې ذکر شوی دی.
- ²⁸ سيگار (جنوري، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی دی، ۱ صفحه.
- ²⁹ EITI (د اپريل ۲۹مه، ۲۰۱۷)، 'د افغانستان د EITI پنځم راپور، ۱۳۹۳ او ۱۳۹۴ (۲۰۱۴ او ۲۰۱۵)'، د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۳۸-۳۹ صفحې.
- ³⁰ د متحده ايالاتو جيولوجيکي سروې (اگست، ۲۰۱۷)، 'د ۲۰۱۴ د کاني موادو کلي کتاب، افغانستان'، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۶ صفحه.
- ³¹ *Ibid*
- ³² د ورځي ۵۷۶۰۰۰ مکعب متره گډ گاز.
- ³³ EITI (د اپريل ۲۹مه، ۲۰۱۷)، د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور، مخکې ذکر شوی دی، ۵۲مه صفحه.

³⁴ همدارنگه وگورئ: <https://eiti.org/validation>

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

1. د گڼو برخه والو د گروپ (MSG) له خوا د تاييد لپاره تيارول
2. د EITI د نړيوال سکرتریت له خوا په ابتدايي توگه د ارقامو د ټولولو پيلول او د برخه والو مشورې
3. د يوه خپلواک تاييدونکي له خوا چې په مستقيم ډول د EITI بورډ ته راپور ورکوي په خپلواک ډول د کيفيت په هکله اطمینان ورکول
4. د بورډ ارزونه

د **تاييد لارښود** د EITI د شرايطو، او د لا ډېرو مفصلو **د تاييد پروسيچرونو** د ارزونې په هکله مفصله لارښوونه وړاندې کوي، چې په کې د ارقامو يا ډېټا د ټولولو لپاره يو معياري پروسيچر او د EITI د نړيوال سکرتریت له خوا د برخه والو مشوره او د تاييدونکي لپاره په معيارونو برابره وظيفوي لايحه شامل وي.

د تاييد لارښود داسې يوه ماده لري چې: «چېرې چې MSG هيله لري چې تاييد دې د MSG د کاري پلان په اساس، د ځانگړيو مقصدونو يا فعاليتونو ارزونې ته ځانگړې پاملرنه وکړي، دا کار بايد د MSG په غوښتنه وشي». د افغانستان د EITI اړوند MSG کومو مسابو ته د ځانگړې پاملرنې غوښتنه نه ده کړې.

د تاييد د پروسيچرونو په اساس، د ابتدايي ارقامو د ټولونې په هکله د نړيوال سکرتریت کار او د برخه والو مشوره په درې مرحلو کې ترسره شوه:

20. له ليرې ارزونه

له هېواد څخه له ليدنې نه مخکې، سکرتریت د EITI له ستانډرډ سره د هېواد د تطابق د اړوندو موجودو اسنادو يوه مفصله ارزونه وکړه، چې په لاندې ټکو مشتمله وه خو محدوده نه:

د EITI کاري پلان او د پلان نيونې نور اسناد لکه د بودجو او مفاهمو پلانونه؛

د گڼو برخه والو د گروپ (MSG) وظيفوي لايحه، او د گڼو برخه والو د گروپ د ملاقاتونو يادښتونه؛

د EITI راپورونه، او متمم معلومات لکه د راپورونو خلاصه او د پوښل کېدونکې ساحې څېړنې؛

د مفاهمي مواد؛

د کالني پرمختگ راپورونه؛ او

د تاييد مربوط نور معلومات

د تاييد د پروسيچرونو په اساس، سکرتریت د تاييد له پيلېدلو څخه وروسته چارې په پام کې نه دي نيولي.

21. له هېواد څخه ليدنه

له وطن څخه يوه ليدنه د ۲۰۱۸ د جنورۍ په ۱۹ - ۲۴ مه ترسره شوه. ټول ملاقاتونه په کابل کې ترسره شول. له پام وړ امنيتي محدوديتونو سره سره، سکرتریت د هغو برخه والو د گروپونو په شمول چې استازي يې موجود ول خو په خپله يې مستقيما برخه نه لرله، د گڼو برخه والو گروپ او د هغه غړو، مستقل مفتش او نورو مهمو برخه والو سره خبرې وکړې او/يا يې ليدنې ورسره ترسره کړې. له MSG سره د يوه گروپ په توگه په ملاقات سربېره، سکرتریت له رغوونکيو برخو (حکومت، شرکتونو او مدني ټولنې) سره په انفرادي توگه يا د استازو گروپونو کې ليدنې ترسره کړې، چې مناسب پروتوکولونه په کې په پام کې نيول شوي ول خو ډاډمنه کړې چې برخه وال کولی شي چې خپل نظرونه په ازادانه توگه څرگند کړي او دا چې د محرميت ساتنې د غوښتنو درناوی وشو. د هغو برخه والو چې مشورې ورسره شوي لست په D/د ضميمه کې راغلی دی.

22. د شرايطو پر وړاندې د پرمختگ په هکله راپور ورکول

دا راپور د تاييد د لارښود په اساس، نړيوال سکرتریت ته د شرايطو په وړاندې د پرمختگ ابتدايي ارزونه وړاندې کوي. په هغه کې د مطابقت يوه مکمله ارزونه شامله نه ده.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور
د نړيوال سکرتريت په ټيم کې پابلو والويرد، اليکس گوردي، ايدي ريچ او سام بارتليت شامل ول. پابلو والويرد او اليکس گوردي له برخه
والوسره مشورې ترسره کړې او د ابتدايي ارزونې مسوده يې تياره کړه. ايدي ريچ او سام بارتليت د کيفيت په هکله اطمینان وړاندې کړ.

ا برخه - د MSG نظارت

۱. د EITI د پروسي نظارت

۱.۱ خلاصه

دا برخه د برخه والو فعال توب او په هېواد کې د EITI د تطبيق لپاره چاپېريال، حکومتولۍ او د گڼو برخه والو گروپ (MSG) فعاليت، او د EITI کاري پلان پورې اړه لري.

۲.۱ ارزونه

د EITI په پروسه کې د حکومت ښکېلتيا (۱.۱)

د پرمختگ مستندول

عامه څرگندونه: په لومړي ځل د افغانستان د اسلامي جمهوريت حکومت د ۲۰۰۹ د مارچ په ۱۶ مه ژمنه وکړه چې EITI تطبيق کړي. دغه وخت پخواني د مالي وزير ډاکتر عمر زاخېلوال د EITI د بورډ مشر، نړيوال بانک او آی اېم اېف ته ليک ولېږه او دا يې تاييد کړه چې حکومت تصميم نيولی چې له EITI سره يوځای شي.³⁵ د افغانستان د اسلامي جمهوريت حکومت د ټوکيو د کانفرانس (۲۰۱۲)، لندن کانفرانس (۲۰۱۴)³⁷ او بروکسل کانفرانس (۲۰۱۶) په شمول د افغانستان په هکله د مرستندويانو په ټولو لويو کانفرانسونو کې خپله ژمنتيا تکرار کړه. په دغو مواردو کې EITI په منظمه توگه «د دوه اړخيزې مسؤليت مننې د چوکاټ له لارې پرځان د بسياينې) په لور چې د مرستندويانو او د افغانستان د اسلامي جمهوريت د حکومت تر منځ پرې موافقه شوې وه، برخه وه.³⁸ په دې هکله د لوړې سطحې د مشرانو له خوا په ويناوو کې هم ياده شوه ده. په دې لړ کې ولسمشرغني د EITI مسؤل، د EITI رييس او مرستيال³⁹ او په وروستيو وختونو کې د EITI د نړيوال بورډ مسؤل ته په شخصي توگه هم ژمنې ورکړي چې د کانونو او پتروليم د وزارت⁴⁰ له خوا د پاليسۍ په چمتو کړای شويو اسنادو کې به شامل کړای شي (وگورئ راتلونکې برخه، «رهبري»).

په لوړه سويه رهبري: د ۲۰۱۷ د فبرورۍ په ۲۸ مه، ولسمشرغني په يوه ليک کې د EITI بورډ ته د کانونو او پتروليم د وزارت د سرپرست د مقرري (هغه وخت لا مقرر شوی نه وه) خبر ورکړ چې تطبيق رهبري کړي. په تعقيب يې، د ۲۰۱۷ د اپريل په ۱ نرگس نهان د کانونو او پتروليم د وزارت د سرپرستي په توگې وټاکل شوه. د MSG د وظيفو لايحه بيانوي چې د MSG اجرائيه رييس د EITI تعين شوی ملاتړ کوونکی (د مالي وزير) او همکار رييس به يې د کانونو او پتروليم وزير وي، او دا هغه وخت منعکسوي چې ډاکتر زاخېلوال «د EITI تعين شوی ملاتړی» وو، تر هغه چې د ۲۰۱۵ د فبرورۍ په ۱ عوض شو (وگورئ ۴.۱ شرط). AEITI د ۲۰۱۵ د فبرورۍ د ۱ او د ۲۰۱۷ د اپريل د ۱ تر منځ موده کې په رسمي توگه ټاکل شوی حکومتي مشر نه درلود.

فعالنه ښکېلتيا: د MSG د وظيفو لايحه د حکومتي موسسو او ادارو د استازو لپاره شپږ سيټونه لري، چې د هغو له جملې څخه يو بايد د پارلمان غړی وي. په دې کې د AEITI مشر او همکار مشر نه راځي، چې د وظيفوي لايحې په اساس بايد په ترتيب سره د مالي وزير او د

³⁵ هارت گروپ (۲۰۱۳)، د افغانستان د EITI د تطبيق د تاييد په هکله وروستی راپور -

https://eiti.org/sites/default/files/documents/2013_afghanistan_validation_report.pdf، د ۲۰۱۸ د اپريل په ۱۲ مه ورته لاسرسی شوی دی، ۲۱ مه صفحه.

³⁶ د مالي وزارت (جولای، ۲۰۱۳)، 'د جيکپورو چارواکو د گډې کتنې په هکله راپور'، http://mof.gov.af/Content/files/TMAF_SOM_Report_Final_English.pdf

³⁷ په ملگرو ملتونو کې د افغانستان دايمي ماموريت (جنوري، ۲۰۱۰)، د 'افغان مشرتابه، سيمه ييزې همکارۍ، نړيوال مشارکت' <http://afghanistan-un.org/2010/01/afghan-leadership-regional-cooperation-international-partnership/> چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته لاسرسی شوی دی.

³⁸ د افغانستان EITI (اکتوبر، ۲۰۱۶)، 'د دوه اړخيزې مسؤليت مننې له لارې پرځان بسياينه' <http://aeiti.af/Content/Media/Documents/Agreed-Smaf-Smart-Deliverables-Final-v211120165242941553325325.pdf> چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته لاسرسی شوی دی.

³⁹ وگورئ <https://eiti.org/news/president-ghani-puts-mining-reform-at-heart>، <https://eiti.org/news/afghan-president-sets-out-his-mining-agenda> او <https://eiti.org/news/second-wind-for-afghanistans-mining-sector> او [of-governments-anticorruption-efforts](https://eiti.org/news/second-wind-for-afghanistans-mining-sector)

⁴⁰ شفافيت د هغې لارنقشې يو ستون دی چې دا مهال د کانونو او پتروليم د وزارت له خوا د هغې پر مسوده کار روان دی، او «د EITI له معيارونو سره مطابقت» په کې يو د پام وړ رول لوبوي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

کانونو او پټروليم وزير وي. د لايحي د شرايطو په اساس، حکومتي استازي «بايد جيکپوري چارواکي او د مربوطه رياست، عمومي رياستونو او، که ضرورت وي، د مربوطو وزارتونو مرستيالان وي». د AEITI په وېب سايټ کې د MSG د غړو د لسټ په اساس، د حکومتي برخه والو د گروپ په موجود ترکیب کې (له رييس او همکار رييس څخه پرته) يو د پارلمان غړی (چې عوض نه لري)، دوه د کانونو او پيټروليم د وزارت استازي (له اړوندو عوضونو سره)، دوه د مالي وزارت (له اړوندو عوضونو سره) او يو د سوداگري او صنايعو د وزارت (له عوض څخه پرته) استازي شامل دي.⁴¹ دا لسټ د ۲۰۱۷ په کلني پرمختيايي راپور کې د حکومتي استازو له لسټ څخه فرق لري (وگورئ ۴.۱ شرط).⁴² د MSG د ملاقات د حاضرينو (وگورئ ب ضميمه) تحليلونه ښيي چې په ملاقاتونو کې د حکومت حاضرې سره فرق کوي. په داسې حال کې چې د کانونو او پټروليم د وزارت د پالیسي رييس او د سوداگري او صنايعو د وزارت استازي په منظمه توگه برخه اخيستي، په ۲۰۱۷ کې د ترسره شويو ملاقاتونو په يادښتونو کې د حکومت د ۱۵ ذکر شويو استازو له جملې څخه يوازې ۱ بل د AEITI په وېب سايټ کې د MSG د غړو په لسټ کې موجود دی، او دا وړانديز کوي چې په MSG کې اکثر حکومتي غړي پخپله د تک پر ځای د هغوی د استازيتوب کولو لپاره نور کسان يا استازي ليري. د ملاقاتونو يادښتونه ښيي چې حکومتي استازي بيا هم د MSG او د تخنيکي کاري گروپ په ملاقاتونو کې په فعال ډول برخه اخلي، په داسې حال کې چې د ۲۰۱۷ کلني پرمختيايي راپور ښيي چې حکومتي استازي همدارنگه په تبليغاتي او ليري پرتو اړخونو ته د پيغام رسونې په برخه کې هم کار کوي.⁴³ د ډيموکراسي انټرنېشنل له خوا د ۲۰۱۷ د AEITI د موسسې ارزوني ياده کړې ده چې، د EITI د راپور ورکولو په برخه کې، «ځينې حکومتي چارواکي [د هغو برخه والو له خوا چې مشورې ورسره شوي] د 'مخالف'، 'پي علاقي'، 'غيرصميمي' او د 'نه همکاري کوونکي' په توگه ياد شوي دي (۱۶ مخ). د راپور ورکولو په برخه کې له دغې چوپټيا سره سره چې ادعا يې شوي، د ۲۰۱۴ - ۲۰۱۵ د EITI راپور (۱۷ مخ) د حکومت له خوا په بشپړ ډول راپور ورکول تاييدوي (وگورئ ۴.۱ شرط). د ډيموکراسي انټرنېشنل ارزوني همدارنگه ياده کړې ده چې حکومت بايد د AEITI له ملي بودجې سره مرسته کړې وای، خو د ۲۰۱۶ - ۲۰۱۸ په دوره کې يې هېڅ مرسته نه ده کړې (۱۷ مخ). د ۲۰۱۴ د کانونو په قانون کې داسې شرايط موجود دي چې له جواز لرونکيو څخه غوښتنه کوي چې د EITI په راپور ورکونه کې برخه واخلي (وگورئ ۲.۱ شرط). د EITI تطبيق د کانونو او پټروليم د وزارت د سپينو پاڼو او د دوه اړخيزې حساب ورکونې د چوکاټ (MAC) له لارې، چې اکثر وختونه د EITI سپارښتنې په کې شاملې وي، د حکومتي ژمنو په شمول، په منظمه توگه د حکومت د پالیسي د اسنادو يوه برخه جوړوي (وگورئ ۳.۷ شرط).⁴⁴

د برخه والو نظرونه

جيکپورو حکومتي چارواکو د EITI له تطبيق څخه قوي ملاتړ څرگند کړ او د برخه والو د مشورو په جريان کې يې، له سختو امنيتي ستونزو سره سره، له نړيوال سکرتريت سره په استثنائي توگه ډېرې هڅې وکړې. د ټولو ساحو برخه والو يادونه وکړه چې د ۲۰۱۴ د کانونو په قانون کې EITI پورې د ځانگړې فقرې شاملول له EITI سره د حکومت ژمنتيا منعکسوي. پرمختيايي شريکانو (مرستندويو موسسو) ياده کړه چې د دوه اړخيزې حساب ورکونې د چوکاټ د برخې په توگه EITI پورې د ځانگړو مشروطيتونو شموليت په حکومت باندې د فشار د ساتلو په برخه کې مرسته وکړه. يوه پرمختيايي شريک يادونه وکړه چې د کانونو او پټروليم د وزير نومول چې په ۲۰۱۷ کال کې د EITI تطبيق رهبري کړي د داسې يوه مشروطيت مستقيمه نتيجه وه. د مدني ټولني گڼ شمېر سازمانونو ملاحظه لرله چې د EITI په راپور ورکولو کې ځنډ د حکومت له خوا په عملياتي سطحه د EITI د ناکافي ښکېلتيا له امله دی (وگورئ 4.8 شرط). د مدني ټولني د يوه سازمان استازي چې په MSG کې يې برخه لرله وويل، چې په MSG کې د حکومتي استازو تر منځ همغږي کمه ده. جيکپورو حکومتي استازو دا ومنله چې په دې برخه کې اداري ننګونې موجودې دي چې کوم وزارت بايد د EITI تطبيق رهبري کړي، چې ځينې وختونه يې په حکومت کې دننه عملياتي همغږي له ستونزو سره مخامخ کړې ده. د MSG د ۲۰۱۷ د می په ځاني ارزونه کې ياده شوې چې د کانونو او پټروليم وزارت او د مالي وزارت څخه په عملياتي سطحه د حکومت په ښکېلتيا کې مهم پرمختگونه شوي دي، خو دا يې ياده کړې چې د نژدې دوه کالونو مودې په ترڅ کې د يوې جيکپورې رهبري نشتوالی په دې معنی وو چې دغې پروسې په دوامداره توگه حقيقي رهبري نه لرله. برخه والو تاييد کړه چې د مالي د وزير په توگه د ډاکټر زاخېلوال د وخت او په ۲۰۱۷ کې کې د وزيرې نهان د ټاکل کېدلو د وخت تر منځ موده کې د EITI د ملاتړي نه موجوديت دا معنی لرله چې د MSG د ملاقاتونو مشري يا د مالي وزارت مرستيال او يا د کانونو او پټروليم د وزارت مرستيال کوله او دا دې پورې مربوط وه چې کوم يو يې په موقع هلته حاضر دی.

⁴¹ د افغانستان EITI، حکومتي سکټور، وېب سايټ <http://www.aeiti.af/en/page/govt-sector> ته يې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې لاسرسی شوی دی.

⁴² د ۲۰۱۷ د کلني پرمختيايي راپور په اساس، په MSG کې د حکومت ۷ استازي مکمل غړيتوب لري او ۵ يې علی البدل غړي دي، چې رييس او د رييس همکار لاهه کې شامل نه دي.

⁴³ د AEITI (۲۰۱۷)، د کلني پرمختګ راپورونه، وېب سايټ <http://aeiti.af/en/documents/category/annual-progress-reports> ته يې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې لاسرسی شوی دی.

⁴⁴ وگورئ د مثال په توگه www.aeiti.org ايمیل secretariat@aeiti.org ټيليفون ۰۰۴۷۲۲۲۰۰۸۰۰ فکس ۰۰۴۷۲۲۸۳۰۸۰۲ او په افغانستان کې د استخراجي صنايعو د ريفورم لپاره د کانونو او پټروليم د وزارت لارنقشه، چې په پام کې ده چې د ۲۰۱۸ په مارچ کې خپره شي (يوه وروستی مسوده يې له نړيوال سکرتريت سره موجوده ده).

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د ټولو گروپونو برخه والو يادونه وکړه چې د EITI د پروسې لپاره د گټورې حکومتي رهبرۍ په وړاندې يوه مهمه ننګونه دا وه چې د کانونو او پتروليم وزارت په منظمه توګه د اقتصادي شورا او ولسمشر د جیکپورو مشاورينو له خوا له ستونزو سره مخامخ کېده. په شمېرلو استاټاناتو سره، هغوی همدارنګه وويل چې د کانونو او پتروليم وزارت په قصدي توګه داسې کمزوری ساتل کېږي ځکه چې دغه سکتور چې عوايد جوړوي د حکومت له خوا پي لږ نظارت کېږي، چې د مدني ټولني د سازمانونو ځينې استازو استدلال وکړ چې له هغه څخه کېدای شي د سياسي هدفونو لپاره ناوړه استفاده وشي. جیکپورو حکومتي چارواکو له دې امله خفګان وښود چې دې کار د وزارت په وړتيا باندې تاثير درلود چې له EITI څخه په لا پراخه توګه د سکتور په مدیریت کې د ريفورمونو لپاره کار واخلي. په MSG کې د مدني ټولني يوه پخواني غړي وويل، چې د EITI د کار په هکله د حکومت د لوړو سطحو تر منځ لږه خبرتيا موجوده وه او دا چې ځينې حکومتي استازو د هغه د کار په هکله شک درلود. يوه حکومتي چارواکي تاييد کړه چې په دې هکله ابتدايي شکونه موجود ول چې EITI ته د خارجيانو د داسې يوې هڅې په سترګه ليدل کېدل چې غواړي د سکتور په هکله معلومات ترلاسه کړي، خو د وخت په تېرېدلو سره دغه فکر بدل شو. پرمختيايي شريکانو وليدل چې د ۲۰۱۸ د کانونو کيندلو په لارنقشه کې شفافيت يا EITI ته کوم ريفرنسونه موجود نه ول، په داسې حال کې چې په افغانستان کې د استخراجي صنايعو په برخه کې د ريفورم لپاره د کانونو او پتروليم د وزارت په لارنقشه کې، چې د تاييد په پيل کې نښې شوې وه، دا د څلورو مهمو اساساتو له جملې څخه د يوه په توګه شامل شوی وو. حکومتي چارواکو روښانه کړه چې د کانونو او پتروليم د وزارت لارنقشه به د داسې يوه چوکاټ په توګه کار وکړي چې د هغه له لارې به د SEC لارنقشه تطبيق شي، او بالاخره په شفافيت او EITI باندې به تمرکز وساتل شي. د سکرترتيت کارمندانو تاييد کړه چې د افغانستان اسلامي جمهوريت به په ۲۰۱۸ کال کې د تطبيق لپاره د تمویل په برخه کې مرسته کول پيل کړي.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرترتيت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط په پوره کولو کې گټور پرمختګ کړی دی. نړيوال سکرترتيت په دې پوهېږي چې حکومت د ۲۰۱۵ او ۲۰۱۷ تر منځ موده کې د EITI په پروسه کې په بشپړ او فعال ډول ښکېل نه وو، او د بېلابېلو برخه والو اندېښنه يادوي چې دا وروستی ښکېلتيا ښايي ډېره موده دوام ونه مومي. البته، افغانستان د کانونو او پتروليم وزيره د دې لپاره ونوموله چې له دوه کلني خلا څخه وروسته په ۲۰۱۷ کال کې د EITI پروسه رهبري کړي او وخت په وخت پي د ملاتړ لپاره منظم بيانونه ورکړي دي. حکومت د MSG په ملاقاتونو کې برخه اخلي، البته د استازو په برخه کې مکررې تبديلی يوه ستونزه ده. هغه ژمنتيا چې د تاييد لور ته په رهبري کېدونکيو مياشتو کې منعکسه شوه له داسې کلک تعهد سره مله وه چې په لوړو سطحو څرګنده شوه او دا د دې نښې دي چې حکومت له EITI سره خپله ژمنه بيا تازه کړې ده. هغه سطحه چې حکومت ورپورې دا تعهد ساتي چې EITI د داسې يوې وسيلې په توګه وکاروي چې ريفورمونه پرمخ بوځي به د EITI د تطبيق د لرليدونو لپاره مهمه وي.

د ۱. شرط په اساس، افغانستان بايد دا ډاډمنه کړي چې يو داسې عاليرتبه شخص چې ټول برخه وال پرې اعتماد کوي، او صلاحيت لري، کار سره همغږی کوي او منابع تأمينوي او پراخوي د EITI په برخه کې د حکومت منظمه رهبري وړاندې کړي. افغانستان بايد همدارنګه ډاډمنه کړي چې د حکومت ټولې ادارې فعالې، ثابتې او منظمې دي. د 8.3.c.i په اساس، له حکومتي لوري څخه غوښتنه کېږي چې د بورډ له پرېکړې څخه نيولې تر درې مياشتو پورې موده کې د هغو ستونزو د هوارولو لپاره د عمل داسې يو پلان جوړ او ښکاره کړي چې د حکومت په ترتيباتو کې موجود عيبونه چې په ابتدايي ارزونه کې مستند شوي دي له منځه وېسي. د تطبيق د پياوړتيا لپاره، افغانستان دې ته هڅول کېږي چې ډاډمنه کړي چې په MSG کې د حکومت استازي په منظمه توګه په ملاقاتونو کې برخه واخلي. د EITI د پروسې د رهبرۍ په سر د ادارو اختلافات بايد حل کړای شي خو دا ډاډمنه شي چې حکومت کولی شي چې د عملياتو په سويه تطبيق ته وده ورکړي او له EITI څخه د اصلاح يا ريفورم د يوه پلانفورم په توګه کار واخلي. د افغانستان په برخه کې د دوه اړخيزې محاسبې د چوکاټ د اهميت په پام کې نيولو سره، حکومت او پرمختيايي شريکان دې ته هڅول کېږي چې داسې هدفونه په گوته کړي چې له افغانستان سره مرسته وکړي چې په مطابقت باندې تمرکز ته د دوام ورکولو پر ځای د EITI له لارې سکتور ته پېښې ننګونې حل کړي.

د EITI په پروسه کې د شرکتونو ښکېلتيا (۲.۱)

د پرمختګ مستندول

فعاله ښکېلتيا: کافي اندازه شواهد شته چې شرکتونه د EITI په پروسه او MSG کې په فعال ډول ښکېل دي. د MSG لايحه دا يقيني کوي چې په MSG کې شپږ سيټونه بايد «د استخراج سکتور» ته تخصیص کړای شي. په لايحه کې دا هم شامل دي چې د شرکتونو له استازو څخه تمه کېږي چې ۱۵ «مسؤليتونه» ترسره کړي او په دې توګه له MSG سره د هغه د ستراتيژيکو مقصدونو په پوره کولو کې مرسته

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

وکړي.⁴⁵ د MSG په ملاقات کې د حاضرې تحليلونه او ليکلي يادښتونه (وگورئ ب ضميمه) ښيي چې د شرکتونو برخه اخيستنه د تر ټولو ثابتو هغو په ډله کې راځي. ليکلي يادښتونه همدارنگه ښيي چې د شرکتونو استازي د MSG په تخنيکي کاري گروپ کې په فعال ډول خدمت کوي. د شرکتونو لوري په MSG کې خپل استازي په وروستي ځل د ۲۰۱۷ د فبرورۍ په ۸مه بيا تازه کړل (وگورئ ۴.۱ شرط) او د خصوصي کمپنيو او د افغانستان د سوداگرۍ او صنايعو د خونې استازي په کې شامل دي، خو د دولتي تصديو استازي په کې نشته. په MSG کې د شرکتونو د استازو او په لويه سطحه د شرکتونو د ډلې تر منځ د همغږۍ شواهد نه ليدل کيږي. د ۲۰۱۴ - ۲۰۱۵ د EITI په راپور کې د حد د پاسه ۲۸ کمپنيو له جملې څخه ۸ راپور نه دی ورکړی (وگورئ ۴.۱ شرط). داسې شواهد شته چې ټيټ کيفيت په راپور ورکولو کې د شرکتونو په برخه اخيستنه کې ستونزې راپورته کوي.⁴⁶ د MSG لايحه ايجابوي چې هغه کمپني چې په MSG کې استازي لري په انگليسي او ځايي ژبو له EITI سره د ملاتړ په هکله رسمي ويناوې خپرې کړي. کمپنيو په ۲۰۱۴ کال کې ويناوې خپرې کړې خو داسې ريكارډ نشته چې د ۲۰۱۷ په فبرورۍ کې وروسته له هغه چې شرکتونه نوي استازي انتخاب کړل نوې ويناوې خپرې شوي دي.⁴⁷ په ټولو موجودو رسمي ويناوې کې لږ تر لږه د AEITI د ښکاره کولو شرايطو ته د کمپني ژمنتيا او په افغانستان کې د دغه سکتور د پرمختگ لپاره د پروسې د اهميت په هکله ملاتړ موجود دی.

اسانتيا برابرونکي جايريال: د MSG په لايحه کې په MSG کې د حکومت له استازو څخه داسې تمه کيږي چې «د EITI د تطبيق لپاره د اړوند تنظيموونکي چوکاټ په مخکې د موجودو خنډونو يوه ارزونه ترسره کړي، او داسې حقوقي/تنظيموونکي تعديلات وړاندې/تصويب کړي چې نور شفافيت هم رامنځته کړي». په MSG کې حکومتي استازي دې ته هڅول کيږي چې «داسې قانون او يا مقررات معرفي/تعديل کړي او داسې يې لازمي وگرځوي چې کمپني ومني چې د AEITI ستانډرډونه او د راپور ورکولو معيارونه ومني.» د کانونو په هکله د ۲۰۱۴ د قانون ۱۰۰ ماده د ټولو جواز لرونکو، قرارداديانو او اړوندو حکومتي ادارو لپاره د EITI د راپور ورکولو لازمي شرايط معرفي کوي.⁴⁸ په قانون کې د دې مادې له ځايولو څخه مخکې، د ۲۰۱۲ په اکتوبر کې د مالي وزارت او د شرکتونو د استازو تر منځ يو د پوهاوي يادښت لاسليک شو چې د معلوماتو څرگندولو ته لاره هواره کړي.⁴⁹ د مالياتو په کوډ کې د محرميت داسې شرايط نه ښکاري چې د معلوماتو خپرول محدودوي.

د برخه والو نظرونه

د شرکتونو استازو له EITI څخه کلک ملاتړ څرگند کړ خو په دې يې تأسف څرگند کړ چې د حکومتي رهبرۍ د نشتوالي له امله هغه نشي کولی چې خپل رول هغسې چې ممکن دی ترسره کړي. په MSG کې د شرکتونو استازو وويل چې هغوی د کانونو او پتروليم وزارت ته گڼ شمېر وړاندیزونه ورلېږلي چې د دغه سکتور د تاييد يا باوري کولو يا اعتبار ورکولو ملاتړ وکړي، خو هغوی توقع نه لرله چې دا دې تغير رامنځته کړي ځکه چې د کانونو او پتروليم وزارت له کوم حقيقي صلاحيت څخه استفاده نه کوله.

د ټولو گروپونو برخه والو په پروسه کې د کمپنيو د ښکېلتيا په هکله قناعت څرگند کړ، که څه هم چې د مدني ټولني ځينې استازو په دې خفگان وښود چې د برخه اخيستې لپاره کمزوری تشويق دا معنی لري چې ځينې کمپنيو راپور ورکول جدي نه وو گڼلي او ټېمپلېټونه يې يوازې د پرو فورې په بڼه ډک کړي ول. دا د MSG د ۲۰۱۷ د می په ځاني ارزونه کې هم منعکسه شوې وه، چې د شرکتونو د استازو د برخه اخيستې په هکله يې قناعت څرگند کړی وو خو ياده کړې يې وه چې اکثره کمپنيو د MSG د انتخاب په پروسه کې برخه وانه خيستنه يا دا چې، په دې هکله د غلط پوهاوي له امله چې ښايي برخه اخيستونکي کمپني د حکومت له خوا په اضافي توگه وپلټل شي، په فعالانه توگه يې له EITI سره له کار کولو څخه لاره چپه کړه. د ټولو گروپونو برخه وال په دې سره يوه خوله شول چې د کمپنيو د برخه اخيستې په

⁴⁵ په دې کې، د مستقل مفتش په غوښتنه او د ارقامو د پروسې په هکله د اطمینان په برخه کې د MSG په موافقه د معلوماتو افشا کول، برخه والو ته د هغوی گروپ کې د AEITI د معلوماتو په هکله خبرتيا زياتول، په MSG او د هغه په کاري گروپونو کې په فعاله توگه برخه اخيستل، د تطبيق لپاره د سپارښتنو تعقيب، او د هغو په عملياتو کې د محاسبې د نړيوالو معيارونو تطبيق شامل دي خو پرې محدود نه دي. د AEITI وظيفوي لايحه، (۵ مخ).

⁴⁶ د ديموکراسي انټرنېشنل د ۲۰۱۷ د AEITI د اجرائو بياکتني يادونه کړې ده چې شرکتونه د ريكارډ ساتي، محاسبې، آډېټ او راپور ورکولو په برخو کې له پام وړ ننکونو يا چلېنجونو سره مخامخ دي، چې دا د EITI په پروسه کې د برخه اخيستې لپاره د هغوی وړتيا ډېره محدودوي. (۱۲ مخ).

⁴⁷ د ملاتړ بيانيې په اخبارونو کې چاپ شوي او د AEITI په ملي سکرټريټ کې په آرشيف کې دي چې په کې د MCC-JCL عينک منرالز کمپني ليميټډ (د ۲۰۱۴ د اکتوبر ۲۳مه)، د CNPCIW (د ۲۰۱۴ د اکتوبر ۲۵مه، ميثاق شرق کمپني (پي نېټي)، هېوادوال کنسټرکشن کمپني او کوريا افغانستان کمپني (پي نېټي) بيانيې شامل دي.

⁴⁸ مخکې ذکر شوې د AEITI د اجرائو بياکتني يادونه کړې چې د کانونو د کيندنې د مقرراتو ۲۱، ۹۳ او ۱۱۰ مادې او د ۲۰۱۴ د هايډروکاربنونو د مقرراتو ۵۴ ماده دا معنی لري چې «که کمپني له AEITI سره مطابقت ونه لري ښايي چې هغه جریمه کړای شي، خو دغه ډول کام هيڅکله هم نه دی اخيستل شوی» (۱۲ مخ).

⁴⁹ يادښت موجود نه دی، وگورئ هارت ريسورسز (۲۰۱۳)، ۲۶ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور لاره کې کوم قانوني يا اداري خنډونه نشته.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرتریت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په برخه کې فانع کوونکي پرمختګ کړي دي. د کمپني استازي په پوره، فعاله او مؤثره توګه د EITI په پروسه کې ښکېل دي. د کمپني د برخه اخيستنې لپاره چاپېريال برابر دی، او په EITI کې په لويه پيمانه د کمپني د ښکېلو استازو د اساسي حقونو درناوی کيږي. د EITI په پروسه کې د برخه اخيستنې په لاره کې څه خنډونه نشته. د پليتابه يا تطبيق د پياوړي کولو لپاره، د شرکتونو ګروپ دې ته هڅول کيږي چې خپلو غړو ته زيات معلوماتي فعاليتونه ترسره کړي چې د داسې ناسمو پوهاويو مخه ونيسي چې ښايي په EITI کې د هغو د برخه اخيستنې په لاره کې ستونزې جوړې کړي.

EITI په پروسه کې د مدني ټولني ښکېلتيا (۳.۱)

د پرمختګ مستندول

دا د افغانستان د اسلامي جمهوریت يو لوی هدف دی چې د مدني ټولني د پرمختګ لپاره د يوه ګټور چاپېريال رامنځته کول تشويق کړي. ⁵⁰ د مدني ټولني سازمانونه د استخراجي صنايعو په شمول په ټولو سکتورونو کې په فعال ډول ښکېل دي. د طالبانو د حکومت له نسکورېدلو راهيسې، پرمختيايي شريکانو دا په پام کې نيولې چې د مدني ټولني پرمختګ د اوږدمهالي ثبات او ولسواکې واکمنۍ ⁵¹ د يقيني کولو لپاره يوه لاره ده، چې د داسې لارنقشو ⁵² او پروګرامونو رامنځته کولو ته لاره هواروي چې د استخراجي صنايعو په شمول د سکتور په پرمختګ کې مرسته کوي. ⁵³ هغسې چې د طالبانو له خوا د لسيزو اوږده تحميل شوي تجريد څخه وروسته بايد توقع وشي، مهمې ننګونې لا پرځای پاتې دي، چې تر ټولو مهمه هغه پي نامني ده چې د هېواد په ډېرو برخو کې حاکمه ده (وګورئ ه/ E/ضميمه). په نورو مهمو سيستماتيکو ننګونو کې پراخه پي سوادې ⁵⁴ شامله ده، او داسې يو محافظه کارانه فکر موجود دی چې ځينې وختونه په تېره بيا له پلازمېنې کابل څخه بهر سياسي فعاليت د اخلاقي فساد ⁵⁵ وده او کم ظرفي بولي.

اظهار: د نا امنۍ له عمومي وضعيت څخه اخوا، داسې لږ شواهد موجود دي چې په EITI کې د مدني ټولني د سازمانونو او کمپنيو د برخه اخيستنې لپاره د قانوني چوکاټ د ملاتړ په برخه کې د محدوديتونو د موجوديت خبره کوي. هغسې چې توقع کېدای شي، امنيتي وضعه په ازادانه توګه د خبرو کولو لپاره د برخه والو وړتيا محدودوي او تر يوه حده ځاني سانسور، او د EITI اړوندې ستونزې هم موجودې دي. داسې ښکاري چې دا به د حکومتي پالیسۍ پرځای، د افرادو له خوا د انتقام له وېرې وي او د هېواد په ډېره برخه د حکومت د کنټرول کموالی منعکسوي.

د مطبوعاتو او بيان ازادي د اساسي قانون په ۳۴مه ماده کې خوندي کړای شوي دي، او د رسنيو قانون د سانسور مخه نيسي، که څه هم

⁵⁰ د ولسمشر دفتر (اکتوبر، ۲۰۱۴)، 'ولسمشرغني: له مدني ټولني څخه پرته د دولت جوړونه ناممکنه ده' <https://president.gov.af/en/news/president-ghani-state-building-is-impossible-without-civil-society/> چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته لاسرسی شوی دی.

⁵¹ د مثال لپاره وګورئ <http://foreignpolicy.com/2012/08/16/can-civil-society-save-afghanistan/> يا http://www.afghanistan.no/English/Our_Work/Civil_society/Civil_society_contributes_to_development/index.html

⁵² افغانستان په نړۍ کې د لوړ شمېرې سوادانو لرونکیو هېوادونو کې راځي، چې دا وخت له ۱۵ کلنو څخه د پورته عمر په خلکو کې ۶۹٪ اټکل شوی دی. په دوه ولايتونو کې د ښځو اټکلي اندازه ۹۸.۴٪ ده. وګورئ - https://eeas.europa.eu/delegations/afghanistan/24791/eu-country-road-map-engagement-civil-society-afghanistan-2015-2017_en

⁵³ د متحده ايالاتو د سولې انستيتيوت (۲۰۱۱)، 'د افغانستان د استخراجي صنايعو په څارنه کې د مدني ټولني رول' - <https://www.usip.org/publications/2011/11/role-civil-society-monitoring-afghanistans-extractive-industries> چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته لاسرسی شوی دی.

⁵⁴ يونيسکو (پي نېټي)، 'په افغانستان کې سواد ته پراختيا ورکول' - <http://www.unesco.org/new/en/kabul/education/enhancement-of-literacy-in-afghanistan-ela-program/> چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې ورته لاسرسی شوی (په ۱۸.۰۴.۲۱ باندې پاتې کار نه کاوه).

⁵⁵ ظفر شايان (اپريل، ۲۰۱۷) 'په افغانستان کې د مدني ټولني په مخکې پرې ننګونې'، <http://politicalcritique.org/world/2017/civil-society-afghanistan/> چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته لاسرسی شوی دی.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

چې د ديني عالمانو شورا «د رسنيو په چارو د پام وړ نفوذ» ساتي.⁵⁶ د دروغو تور پورې کول د افغانستان د جزا د قانون په ۱۲ فصل کې منع کړای شوي دي، چې کېدای شي د حبس د سزا او د جريمو سبب وگرځي.⁵⁷ افغانستان معلوماتو ته د لاسرسي قانون تصويب کړی او د ۲۰۱۴ په دسمبر کې نافذ شوی دی چې په حکومتي ادارو او غيرحکومتي نهادونو لکه د مدني ټولني سازمانونو او سياسي گوندونو باندې د اجراً وړ دی.⁵⁸ د متحده ايالاتو د ۲۰۱۶ د بشري حقونو د ارزونې په اساس، دغه قانون «لا تر اوسه په پوره توگه نه دی تطبيق شوی».

فريدم هاوس انټرنېشنل په ۲۰۱۷ کې افغانستان د «جزئي ازاد» په ليکه کې راوستی، او په ۲۰۱۶ کې د يوه پرمختگ يادونه کوي، «په قانون کې تغيرات راغلي دي، او په دې سلسله کې داسې يو ميکانيزم جوړ شوی چې د رسنيو په هکله شکايتونه له قانوني تعقيب او فرمانونو ته له مراجعې څخه پرته فيصله کيږي خو د ژورنالستانو لپاره خونديتوبونه او معلوماتو ته لاسرسي ته وده ورکړي». فريدم هاوس همدارنگه يادوي چې «په افغانستان کې د خصوصي رسنيو په تنوع کې اوږدمهالې ودې، خو خرابوونکي امنيتي چاپېريال د ژورنالستانو دا وړتيا چې په هېواد کې په خوندي توگه عمليات وکړي لا نوره محدوده کړې ده».⁵⁹ په ۲۰۱۵ کې د متحده ايالاتو د بهرنيو چارو د وزارت له خوا د بشري حقونو د هېواد په سطحه راپور يادوي چې «په داسې حال کې چې قانون د بيان د ازادۍ خبره کوي، چې په پراخه کچه ترې استفاده وشوه، هلته داسې راپورونه موجود ول چې په ځينې وختونو کې مقاماتو د انتقادونو د چوپ کولو لپاره له فشار، مقرراتو او گواښونو څخه کار اخيستی دی. د بيان په ازادۍ د ولايتونو په سطحه هم د پام وړ ډول فشارونه راوستل شوي، چېرې چې ځايي زورواکانو، لکه د پخوانيو مجاهدينو د دورې مشرانو، د پام وړ نفوذ او صلاحيت کارولی چې خپل منتقدین، خصوصي اتباع او ژورنالستان ووېروي يا وگواښي».⁶⁰

خرابوونکي امنيتي حالت د نظر په اظهار باندې ځانگړي محدوديتونه لگوي. په ۲۰۱۶ کال کې لږ تر لږه ۱۳ تنه ژورنالستان ووژل شول، چې ۱۰ کسان يې د بيا راپورته شويو طالبانو په وسيله ووژل شول.⁶¹ د ۲۰۱۷ په لومړۍ نيمايي کې، د افغان ژورنالستانو د خونديتوب کمېټې (AJSC) وليدل چې د شپږو مياشتو په دوره کې د وژنې، حملې، وېروني، ناوړه استفادې او نورو فزيکي حملو تر ټولو ډېرې پېښې شوي دي.⁶² د افغان ژورنالستانو د خونديتوب د کمېټې په وينا، په دغو کې د نژدې نيمو پېښو مسؤل حکومت پورې تړلي افراد يا امنيتي ځواکونه ول چې ژورنالستانو د هغوی له خوا ترسره شوي ناقانونه فعاليتونه رسوا کړي ول. په دې دوره کې، د ژورنالستانو د وژلو او يا په فزيکي توگه ژوبولو د ټولو پېښو مسؤل ترهگري ډلې دي، په داسې حال کې چې د ژورنالستانو پر ضد د گواښونو او وېروني د قضيو مسؤل د پارلمان غړي، جنکسالاران او نور افراد بلل شوي دي.

که د نا امنۍ عمومي وضعه په پام کې ونه نيول شي، په وروستۍ يوه نيمه لسيزه کې د هغو له ۱۷۰ ډېرو رادېو سټېشنونو، له ۳۰ ډېرو ټلوېزيوني چينلونو په شمول چې له کابل څخه خپرونې کوي، او په سلگونو اخبارونو چې د هېواد په بېلابېلو برخو کې خپريږي، د رسنيو په برخه کې يو انقلاب راغلی دی.⁶³ حکومت د ۲۰۱۶ په جنورۍ کې د رسنيو کمېسيون رامنځته کړ «چې د بيان د ازادۍ او د ژورنالستانو د حقونو ملاتړ وکړي»،⁶⁴ او په ۲۰۱۶ کې يو شمېر حکومونه تصويب شول چې هدف يې دا وو چې، د ژورنالستانو پر ضد د تاوتريخوالي د نه حل شويو قضيو د څېړنې په شمول، د رسنيو د ازادۍ لپاره خونديتوب زيات کړي، خو د فريدم هاوس د معلوماتو له مخې، هغه لا هم په

⁵⁶ د متحده ايالاتو د بهرنيو چارو وزارت (۲۰۱۷)، د ۲۰۱۷ لپاره د بشري حقونو د عملي کولو په هکله د هېوادونو راپورونه، <https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته لاسرسي شوی دی.

⁵⁷ شمول داسې تعريف شوي «د يوه کس له خوا بل کس پورې د يوې پېښې ورتل... لکه، که هغه ريشتيا وي، تورن کس به سزا وويني يا به د خلکو په ستروکې سپک شي».

وگورئ: https://www.unodc.org/res/cld/document/penal-code-amended.html/PENAL_CODE_with_Amendments.pdf

⁵⁸ د يوې مدني ټولني له خوا د AIL د وختي بياکتنې او توضيح لپاره، وگورئ <https://iwaweb.org/wp-content/uploads/2016/05/ATI-report-English-for-screen.pdf>

⁵⁹ فريدم هاوس (۲۰۱۷) د افغانستان پروفایل، <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2017/afghanistan> چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته لاسرسي شوی دی.

⁶⁰ د متحده ايالاتو د بهرنيو چارو وزارت (۲۰۱۵)، د ۲۰۱۵ لپاره د بشري حقونو د عملي کولو په هکله د هېوادونو راپورونه، <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2015&dclid=252957> چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته لاسرسي شوی دی.

⁶¹ شاليزی، حامد او سميت، جوش (۲۰۱۷)، افغان ژورنالستان د تاوتريخوالي په خپرېدلو سره له لا نورو گواښونو سره مخامخ کيږي، <https://www.reuters.com/article-us-afghanistan-journalists-face-more-threats-as-violence-spreads-idUSKBN153117> چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته لاسرسي شوی دی.

⁶² د افغان ژورنالستانو د خونديتوب کمېټې (AJSC) د ۲۰۱۷ د جنورۍ - جون په موده کې د ۱۰ د وژنې قضیې، ۱۲ د ټپي کېدنې قضیې، ۱۹ د وهني قضیې، ۱۸ د توهين او ناوړه چلند قضیې، ۵ د توقيف قضیې، ۶ د ډارونې قضیې، او ۳ له خپلو کاري محلونو څخه په شرموونکي ډول د اېستې قضیې ثبت کړي دي <http://ajsc.af/six-month-report-jan-june-2017-afghanistan-a-dangerous-country-for-journalists-and-media/>

⁶³ د تر ټولو ډېرو مهمو هغو د هايپرلينکونو لپاره وگورئ: <http://www.bbc.com/news/world-south-asia-12013942>

⁶⁴ د اطلاعاتو او کلتور وزارت (۲۰۱۶)، د بيان د ازادۍ د ملاتړ لپاره د رسنيو کمېسيون تشکيل شو، <http://moic.gov.af/en/news/57147> چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې وليدل شو.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولنو او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

کافي اندازه تطبيق شوي نه دي.⁶⁵ د نې، افغاني موسسې چې د خپلواکو رسنيو د تقويه کولو او په هېواد کې د فکر د اظهار د ازادۍ لپاره کار کوي، د ۲۰۱۵ د يوې سروې په اساس چې په ۲۵ ولايتونو کې په ۳۳۵ خبريالانو شوې، حکومتي سانسور د پوځ، سياستوالو او قضايي سيستم په مسايلو تمرکز کوي او ۴۰٪ ځواب ويونکي وايي چې هغوی د جرمنو، ځانمرغو بریدونو، نظاميانو او په مشخص ډول د نشه ييزو توکو د قاچاق د مسايلو په هکله په پام وړ سطحه په ځانونو باندې سانسور لگولی دی.⁶⁶

عمليات: افغانستان يو گډ قانوني سيستم لري، چې په مدني او شرعي دواړو قوانينو باندې ولاړ دی. له ۲۰۰۲ راهيسې ډېرو حقوقي بدلونونو د مدني ټولني د سازمانونو لپاره مهمې پايلې لرلې، او يو شمېر مقننه نوښتونه لاهم په ځورند حالت کې دي چې هغه هم بايد د سکتورپه عملياتو باندې تاثير وکړي.⁶⁷ د افغانستان قوانين د غيرحکومتي موسسو – چې د غير حکومتي موسسو لپاره د ۲۰۰۵ د قانون تر حاکميت لاندې کار کوي⁶⁸ او انجمنونو يا ټولنو تر منځ – چې دا وخت د ټولنو په هکله د ۲۰۱۳ د قانون او د ټولنو د تاسيس او راجسټر کولو د کړنلارې په هکله د ۲۰۱۴ د مقرراتو په اساس فعاليتونه کوي، توپير کوي. کورنۍ غيرحکومتي موسسې د «يوې کورنۍ غيرحکومتي موسسې په حيث چې د دې لپاره جوړې شوي چې ځانگړي مقصدونه تعقيب کړي» تعريف شوي دي (د غيرحکومتي موسسو د قانون ۵ (۲) ماده). ټولني يا انجمنونه د «ټولنو يا جامعو، اتحاديو، شوراگانو، جرگو او موسسو په حيث چې د حقيقي يا حقوقي اشخاصو د يوه گروپ له خوا د غير انتفاعي، غير سياسي نهادونو په توگه تاسيس شوي» تعريف شوي دي (د انجمنونو يا ټولنو د قانون ۲ (۱) ماده). غيرحکومتي موسسې د اقتصاد وزارت کې ثبت شوي دي. د وزارت په وېب سايت کې د ۱۹۱۲ افغاني غيرحکومتي موسسو او ۱۷۹ نړيوالو غيرحکومتي موسسو نومونه ذکر شوي دي.⁶⁹ ټولني يا انجمنونه د عدليې وزارت کې ثبت شوي، چې د دغه وزارت په وېب سايت کې د ۲۰۵۲ ټولنو نومونه موجود دي.⁷⁰ د غير انتفاعي قانون د نړيوال مرکز (ICNL) په وينا، له منابعو سره د نړيوال تماس يا لاسرسي په برخه کې څه قانوني خنډونه نشته.⁷¹ داخلي غيرحکومتي موسسې بايد د نوم ليکنې يا راجسټر کېدل له دوه مرحله يي پروسې؛ يو د اقتصاد وزارت تخنيکي کمېسيون او بل د ارزونې عالي کمېسيون څخه تېرې شي، په داسې حال کې چې خارجي غيرحکومتي موسسې بايد د بهرنيو چارو وزارت او د مالي وزارت کې ثبتې شي. خارجي اتباع له دې څخه منع شوي چې د ټولنو د غړو په توگه کار وکړي. غيرحکومتي موسسې بايد د کار له پيلولو څخه مخکې د تائيد لپاره د مالي وزارت ته «د ژمنه شوې پروژې اسناد» وسپاري، او غيرحکومتي موسسې او ټولني دواړه په سياسي فعاليتونو کې د برخه اخيستني پر ضد محدوديتونه لري. ICNL په پای کې ليکي، چې د غيرحکومتي موسسو په هکله قانون «د غيرحکومتي موسسو د جوړونې لپاره يو ملاتړ کوونکی چوکاټ رامنځته کوي». د رسنيو کمېسيون مسؤل دی چې ټولې هغه رسنۍ راجسټر کړي چې په افغانستان کې فعاليت کوي خو د متحده ايالاتو د خارجه وزارت د معلوماتو له مخې، د راجسټر کولو پروسېچر د راجسټر کولو د مقرراتو د نشتوالي له امله خنډېدلی دی.⁷²

د حقوقي، مقرراتي يا اداري خنډونو داسې څه شواهد نشته چې د مدني ټولني د استازو په دې وړتيا تاثير وکړي چې د EITI په پروسه کې شرکت وکړي. نړيوال پرمختيايي شريکان په منظم ډول د مدني ټولني د سازمانونو له لارې کار کوي او د IWA يا ENMRN په څېر سازمانونه په منظمه توگه د نړيوالو شريکانو د پيسو له لارې تمويليږي، چې په کې د EITI اړوند کار له امله هم دي.⁷³ ټول هغه سازمانونه چې د مدني

⁶⁵ فريدم هاوز (جنوري، ۲۰۱۷)، 'افغانستان – د حالت تغير'، <https://www.justice.gov/eoir/page/file/1023176/download>، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې وليدل شو.

⁶⁶ افغانستان تاييمز (۲۰۱۵)، 'نې: په افغانستان کې د رسنيو سانسور زيات شوی دی'، <http://afghanistantimes.af/media-censorship-increased-in-afghanistan-nai/>، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې وليدل شو.

⁶⁷ په دې کې د غيرحکومتي موسسو په قانون کې، د نهادونو په هکله د قانون په مسوده کې، ماليې په کود کې په تعديلاتو کې چې په هغو موسسو باندې چې له ماليې څخه معاف دي تاثير کوي، او د رضاکارۍ په هکله د مقرراتو مسوده کې چې د کار د وزارت له خوا تياره شوې ده، وړانديز شوي تغيرات شامل دي.

⁶⁸ آنلاين موجود دی: <http://ngo.gov.af/415/ngos-law>

⁶⁹ د ثبت معلومات او ورسره طرزالعملونه د اقتصاد وزارت د غيرحکومتي موسسو په وېب سايت کې موجود دي: <http://ngo.gov.af/english#>

⁷⁰ http://moj.gov.af/Content/files/jamiats_3053.pdf دا International Center for Not-for-Profit Law بيانوي چې د ۲۰۱۷ د دسمبر تر ۲۸مې پورې د عدليې وزارت په وېب سايت کې ۲۷۰۰ ټولني ثبت شوي وې.

⁷¹ د غيرانتفاعي قانون په هکله نړيوال مرکز (۲۰۱۸)، 'سيويک فريدم مونيټور: افغانستان'، <http://www.icnl.org/research/monitor/afghanistan.html> چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ليدل شوی دی.

⁷² مخکې ذکر شوی دی.

⁷³ د مثال په توگه، د MSG غړي سازمان IWA پخوا له NRGي (<http://archive.resourcegovernance.org/news/integrity-watch-afghanistan-launch-citizen->) USAID، ([driven-monitoring-database](https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1871/IWA%20306-F-12-00003.pdf)) او په کابل کې د ناروی سفارت

<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2475150/Review%20of%20Norwegian%20development%20assistance%20to%20Afgha>

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

ټولني د سازمانونو د برخه والو گروپ جوړوي او په EITI کې ښکېل دي داسې ښکاري چې په ترتيب سره راجستر شوي دي، چې په ټولو کې د ننګونو کوم شواهد نه ليدل کيږي.

ټولنه يا انجمن: داسې شواهد نشته چې وښيي چې د مدني ټولني په سازمان باندې له نورو ملي يا بين المللي د مدني ټولني سازمانونو سره د ملګرتيا، مفاهمي او همکارۍ د وړتيا په برخه کې دې کوم بنديزونه يا محدوديتونه موجود وي. انټيګريټي واچ افغانستان (IWA) په منظمه توګه له ګلوبل وېټنېس (GW) سره په مستقيمه همکارۍ کې راپورونه او د پاليسۍ لنډيزونه خپروي.⁷⁴ د دي ليزين آفيس (LTO)⁷⁵ په شمول، د مدني ټولني د طبيعي منابعو د څارنې شبکه (CSNRMN) په څېر ګڼ شمېر نورې موسسې هم شته چې له نړيوالو موسسو سره، په ځانګړې توګه د کان کينډې په سکتور کې، مستقيما کار کوي. همدارنګه نړيوالې موسسې لکه هيټريچ بول سټيفنګ په دې سکتور کې مستقيما کار کوي.⁷⁶ د مدني ټولني سازمانونه په منظم ډول له نورو محلي موسسو سره په شراکت کې کار کوي، چې اکثره د چاپېريال او طبيعي منابعو د څارنې شبکه (NRMN)، د افغانستان د اداري فساد ضد شبکه (AACN) يا د افغانانو لپاره د بشري او پرمختيايي مرستو د انسجام اداره (ACBAR) تر چتر لاندې کار کوي.⁷⁷ د ۲۰۱۷ د نومبر په ۲مه د افغانستان اسلامي جمهوريت وټس آپ او ټيلېګرام له دې امله بند کړل چې دغه دوه اپليکېشنونه اکثره وختونه د ترهګرو ډلو له خوا کارول کيږي چې د حکومت له څارنې څخه ځانونه پټ کړي، خو د مدني حقونو د ډلو له پراخ عکس العمل څخه وروسته يې دغه بنديز له څلورو ورځو څخه وروسته بېرته ختم کړ.⁷⁸

ښکېلتيا يا فعال توب: مدني ټولنه د MSG په ملاقاتونو، تبليغاتي پروګرامونو او د کمپاين په هڅو کې په فعالانه توګه د برخه اخيستني له لارې د EITI په ډيزاين، تطبيق، څارنه او ارزونه کې ښکېله ده. د مدني ټولني سازمانونه د په نامه تاييد د راپورونو⁷⁹، د EITI په راپورونو د تبصرو⁸⁰ او د EITI د تاييد په هکله د خلکو د نظرياتو او معلوماتو ورکولو په شمول د تطبيق په هکله د حکومت د پرمختګ په هکله راپورونه خپروي.⁸¹ مدني ټولنه په تبليغاتي راپورونو کې برخه اخلي او د مدني ټولني د سازمانونو په هکله پراخ داسې شواهد شته چې د خبري مقالو او عامه پروګرامونو له لارې د سکتور لپاره په خپلو حمايو هڅو کې د EITI له راپورونو څخه استفاده کوي.⁸²

عامه تصميم نيونې ته لاسرسی: مدني ټولنه دا وړتيا لري چې ډاډمنه کړي چې د EITI پروسه د خلکو د بحث مباحثې له رامنځته کولو سره مرسته کوي او د خلکو له خوا په تصميم نيونه باندې نفوذ لري. د مدني ټولني د هغو سازمانونو چې د سکتور د پرمختګ لپاره په لوړه سطحه د پاليسۍ په بحثونو کې برخه اخلي ګڼ شمېر مثالونه شته.⁸³ د مدني ټولني سازمانونه په منظمه توګه د بريفيونګونو يادښتونه

nistan%202011%E2%80%93932014?sequence=1 څخه فنډ ترلاسه کړی دی.

⁷⁴ د مثال په توګه وګورئ: <https://www.globalwitness.org/en/press-releases/integrity-watch-afghanistan-and-global-witness-parliaments-rejection> او <https://iwaweb.org/mining-watch-afghanistan-weak-management-and-acting-minister-mines-prolongs-theft-afghanistans-natural-resources/> او <https://iwaweb.org/wp-content/uploads/2015/09/Policy-Brief-Extractives-for-sustainable-development-in-Afghanistan.pdf> **leadership-of-the-extractive-industry-leadership-in-afghanistan-causes-corruption-in-the-sector/**

⁷⁵ ارتباطي اداره، (نېټه نه لري) 'کور'، <http://www.tloafghanistan.org/> چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ليدل شوی دی.

⁷⁶ هيټريچ بال سټيفونګ، (نېټه نه لري) 'کور'، <http://www.af.boell.org/> چې سايت په ۲۰۱۸.۰۴.۲۱ کار نه کوي.

⁷⁷ ACBAR په افغانستان کې د فعاليت کوونکيو ۱۴۲ ملي او بين المللي سازمانونو يو چتر موسسه ده. د هغه ځيني غړي چې د بشري حقونو څېړنيز او مشورتي کانسرسيوم (HRRAC) هم په کې شامل دي پخوا د EITI په پروسه کې فعالانه برخه اخيستې وه.

⁷⁸ نې، ډايسې (۲۰۱۷)، 'په افغانستان کې د بيان ازادۍ ته پېښ ګواښونه'، چې د ۲۰۱۷ په اپريل کې ورته په <https://5clpp.com/2017/11/08/threats-to-freedom-of-expression-in-afghanistan/> لاسرسی دی: د قانون او عامه پاليسۍ کلېرمونټ ژورنال.

⁷⁹ عزيز، روي او نوراني، جاوبډ (۲۰۱۲)، 'تش په نامه تاييد: د افغانستان د EITI د تسويي د راپورونو او د مدني ټولني د اشتراک تحليل' چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته په http://www.eisourcebook.org/cms/March_2013/Afghanistan%20EITI%20Shadow%20Validation%20Report.pdf لاسرسی شوی دی.

⁸⁰ د مدني ټولني ايتلاف (د ۲۰۱۷ اپريل)، 'د ۵ AEITI د راپور په هکله د مدني ټولني د سازمان تبصرې'، چې د ۲۰۱۷ په اپريل کې ورته په [http://aeiti.af/Content/Media/Documents/Letter-MWA-GW-re-5th-AEITI\(1\)75201715155205553325325.pdf](http://aeiti.af/Content/Media/Documents/Letter-MWA-GW-re-5th-AEITI(1)75201715155205553325325.pdf) لاسرسی شوی دی.

⁸¹ ګلوبل وېټنېس (۲۰۱۷)، 'د AEITI له تاييد څخه مخکې د EITI نړيوال سکرټريټ ته د افغان مدني ټولني يادښت' چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې په <https://www.globalwitness.org/en-campaigns/afghanistan/civil-society-note-eiti-international-secretariat-ahead-aeiti-validation/> ورته لاسرسی شوی دی.

⁸² د مثال په توګه وګورئ: <https://www.paihwok.com/en/2017/05/04/govt-unable-safeguard-mining-revenue-warns-mwa> او <https://iwaweb.org/afghan-government-unable-to-provide-basic-management-of-mining-revenues-says-civil-society/>

⁸³ د مثال په توګه، IWA، ENMRN او ګلوبل وېټنېس په منظمه توګه د اداري فساد ضد کلنيو مجلسونو کې، چې د اروپايي کمېسيون له خوا ترتيبېږي او د افغانستان د ولسمشر له خوا يې کوربه توب کيږي او د استخراج په سکتور تمرکز کوي، برخه اخلي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

خپروي او له نړيوالو کانفرانسونو⁸⁴ او قانوني ريفورمونو⁸⁵ څخه مخکې معلومات وړاندې کوي، او د مدني ټولني سازمانونه له سکتوري وزيرانو سره د گړديو مېزونو په بحثونو کې برخه اخلي.⁸⁶ د AEITI MSG د يوه غړي په شمول، د مدني ټولني سازمانونه د اداري فساد پر ضد د څارني او ارزونې د خپلواکې گډې کمېټې (MEC) چې ښه نفوذ لري برخه جوړوي. دې کمېټې د تاييد په هکله د حقيقت موندنې د ماموريت په ترڅ کې د اداري فساد په وړاندې د کانونو او پټروليم د وزارت د کمزورتيا (آسيب پذيری) ارزونه کوله.

د برخه وال نظرونه

نړيوال سکرټريټ د IWA د استازو په مرسته، په مدني ټولنه کې، چې په MSG کې داخل يا ترې خارج ول،⁸⁷ په محلي ژبو برابر شوی يو پوښتنلیک په پراخه کچه وپېژند، او برخه وال يې دې ته وهڅول چې د مدني ټولني او په ځانگړې توگه د شفافيت او د طبيعي منابعو د حاکميت د مسايلو په برخه کې د چاپېريال د وړ کولو په هکله خپل نظرونه وړاندې کړي، او په دې توگه د EITI د پروسي په ډيزاين، تطبيق، څارنه او ارزونه کې په پراخه کچه ښکېل شي، يو له بل سره خبرې اترې او همکاري وکړي، او له محدوديت، فشار او انتقام څخه پرته د EITI په هکله خپل نظرونه څرگند کړي. نړيوال سکرټريټ هېڅ غبرگونونه ترلاسه نه کړل. د ۲۰۱۷ د MSG ځاني ارزونه تاييدوي چې د MSG غړي د EITI د پروسي په برخه کې له هېڅ راز ممانعتونو سره مخامخ نه دي خو يادونه کوي چې په هېواد کې د امنيتي وضعې له امله په عملي ډگر کې ځينې خنډونه موجود دي.

د ټولو گروپونو برخه والو وويل چې امنيت نه يوازې د مدني ټولني لپاره، بلکې د هر هغه کس لپاره چې د استخراج په سکتور کې کار کوي يوه ننګونه ده. د سکرټريټ يوه غړي وويل، چې له هغه وخته چې هغه په EITI کې کار شروع کړی، هغه ځان خوندي نه گڼي چې خپل کلي ته سفر وکړي ځکه چې هغه د دغه سکتور په رسمي کولو باندې کار کاوه. کله چې له هغه څخه د هغو خاصو تهديدونو په هکله پوښتنه وشوه چې مدني ټولنه ورسره په دغه سکتور کې مخامخ ده، د کانونو د وزارت يوه کارمند ځواب ورکړ، «کله چې مونږ له دفتر څخه وځو مونږ ټول مدني ټولنه يو؛ مونږ له ډلې څخه ټول هغه چې د استخراج په برخه کې کار کوي، مونږ ټول په نښه کېدای شو». د يوه شرکت استازي د يوه بريد جزئيات شريک کړل چې له يوه محلي زورور سري سره د اختلافاتو له امله، د وسله والو سړيو له لوري د هغه د شرکت په دفترونو باندې وشوه. د ټولو گروپونو برخه والو وويل چې هغوی يوه غټه اندازه ځاني سانسور په ځانگړې توگه له سياسي پلوه د بانفوذه کسانو (PEPS)، او د هغوی د جوازونو د لرلو له امله لگولی دی، خو دا يې څرگنده کړه چې دا کار مدني ټولني پورې محدود نه دی. د مدني ټولني استازو وويل چې د امنيتي حالت له پام کې نيولو څخه پرته هغوی هر هغه وخت چې ممکنه وه سيمو ته سفر ته دوام ورکړی دی. د امنيتي وضعيت له امله، د حقيقت موندونکي ماموريت په ترڅ کې، يو ملاقات د مدني ټولني او شرکتونو له استازو سره گډ وشو، او بيا ورپسې د هرې خوا له هغو افرادو سره چې غوښتل يې په مستقل ډول خپل نظريات شريک کړي، کتلي وشوې. د گډ ملاقات په ترڅ کې، دا په مشخص ډول بيان شوه چې د برخه والو دواړو گروپونو وليدل چې هغوی د حکومت پر خلاف په خپلو کې سره شريک هدفونه لري، او له ملاقات څخه دا روښانه شوه چې برخه والو د انتقادونو کولو په ترڅ کې د ارام احساس کاوه - همدارنگه يو پر بل - او د يو بل په موجوديت کې.

د ټولو گروپونو برخه والو او پرمختيايي شريکانو يا مرستندويانو تاييد کړه چې د مدني ټولني استازو وکولی شواي چې د EITI د پروسي په هکله په عام بحث کې ښکېل شي او د EITI د پروسي په هکله له هغه عمومي امنيتي وضعيت څخه علاوه چې په افغانستان کې يې په هر چا باندې تاثير کړی دی، له محدوديت، فشار او انتقام څخه پرته د EITI په هکله خپل نظريات څرگند کړي. د مدني ټولني يوه استازي چې په MSG کې ناست نه وو، وويل، چې له سياسي پلوه بانفوذه کسانو (PEPS) د نومونو د اخيستلو او شرمولو په برخه کې «د ياد وړ ځاني سانسور» موجود دی، او روښانه يې کړه چې دا د هغو کسانو له وېرې کيږي چې په خپل زور سره کار کوي، خو همدارنگه هغه استدلال وکړ چې هلته داسې ژوندی-ټولنيزې رسنۍ موجودې دي چې د دغه ډول اندېښنو په هکله په کې په منظمه توگه غږ پورته کيږي. د ټولو گروپونو برخه والو تاييد کړه چې هغوی وکولی شواي چې د شفافيت او طبيعي منابعو د حکومتولي په هکله ازادانه خبرې وکړي خو هلته يو شمېر داسې ساحې، لکه د استخراج په صنايعو کې له سياسي پلوه د مشهورو کسانو او جنگسالارانو رول، شته چې دا خطري گړځوي چې په جزياتو کې پرې خبرې وشي. د مدني ټولني يوه استازي وويل، چې له هغه سره د پارلمان د هغو غړو يو لست موجود دی چې هغوی په مستقيم او غيرمستقيم ډول داسې جوازونه لري چې د ۲۰۱۴ د کانونو له قانون سره مخالف دي، خو هغه د اړوندو خلکو له خوا د

⁸⁴ د مثال په توگه وگورئ: https://www.globalwitness.org/documents/18344/Policy_Brief_SMAF_and_the_extractive_industries_in_Afghanistan_February_2016.pdf

⁸⁵ د مثال په توگه وگورئ: <https://iwaweb.org/wp-content/uploads/2017/03/Amendment-to-mining-law.pdf>

⁸⁶ د مثال په توگه وگورئ: <http://mom.gov.af/en/news/9438> او <https://twitter.com/MompAfg/status/960872205914640384>

⁸⁷ برخه وال دې ته تشويق کړای شول چې په هره هغه ژبه ځواب ورکړي چې د هغوی لپاره اسانه وي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

پېښېدونکي خطر له وېرې نشي کولی چې په عامه توګه يې ښکاره کړي.

يوه حکومتي چارواکي چې د ګټه اخيستې د مالکيت په افشاکولو يې کار کاوه هم دا خبره وکړه. البته، د ټولو ګروپونو برخه والو له سياسي پلوه د بانفوذه کسانو (PEPs) مثالونه شريک کړل. حکومت د دې لپاره څېړنه وکړه چې څوک د جواز لرونکي دی او ويې ويل، دا اصلي جواز لرونکي دی او دا له سياسي پلوه بانفوذه شخص دی. د مدني ټولني يوه استازي وويل چې هغه وکولی شواى چې له ولسمشر سره مستقيماً د دغه ډول ماهيت د ځانګړيو اندېښنو په هکله خبرې وکړي. برخه والو داسې څه اندېښنې ونه ښودې چې ګواکې د مدني ټولني د برخه اخيستې په لاره کې څه خنډونه موجود دي، خو د شرکتونو او مدني ټولني ځينې استازو وويل چې هغوى ځينې وختونه د MSG په خبرو اترو کې د کانونو او پتروليم د وزارت له خوا ځنګ ته پرېښودل کېږي. په MSG کې د مدني ټولني يوه بل غړي وويل، چې هغوى هېڅکله هم «نه دي ايسار کړاى شوي» يا په بل عبارت داسې تاثر نه دی ورکول شوى چې د کومې مسئلې په هکله دې بحث نه کېږي، خو د MSG په فعاليت کې کمزورتيا د دې سبب شوې چې هغوى ونه توانېږي چې په سکتور کې حقيقي ستونزې حل کړي (وګورۍ ۴.۱ شرط). د ۲۰۱۷ د مې د MSG ځاني ارزونه په ځانګړې توګه بيانوي چې د EITI په پروسه کې د مدني ټولني د برخه اخيستې په لاره کې د حکومت له خوا تحميل شوي هېڅ خنډونه نشته، خو امنيتي وضعه يوه غټه ستونزه ده.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرټريټ ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط په پوره کولو کې قانع کوونکي پرمختګ کړي دی. امنيتي وضعه د استخراج په سکتور کې د ملاتړ په وړاندې يوه منظمه او پراخه ستونزه ده چې په عمومي توګه، تر ډېره حده د ځاني سانسور سبب ګرځېدلې ده، البته دا د ټولو برخه والو لپاره يوه سيستماتيکه ننگونه ده چې د هېواد په ډېره برخه د حکومت د کنټرول نشتوالی منعکسوي. په دغو عمومي موانعو کې، مدني ټولنه د EITI په پروسه کې په فعال او مؤثر ډول ښکېله ده او د حکومت د کړنو داسې نښې نشته چې د EITI د تطبيق په برخه کې د خلکو د بحث او مباحثې د کمولو يا محدودولو سبب شي. ډېر داسې مثالونه شته چې برخه وال په کې توانېدلي چې د شفافيت او د طبيعي منابعو د حاکميت د مسئلو په هکله په کې ازادانه خبرې وکړي. برخه وال کولی شي چې په فعالانه توګه د EITI د پروسې په طرحه، تطبيق، څارنه او ارزونه کې ښکېل شي، او داسې مثالونه شته چې ښيي چې هغه له عامه بحثونو سره ځنګه مرسته کوي. برخه وال توانېدلي چې يو له بل سره خبرې اترې او همکاري وکړي او کولی شي چې په ازادانه توګه فعاليت وکړي او د EITI په هکله له هغه عمومي امنيتي وضعيت څخه ايسته چې په هېواد او په ځانګړې توګه سکتور باندې يې تاثير کړی دی، له محدوديت، فشار او انتقام څخه پرته د EITI په هکله خپل نظريات څرګند کړي.

د تطبيق د پياوړي کولو لپاره، افغانستان دې ته هڅول کېږي چې د نوبستګرانه لارو موندلو ته دوام ورکړي چې ډاډمنه کړي چې له امنيتي وضعې سره سره په EITI کې د مدني ټولني ښکېلتيا فعاله وساتل شي. په دې کې دا هم راتللی شي چې د ۲.۵ شرط له لارې د ګټه اخيستې د مالکيت د افشاکولو په هکله پرمختګ ته دوام ورکړای شي چې له سياسي پلوه د بانفوذه کسانو له خوا د جوازونو د مالکيت په هکله خبرتيا زياته شي او دا ډاډمنه شي چې د بانفوذه سياسي کسانو له خوا د کانونو د قانوني او ناقانونه مالکيت په هکله له ډار او د انتقام له اندېښنې څخه پرته خبرې وشي. همدارنګه، افغانستان هڅول کېږي چې دې کار ته دوام ورکړي څو ډاډمنه کړي چې د مدني ټولني د برخه اخيستې لپاره يو جوړوونکي چاپېريال موجود دی او دا ډاډمنه کړي چې هغه موجود قوانين چې په دغه سکتور کې د برخه والو فعاليتونه خوندي کوي، نافذ دي.

د MSG حاکميت او چلښت (۴.۱)

د پرمختګ مستندول

د افغانستان EITI د ۲۰۱۱ د جون په ۴مه خپل لومړني د MSG مجلس کې د وظيفو لايحه تصويب کړه. وروسته بيا د ۲۰۱۴ په فبروري کې د MSG له خوا تعديل شوه چې هغه عيبونه له منځه وېسي چې د افغانستان د لومړني تاييد په جريان کې موندل شوي ول. د AEITI په وېب سايټ موجود د ملاقات يادښتونه ښيي چې د MSG د ۲۰۱۵ د سپټمبر د ۱۴مې په ملاقات کې MSG بيا د وظيفو د لايحې (TORS) په هکله بحثونه وکړل او بيا يې د ۲۰۱۶ د مې په ۲۴مه ملاقات کې تصويب کړه. د وظيفو لايحه د AEITI په وېب سايټ کې موجوده ده.⁸⁸

⁸⁸ AEITI (۲۰۱۵)، 'د ګڼو برخه والو د ګروپ يا MSG د وظيفو لايحه'

چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته لاسرسی شوی دی. <http://aeiti.af/Content/Media/Documents/1394948558120420157478410553325325.pdf>

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د **MSG** ترکیب او غړیتوب: د **MSG** د وظایفو لایحه د برخه والو د هر گروپ لپاره شپږ سیتونه لري. په دې کې د AEITI رییس او مرستیال نه راځي، چې د وظایفو لایحه په اساس باید په ترتیب سره د مالي وزیر او د کانونو او پترولیم وزیر وي. د وظایفو لایحه د **MSG** د غړو لپاره حد اقل شرایط وضع کوي او له حکومت څخه د برخه والو د گروپونو استقلال تاییدوي، خو دا بېلابېلو د برخه والو گروپونو ته پرېږدي چې د داسې یوې پروسې په هکله تصمیم ونیسي چې خپل استازي انتخاب کړي. د وظایفو لایحه له مدني ټولني او خصوصي سکټور څخه د برخه والو د ازاد او په برخه اخیستنې ولاړ استازیتوب لپاره اساسات برابروي، او دا روښانوي چې د هغوی استازیتوب باید په دواړو مواردو کې «د یوه شفاف او ازاد انتخاب په اساس وي، چې د متنوع استازیتوب په پام کې نیولو سره د برخه والو د گروپونو تر منځ ترسره کېږي». د وظایفو لایحه وړاندې روښانوي چې «د برخه والو گروپونه د انتخاباتي پروسې مسؤلیت اخلي او د AEITI سکرتریت به د کتونکیو په توګه په پروسه کې برخه واخلي». د وظایفو لایحه د درې کالونو لپاره په پام کې نیول کېږي او غړو ته اجازه ورکوي چې د **MSG** د غړو په نه موجودیت کې د حاضرېدلو لپاره یو بدیل ونوموي خو په دې شرط چې هغه ته «صلاحیت ورکول شوی وي چې نظرونه څرګند کړي او د مجلسونو په جریان کې د راپورته کېدونکو مسایلو په هکله رایه ورکړي». ⁸⁹ د **MSG** د غړو مسؤلیتونه د برخه والو د گروپونو په اساس په پام وړ جزیاتو کې روښانه شوي دي. ⁹⁰ د وظایفو لایحه کې ۴ شرط په **MSG** کې غړیتوب د عادي انتخاب پر ځای د برخه والو د گروپ له خوا د رایو په اساس انتخاب پورې تړي. د برخه والو د گروپ په اساس د **MSG** ترکیب د AEITI په وېب سایټ کې ذکر شوی دی. ⁹¹ د ډیموکراسي انټرنېشنل له خوا د ۲۰۱۷ په جولای کې د موسسو ارزونه - Institutional Review (د یوه راپور نوم دی) کې د وظایفو د لایحې او موجود حقیقت په اساس، د **MSG** د ترکیب تر منځ د پام وړ توپرونه ښودل شوي دي.

د مدني ټولني استازیتوب: د EITI په برخه کې د اجرا شویو تیارو د یوې برخې په توګه، حکومت د مدني ټولني د شپږو سازمانونو ۷ کسان یوه کاري گروپ ته چې د یوه موقت **MSG** په حیث یې کار کاوه، ور وغوښتل. ⁹² کله چې **MSG** د ۲۰۰۹ په نومبر کې په خپل لومړني مجلس کې په رسمي توګه جوړ شو، د هغوی له جملې څخه له یوه پرته نور ټول د **MSG** غړي جوړ شول. هغه پروسه چې دغه شپږ کسان پرې ټاکل شوي ول روښانه نه ده. د ۲۰۱۳ په اګست کې، **MSG** پرېکړه وکړه چې د برخه والو د دغه گروپ استازیتوب باید شپږ کسان وکړي، چې لږ تر لږه دوه کسان باید د اکاډمیکو مرکزونو او رسنیو استازي وي. ⁹³ د برخه والو گروپ د ۲۰۱۴ په جولای کې خپل غړي بیا تازه کړل. ۹ تنه استازي، چې درې یې علی البدل ول، د یوې درې کلنې دورې لپاره وټاکل شول. سیتونه د دوه موسسو، چې یوه یې د طبیعي منابعو د څارنې شبکه (د هغه ځایناستی، ENRMN، اوس هم په **MSG** کې استازی لري) او د سازمانونو د یوې شبکې چې هغه وخت د مدني ټولني د ایتلاف په نامه یادېدل، تر منځ ووېشل شول، او یو استازی له اکاډمیکي ساحې څه وو. د برخه والو گروپ د ۲۰۱۷ د فبرورۍ په ۷مه بیا په یوه ملاقات کې چې د ملي سکرتریت له خوا چمتو کړای شوی وو او انټیګریټي واچ افغانستان یې کوربه توب کاوه، خپل استازي نوي کړل. ⁹⁴ له نړیوال سکرتریت سره د ملاقات د شریکو شویو یادښتونو په اساس، له IWA او ENRMN شبکې هر یوې څخه غوښتنه وشوه چې د هغو موسسو په استازیتوب چې هغوی یې استازیتوب کوي له علی البدل څخه پرته درې تنه استازي وټاکي. په هر گروپ کې د ساده اکثریت له لارې انتخابات وشول او د انتخاباتو نتایج، او تر هغه د وروسته پروسې یو لنډیز، په آنلاین ډول موجود دي. ⁹⁵ داسې شواهد نشته چې له دغو گروپونو (IWA او ENRMN) څخه بهر مدني ټولني دې د نومونې یا انتخاباتو په پروسه کې برخه اخیستي وي.

د شرکتونو استازیتوب: د مدني ټولني د سازمانونو په څېر، په پیل کې د شرکتونو استازیتوب هم ۷ کسانو کاوه چې حکومت راغوښتي ول چې د یوه ابتدايي کاري گروپ په جوړېدو کې برخه واخلي، او وروسته بیا په لومړني **MSG** کې رسمي شول. شپږ کسان د دوه شرکتونو استازي ول او یو د افغانستان د سوداګرۍ او صنایعو د خوښي (ACCI) استازي وو. د مدني ټولني د سازمانونو په څېر، د دوی شمېر هم د **MSG** په لومړني ملاقات کې ۶ ته راښکته کړای شو، خو دا لا روښانه نه ده چې په دې برخه کې کومه پروسه تعقیب شوه. د برخه والو دغه گروپ

⁸⁹ Ibid، ۶ مخ

⁹⁰ Ibid، ۲-۵ مخونه

⁹¹ د حکومت لپاره، د تماس د معلوماتو په شمول، مدني ټولنه او شرکتونه

⁹² وګورئ د افغانستان د تايید لومړنی راپور، مخکې ذکر شوی، ۲۳مه صفحه

⁹³ د EITI نړیوال سکرتریت (ماچ، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی دی.

⁹⁴ وګورئ: <http://aeiti.af/en/news/csos-election-to-introduce-members-to-aeiti-msg>

⁹⁵ پورتنی منبع

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

۲۰۱۴ په سپتمبر کې خپل غړي د يوې درې کلنې دورې لپاره بيا نوي کړل.⁹⁶ د برخه والو دغه گروپ د ۲۰۱۷ د فبرورۍ په ۸مه په MSG کې چې د ملي سکرتریت له خوا چمتو شوی وو او د افغانستان د سوداگرۍ او صنايعو خونې (ACCI) يې کوربه توب کاوه، يو ځل بيا خپل استازي تازه کړل.⁹⁷ نړيوال سکرتریت ته په لاس ورغلي د ملاقات يادښتونه ښيي چې AEITI او ACCI ۳۰ شرکتونه په گډه ور وبلل چې د MSG لپاره خپل غړي د رايو له لارې انتخاب کړي. په ملاقات کې ۶ خصوصي شرکتونو، ۲ دولت تر مالکیت لاندې تصديو (SOEs) او دوه د افغانستان د سوداگرۍ او صنايعو د خونې (ACCI) استازو برخه واخيسته. اتو نهادونو چې استازي يې ورغلي ول له دې سره علاقه مندي وښوده چې د برخه والو د خپل گروپ استازيتوب وکړي او يادښتونه ښيي چې د رايو له لارې د انتخاب پروسه د ساده اکثریت له لارې ترسره شوه او ۶ استازي يې له علی البدل څخه پرته وټاکل. په يوه اعلاميه کې چې د ملاقات يادښتونو پورې ضميمه شوې راغلي، چې انتخاب شويو استازيو په ملاقات کې د برخه والو په يوه خوله ملاتړ ترلاسه کړ چې د ۲۰۱۷ - ۲۰۲۰ دورې لپاره د برخه والو د دغه گروپ استازيتوب وکړي.

د حکومت استازيتوب: په لومړي MSG کې د مالي وزارت، د کانونو او پتروليم د وزارت، د بهرنيو چارو د وزارت، د تجارت او صنايعو د وزارت، د پوهنې د وزارت او د چاپېريال ساتنې د ادارې استازي شامل ول. د غونډې مشري د مالي وزير او د کانونو او پتروليم وزير کوله.⁹⁸ د AEITI په وېب سايټ کې د موجودو معلوماتو په اساس، د حقيقت موندنې د ماموریت⁹⁹ په وخت کې په MSG کې د حکومت استازيتوب د پارلمان د يوه غړي په شمول شپږو دايمي غړو او څلورو علی البدل غړو کاوه. په دايمي غړو کې دوه د مالي وزارت (د عوايدو او کمراکو) رييسان، دوه د کانونو او پتروليم د وزارت (کدستر او اداري/مالي) استازي، يو د سوداگرۍ او صنايعو وزارت استازي او د طبيعي منابعو په برخه کې د پارلماني کمېټې رييس ول. هلته همدارنگه، دوه علی البدل کسان د مالي وزارت او دوه نور د کانونو او پتروليم د وزارت دي. که څه هم چې د حکومتي استازو د انتخاب پروسه روښانه نه ده، داسې معلومېږي چې هغوی د خپلې ادارې د مشر له خوا انتخاب شوي ول. د ډيموکراسي انټرنېشنل له خوا ترسره شوې ارزونه ښيي چې سکرتریت «په دې برخه کې ډېره هڅه وکړه چې د پارلمان يو غړی په دې پروسه کې ښکېل کړي، خو دغه غړی... د راپورونو له مخې تر اوسه پورې يوازې هغه وخت راغلی چې د نړيوال سفر مسئله رامخته شوې ده». (۱۴مخ).

د وظيفو لايحه: د MSG اوسنۍ د وظيفو لايحه د AEITI په وېب سايټ کې (يوازې په انگلېسي کې) موجوده ده.¹⁰⁰ د وظيفو لايحه د تطبيق په هکله د MSG مسؤليت تاييدوي او «ډاډمنوي چې موندنې له عامه مباحثې سره مرسته کوي». د وظيفو لايحه همدارنگه د MSG دا وړتيا تاييدوي چې په خپل ځان باندې حاکميت وکړي، کلي کاري پلانونه تصويب کړي، مستقل مفتش (IA) او د هغه د وظيفو لايحه وټاکي، هغه معلومات چې د EITI معيار يې ايجابوي وټاکي او د پرمختګ کلي راپورونه تصويب کړي او همدارنگه د تاييد په برخه کې ښکېل شي (۱مخ).

داخلي حاکميت او کړنلارې: د وظيفو لايحه په دې برخه کې د MSG وجيبه جوړوي چې داسې کاري گروپونه جوړ کړي چې د MSG لپاره د اهميت لرونکيو مسایلو په هکله خبرې اترې وکړي.¹⁰¹ دا په څرگنده بيان شوې چې يادو کاري گروپونو ته د تصميم نيولو صلاحيت نه دی ورکول شوی. د وظيفو لايحه همدارنگه تمه لري چې ملاقاتونه بايد په يوه ربه کې لږ تر لږه يو ځل ترسره شي په داسې حال کې چې د برخه والو له گروپونو څخه تمه کېږي چې لږ تر لږه په هرو څلورو اونیو کې يو ځل سره وويني. په داسې حال کې چې د ملاقات يادښتونه ښيي چې MSG په دوامداره توګه لږ تر لږه په درې مياشتو کې يو ځل سره ليدلي دي، د برخه والو د گروپونو د ملاقاتونو په هکله شواهد نشته. د ملاقات يادښتونه بايد له هر ملاقات څخه لس ورځې مخکې ووبشل شي (۶مخ)¹⁰². د وظيفو لايحه د MSG دا وجيبه تاييدوي چې بايد د فعاليت کلي راپورونه وسپاري او کاري پلانونه جوړ کړي او د EITI راپورونه سره يو لاس کړي.¹⁰³ داسې څه لزوم نه ليدل کېږي چې د MSG له ملاقاتونو څخه مخکې دې څه اسناد خپاره کړای شي.

⁹⁶ EITI (۲۰۱۴)

⁹⁷ وګورئ <http://aeiti.af/en/news/33>

⁹⁸ EITI (۲۰۱۴)

⁹⁹ AEITI (۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی دی.

¹⁰⁰ AEITI (۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی دی.

¹⁰¹ وظيفوي لايحه سپارښتنه کوي چې داسې درې گروپونه دې تشكيل کړای شي: د تاييد او تسويي د راپورونو تعقيب؛ مفاهيمي، او د عمومي مسایلو کاري گروپ.

¹⁰² AEITI (۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی دی، ۶ مخ

¹⁰³ پورتنۍ منبع، ۷ مخ

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

تصميم نيونه: د وظيفو لايحه دا اصل رامنځته کوي چې يو کلي تصميم دې ونيول شي، داسې چې هر د برخه والو گروپ ته د يوه شريک په سترگه وکتل شي. توافقي تصميم نيونه په ځانگړې توگه «د گڼو برخه والو د پروسې د يوه عنصر» په توگه پيژندل کيږي، او داسې يوه سپارښتنه شته چې وايي MSG «هره هڅه کوي چې په توافق سره پرېکړې وکړي». د توافق د نشتوالي په صورت کې، پرېکړې بايد «د يوه جايز اکثریت له خوا وشي او د برخه والو د ټولو گروپونو ملاتړ په کې شامل وي». د رايه ورکولو له لارې تصميم نيونه د ريبس او د ريبس د همکار تاييد ته ضرورت لري (۷مخ). د نصاب د حد په هکله د وظيفو په لايحه کې راځي، «کله چې لږ تر لږه ۱۰ غړي (۵۰٪ - هسې چې د برخه والو له هرگروپ څخه لږ تر لږه درې غړي وي) حاضر وي» (۶مخ). د ملاقات په يادښتونو کې د داسې پرېکړو ذکر نشته چې په توافق سره نه وي شوې.

ريکارډ ساتنه: د وظيفو لايحه بيانوي چې «پوره يادښتونه» بايد د MSG غړو سره شريک کړای شي او د يوه ملاقات له ترسره کېدلو څخه وروسته په ۷۲ ساعتونو کې دننه بايد د AEITI په وېب سايټ کې رابښکاره شي. د ملاقات يادښتونه هغه وخت «پوره يادښتونه» بلل کيږي چې د حاضرينو، د بيانونو لنډيز او د عمل ټکي په کې شامل کړای شوي وي. د تاييد د پروسې په پيل کې، د AEITI په وېب سايټ کې د MSG د ۲۰۰۹ - ۲۰۱۷ د دورې د ملاقاتونو يادښتونه موجود ول.¹⁰⁴

د MSG ظرفيت: د وظيفو لايحه ثابتوي چې د MSG غړي «بايد داسې د اړتيا وړ ظرفيت ولري چې وکولى شي چې د MSG وظيفې ترسره کړي» او «بايد چې پخوانۍ باوري تجربې ولري». ¹⁰⁵ د MSG د غړو د انتخابولو لپاره د مدني ټولنې او د شرکتونو په پروسيزونو کې يو شرط دا شامل دی چې کانديدان داسې کافي اندازه ظرفيت ولري چې د برخه والو د خپل گروپ د گڼو استازيتوب وکړي، خو په دې هکله يې نور معلومات نه دي ورکړي چې له دې نه يې هدف څه دی. د AEITI په هغه تدارکاتي پلان کې چې نړيوال سکرتريت ته ورلېږل شوی ۲۵۰۰۰ امريکايي ډالر «په سيمه کې يوه داسې هېواد ته د علمي سفر لپاره چې EITI يې عملي کړې»، ۲۵۰۰۰ امريکايي ډالر نور د AEITI د کارمندانو د ظرفيت جوړونې د روزنو يا تريننگونو» لپاره، او ۹۶۳۸۷ امريکايي ډالر نور «د کانونو او پتروليم وزارت د کارمندانو د ظرفيت جوړونې» لپاره شامل دي (وگورئ ۱. ۵ شرط). د ډيموکراسي انټرنېشنل له خوا په ۲۰۱۷ کې د AEITI د موسسو ارزونې - Institutional Review (د يوه راپور نوم دی) نتيجه اخيستې چې «بې کفايته او په عملي توگه نه کار کوونکو غړو، د حکومت غيرکافي برخه اخيستې، غير رسمي او ناجوړو کاري گروپونو، او د ژبې محدوديتونو د MSG د مؤثريت مخه نيولې ده».¹⁰⁶

نغدي تادييات: که څه هم چې د MSG د وظيفو لايحه کې يا د AEITI په وېب سايټ په څرگنده نه دي بيان شوي، داسې شرايط نشته چې نغدي تادييات دې تاديه کړای شي يا داسې څه شواهد چې دغه ډول تادييات دې ورکول شوي وي.

حاضرې: د MSG د وظيفو لايحه ثابتوي چې «له مخکې تر مخکې يادښت او قانوني دلایلو پرته» په پرله پسې توگه د MSG د دوه ملاقاتونو ترک کول به د MSG لپاره د دې لاره هواره کړي چې «د هغوی په غړيتوب بياکتنه وکړي چې وکولى شي د هغوی د غړيتوب په هکله فيصله وکړي. پرېکړه به د MSG په راروانو ملاقاتونو کې اعلانېږي، چې ښايي پرېکړه داسې وشي چې له عين گروپ څخه بل غړی د هغه پر ځای ونيول شي» (۲مخ). اکثر وختونه د MSG په يادښتونو کې د حاضرۍ ذکر کيږي، خو هر وخت نه. سره له دې چې د موجودو يادښتونو په اساس، د MSG په ملاقاتونو کې د حاضرۍ يو تحليل ښيي چې سره له دې چې په ملاقاتونو کې همېشه د برخه والو د هر گروپ لږ تر لږه يو غړی شامل وي، خو حاضرۍ ډېرې زياتې دي (وگورئ ب/ب ضميمه). داسې هېڅ ريکارډ نشته چې وښيي چې، له مکررو پرله پسې غيرحاضيو څخه وروسته دې هغسې چې د وظيفو په لايحه کې راغلي، د MSG د کوم استازي په غړيتوب بياکتنه شوي وي. د MSG د ملاقات د حاضرۍ تحليلونه ښيي چې ځينې کتونکي لکه نړيوال بانک په دوامداره توگه د MSG په ملاقاتونو کې برخه اخلي. د ډيموکراسي انټرنېشنل د ۲۰۱۷ د AEITI د موسسې ارزونې (راپور) داسې اندېښنې يادداشت کړي چې د کتونکو برخه اخيستنه بايد «داسې کنټرول کړای شي چې د MSG د لږو مطمئنو غړو د پوره برخه اخيستني لپاره فرصت برابر شي» او سپارښتنه يې کړې چې د کتونکو رول بايد په رسمي توگه داسې تعين کړای شي «چې خبرې به نه کوي مگر دا چې MSG يې په رسمي توگه ور وغواړي چې MSG ته خبرې وکړي» (۴مخ). د نصاب د حد په اساس چې پورته بيان شوی، داسې هېڅ اشاره نشته چې په ۲۰۱۷ کې ترسره شويو ملاقاتونو کې دې کوم يو په رسمي توگه په نصاب پوره وي.

ملي سکرتريت: د وظيفو لايحه ثابتوي چې دا د MSG کار دی خو ډاډمنه کړي چې د AEITI سکرتريت ته «په کافي اندازه پسې ور رسېږي او کارمندان لري» (۴مخ). د ۳ شرط په اساس، د ملي هماهنگ کوونکي (کوارډينېټر) له لارې دا د سکرتريت وجيبه ده چې «د EITI د

¹⁰⁴ ۲۰۰۹ (۲ مجلسونه)، ۲۰۱۰ (۱ مجلس)، ۲۰۱۱ (۵ مجلسونه)، ۲۰۱۲ (۶ مجلسونه)، ۲۰۱۳ (۵ مجلسونه)، ۲۰۱۴ (۸ مجلسونه)، ۲۰۱۵ (۴ مجلسونه)، ۲۰۱۶ (۲ مجلسونه) او ۲۰۱۷ (۶ مجلسونه)

¹⁰⁵ AEITI (۲۰۰۵)، ۱ او ۲ مخونه

¹⁰⁶ ډيموکراسي انټرنېشنل (۲۰۱۷)، د ۲۰۱۷ د AEITI د اجرائو بياکتنه، نه خپره شوې، ۶ مخ

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

کاري پلان تطبيق وڅاري او د هغه د موندنو په هکله د MSG غړو ته راپور ورکړي». ۵. ۱ شرط د سکرتریت د حق په توګه دا ثابتوي چې په ملاقاتونو کې برخه واخلي خو په هېڅ پرېکړه باندې د رايې ورکولو حق نه ورکوي. د وظيفو لايحه ايجابوي چې د ملاقات اسناد د هر MSG له ملاقاتونو څخه لږ تر لږه لس ورځې مخکې وسپارل شي، او د ملاقاتونو يادښتونه له ترسره کېدلو څخه وروسته په ۷۲ ساعتونو کې دننه بايد د AEITI په وېب سايټ رابښکاره شي. د AEITI د ۲۰۱۷ د تدارکاتو پلان، لکه څنګه چې نړيوال سکرتریت ته وړاندې شوی، تاييدوي چې د سکرتریت کارمندان د مالي وزارت له خوا استخدام شوي او د نړيوال بانک له خوا تمويلېږي. د MSG د ۲۰۱۷ د جولای - دسمبر يادښتونه ښيي چې MSG په منظمه توګه د يوه نوي ملي کوارډينېټر د انتخاب په هکله بحث کوي.

د برخه والو نظرونه

د MSG ترکیب او غړیتوب: د مدني ټولنې له سازمان څخه هغه برخه وال چې په MSG کې يې استازي نه لري، په دې هکله خفګان وښود چې د برخه والو د دغه ګروپ د انتخاب پروسه کې هغو سازمانونو ته برخه نه وه ورکول شوې چې د IWA يا ENRMN غړي نه ول. له ENRMN څخه د MSG يوه غړي تاييد کړه چې دا د پروسې يوه غلطې وه چې بايد له منځه وړل شوې وای. په ۲۰۱۶ کې له نړيوال سکرتریت سره د ايميلونو تبادلې ښيي چې د مدني ټولنې د سازمانونو د استازيتوب پروسې د IWA او ENRMN تر منځ د اختلافاتو له امله ترينګلتياوې لري، او د سکرتریت يوه پخواني غړي واضحه کړه چې هغه پروسه چې په اخر کې ترې کار واخيستل شو د يادو دواړو ګروپونو تر منځ د قدرت د شريکولو يو جوړجاړی وو. د مدني ټولنې د سازمان يوه برخه وال چې په MSG کې يې استازي نه درلود وويل، چې د دغه جوړجاړي بده نتيجه دا وه چې له دې امله چې دغه دواړو ګروپونه خپل نظرونه په داخل کې سره برابرې، نو د برخه والو د دغه ګروپ استازيتوب د توطيې ښکار ګرځېدلی دی. د شرکتونو د برخې برخه والو په دې خفګان وښود چې نورو شرکتونو د برخه والو د دغه ګروپ په انتخابولو کې برخه نه وه اخيستي، خو وپي ويل چې هغه څه چې مهم وو دا وو چې هغوی ته دا فرصت ورکول شوی وو چې دا کار وکړي. د سکرتریت کارمندانو وويل، چې که څه هم چې په MSG کې له دې امله د حکومت تر مالکيت لاندې تصديو (SOEs) برخه نه لرله چې هغوی د برخه والو د ګروپ له خوا د رايو له لارې نه وو انتخاب شوي، MSG داسې پلانونه لري چې هغوی ور ويلي چې د MSG د ملاقاتونو کتنه وکړي. برخه والو د دې حقيقت په هکله هېڅ څرګندونې ونه کړې چې په MSG کې اوسمهال نه د مدني ټولنې د سازمانونو او نه د شرکتونو کومه ښځينه استازي حضور لري. د MSG د ۲۰۱۷ ځاني ارزونې تاييد کړه چې د MSG د غړو دا باور چې ټول استازي د برخه والو د هر ګروپ له خوا په مستقل ډول ټاکل شوي ول، چې د برخه والو د ګروپ کافي اندازه استازيتوب شوی وو او دا چې د مدني ټولنې سازمانونو او شرکتونو د نومولو پراخ او هر اړخيز پروسې جرونه ترسره کړي ول.

د وظايفو لايحه او داخلي پروسې جرونه: د MSG غړو په دې هکله هېڅ نظرونه څرګند نه کړل چې آیا د وظيفو لايحه تعقيبېږي. د ۲۰۱۷ د MSG په ځاني ارزونه کې راغلي چې د وظيفو د لايحې په هکله د موافقې لپاره تعقيبېدونکې پروسه روښانه نه وه او دا چې MSG به په لنډ وخت کې پرې بياکتنه وکړي. دا هم تاييد شوې چې د ملاقاتونو د يادښتونو په هکله د وظيفو د لايحې شرطونه او د MSG د اسنادو سپارنه په عمل کې نه تعقيبېږي. د مدني ټولنې د سازمان او شرکتونو استازو وويل، چې که څه هم چې د کاري پلانونو مسودې، د EITI راپورونه او د پرمختګ کلي راپورونه د تاييد لپاره له هغوی سره شريک شوي دي، لکن هغوی په دې نه دي توانېدلي چې په يوه ګټور ډول په کې ښکېل شي ځکه چې د راپور ورکولو له ضرب الاجلونو سره مطابقت ته ضرورت وو. د مدني ټولنې يوه استازي يادونه وکړه چې د ۲۰۱۳-۲۰۱۴ د AEITI د راپور د خپرولو په برخه کې د مدني ټولنې له خوا د پام وړ مخالفونو او ملاحظات موجود ول، او هغوی ته ۱۰ ساعتونه وخت ورکول شوی وو چې تصويب يې کړي. هغه وويل چې راپور هغه وخت تصويب شو چې په دې هکله موافقه وشوه چې د راپور په هکله د برخه والو د ګروپ ملاحظات به ورپسې د AEITI په وېب سايټ کې خپرول کېږي.¹⁰⁷ برخه والو تاييد کړه چې پرېکړې په عمومي توګه د موافقې په اساس کېدلې او دا چې د رايې ورکولو څه موارد رامنځته نه شول، البته له مدني ټولنې څخه برخه والو وويل چې ځينې وختونه د MSG په پرېکړو کې هغه وخت چې ضرب الاجلونو به په بحثونو باندې اولويت درلود، د هغوی رايې يا نظرونه به په پام کې نه نيول کېدل. کله چې پوښتنه وشوه چې آیا هغوی د AEITI د راپور د مالکيت لرلو احساس کوي، د مدني ټولنې استازو وويل چې هغوی د راپور ورکولو په پروسه کې په فعالانه توګه ښکېل ول، خو هغوی داسې نه احساسوله چې مستقل مفتش دې په نهايي راپور کې د هغوی ښکېلتيا يا نظرونه ځای کړي وي. په MSG کې د شرکتونو او مدني ټولنې ګڼ شمېر غړو وويل، چې هغوی نه وو توانېدلي چې د MSG د ملاقاتونو لپاره د اجندا توکي وړاندې کړي. د مدني ټولنې يوه استازي وضعيت داسې خلاصه کړ چې وپي ويل، که څه هم چې په MSG کې د مدني ټولنې غړي په پوره توګه خبر ول، خو هغوی همېشه خپل ځانونه په بشپړ ډول ښکېل نه احساسول. د سکرتریت يوه غړي ومنله چې د EITI په پروسه کې د MSG د ښکېلتيا په هکله اندېښنې شته او داسې پلانونه يې روښانه کړل چې په راتلونکي کې MSG د

¹⁰⁷ د مدني ټولنو ايتلاف (۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

اجنداوو او د کمېټې په اسنادو کې له لا ډېر نژدې څخه ښکېل کړي. برخه والو تاييد کړه چې MSG د نغدي تادياتو کومه پاليسي نه لري او نه يې نغدي تادياتو کړي دي.

حاضرې: له ټولو گروپونو څخه برخه والو وليدل چې د MSG په ملاقاتونو کې د حکومتي غړو استازيتوب اکثر وختونه د هغوی استازي کوي. د MSG ځينې غړو وويل چې د ملاقاتونو لنډو خبرتياوو د هغوی لپاره دا سخته کړې چې په منظمه توگه برخه واخلي. برخه والو په دې هکله نظرونه څرگند نه کړل چې آیا د وظيفو د لايحې په شرايطو کې دا شته چې که کوم غړي د MSG په ملاقاتونو کې برخه نه اخلي بايد بدل کړای شي.

ريکارډ ساتنه: د MSG غړو د ريکارډ ساتنې په هکله نظرونه څرگند نه کړل، خو په دې هکله يې حيرانتيا وښودله چې په داسې حال کې چې د MSG يو شمېر غړي يوازې په ځايي ژبو پوهيږي، بيا نو ولې د MSG اسناد او ريکارډونه په انګلېسي کې ساتل کېږي. د MSG د ۲۰۱۷ ځاني ارزونې د ريکارډونو د ساتنې د طريقو او د هغو د آنلاین موجوديت په هکله قناعت څرگند کړی وو.

ملي سکرترت: ټولو برخه والو تاييد کړه چې په دې هکله د رسمي دريځ نه روښانتيا چې ملي سکرترت به چاته راپور ورکوي يوه ننګونه وه، ځکه چې د سکرترت کارمندان د ماليې د وزارت کارمندان ول په داسې حال کې چې د تطبيق په برخه کې رهبري کوونکي وزارت د کانونو او پټروليم وزارت دی. يوه جيکپوري حکومتي استازي روښانه کړه چې دغه حالت په سکتور کې يوه لويه ستونزه ښودله، چېرې چې د ماليې وزارت او د کانونو او پټروليم د وزارت تر منځ د حقوقي صلاحيتونو اختلافات د مهمو ستونزو سبب شوي ول، چې ځينې وختونه د سکرترت له خوا هسې چې يوه وزير ته يې د بل پر وړاندې «ډېر وخت ورکاوه» بدتر شوی وو. ټولو برخه والو تاييد کړه چې د ۲۰۱۷ په جولای کې د ملي هماهنگ کوونکي يا کوارډينيټر استعفا MSG له بې نظمۍ سره مخامخ کړی وو، ځکه چې د ماليې وزارت، د کانونو او پټروليم وزارت او MSG په دې هکله سره موافق نه ول چې څوک بايد د يوه نوي کوارډينيټر د استخدام پروسه رهبري کړي. د برخه والو له ټولو گروپونو څخه د MSG غړو تاييد کړه چې ملي سکرترت په منظمه توگه د MSG غړو ته د ملاقاتونو يادښتونه لېږل، خو دا يادونه يې وکړه چې اکثر وختونه ملاقاتونو ته برخه وال په داسې حال کې غوښتل کېدل چې لږ وخت به ورته پاتې وو او دا چې اسناد به په وروستۍ دقيقه سپارل کېدل. حکومتي استازو او د سکرترت کارمندانو شکايت وکړ چې د MSG غړو د MSG له ملاقاتونو څخه مخکې د ملاقاتونو يادښتونه يا معلوماتي اسناد نه لوستل.

MSG او سکرترت ظرفيت: د ۲۰۱۷ د MSG ځاني ارزونه بيانوي چې مدني ټولني او شرکتونو ښه ظرفيت درلود خو په حکومتي برخه والو کې مکررو تغيراتو د برخه والو په دغه گروپ کې د ظرفيت په برخه کې ننګونې رامنځته کولې. د MSG غړو د MSG ظرفيت ته په انکشاف ورکولو کې د GIZ هڅې وستاييلې. د سکرترت کارمندانو د خپل تخنيکي ظرفيت د محدوديتونو په هکله اندېښنه وښودله. يوه حکومتي کارمند په دې هکله تاسف څرگند کړ چې نړيوال بانک د EITI له پروگرام څخه په استفادې سره د ماليې وزارت او د کانونو او پټروليم د وزارت لپاره جيکپوري سلاکاران ټاکي چې د EITI په تطبيق کې کار نه کوي او وييل چې دغه کار په افغانستان کې د EITI اعتبار ته زيان رسولى او د ملي سکرترت لپاره د متخصصينو د استخدام لپاره موجود فنډ يې محدود کړی دی.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرترت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو خواته ناکافي پرمختګ کړی دی. MSG داسې د وظيفو لايحه لري چې د ستانډرډ لږ تر لږه شرايط پوره کوي، او په دغو باندې په يو شمېر مواردو کې بياکتنه شوې ده. MSG په عملي توگه د وظيفو لايحه نه تعقيبوي، او له دې نه داسې ښکاري چې د راپور ورکولو په پروسه باندې يې د کافي اندازه نظارت د تطبيقولو په برخه کې د هغه په وړتيا باندې تاثير کړی دی ځکه چې برخه والو د دې لپاره کافي اندازه وخت نه درلود چې د راپورونو مسودې له خپرېدلو څخه مخکې بيا وگوري. که څه هم چې هر برخه وال گروپ دا حق لري چې خپل استازي وټاکي او د برخه والو گروپونو داسې پروسې جوړه کړي چې خپل غړي ونوموي، داسې اندېښنې شته چې د انتخاب هغه پروسه چې مدني ټولنه يې تعقيبوي يوه نمانځنده پروسه نه ده يا په بل عبارت د مدني ټولني د هغو سازمانونو لپاره، چې IWA يا ENMRN پورې تړلي نه دي، پرانستې نه ده. که څه هم چې د برخه والو د گروپونو استازيتوب په کافي اندازه شوی، د حکومتي برخه والو گروپ کې مکرر تغير او تبديل په عمومي توگه يوه ننګونه گڼل کېږي. کاري پلانونه، د EITI راپورونه او کلي پرمختيايي راپورونه د MSG له خوا تصويبېږي، خو داسې اندېښنې شته چې لنډ ضرب الاجلونه د برخه والو د گټورې برخه اخيستني اجازه نه ورکوي.

د ۴.۱ شرط په اساس، افغانستان بايد دا ډاډمنه کړي چې د MSG له لايحې څخه هر انحرافونه يا غيرعادي چارې په کافي اندازه او په ښکاره ډول ريکارډ کړای شي. MSG بايد ډاډمنه کړي چې د هغه د نغدي تادياتو د نشتوالي موضوع په عملي توگه ښکاره شوې ده. د دې لپاره چې له وظيفوي لايحې سره سمون ته لاره هواره شي، ښايي چې MSG هيله ولري چې ساده او لږ تشریحي وظيفوي لايحه په پام کې ونيسي په داسې حال کې چې په دې هکله بايد ډاډ ترلاسه کړي چې د ۴.۱ شرط ټول عناصر په کې تر پوښښ لاندې نيول شوي دي. دا ډاډمنه شي چې په گروپ کې د برخه اخيستني لپاره بلنه ازاده او شفافه ده، د نومونې پروسه خپلواکه او له هر ډول اجبار څخه ازاده ده، او

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د مدني ټولنې د MSG غړي د کار په برخه کې، او د پالیسي د مقرراتو په اساس، له حکومت او شرکتونو څخه مستقل دي. د متنوع او مختلف استازیتوب لپاره د هیله مندی په پام کې نیولو سره، ښایي چې د مدني ټولني سازمانونه او ادارې هیله ولري چې داسې لارې په پام کې ونیول شي چې ښېځي دې ته وهڅول شي چې د EITI په پروسه کې برخه واخلي. د دې لپاره چې د پلان نیونې په برخه کې مرسته وکړي، د ټولو برخه والو برخه اخیستنې تشویق کړي او دا ډاډمنه کړي چې اسناد په وخت سره وسپارل شي، ښایي MSG وغواړي چې د هغو درې میاشتنیو ملاقاتونو په هکله هوکړه وکړي چې د EITI د راپور ورکولو له مهالوېشونو سره مطابق دي. د MSG غړي باید په لا ډېره فعالانه توګه د غړو د فعال توب په برخه کې د مرستې کولو لپاره د انگلیسي پرځای په ځایي ژبو کې کار کول او د موادو خپرول په پام کې ونیسي. همدارنګه، MSG باید دا ډاډمنه کړي چې د ملاقاتونو په هکله په کافي اندازه مخکې یادښتونه ورکول شوي او د هغوی له بحث او وړاندیز شوي موافقې څخه مخکې په وخت سره اسناد لېږل شوي دي.

کاري پلان (۵.۱)

د پرمختګ مستندول

له ملي اولویتونو سره د AEITI د کاري پلانونو برابرول په ۲۰۱۶ کال کې وروسته له هغه شروع شول چې د GIZ، نړیوال بانک او د EITI د نړیوال سکرتیریت له خوا د ۲۰۱۵ په جون کې په یوه چمتو کړای شوي ورکشاپ کې د کاري پلان د مکملې ارزونې پروسه چمتو کړای شوه. ادعا کېږي چې MSG د ۲۰۱۷ لپاره خپل کاري پلان د ۲۰۱۶ د نومبر په ۵مه تازه کړ، خو کاري پلان ښیي چې هغه د تېر کاري پلان یو تکرار وو چې تر دې وخته د پرمختګ په هکله تازه معلومات ورسره یوځای شوي وو. کاري پلان بیا د ۲۰۱۷ په سپتمبر کې تازه کړای شو، او دا ځل په مقصدونو او وظایفو کې فرقونه راوستل شول. MSG د ۲۰۱۸ کاري پلان د هغه د ۲۰۱۷ د سپتمبر د ۱۴مې په ملاقات کې تصویب کړ. د ۲۰۱۸ په کاري پلان کې داسې کارونه موجود دي چې باید د ۲۰۱۷ تر پایه تکمیل شي او په دې توګه هغه داسې کاري پلان دی چې تر دې شرط لاندې پرې بیاکتنه شوې ده.

په عام ډول د لاسرسي ورکاري پلان: AEITI خپل کاري پلانونه په منظمه توګه د AEITI په وېب سایټ خپروي، البته وروستی کاري پلان، چې د MSG له خوا د ۲۰۱۷ په اکتوبر کې پرې موافقه شوې، آنلاین نه ښکاري. د AEITI په وېب سایټ یوه لیکنه خلکو ته د کاري پلان (چې «د AEITI د سکرتیریت کاري پلان نومول شوی») په هکله د MSG د بحثونو په هکله خبر ورکوي او خپل محتویات په لنډ ډول په دوه ټکو کې خلاصه کوي: د افغانستان د EITI راتلونکی راپور د ۲۰۱۸ تر اکتوبر او ۱۰ ولایتونو ته د ملي سکرتیریت له خوا معلوماتي ماموریتونه.¹⁰⁸ د کاري پلان یو لنډیز د ۲۰۱۷ د اکتوبر په ۱۱مه د ملي سکرتیریت له خوا د MSG غړو ته وسپارل شو او د اکتوبر په ۱۸مه یو، یو ورځنی ورکشاپ د دې لپاره ترسره شو چې د هغه په محتویاتو باندې بحث وکړي. داسې شواهد نشته چې ښیي چې کاري پلان یا د هغه مسوده د MSG له ایمیل لسټ څخه بهر چاته لېږل شوي وي.

د تطبیق مقصدونه: د تطبیق په برخه کې د AEITI مقصدونه د ۲۰۱۶ د کاري پلان له جوړېدا راهیسې په فعاله توګه ثابت پاتې شوي دي. په داسې حال کې چې په پخوانیو کاري پلانونو کې مقصدونو د EITI له شرایطو سره په یووالي تمرکز کاوه، دا لومړی ځل وو چې د MSG له غړو څخه وغوښتل شول چې د تطبیق لپاره د یوه کاري پلان په هکله له موافقې څخه مخکې دې د تطبیق لپاره د خپلو برخه والو د گروپونو د مقصدونو په هکله عکس العمل وښيي.¹⁰⁹ په ورپسې کاري پلانونو کې د پراخو مقصدونو تر شا د استدلال او توجیه لنډ وضاحت شامل دی او هغه حکومتولۍ، پورې مربوطې ننگونې په ګوته کوي چې MSG هیله لري چې حل یې کړي. په داسې حال کې چې د ۲۰۱۷ کاري پلان یوازې د وظایفو او فرعي مقصدونو لپاره مهالوېشونه تازه کړل، د ۲۰۱۸ کاري پلان دوه مقصدونه (د MSG د اجرائو وده او د پانګونې د چاپېریال وده) عوضوي. د ۲۰۱۸ په کاري پلان کې د تطبیق لپاره لاندې مقصدونه شامل دي: د سکټور د موجودو او احتمالي همکارۍ په هکله خلک خبرول څو یو لا ډېر په معلوماتو او شواهدو ولاړ عامه بحث ته لاره هواره کړي؛ د عوایدو د ټولونې او د سکټور د مدیریت لپاره روانې هڅې او فرصتونه روښانه کړي څو د سکټور په مدیریت باندې اعتماد جوړ کړي او مالي تداوم ته وده ورکړي؛ دا ډاډمنه کړي چې هغه قانوني چوکاټ چې د استخراج په سکټور حاکم دی د EITI له نړیوالو معیارونو سره د تطابق لپاره وکتل

¹⁰⁸ AEITI (۲۰۱۷)، د MSG غړو د سکرتیریت د کاري پلان په هکله خبرې اترې وکړې، <http://aeiti.af/en/news/secretariats-work-plan-discussed-by-msg-members>، چې د ۲۰۱۸ په اپریل کې ورته لاسرسی وشو.

¹⁰⁹ د ۲۰۱۶ کاري پلان څلور پراخ مقصدونه بیان کړل: د سکټور د موجودې او احتمالي همکارۍ په هکله خلک خبرول څو یو لا ډېر په معلوماتو او شواهدو ولاړ عامه بحث ته لاره هواره کړي؛ د عوایدو د ټولونې او د سکټور د مدیریت لپاره روانې هڅې او فرصتونه روښانه کړي څو د سکټور په مدیریت باندې اعتماد جوړ کړي او مالي تداوم ته وده ورکړي؛ د سکټور له خوا د شتمني د رامنځته کولو د ډېرښت او د افغانستان په پرمختګ کې د همکارۍ کولو لپاره د پانګونو په هکله وړاندوینې او خوندیتوب ته وده ورکړي؛ او د EITI په پروسه کې د MSG برخه اخیستنې او مالکیت ته وده ورکړي څو په کاري پلان کې موجود نور هدفونه ترسره کړي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

شي؛ او دا ډاډمنه کړي چې د جوازونو او قراردادونو د ثبت داسې يو تازه کړای شوی دفتر يا راجسټر موجود وي چې هر اړخيز او د خلکو لپاره په اسانه د پوهېدلو وړ شکل کې موجود وي.

د پام وړ او موقوت فعاليتونه: له ۲۰۱۵ راهيسې د AEITI په کاري پلانونو کې فرعي مقصدونه او د هر مقصد لپاره مشخصې وظيفې يا کارونه شامل دي چې بايد ترسره شي، او هر يو په روښانه ډول په لستونو کې ښودل شوي دي. د لنډيز د راپورونو د خپرولو په برخه کې له ځينې استثنائو او حکومتي نهادونو سره د سپارښتنو له تعقيب سره، چې د مهالوېش له مخې بايد د ۲۰۱۹ په پيل کې بشپړ شي، په لست کې ځای شوي اکثر فعاليتونه بايد د ۲۰۱۸ تر پایه پورې بشپړ شي. د ۲۰۱۷ په جولای کې د AEITI په هکله د ډيموکراسي انټرنېشنل له خوا د يوې سيستماتيکې ارزونې په اساس، برخه والو اندېښنه لرله چې د MSG د هڅو د لارښوونې لپاره د AEITI کاري پلانونه په منظمه توگه نه تعقيبېدل.¹¹⁰

د ظرفيت په وړاندې د محدوديتونو د له منځه وړلو لپاره ترسره کېدونکي فعاليتونه: د ۲۰۱۸ په کاري پلان کې داسې فعاليتونه شامل کړای شوي چې هدف يې د محلي برخه والو، چې د «حکومت د سيمه ييزو دفترونو، ټولنو او شرکتونو» په بڼه تعريف شوي دي، د ظرفيتونو جوړونه ده، خو دا نه روښانوي چې د «EITI له تطبيق» څخه ايسته به څه محدوديتونه له منځه وړي. همدارنگه، په دغه کاري پلان کې د هغو ننگونو د له منځه وړلو لپاره مشخص فعاليتونه شامل دي چې د گټه اخيستني د مالکيت د شفافيت او د حکومتي سيستمونو د انکشاف د ملاتړ په برخه کې په گوته کېږي.

د EITI د راپور ورکولو ساحې پورې تړلي فعاليتونه: د ۲۰۱۸ کال په کاري پلان کې داسې فعاليتونه شامل دي چې د EITI د راپور ورکولو ساحې، په ځانگړې توگه د عوايدو د مديريت او لگښت (د کاري پلان د ۲ او ۴ مقصدونو) او قراردادونو (۴ مقصد) په برخه کې تمرکز پورې ارتباط لري. په دغه کاري پلان کې داسې فعاليتونه شامل دي چې هدف يې د EITI د راپور ورکولو او د ډېټا د ټولولو، او همدارنگه د گټه اخيستني د مالکيت د حق د څرگندولو د ملاتړ په برخه کې د حکومتي ډېټابېس په سيستمونو کې د تخنيکي اړخونو انکشاف دی.¹¹¹ ترانسپورټ تادييات، اختياري اجتماعي لگښتونه او له ملي څخه په ټيټه سطحه يوځلي انتقالات په دغه کاري پلان کې نه دي ياد شوي، البته د اختياري اجتماعي لگښتونو په استثنا دا احتمالاً له دې امله چې هغه د MSG له خوا د تطبيق وړ نه گڼل کېږي.

د قانوني اړخ يا نظارت په برخه کې خنډونه: د ۲۰۱۸ په کاري پلان کې ۳ مقصد په مشخص ډول د نظارت چوکاټ بيانوي او يو ځانگړی کار په کې داسې دی چې هدف يې «د کانونو او پټروليم د وزارت، MSG او د مدني ټولني د ټاکليو سازمانونو تر منځ داسې سپارښتنو ته انکشاف ورکول دي چې د مسوده قوانينو يا قواعدو د تعديلونو له لارې خلاوي [چې د EITI د راپور ورکولو له لارې په گوته کېږي] له منځه وېسي». همدارنگه، کاري پلان د قوانينو نه تطبيق د يوې ننگونې په توگه معرفي کوي او تر ۴ مقصد لاندې گڼ شمېر ورکول شوي وظيفې په کې راځي چې ډاډمنوي چې هغه معلومات چې وار له مخه ورته له قانوني اړخه اړتيا وي جمع شوي، په هر اړخيز ډول څرگند کړای شوي او په يوه ترلاسه کېدلو وړ فارمټ کې د عامو خلکو لپاره موجود دي.

له تاييد او د EITI له راپور ورکونې څخه سپارښتنې: د ۲۰۱۸ کاري پلان په غيرمستقيم ډول داسې پلانونه په گوته کوي چې تر ۳ مقصد (د يوه گډ کمپسيون جوړول چې هغه سپارښتنې تعقيب کړي چې قانوني ستونزې لري) او ۴ مقصد (د کانونو او پټروليم وزارت او د مالي وزارت کې د جوازونو او قراردادونو د راجسټرونو انکشاف) لاندې د EITI د تېرو راپورونو د سپارښتنو د تعقيب غوښتنه کوي. که څه هم چې د کاري پلان برخه نه ده (وگورئ راتلونکې برخه)، د AEITI د تدارکاتو پلان کې د ۲۰ زرو امريکايي ډالرو يوه بودجه موجوده ده چې يوه مشورتي کمېټې پرې استخدام شي چې د افغانستان د EITI د وروستيو دوه راپورونو تر منځ توپيرونه له منځه وېسي.

قېمتونه معلومول/تمويل: که څه هم چې په کاري پلان کې داسې يو ستون موجود دی چې بودجه مشخصوي، د ۲۰۱۸ د کاري پلان د هېڅ فعاليتونو لگښتونه نه دي ياد شوي. د مخکينيو کاري پلانونو هم همدا حال دی. ځينې فعاليتونه د تمويل او تخنيکي مرستې (WB, GIZ, RDF, GOIA او نورو نامشخصو «مرستندويانو») احتمالي منابع په گوته کوي. د ۲۰۱۷ د اپريل ۱- د ۲۰۱۸ د مارچ ۳۱ د دورې

¹¹⁰ ډيموکراسي انټرنېشنل (۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی دی، ۱۵ مخ

¹¹¹ ۲ مقصد يادونه کوي چې کېدای شي EITI د يوې تشخيصي وسيلې په توگه داسې استعمال شي چې د سکتور په برخه کې د حکومت د مديريت په سيستم کې خلاوې او کمزورتياوې په گوته کړي. همدارنگه، په هغه کې داسې مشخص فعاليتونه شامل دي چې د استخراج په سکتور کې د محاسبې معيارونو، د غيرمالياتي عوايدو افشا کولو او وېشلو ته، او په ټولو هغو استخراجي کمپنيو چې په هېواد کې دننه فعاليت کوي، د هغو د اهميت له پام کې نيولو څخه پرته، د هغو په هکله موجودو معلوماتو ته وده ورکړي. په ۳ او ۴ مقصدونو کې، د ملاتړ کونکيو اسنادو لکه د مزايدي اسناد او د محيطي تاثير ارزونې چې بايد د حکومت له خوا عام کړای شي چې تر اوسه پورې لاد خلکو په واندې موجود نه دي، داسې کارونه شامل دي چې د جوازونو، اصولو، قواعدو او پاليسو په هکله د معلوماتو د ورکولو په برخو کې همغږي رامنځته کوي. په ۳ مقصد کې د گټه اخيستني د مالکيت د شفافيت په هکله کارونه شامل دي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

لپاره د AEITI يو د تدارکاتو پلان شته، خو د خلکو د ليدنې لپاره موجود نه دی. سره له دې چې د تدارکاتو په پلان کې ځينې پستونه د ۲۰۱۸ د کاري پلان په څېر، لکه د ظرفيت جوړونې، چاپ او مفاهمې او د نورو له منځه د يوه خپلواک مفتش مقرري، شامل دي، د تدارکاتو د پلان يا د کاري پلان تر منځ ارتباط نه دی روښانه شوی. د تدارکاتو د پلان په اساس، د AEITI بودجه ۱۰۰٪ د نړيوال بانک له خوا تمويلېږي او د پوښتنې لاندې دورې لپاره ۱۴۹۷۷۶۵ امريکايي ډالر ده. له دغه مبلغ څخه، ۶۷٪ د مالي وزارت او د کانونو او پتروليم وزارت د مشاورينو، افسرانو او نورو متخصصينو لپاره تخصيص شوي ده.¹¹² د تدارکاتو په پلان کې د بودجې تقريبا ۵۰۰۰۰۰ امريکايي ډالر (يو پر درې برخه) کېدای شي چې هغو ځانگړيو ترسره کېدونکو کارونو پورې وتړل شي چې د ۲۰۱۸ د AEITI په کاري پلان کې ذکر شوي دي.¹¹³

د برخه والو نظرونه

د حکومت يوه جيگپوري استازي وويل، بهتره دا ده چې د AEITI کاري پلان څخه داسې استفاده وشي چې د سکتور لپاره د حکومت د ريفورم ستراتيژي رهبري کړي، خو په دې پي افسوس څرگند کړ چې دا کار ناممکن دی ځکه چې د سکتور د انکشاف په هکله تصميمونه اکثر وختونه له مربوطه وزارت څخه بهر نيول کېږي. د شرکتونو او مدني ټولني گڼ شمېر غړو تاييد کړه چې هغوی وکولی شوای چې د هغو مقصدونو په شمول چې هغوی د سکتور لپاره په ملي سطحه د لومړيتوبونو سره برابر گڼل، د کاري پلان په محتواياتو باندې نفوذ ولري، البته هغوی په دې هکله څه شکونه څرگند کړل چې آیا کاري پلانونه اصلا تعقيب شوي ول که څنگه. د MSG د ۲۰۱۷ ځاني ارزونې تاييد کړه چې د MSG دا باور چې په کاري پلان کې داسې مقصدونه شامل ول چې په ملي سطحه اولويتونه يې منعکسول، د پام وړ او موقوت فعاليتونه په کې شامل ول، د ظرفيت په برخه کې د داسې خنډونو، چې د MSG له خوا په گوته شوي او د EITI د راپور ورکولو له ضرب الاجلونو سره برابر ول، د ليرې کولو لپاره کارونه په کې شامل ول. د ځاني ارزونې په اساس، د ۲۰۱۷ کاري پلان درې ته هم ترجمه شوی وو خو دغه نسخه په آلاين بڼه موجوده نه وه. دغې ځاني ارزونې د قېمتونو او د تمويل د سرچينو په هکله د تازه معلوماتو نشتوالی د داسې يوې مهمې ننګونې يا چلینچ په توګه په گوته کړی وو چې بايد حل شوی وای او ورسره د کاري پلان فعاليتونه او مهالوېشونه له نژدې څخه تعقيب شوي وای. د سکرترت کارمندانو دا روښانه کړه چې کاري پلان له MSG سره جوړ شوی وو او د سکرترت د تدارکاتو له هغه پلان څخه مستقل وو چې د يوې جلا پروسې له لارې له نړيوال بانک سره پرې موافقه شوې وه. کله چې له هغوی څخه پوښتنه وشوه چې آیا هغه دواړه يو له بل سره مطابقت لري، د سکرترت کارمندانو وويل چې تر اوسه پورې هغه دواړه سره برابر دي ځکه چې سکرترت د هغوی عملياتي اړتياوې – او په ځانگړې توګه د مالي وزارت/د کانونو او پتروليم د وزارت او د نړيوال بانک د کارمندانو د برابرولو هغه د MSG د کاري پلان په اساس، پوره کړې، خو د تدارکاتو وروستی پلان د MSG يا د سکرترت له کنترول څخه بهر دی. اوسنیو او پخوانيو کارمندانو اندېښنه وښودله چې د تدارکاتو د پلان ډېره برخه يوازې د EITI تطبيق پورې اړه لرله او د سکرترت په ظرفيتونو باندې د تاثير په هکله يې خفګان وښود. يوه پخواني ملي کوارډينيټر وويل چې د مالي وزارت د اجرائو په کليو راپورونو کې د AEITI له خوا ترلاسه شوې بڼې نومرې د دې سبب شوې چې له AEITI څخه، تر نړيوال بانک لاندې د سکتور تر بلاعوضه مرستو (د طبيعي منابعو د دوامدار انکشاف پروژې (SDNRP) I او II او، له ۲۰۱۷ راهيسې، د استخراجي حاکميت د پروگرام ملاتړ (EGPS) لاندې د نورو ساحو د تمويل او ملاتړ لپاره، د يوه بهتر چينل په توګه کار واخيستل شي.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرترت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې هدف د پوره کولو په لور کافي اندازه پرمختګ کړی دی. د ۲۰۱۷ له کاري پلان پرته، چې تر ډېره د ۲۰۱۶ د کاري پلان يوه تازه کړای شوې بڼه وه، د MSG د مقصدونو په شمول خپل کاري پلانونه هر کال تازه کوي. کاري پلانونه د MSG له خوا تاييدېږي او په هغو کې له مهمو برخه والو سره ځينې، البته محدودې، مشورې کېږي. په کاري پلانونو کې د هغو مقصدونو د ترسره کولو لپاره چې موافقه پرې شوې وي، د پام وړ او موقوت فعاليتونه شامل وي. سره له دې، چې هغه معمولاً د EITI په وېب سايټ خپرول کېږي، د ۲۰۱۸ کاري پلان د بياکتني پر وخت په وېب سايټ نه وو خپور شوی او اوس يوازې د EITI په نړيوال وېب سايټ باندې موجود دی. په کاري پلانونو کې د تطبيق لپاره داسې يو مهالوېش موجود وي چې د راپور ورکولو او تاييد له هغو ضرب الاجلونو سره مطابقت لري چې د EITI د بورډ له خوا ټاکل شوي وي چې په کې د تدارکاتو د پروسو او تمويل په شمول اداري شرايط شامل وي. البته، په کاري پلانونو کې د منظمو لګښتونو نشتوالی او د ټولو فعاليتونو لپاره د تمويل د سرچينو په گوته کول د اندېښنې خبره ده. دا هم د اندېښنې ټکی دی چې کاري پلانونه د AEITI د تدارکاتو په پلان کې نه دي منعکس شوي، يعنې د AEITI د بودجې

¹¹² د دغه مبلغ (۹۳۷۹۹۸ امريکايي ډالرو يا د ټولې بودجې د ۶۳٪) ډېره برخه د مالي د وزير او د کانونو او پتروليم د وزير د مشاورينو لپاره خاصه کړای شوې ده.

¹¹³ په دې کې د AEITI د کارمندانو، د دفتر د سامان او احتمالي عملياتي مصارفو، د دفتر د انميني کارمندانو، موټروانانو او صفاکارانو، د مشاورينو او مستقل مفتش لپاره د تدارکاتو د مصارفو، د AEITI او د کانونو او پتروليم د وزارت د کارمندانو د ظرفيت جوړونې، د AEITI د وېب سايټ لپاره د دويمین د فعالولو د فیس او په سيمه کې د EITI تطبيق کړي يوه هېواد ته د MSG د علمي سير لګښتونه شامل دي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

او د MSG د مقصدونو تر منځ مطابقت نشته.

د ۱. ۵ شرط په اساس، MSG بايد دا ډاډمنه کړي چې د هغه د کاري پلانونو قيمتونه په بشپړ ډول معلوم شوي، په منظمه توگه تازه کړای شوي، وخت په وخت په آنلاین ډول خپاره شوي او د EITI د بورډ له خوا د راپور ورکولو او تاييد له ټاکل شويو ضرب الاجلونو سره مطابقت لري. د کاري پلانونو قيمتونه هم بايد په بشپړ ډول معلوم کړای شوي وي. د دې لپاره چې ډاډ ترلاسه شي چې هدفونه ترسره شوي دي، افغانستان دې ته هڅول کيږي چې ډاډمنه کړي چې د AEITI د تدارکاتو پلان چې له نړيوال بانک او د تمويل نورو سرچينو سره پرې هوکړه شوې ده د MSG مقصدونه هغسې منعکسوي څنگه چې د AEITI په کالي کاري پلان کې روښانه کړای شوي دي.

۱ جدول - د ابتدايي ارزونې د خلاصې جدول: د MSG نظارت

د EITI شرطونه	د غټو موندنو خلاصه	د EITI شرطونه
د EITI د شرايطو په برخه کې د پرمختگ په هکله د نړيوال سکرتريت ابتدايي ارزونه	داسې شواهد شته چې بڼي، چې حکومت د ۲۰۱۷ او ۲۰۱۵ تر منځ موده کې د EITI په پروسه کې په بشپړ او فعال ډول ښکېل نه وو، او د بېلابېلو برخه والو انډېشنه يادوي چې دا وروستۍ ښکېلتيا ښايي ډېره موده دوام ونه مومي. البته، افغانستان د کانونو او پتروليم وزيره د دې لپاره ونوموله چې له دوه کلني خلا څخه وروسته په ۲۰۱۷ کال کې د EITI پروسه رهبري کړي، او وخت په وخت يې د ملاتړ لپاره منظم بيانونه ورکړي دي. حکومت د MSG په ملاقاتونو کې برخه اخلي، البته د استازو په برخه کې مکررې تبديلي يوه ستونزه ده. هغه ژمنتيا چې د تاييد لور ته په رهبري کېدونکيو مياشتو کې منعکسه شوه له داسې کلک تعهد سره مله وه چې په لوړو سطحه څرگنده شوه او دا د دې نښې دي چې حکومت له EITI سره خپله ژمنه بيا تازه کړې ده.	د EITI د پروسې په هکله د حکومت نظارت (۱.۱)
د کټور پرمختگ	د کمپني استازي په پوره، فعاله او مؤثره توگه د EITI په پروسه کې ښکېل دي. د کمپني د برخه اخيستني لپاره چاپيريال برابر دی، او په EITI کې په لويه پيمانه د کمپني د ښکېلو استازو د اساسي حقونو درناوی کيږي. د EITI په پروسه کې د برخه اخيستني په لاره کې څه خنډونه نشته.	د کمپني ښکېلتيا يا فعال توب (۲.۱)
د قانع کوونکي پرمختگ	امنيتي وضعه د استخراج په سکټور کې د ملاتړ په وړاندې يوه منظمه او پراخه ستونزه ده چې په عمومي توگه، تر ډېره حده د ځاني سانسور سبب گرځېدلې ده، البته دا د ټولو برخه والو لپاره يوه سيستماتيکه ننګونه ده چې د هېواد په ډېره برخه د حکومت د کنټرول نشتوالي منعکسوي. په دغو عمومي موانعو کې، مدني ټولنه د EITI په پروسه کې په فعال او مؤثر ډول ښکېله ده او د حکومت د کړنو داسې نښې نشته چې د EITI د تطبيق په برخه کې د خلکو د بحث او مباحثې د کمولو يا محدودولو سبب شي. ډېر داسې مثالونه شته چې برخه وال به کې توانېدلې چې د شفافيت او د طبيعي منابعو د حاکميت د مسئلو په هکله په کې ازادانه خبرې وکړي. برخه وال کولی شي چې په فعالانه توگه د EITI د	د مدني ټولني ښکېلتيا يا فعال توب (۳.۱)

	<p>پروسې په طرحه، تطبيق، څارنه او ارزونه کې ښکېل شي، او داسې مثالونه شته چې ښيي چې هغه له عامه بحثونو سره څنگه مرسته کوي. برخه وال توانېدلي چې يو له بل سره خبرې اترې او همکاري وکړي او کولی شي چې په ازادانه توگه فعاليت وکړي او د EITI په هکله له هغه عمومي امنيتي وضعيت څخه ايسته چې په هېواد او په ځانگړې توگه سکتور باندې يې تاثير کړی دی، له محدوديت، فشار او انتقام څخه پرته د EITI په هکله خپل نظريات څرگند کړي.</p>	
<p>غيرکافي پرمختگ</p>	<p>MSG په عملي توگه د وظيفو لايحه نه تعقيبوي، او له دې نه داسې ښکاري چې د راپور ورکولو په پروسه باندې يې د کافي اندازه نظارت د تطبيقولو په برخه کې د هغه په وړتيا باندې تاثير کړی دی ځکه چې برخه والو د دې لپاره کافي اندازه وخت نه درلود چې د راپورونو مسودې له خپرېدلو څخه مخکې بيا وگوري. که څه هم چې هر برخه وال گروپ دا حق لري چې خپل استازي وټاکي او د برخه والو گروپونو داسې پروسې جوړ کړي چې خپل غړي ونوموي، داسې اندېښنې شته چې د انتخاب هغه پروسه چې مدني ټولنه يې تعقيبوي يوه نماينده پروسه نه ده يا په بل عبارت د مدني ټولني د هغو سازمانونو لپاره، چې IWA يا ENMRN پورې تړلي نه دي، پرانستې نه ده. که څه هم چې د برخه والو گروپونو استازيتوب په کافي اندازه شوی، د حکومتي برخه والو گروپ کې مکرر تغير او تبديل په عمومي توگه يوه ننگونه گڼل کېږي. کاري پلانونه، د EITI راپورونه او کلي پرمختيايي راپورونه د MSG له خوا تصويبېږي، خو داسې اندېښنې شته چې لنډ ضرب الاجلونه د برخه والو د گټورې برخه اخيستې اجازه نه ورکوي. MSG د نغدي تاديواتو پاليسي نه عملي کوي، البته دا په څرگنده خلکو ته نه ده بيان شوې.</p>	<p>د MSG حاکميت او فعاليت (۴.۱)</p>
<p>گټور پرمختگ</p>	<p>د ۲۰۱۷ له کاري پلان پرته، چې تر ډېره د ۲۰۱۶ د کاري پلان يوه تازه کړای شوې بڼه وه، د MSG د مقصدونو په شمول خپل کاري پلانونه هر کال تازه کوي. کاري پلانونه د MSG له خوا تاييدېږي او په هغو کې له مهمو برخه والو سره ځينې، البته محدودې، مشورې کېږي. په کاري پلانونو کې د هغو مقصدونو د ترسره کولو لپاره چې موافقه پرې شوي وي، د پام وړ او موقوت فعاليتونه شامل وي. سره له دې، چې هغه معمولا د هېواد د EITI په وېب سايټ خپرول کېږي، د ۲۰۱۸ کاري پلان د بياکتني پر وخت په وېب سايټ نه وو خپور شوی او اوس يوازې د EITI په نړيوال وېب سايټ باندې موجود دی. په کاري پلانونو کې د تطبيق لپاره داسې يو مهالوېش موجود وي چې د راپور ورکولو او تاييد له هغو ضرب الاجلونو سره مطابقت لري چې د EITI د بورډ له خوا ټاکل شوي وي چې په کې د تدارکاتو د پروسو او تمويل په شمول اداري شرايط شامل وي. البته، په کاري پلانونو کې د منظمو لگښتونو نشتوالی او د ټولو فعاليتونو لپاره د تمويل د</p>	<p>کاري پلان (۵.۱)</p>

<p>سرچينو په گوته کول د اندېښنې خبره ده. دا هم د اندېښنې ټکي دی چې کاري پلانونه د AEITI د تدارکاتو په پلان کې نه دي منعکس شوي، يعنې د AEITI د بودجې او د MSG د مقصدونو تر منځ مطابقت نشته.</p>	
--	--

د سکرتریت سپارښتنې:

1. د ۱.۱ شرط په اساس، افغانستان باید دا ډاډمنه کړي چې یو داسې عالیه شخص چې ټول برخه وال پرې اعتماد کوي، او صلاحیت لري، کار سره همغږی کوي او منابع تأمینوي او پراخوي د EITI په برخه کې د حکومت منظمه رهبري وړاندې کړي. افغانستان باید همدارنگه ډاډمنه کړي چې د حکومت ټولې ادارې فعالې، ثابتې او منظمې دي. د ۱.۸. ۳. ج. ۱ په اساس، له حکومتي لوري څخه غوښتنه کېږي چې د بورډ له پرېکړې څخه نیولې تر درې میاشتو پورې موده کې د هغو ستونزو د هوارولو لپاره د عمل داسې یو پلان جوړ او ښکاره کړي چې د حکومت په ترتیباتو کې موجود عیبونه چې په ابتدايي ارزونه کې مستند شوي دي له منځه وېسي. د تطبیق د پیاوړتیا لپاره، افغانستان دې ته هڅول کېږي چې ډاډمنه کړي چې په MSG کې د حکومت استازي په منظمه توګه په ملاقاتونو کې برخه واخلي. د EITI د پروسې د رهبري په سر د ادارو اختلافات باید حل کړای شي خو دا ډاډمنه شي چې حکومت کولی شي چې د عملیاتو په سويه تطبیق ته وده ورکړي او له EITI څخه د اصلاح یا ریفورم د یوه پلاټفورم په توګه کار واخلي. د افغانستان په برخه کې د دوه اړخیزې محاسبې د چوکاټ د اهمیت په پام کې نیولو سره، حکومت او پرمختیایي شریکان دې ته هڅول کېږي چې داسې هډفونه په گوته کړي چې له افغانستان سره مرسته وکړي چې په مطابقت باندې تمرکز ته د دوام ورکولو پر ځای د EITI له لارې سکتور ته پېښې ننګونې حل کړي.
2. د تطبیق د پیاوړي کولو لپاره، د شرکتونو ګروپ دې ته هڅول کېږي چې خپلو غړو ته زیات معلوماتي فعالیتونه ترسره کړي چې د داسې ناسمو پوهاویو مخه ونیسي چې ښايي په EITI کې د هغو د برخه اخیستنې په لاره کې ستونزې جوړې کړي.
3. د تطبیق د پیاوړي کولو لپاره، افغانستان دې ته هڅول کېږي چې د نوښتګرانه لارو موندلو ته دوام ورکړي چې ډاډمنه کړي چې له امنیتي وضعې سره سره په EITI کې د مدني ټولني ښکېلتیا فعاله وساتل شي. په دې کې دا هم راتللی شي چې د ۵.۲ شرط له لارې د ګټه اخیستنې د مالکیت د افشاکولو په هکله پرمختګ ته دوام ورکړای شي چې له سیاسي پلوه د بانفوذ کسانو له خوا د جوازونو د مالکیت په هکله خبرتیا زیاته شي او دا ډاډمنه شي چې د بانفوذ سیاسي کسانو له خوا د کانونو د قانوني او ناقانونه مالکیت په هکله له ډار او د انتقام له اندېښنې څخه پرته خبرې وشي. همدارنگه، افغانستان هڅول کېږي چې دې کار ته دوام ورکړي خو ډاډمنه کړي چې د مدني ټولني د برخه اخیستنې لپاره یو جوړوونکی چاپېریال موجود دی او دا ډاډمنه کړي چې هغه موجود قوانین چې په دغه سکتور کې د برخه والو فعالیتونه خوندي کوي، نافذ دي.
4. د ۱.۴ شرط په اساس، افغانستان باید دا ډاډمنه کړي چې د MSG له لایحې څخه هر انحرافونه یا غیرعادي چارې په کافي اندازه او په ښکاره ډول ریکارډ کړای شي. MSG باید ډاډمنه کړي چې د هغه د نغدې تادیاتو د نشتوالي موضوع په عملي توګه ښکاره شوې ده. د دې لپاره چې له وظیفوي لایحې سره سمون ته لاره هواره شي، ښايي چې MSG هیله ولري چې ساده او لږ تشریحي وظیفوي لایحه په پام کې ونیسي په داسې حال کې چې په دې هکله باید ډاډ ترلاسه کړي چې د ۱.۴ شرط ټول عناصر په کې تر پوښښ لاندې نیول شوي دي. دا ډاډمنه شي چې په ګروپ کې د برخه اخیستنې لپاره بلنه ازاده او شفافه ده، د نومونې پروسه خپلواکه او له هر ډول اجبار څخه ازاده ده، او د مدني ټولني د MSG غړي د کار په برخه کې، او د پالیسۍ د مقرراتو په اساس، له حکومت او شرکتونو څخه مستقل دي. د متنوع او مختلف استازیتوب لپاره د هیله مندی په پام کې نیولو سره، ښايي چې د مدني ټولني سازمانونه او ادارې هیله ولري چې داسې لارې په پام کې ونیول شي چې ښېځې دې ته وهڅول شي چې د EITI په پروسه کې برخه واخلي. د دې لپاره چې د پلان نیونې په برخه کې مرسته وکړي، د ټولو برخه والو برخه اخیستنې تشویق کړي او دا ډاډمنه کړي چې اسناد په وخت سره وسپارل شي، ښايي MSG وغواړي چې د هغو درې میاشتنيو ملاقاتونو په هکله هوکړه وکړي چې د EITI د راپور ورکولو له مهالوېشونو سره مطابق دي. د MSG غړي باید په لا ډېره فعالانه توګه د غړو د فعال توب په برخه کې د مرستې کولو لپاره د انگلیسي پرځای په ځای ژبو کې کار کول او د موادو خپرول په پام کې ونیسي. همدارنگه، MSG باید دا ډاډمنه کړي چې د ملاقاتونو په هکله په کافي اندازه مخکې یادښتونه ورکول شوي او د هغوی له بحث او وړاندیز شوې موافقې څخه مخکې په وخت سره اسناد لېږل شوي دي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

5. د ۱.۵ شرط په اساس، MSG بايد دا ډاډمنه کړي چې د هغه د کاري پلانونو قيمتونه په بشپړ ډول معلوم شوي، په منظمه توگه تازه کړای شوي، وخت په وخت په آنلاین ډول خپاره شوي او د EITI د بورډ له خوا د راپور ورکولو او تاييد له ټاکل شويو ضرب الاجلونو سره مطابقت لري. د کاري پلانونو قيمتونه هم بايد په بشپړ ډول معلوم کړای شوي وي. د دې لپاره چې ډاډ ترلاسه شي چې هدفونه ترسره شوي دي، افغانستان دې ته هڅول کيږي چې ډاډمنه کړي چې د AEITI د تدارکاتو پلان چې له نړيوال بانک او د تمويل نورو سرچينو سره پرې هوکړه شوې ده د MSG مقصدونه هغسې منعکسوي څنگه چې د AEITI په کالني کاري پلان کې روښانه کړای شوي دي.

II برخه - د EITI افشا کوونې

2. د قراردادونو او جوازونو ورکول

۱.۲ خلاصه

دا برخه د استخراجي سکتور، د جوازونو د اړوندو فعالیتونو، قراردادونو، د کټه اخیستنې د مالکیت او د دولت د برخه اخیستنې لپاره د حقوقي چوکاټ اړوند د EITI د شرایطو د تطبیق په هکله جزیات وړاندې کوي.

۲.۲ ارزونه

قانوني چوکاټ (۱.۲)

د پرمختګ مستندول

قانوني چوکاټ: د ۲۰۱۴ - ۲۰۱۵ د EITI راپور د هغو لویو قوانینو د مهمو شرطونو یوه خلاصه وړاندې کوي چې په استخراجي صنایعو باندې حاکمیت لري، او په کې د ۲۰۰۵ د کاني موادو قانون چې د ۲۰۱۴ تر اګست پورې نافذ وو، د ۲۰۱۴ د کاني موادو قانون چې له هغه وخت راهیسې نافذ دی، د ۲۰۰۹ د تېلو او گازو قانون او نور مهم متون (۲۱ - ۳۰ مخونه¹¹⁴) شامل دي.

د حکومتي ادارو رولونه: دغه راپور په لنډه توګه د هغو مهمو ادارو رولونه تشریح کوي چې د کان کیندنې، تېلو او گازو په سکتورونو کې ښکېلې دي، خو په دې سکتورونو کې د جمهوري ریاست یا د اقتصاد د عالي شورا (HEC) چې ډېر نفوذ لري رولونو ته اشاره نه ده شوې.

مالي رژیم: د کانونو د کیندنې په برخه کې، دا راپور د جوازونو د انګلېسي ژبې په لست کې چې په ۳.۹ ضمیمه (الف/۷۸ - ۸۶ مخونه) کې راغلی، د مالي قوانینو (۲۳ - ۲۴ مخونه) یوه خلاصه، او همدارنګه د کان کیندنې د ۳۰۲ اجراً وړ قراردادونو ته د رايېلی ځانګړي نرخونه وړاندې کوي. هغه د تولیداتو د هغو ارزښتونو چې راپور یې ورکول شوی او د هغې رايېلی تر منځ چې د کانونو د کیندنې د شرکتونو له خوا تادیه شوې ده، د خپلمنځي ارتباطاتو په هکله اندېښنې راپورته کوي (۲۰، ۴۰ مخونه). د رايېلی د راټولولو د یوې بې ساري ورکړې موافقه هم تشریح شوې ده، چې د هغې په اساس یوه خصوصي شرکت، شیر پاون، د هغو تعمیراتي موادو په سر رايېلی راټولې کړې چې د پروان ولایت په بګرام ولسوالۍ کې د دوسرې له لارې ترانسپورت شوي دي، دا په داسې حال کې چې د دغه شرکت یوکلن قرارداد د ۲۰۱۴ په می کې پای ته رسېدلی وو (۲۰ مخ). د کانونو او پترولیم وزارت سره د شهیر پاون د قرارداد یوه کاپي (الف/۲۰۸ مخ) او د رايېلی نرخونه (۲۰ مخ) وړاندې کړای شوي دي. د تېلو او گازو لپاره، راپور د مالي شرایطو یوه خلاصه وړاندې کوي (۳۰ - ۳۱ مخونه) او له قانوني شرایطو سره سره په ۲۰۱۴-۱۵ کې د معاوضي یا د شیانو په بڼه عوایدو نشتوالی تاییدوي.

د مالي تحول یا انتقال درجه: راپور روښانوي چې د برخه والو له خوا د استخراج سکتور پورې اړوند د داخلي تادیاتو هېڅ مستقیم تادیات نه دي په ګوته شوي (۴۴ مخ). هغه د ۲۰۱۴ د کاني موادو تر قانون لاندې، په هېواد کې دننه «د کان کیندنې د مجموعي عوایدو» د داخلي انتقالو لپاره قانوني شرایط تشریح کوي، خو دا روښانوي چې دغه قانون لا تر اوسه پورې په ۲۰۱۳ - ۲۰۱۵ کې نه دی تطبیق شوی (۴۴-۴۵ مخونه).

اصلاحات: په راپور کې د ۲۰۱۴ د کاني موادو د قانون په شمول وروستي ریفورمونونه تشریح شوي دي (۲۱-۳۰ مخونه)، خو روانو یا پلان شویو ریفورمونونو ته اشاره نه کوي.

د برخه والو نظرونه

قانوني چوکاټ: په داسې حال کې چې اکثره برخه والو د استخراج د اړوندو قوانینو په برخه کې د EITI د ۲۰۱۴-۱۵ د راپور د پوښښ په هکله کوم ځانګړي نظرونه نه دي څرګند کړي، د مدني ټولني یو شمېر سازمانونو داسې ګڼلې چې د اړوندو قوانینو خلاصه سرسري وه او په کافي اندازه روښانه نه وه. د مدني ټولني سازمانونو غوښتنه وکړه چې د EITI راپور دې په لا ډېر صاف ډول د کان کیندنې او هایدرو کاربنونو

¹¹⁴ په ابتدايي ارزونه کې (p). ټول ریفرنسونه EITI (د ۲۰۱۷ د اپریل ۲۹مې)، افغانستان پنځم د EITI راپور (۱۳۹۳ او ۱۳۹۴ (۲۰۱۴ او ۲۰۱۵)) چې د ۲۰۱۷ په ډسمبر کې له دلته نه ورته لاسرسی شوی دی. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور ته د صفحو د نمبرونو ریفرنسونه د چاپ شوې نسخې د صفحو نمبرونه په ګوته کوي (نه یې ډي اېف). په ابتدايي ارزونه کې (a/pp) ته ټول ریفرنسونه EITI (د ۲۰۱۷ د اپریل ۲۹مې)، افغانستان پنځم د EITI راپور (۱۳۹۳ او ۱۳۹۴ (۲۰۱۴ او ۲۰۱۵)) ضمیمو ته دي چې د ۲۰۱۷ په ډسمبر کې ورته له دلته نه لاسرسی شوی دی. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور ضمیمو ته د صفحو د نمبرونو ریفرنسونه د ډي ډي اېف د صفحو نمبرونه ښيي، په ځانګړې توګه هغه وخت چې په چاپ شوي سند کې د صفحو په نمبرونو کې تفاوتونه موجود وي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

دواړو لپاره مکرر حقوقي تغيرات روښانه کړي. داسې گڼل کيږي چې دغو تغيراتو قانوني تاييد کمزوری کړي، په سکتور کې يې ثباتي رامنځته کړې او په دې توگه يې د جدي پانکونې مخه نيولې ده. د مدني ټولني يوه سازمان تور ولگاوه چې د ۲۰۱۴ د معدني موادو په قانون باندې د رسمي ژورنال يا گڼت له لارې بالاخره (يوه مياشت وروسته) بياکتنه وشوه چې د جواز په انتقالونو باندې موجود محدوديتونه کم کړي، خو په دې يې انتقاد وکړ چې دغه تغيرات په پراخه توگه خپاره نشول. د نړيوال سکرترت لپاره دا ممکنه نه وه چې د ۲۰۱۴ د کاني موادو په قانون کې په عامه توگه د موجودو منابعو له لارې د بياکتني موجوديت تاييد کړي. گڼ شمېر پرمختيايي شريکانو او د مدني ټولني سازمانونو د کان کيندنې له قوانينو او مقرراتو څخه په عملي توگه مهم انحرافونه په گوته کړل. دا د ۲۰۱۴ د مالي شفافيت په راپور کې هم روښانه شوه.¹¹⁵ يوه جيکپوري حکومتي چارواکي واضح کړه چې د ۲۰۱۴ د معدني موادو قانون، د پخوانيو ورکول شويو قراردادونو په حق کې، چې په نوي کېدلو سره نوي قانوني چوکاټ ته يوازې بدل کړای شول، له پخواني نېټې راهيسې د اجرا وړ نه دی.

حکومتي ادارې: له ټولو گروپونو څخه گڼ شمېر برخه والو او پرمختيايي شريکانو هغه مهم رول روښانه کړ چې جمهور رييس او د اقتصاد عالي شورا يې د کانونو د کيندنې، تېلو او گازو په سکتور کې، او په ځانگړې توگه د جوازونو په تخصيص کې لري. يوه جيکپوري حکومتي استازي تاييد کړه چې، که څه هم چې د جمهور رييس او د اقتصاد د عالي شورا دواړو له خوا لوبېدونکي رول په وروستيو کالونو کې دومره زيات شوی چې د کانونو او پټروليم وزارت رول ته يې زيان ور اړولی، دا په قانوني چوکاټ کې نه ده ليکل شوې.

مالي چوکاټ: د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو تاييد کړه چې د رايقتي نرخونه د قرارداد په اساس، البته، د بېلابېلو کاني موادو لپاره په عمومي لارښوونو کې سره توپير کوي.¹¹⁶ يوه جيکپوري حکومتي چارواکي روښانه کړه چې د کانونو او پټروليم وزارت اراده لرله چې د رايقتي په ټولو نافذو نرخونو باندې بياکتنه وکړي او ډاډ حاصل کړي چې په بېلابېلو قراردادونو کې سره ورته والی موجود دی. يوه پرمختيايي شريک يا ډونر يادونه وکړه چې د رايقتي د نرخونو دغه ډول بياکتنه به بېلابېل حکومتي نهادونه د دې وړ وگرځوي چې په بېلابېلو ولايتونو او قراردادونو کې، په ځانگړې توگه د رايقتي د نرخونو د اندازې په هکله د موجودې ناخبرۍ په پام کې نيولو سره د کان کيندنې عمليات په لا ډېر مؤثر ډول وڅاري. پرمختيايي شريکانو او د شرکتونو برخه والو دا په گوته کړه چې رايقتي، يې له دې چې په پام کې ونيول شي چې آيا اصلي توليد له پلان شويو سطحو څخه ټيټ دی، د توليداتو د هغو پلانونو په اساس وې چې کال په کال وار له مخه پرې موافقې شوې وې. که فرض کړای شي، چې مالياتي تعهدات (tax liabilities) د اصلي توليد په اساس حساسيږي، دا کېدای شي چې د عين مودې لپاره د مالياتي او غيرمالياتي عوايدو تر منځ د توپيرونو د رامنځته کولو سبب وگرځي. د برخه والو له ټولو گروپونو څخه گڼ شمېر برخه والو دا هم په گوته کړه چې د ۲۰۱۴ د کاني موادو په قانون کې د يوه جواز په سر د ټولو مالياتي او غير مالياتي تعهداتو يا تادياتو د جلا کولو لپاره شرطونه نه دي پلي شوي، خو بيا هم گڼ شمېر حکومتي استازو په ۲۰۱۸ کې د يوه جواز په اساس د مالياتي يا ټکس د نمبرونو (TIN) د تطبيق لپاره پلانونه روښانه کړي دي. حکومتي استازو تاييد کړه چې د هغو شرکتونو لپاره، چې نه وو توانېدلي چې خپل جوازونه بيا نوي کړي، دا غيرمعمول نه وه چې خپلو توليداتو او د غيرمالياتي عوايدو تاديه کولو ته دوام ورکړي، او د کانونو او پټروليم وزارت وويل چې که عمليات په هر حال په غيرقانوني توگه دوام ومومي، د عوايدو له بېخي نه ترلاسه کولو څخه دا بهتره وه چې له توليداتو څخه يو څه عوايد ترلاسه شي.

اصلاحت: د افغانستان د بيارغونې لپاره د متحده ايالاتو د ځانگړي عمومي مفتش (سيگار) په شمول، د بېلابېلو پرمختيايي شريکانو او د مدني ټولني د سازمانونو راپورونو د ۲۰۱۴ د معدني موادو د قانون هغه برخې په نښه کړي چې بايد انکشاف ومومي.¹¹⁷ د مدني ټولني د سازمانونو استازو او پرمختيايي شريکانو وويل، چې د قانون يوه نوې ارزونه بيا د ۲۰۱۸ د پسرلي لپاره پلان شوې وه. د مدني ټولني گڼ شمېر سازمانونو د EITI د کلني راپور ورکونې غوښتنه وکړه چې د سکتور د بېلابېلو ريفورمونو او په عمل کې د هغوی د تطبيق لپاره لا ډېر تحليلونه وړاندې کړي. يوه عاليرتبه حکومتي چارواکي وويل چې د EITI کاري پلان بايد په سکتور کې د ريفورمونو لپاره يوه لارنقشه وړاندې کړي (وگورئ ۵.۱ شرط).

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرترت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو لور ته قانع کوونکي پرمختگ کړی دی، البته د جمهوري رياست او د اقتصاد د عالي شورا د رول په هکله د معلوماتو نشتوالی، په ځانگړې توگه د سکتور د مديريت په برخه کې د هغوی د

¹¹⁵ د متحده ايالاتو خارجه وزارت (۲۰۱۴)، 'د متحده ايالاتو د ۲۰۱۴ د مالي شفافيت راپور'، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

¹¹⁶ دا په مستقله څېړنه لکه د متحده ايالاتو د سولې انستيتيوت (جون، ۲۰۱۷)، 'په صنعتي اندازه د افغانستان د کاني منابعو لوتل' کې، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، تاييد شوی دی.

¹¹⁷ د مثال په توگه وگورئ: د افغانستان د بيارغونې لپاره ځانگړي مفتش (سيگار) (جنوري، ۲۰۱۶)، 'د افغانستان د تېلو، گازو، او کاني موادو صنايع: د متحده ايالاتو په هڅو کې ۴۸۸ ميليونه ډالر په مجموعي توگه لږ پرمختگ ښيي، او ننګونې د لا نورې پانکونې او ودې مخه نيسي'، چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، صفحه ۸۸، گلوبل وېبټېس (اگست، ۲۰۱۴)، 'د افغانستان د کانونو په قانون کې نوې خلاوې ثبات ته يو گواښ رامنځته کوي'، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

زياتېدونکې اهميت او د هغوی او د کانونو او پټروليم د وزارت د رولونو تر منځ د وېش په هکله د روښانتيا د نشتوالي له امله، يوه ستونزه ده. د EITI د ۲۰۱۴ - ۱۵ په راپور کې د اړوندو قوانينو، حکومتي نهادونو، د کانونو د کيندنې، تېلو او گازو د سکتور په هکله د مالي شرايطو، د مالي تحولاتو د درجې او د روانو اصلاحاتو په هکله د يوې لنډې تبصرې خلاصه شامل دي.

د تطبيق د پياوړتيا لپاره، افغانستان دې ته هڅول کيږي څو ډاډمنه کيږي چې د کان کيندنې، تېلو او گازو په سکتورونو کې د ريفورمونو هراړخيزه ارزونه په ازاد ډول مستنده شوي او دا چې د ټولو حکومتي ادارو رول او د هغوی د مسؤليتونو وېش په روښانه توگه څرگند شوی دی. افغانستان ښايي د يوه منظم تشخيص په توگه، چې د هغه په اساس کېدای شي نور ريفورمونه ترسره شي، د EITI له راپور څخه داسې استفاده وکړي چې د وروستيو تنظيموونکيو ريفورمونو تطبيق پرې وڅېږي.

د جوازونو تخصيص (۲.۲)

د پرمختگ مستندول

ورکول/انتقالول: د کانونو د کيندنې په برخه کې، د EITI د ۲۰۱۴-۱۵ راپور د کانونو د کيندنې د ۳۰ هغو جوازونو يو لست وړاندې کوي چې په ۲۰۱۴-۱۵ کې ورکول شوي دي. په دې کې د اکتشاف لپاره د ۲۰، د توليد لپاره د ۹ او د اکتشاف او توليد لپاره د ۱ جوازونو ورکړه شامله ده چې په ۳.۹ ضميمه (الف/۷۶-۷۷ مخونه) کې راغلي دي، البته د جواز لرونکو له نومونو څخه پرته نور اضافي معلومات (لکه د جواز نوم او موقعيت) په کې شامل نه دي. همدارنگه، دغه راپور د کانونو او پټروليم وزارت څخه (په ترتيب سره په انگليسي او دري کې) د فعالو جوازونو دوه بېلابېل لستونه وړاندې کوي او د کانونو او پټروليم د وزارت د کدستر له خوا په ورکول شويو معلوماتو کې خلاوې په گوته کوي (۳۱مخ). په داسې حال کې چې په ۳.۹-۴.۹ ضميمو کې د کانونو د کيندنې د جوازونو په هکله د کانونو او پټروليم د وزارت په انگليسي ډېټابېس کې هغه جوازونه نښته چې له ۲۰۱۳ څخه وروسته ورکول شوي دي (الف/۷۸-۸۶مخونه)، په ۵.۹ ضميمه کې د کانونو د کيندنې د جوازونو په هکله د کانونو او پټروليم د وزارت د کيندنې د جوازونو موجود دي چې «د تنفيذ نېټې» يې ۲۰۱۳ او ۲۰۱۴ (الف/۸۷-۹۸مخونه) دي. په انگليسي او دري ډېټابېسونو کې په ترتيب سره، د درې جوازونو لپاره «د تنفيذ نېټه» د «نه ده ذکر شوې» په توگه راغلي ده. د تېلو او گازو په برخه کې، راپور په روښانه توگه دا نه بيانوي چې آیا په ۲۰۱۴ - ۱۵ کې د تېلو او گازو کوم قراردادونه ورکول شوي دي، البته په راپور کې او د کانونو او پټروليم د وزارت په وېب سايټ کې د هايډروکاربنونو د قراردادونو لست (۳۲مخ) ښيي چې د هايډروکاربنونو د درې وارو قراردادونو په هکله په ۲۰۱۱-۱۳ کې فيصله شوې وه.¹¹⁸ له راپور څخه دا روښانه نه ده چې آیا په ۲۰۱۴ - ۱۵ کې د کانونو د کيندنې، تېلو او گازو کوم جوازونه انتقال شوي ول.

د ورکولو/انتقالولو پروسه: په افغانستان کې د کانونو د کيندنې په برخه کې پنځه ډوله جوازونه موجود دي، چې د کاني موادو په هکله د ۲۰۱۴ د قانون (د ۱۹مې مادې په اساس) دوه يې داسې دي چې هغه څوک يې ترلاسه کوي چې لومړی غوښتنلیک¹¹⁹ وسپاري، او درې نور د مزايدي¹²⁰ له لارې ترلاسه کيږي. البته، د کانونو او پټروليم وزارت ښايي د مزايدي په يوه منفرده پروسه کې چې د وزيرانو د شورا له خوا تصويب شوي وي (او د کاني موادو د انکشاف قرارداد نومېږي، او لرونکي ته دا اجازه ورکوي چې د اکتشاف د يوه جواز په برخه کې تر پنځو پورې د استفادې جوازونه واخلي)¹²¹ د اکتشاف او استفادې جوازونه ورکړي. د EITI د ۲۰۱۴-۱۵ راپور د کانونو د کيندنې د جوازونو د ورکړې لپاره د کانونو او پټروليم د وزارت عمومي پروسه تشریح کوي، چې د پلټنې او په وړه سطحه د کان کيندنې د جوازونو لپاره د درخواست کولو له لارې او د اکتشاف او توليد لپاره د سيالي کونکې مزايدي له لارې کيږي (۲۴-۲۵مخونه). د کانونو او پټروليم د وزارت له خوا د کاني موادو د انکشاف د قراردادونو د نهايي کولو پروسه (چې د کابيني تاييد ته اړتيا لري) هم په عمومي شرايطو کې تشریح شوې ده. البته، د دې حقيقت په پام کې نيولو سره چې د قانون له مخې د کان کيندنې جوازونه په کابل کې د کانونو او پټروليم د وزارت د مرکزي ادارې يا په ولايتونو کې د کانونو او پټروليم د وزارت د رياستونو دواړو له خوا صادرېږي، دغه راپور د کان کيندنې د کدسترې مديريت په برخه کې گېډوي او نابرابري په گوته کوي (۱۶-۱۷مخونه). د تېلو او گازو په برخه کې، دا راپور د هايډروکاربنونو¹²² دوه ډوله قراردادونه تشریح کوي او د رقابتي مزايدي له لارې د کانونو او پټروليم د وزارت له خوا د هايډروکاربنونو د قراردادونو د ورکړې لپاره عمومي پروسه

¹¹⁸ پورتنی منبع

¹¹⁹ اکتشافي جوازونه او د دوديزې کان کيندنې جوازونه د مستقيمي عريضي له لارې ورکول کيږي.

¹²⁰ د تفحص جوازونه، د گټه اخيستنې جوازونه او د وړې سطحې جوازونه د رقابتي مزايدي له لارې ورکول کيږي.

¹²¹ د افغانستان د ۲۰۱۴ د کاني موادو قانون، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له دلته نه ورته لاسرسی وشو، ۱۷ - ۱۸ مخونه.

¹²² د شيرغان د گاز د ساحو د بيارغونې پروژه او د شيرغان د گاز د ساحو د بيارغونې پروژه.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

روښانوي¹²³ (۲۸مخ)، که څه هم چې تر ارزونې لاندې دوره کې د تېلو او گازو هېڅ جوازونه نه دي ورکول شوي. البته، راپور د کانونو د کيندنې، تېلو او گازو په سکتورونو کې، له دې پرته چې وايي چې د کان کيندنې د جواز انتقالات د کانونو او پتروليم د وزارت او کابينې ليکلي تاييد پورې تړلي دي او غوښتنه کوي چې نوی جواز لرونکی بايد د اصلي جواز لرونکي په څېر وړتياوې ولري، نور په دې برخه کې د جوازونو د انتقال لپاره پروسه نه تشریح کوي.

تخنیکي او مالي شرايط: د کانونو د کيندنې په برخه کې، راپور، د پلټنې د جوازونو لپاره چې د مستقيم درخواست له لارې ورکول کيږي يا د جواز د هغو درې ډولونو لپاره چې د رقابتي مزایدي له لارې ورکول کيږي، تخنیکي او مالي شرايط نه تشریح کوي، خو دا یادونه کوي چې د مزایدي شرايط په نامعينو «مقرراتو» کې ښودل شوي دي (۲۵مخ). په داسې حال کې چې د ۲۰۱۴ د کاني موادو د قانون ۱۶ مه ماده د هغو کمپنيو لپاره چې يو جواز يا قرارداد غواړي عمومي تخنیکي او مالي ظرفیتونو ته اشاره کوي، دغه قانون هغه مشخص معیارونه نه تعريفوي چې د درخواست په پروسه کې ارزول کيږي يا دا نه روښانوي چې هغه چېرې موندل کېږي.¹²⁴ د تېلو او گازو په برخه کې، په ۲۰۱۴-۱۵ کې د تېلو او گازو د جوازونو د ورکړې له نشتوالي سره سره، راپور يوازې د مزایدي هغو شرايطو ته اشاره کوي چې د کانونو او پتروليم د وزارت له خوا تعين شوي او دا روښانوي چې هغه وړاندیزونه چې دوه مزایدي وړپورې تړلي وي (يعنې، داسې ارزول شوي وي چې عين کوايف وړاندې کوي) هغه مزایده کوونکي ته چې يو افغان شريک لري، ورکول کيږي (۲۸مخ). البته، هغه د پخواني مزایدي د معیارونو څه خلاصه نه وړاندې کوي او نه هم په دې هکله کوم ريفرنس چې د مزایدي پخواني شرايط چېرې په عام ډول د لاسرسي وړ دي.

د جواز ترلاسه کوونکي معلومات: د کانونو په برخه کې، د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور په ۳.۹ ضمیمه (الف/۷۶-۷۷ مخونه) کې، د ۳۰ داسې کمپنيو يا شرکتونو يو لست وړاندې کوي چې هغوی په ۲۰۱۴-۱۵ کې د کانونو د کيندنې جوازونه ترلاسه کړي ول، البته د جوازونو د نومونو يا نمبرونو نشوالی دا ناممکنوي چې د دغو ۳۰ شرکتونو له جملې څخه د هرې يوې له خوا لرلی مشخص جواز په گوته کړای شي. **مهم انحرافونه:** راپور په ۲۰۱۴-۱۵ کې د کانونو د کيندنې د ۳۰ جوازونو د تخصیص په برخه کې له قانوني پروسيجرونو څخه کومو مهمو انحرافونو ته اشاره نه کوي.

هر اړخیز توب: راپور هغو شرکتونو ته چې له ۲۰۱۴-۱۵ څخه مخکې د کانونو د کيندنې جوازونه ورکول شوي او د EITI په راپور کې تر پوښښ لاندې نیول شوي د جوازونو د ورکړې د پروسې په هکله معلومات نه وړاندې کوي. هغه په ۲۰۱۱ کې د امو دریا د بلاک د تېلو او گازو د قراردادونو او په ۲۰۱۳ کې د سندوقي او مزارشريف د بلاکونو په هکله په عمومي توګه ذکر کوي او د هغه راپور ذکر کوي چې په ۲۰۱۱ کې د امو دریا د بلاک لپاره د مزایدي پروسه تشریح کوي چې د کانونو او پتروليم د وزارت په وېب سايټ موجود دی (۳۰ مخ)، البته کوم خاص لېنک يې نه دی وړاندې کړای شوی. دغه راپور همدارنګه د شبرغان د گازو د ساحې د بيارغونې د پروژې لپاره د يوې ازادې مزایدي ذکر کوي، چې د کانونو او پتروليم د وزارت په وېب سايټ کې «د مزایدي» په پاڼه، چې د ۲۰۱۷ د مارچ په ۲۱ مه ورته لاسرسي وشو، موجود دی (۳۰ مخ).

د مزایدي پروسه: راپور د اکتشاف، تولید او په وړه اندازه د کانونو د کيندنې د جوازونو (۲۴-۲۵، ۳۰ مخونه) د رقابتي مزایدي (۲۴-۲۵، ۳۰ مخونه)، او همدارنګه د هايډروکاربنونو د قراردادونو (۲۸مخ) په هکله قانوني پروسه تشریح کوي (پاس وګورئ). په داسې حال کې چې راپور ښيي چې په ۲۰۱۴-۱۵ کې د رقابتي مزایدي له لارې د کانونو د کيندنې ۳۰ جوازونه ورکول شوي (الف/۷۶-۷۷ مخونه)، هغه د کانونو د کيندنې د هغو ۳۰ جوازونو لپاره د مزایدي شرايط نه تشریح کوي چې په ۲۰۱۴-۱۵ کې ورکول شوي، او نه هم د غیر مؤفقو مزایده کوونکيو يو لست وړاندې کوي. د تېلو او گازو په برخه کې، په داسې حال کې چې راپور د رقابتي مزایدي له لارې د هايډروکاربنونو د قراردادونو د ورکولو په هکله عمومي پروسه تشریح کوي (۲۸مخ)، د مزایدي معیارونو يا غیر مؤفقو مزایده کوونکيو ته د عامه لاسرسي په هکله له لارښوونې څخه پرته، داسې ښکاري چې د کانونو او پتروليم د وزارت په وېب سايټ کې د هايډروکاربنونو د قراردادونو د لست په اساس، په ۲۰۱۴-۱۵ کې د هايډروکاربنونو هېڅ قرارداد نه دی ورکول شوی.¹²⁵

د باکفایتي، په هکله تبصره: په داسې حال کې چې راپور د کانونو د کيندنې او هايډروکاربنونو په سکتورونو کې د جوازونو د ورکړې په هکله د عمومي پروسې لنډه تشریح وړاندې کوي، په هغه کې د تېلو او گازو د جوازونو د تخصیص د پروسې د باکفایتي په هکله څه تبصره نشته. البته، د کانونو د کيندنې په برخه کې، راپور د جوازونو د مدیریت په سیستم کې د پام وړ بې کفایتي ښيي، او په دې برخه کې د کانونو او پتروليم د وزارت د لاسي ریکارډ ساتنې، د ملي او ټيټي کچې د ادارو تر منځ د جوازونو د تخصیص په هکله د حقوقي يا قضايي صلاحیتونو د

¹²³ له تړل شويو مزایدو سره چې له يوه افغان شريک سره د مزایده کوونکي د ترجیحاتو په اساس تسويه کيږي.

¹²⁴ د افغانستان د کاني موادو قانون، مخکې ذکر شوی دی، ۱۵ مخ

¹²⁵ د کانونو او پتروليم وزارت وېب سايټ، د هايډروکاربنونو قراردادونه، مخکې ذکر شوي دي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

تداخل، د عين جوازونو په هکله د کانونو او پتروليم د وزارت په بېلابېلو ريکارډونو کې د توپرونو، د ولايتي حکومتي ادارو په سطحه د قوي سيستمونو د نشتوالي او د کانونو د کيندنې د کمپنيو په هکله، چې نورو حکومتي ادارو يې د فعاليت په هکله راپورونه ورکړي، د کدستري معلوماتو د نشتوالي يادونه کوي (۱۶-۱۷ مخونه).

د برخه والو نظرونه

په ۲۰۱۴-۱۵ کې د کانونو د کيندنې د ورکول شويو جوازونو د مشخص شمېر په هکله د کانونو او پتروليم د وزارت د کارمندانو په شمول، د بېلابېلو برخه والو تر منځ د پام وړ مباحثه او بې اطمیناني موجوده وه. په داسې حال کې چې (د حکومتي استازو په شمول) د اکثر هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوې وې په دې هکله اتفاق موجود وو چې د جوازونو د تخصيص له نافذو پروسيجرونو څخه د پام وړ سرغړونې شوي، د جوازونو د ورکړې د عملي طريقې په هکله بېلابېل نظرونه موجود ول. ټول هغه لوري چې مشورې ورسره شوې وې په دې سره متفق ول چې د ۲۰۱۴-۱۵ په دوره کې د تېلو او گازو جوازونه هېڅ نه دي ورکول شوي.

د جوازونو د ورکړې کنگل کېدل: په داسې حال کې چې ټولو هغو برخه والو چې مشورې ورسره شوې وې تاييد کړه چې په ۲۰۱۵-۱۷ دوره کې د کانونو د کيندنې د جوازونو د ورکړې په برخه کې ځنډ رامنځته شوی، په دې هکله اختلاف موجود وو چې آیا دغه کار د حکومت رسمي پالیسي منعکسوله. يوه عاليترتبه حکومتي چارواکي روښانه کړه چې په ۲۰۱۵ کې د اقتصاد عالي شورا تصميم ونيو چې د سرو زرو او مسود کانونو د کيندنې په څلورو جوازونو کې وروستي لاسليک ته ځنډول شوي ول، بياکتنه وکړي. د دې ټکي په پام کې نيولو سره چې بنيادي هغوی مزايده د جواز ورکولو له قانوني پروسيجرونو څخه منحرفه شوې وي، د اقتصاد عالي شورا تصميم ونيو چې د جواز ورکولو ټول فعاليتونه داسې کړي چې د تدارکاتو د ملي ادارې (NPA) له خوا ترسره شي، خو د تدارکاتو د ملي ادارې لپاره د ليکليو پروسيجرونو د نشتوالي له امله چې د کانونو د کيندنې تخصيصات پيل کړي، دې فيصلې په ۲۰۱۵-۱۷ دوره کې د جواز ورکولو فعاليت په مؤثره توگه مختل کړ او تلويحا يې داسې وښودله چې د جوازونو نوي تخصيصونه به د اقتصاد د عالي شورا په تاييد سره هر يو په بېلابېل ډول تر مرحلو لاندې تېر شي. عاليترتبه چارواکي وويل، چې د کانونو د کيندنې په برخه کې د حکومت نوي پلان چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې خپور شو د جوازونو د ورکولو لپاره د اقتصاد د عالي شورا مسؤليت تاييد کړ. پرمختيايي شريکانو تاييد کړه چې د دغې کنگلتيا يا په ټپه ولاړ حالت په هکله په ۲۰۱۵ کې د اقتصاد د عالي شورا له لارې موافقه شوې وه، خو هغه په يوه رسمي فرمان يا حکومتي مقررې کې د ريکارډ لپاره ليکل شوی نه وو. يوه پرمختيايي شريک په ۲۰۱۵ کې د کانونو او پتروليم د وزارت يو ليک ليدلی وو چې د کانونو او پتروليم د وزارت ټولو ولايتي چارواکو ته يې ليکلی وو او ترې غوښتي يې وو چې تر بل يادښت پورې دې د کانونو د کيندلو د جوازونو ورکول بند کړي. د برخه والو له ټولو گروپونو څخه يو شمېر برخه والو ياده کړې چې حکومت په وروستيو وختونو کې د جواز ورکولو فعاليت بيا پيل کړی، چې په دې لړ کې يې د ۲۰۱۸ په جنوري کې د مالګې د کان د اېستلو ذکر کړی دی.¹²⁶ د مدني ټولنيو شمېر سازمانونو، پرمختيايي شريکانو او حکومتي چارواکو د هغې پروسې په هکله چې د دې وروستي جواز د ورکړې په برخه کې تعقيبيري د معلوماتو د نشتوالي له امله اندېښنې ښودلي دي. همدارنگه په دې هکله موافقه موجوده وه چې، که څه هم چې د نوي جوازونو د ورکړې ځنډول په ۲۰۱۵ کې تنفيذ شوي خو بيا هم په ۲۰۱۴-۱۵ دوره کې جوازونه ورکول شوي دي.

ورکولو/انتقالات: په داسې حال کې چې ټولو برخه والو له ۲۰۱۳ راهيسې د تېلو او گازو د جوازونو د ورکړې يا انتقالونو نشتوالی تاييد کړی، د هغو تر منځ چې مشورې ورسره شوې په دې هکله توافق نه وو چې په ۲۰۱۴-۱۵ کې د کانونو د کيندنې څو جوازونه ورکول شوي يا انتقال شوي دي. په دې هکله اختلاف موجود وو چې آیا په دې دوره کې د کانونو د کيندنې کوم جوازونه نورو ته انتقال شوي دي. په داسې حال کې چې مستقل مفتش (IA) تاييد کړه چې هغوی د جوازونو د تخصيص لسټ (چې د EITI د ۲۰۱۴-۱۵ په راپور کې وړاندې شوی) د کانونو او پتروليم وزارت د کدستر ډيپارټمنټ څخه ترلاسه کړی، د سکرټريت کارمندانو داسې وښودله چې په ضميمه کې راغلي معلومات د هغو جوازونو يو صحيح لسټ نه دی چې په ياده موده کې ورکول شوي دي. د MSG هغو غړو چې مشورې ورسره شوې د جوازونو د ورکړې د عمومي پروسيجرونو په هکله بحث کول ياد کړل، خو د جوازونو هغه مشخص شمېر يې ونه ښود چې تر ارزونې لاندې کالونو کې ورکول شوي او انتقال شوي دي. له هغو برخه والو څخه چې مشورې ورسره شوې يوه هم ونه شواي کولی چې د هغو جوازونو يو لسټ وړاندې کړي چې په ۲۰۱۴-۱۵ کې ورکول شوي يا دا واضحه کړي چې هغوی به په عملي توگه دا کار څنگه وکړي. په داسې حال کې چې يو شمېر حکومتي استازو ويل چې د جوازونو انتقال نه دی شوی، بلکې د جوازونو لرونکي شرکتونه سره يوځای شوي او يوه بل پيروډي دي، د مدني ټولنيو شمېر سازمانونو وويل چې د کانونو د کيندنې جوازونه په عملي توگه انتقال شوي دي، البته دوی يوازې له ۲۰۱۴-۱۵ څخه د مخکې مودې پر وخت د جوازونو د انتقال مثالونه وړاندې کړي دي.

د ورکولو پروسه: ټولو هغو برخه والو چې مشورې ورسره شوې تاييد کړه چې له سروې يا پلټنې، په دوديزه توگه کان کيندنې، او د تعميراتي

¹²⁶ طلوع نيوز (جنوري، ۲۰۱۸)، 'غوريان د مالګې د کان قرارداد لاسليک شو'، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

موادو له جوازونو څخه پرته د کانونو د کيندنې ټول جوازونه په عمومي توگه د رقابتي مزايدي له لارې ورکول کيږي، په داسې حال کې چې د مدني ټولني يو شمېر سازمانونو او پرمختيايي شريکانو د مزايدي په پروسه کې د شفافيت د سطحې په هکله اندېښنې راپورته کړې (وگورئ مهم انحرافات). د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو روښانه کړه چې د کانونو او پتروليم د وزارت ولايتي دفترونو ته دا صلاحيت ورکول شوی چې د تعميراتي موادو لپاره د کان کيندنې جوازونه ورکړي، خو هغوی په تېر وخت کې هر ډول جوازونه ورکړي دي، چې د کان کيندنې د فعالو قراردادونو او جوازونو د شمېر په هکله يې د روښانتيا له نشتوالي سره مرسته کړې ده. حکومتي چارواکو روښانه کړه چې له ۲۰۱۴ راهيسې د کانونو او پتروليم د وزارت ولايتي دفترونو د قانون له مخې مسؤليت درلود چې د جوازونو له ورکړې څخه مخکې (د ولايتي رياست له لارې) د کانونو او پتروليم د وزارت تاييد ترلاسه کړي، خو په دې هکله اطمینان نشته چې آیا دا کار په عملي توگه هم کېده.

د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو تاييد کړه چې په ۲۰۱۴-۱۵ کې د کانونو د کيندنې جوازونه د رقابتي مزايدي له لارې تخصیص شوي دي. عاليرتبه حکومتي چارواکو تاييد کړه چې د مزايدي په اسنادو کې د جوازونو د عارضينو لپاره مشخص تخنیکي او مالي شرايط شامل کړای شوي ول. په داسې حال کې چې مشخصو معيارونو د هغو جوازونو د ډولونو په اساس سره فرق کاوه چې عريضې ورته شوې وې، چارواکو تاييد کړه چې په لويه کچه ټاکلي معيارونه يا شرايط د ټولو جوازونو لپاره سره يو شان ول او دا چې د مزايدي د ټولو معيارونو او د غیر مؤفق مزايده کوونکيو د لست خپرول به کومه ستونزه راپورته نه کړي. د مدني ټولني، شرکتونو او پرمختيايي شريکانو يو شمېر استازو - او د گلوبل وېټنېس¹²⁷ په څېر د مدني ټولني له سازمانونو څخه د پالیسي په هکله لنډو معلوماتو - د مزايدي په پروسيزونو کې د خړوالي يا کدورت د ليدلو له امله اندېښنې راولاړې کړې او په دې يې انتقاد وکړ چې د عينک په څېر د څو لويو پروژو څخه پرته، د مزايدي سند (د معيارونو په شمول) او د غیر مؤفق مزايده کوونکيو لستونه په عام ډول د لاسرسي وړ نه دي. د شرکتونو او مرستندويي ټولني يو شمېر استازو هم د رقابتي مزايدي له لارې چې تر ټولو ښه نړيوال رسم دی د کانونو د کيندنې د جوازونو د ورکړې پرځای د مستقيم غوښتنليک او د هغه څوک به يې ترلاسه کوي چې لومړی غوښتنليک وسپاري د مناسب والي په هکله پوښتنې راپورته کړي.¹²⁸

د کانونو او پتروليم وزارت لپاره د ادم سمېټ انټرنېشنل ادارې له خوا د ۲۰۱۵ د نومبر په يوه راپور کې، د بيوروکراسۍ سطحه او د جوازونو د ترلاسه کولو لپاره د اوږده انتظار وختونه د کانونو د ناقانونه کيندنې لوی سبب بلل شوي دي، او د مزايدي د ټولې پروسې په هکله د معلوماتو د منظم خپراوي په شمول، په مرکز او ولايتي سطحو يې په دې برخه کې د پروسيزونو د اسانولو غوښتنه کړې ده.¹²⁹ د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو ښودلې چې د نويو جوازونو د ورکړې په برخه کې ځنډ همدارنگه د فعالو جوازونو د بيا نوي کولو وخت اوږد کړی او په دې توگه يې د کانونو په ناقانونه کيندنه کې زياتوالي سره مرسته کړې ده، په ځانگړې توگه په هغو حالتونو کې چې جواز لرونکيو د هغوی د جوازونو د بيا نوي کولو لپاره د ځنډ پر وخت په تاريخ تېرو جوازونو باندې کار کولو ته دوام ورکړی دی. د سيگار د ۲۰۱۶ د جنورۍ په راپور کې «د افغان حکومت د يوه عاليرتبه چارواکي» له قوله راغلي، چې ويل يې دي، چې ډېرو کانونو، د راجسټر کولو د بې کفايته او اکثر وخت له فساد نه ډکې پروسې له امله، په ناقانونه توگه کار کاوه.¹³⁰ د کانونو د کيندنې په هکله د حکومت د ۲۰۱۸ پلان د کاني موادو په هکله د ۲۰۱۴ د قانون د ريفورمونو په رڼا کې، د ۲۰۱۰ د کانونو د کيندنې په قانون کې د تعديلونو غوښتنه کوي. د کاني موادو په هکله د ۲۰۱۴ قانون غواړي چې د توليداتو ټول جوازونه دې د رقابتي مزايدي له لارې وشي، داسې چې يو بورډ چې د ولسمشر له خوا تاسيس شوی وي ټولې مزايدي و ارزوي او په پای کې د اقتصاد د عالي شورا او د کابينې له خوا تصويب شي. يوه عاليرتبه حکومتي چارواکي روښانه کړه چې د ولسمشر د ۲۰۱۷ د ډسمبر د يوه فرمان په اساس د افغانستان د پانگوني د ملاتړ اداره (AISA) او د افغانستان د سوداگريو د ثبت مرکزي اداره (ACBR) سره يوځای کړای شول، او د جوازونو د ورکولو ټول فعاليت يې د افغانستان د سوداگريو د ثبت د مرکزي ادارې (ACBR) له لارې مرکزي کړ، چې په ويب سايټ کې د مزايدي د ارزونې کارونه به يې اړوند وزارت ترسره کوي. دغه چارواکي روښانه کړه چې د افغانستان د سوداگريو د ثبت مرکزي اداره اوس د جوازونو د ورکولو پروسه بيا له سره رغوي چې اضافي کاغذپراني راکمه کړي.

د انتقال پروسه: په داسې حال کې چې په دې هکله توافق نه وو چې آیا په ۲۰۱۴-۱۵ کې د کانونو د کيندنې کوم جوازونه انتقال کړای شوي دي، ټولو برخه والو تاييد کړه چې انتقالونه د کانونو او پتروليم وزارت څخه د ليکلي تاييد په اساس مجاز او دې پورې مشروط وو چې د جواز نوی لرونکی بايد د پخواني لرونکي په څېر عين ظرفيتونه ولري. د مدني ټولني يوه سازمان تور ولگاوه چې د ۲۰۱۴ د کاني موادو قانون له اجراء څخه وروسته په يوه مياشت کې دننه د ۲۰۱۴ په اگست کې داسې تعديل شو چې د جواز انتقال ته يې لاره هواره کړه (وگورئ ۱۰۲).

¹²⁷ گلوبل وېټنېس (سپټمبر، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی دی، ۲ مخ

¹²⁸ د افغانستان د بيارغونې لپاره ځانگړی عمومي مفتش (سيگار) (جنوري، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی دی، ii مخ

¹²⁹ سامويل هال (نومبر، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی دی، ۵۲ مخ.

¹³⁰ د افغانستان د بيارغونې لپاره ځانگړی عمومي مفتش (سيگار) (جنوري، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی دی، ii مخ

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

شرط). يو شمېر د مدني ټولني سازمانونو اندېښنه راپورته کړه، چې په داسې حال کې چې په ابتدايي توگه د جوازونو د تخصيص په هکله د يوې بين الوزارتي کمېټې له خوا پرېکړه کېده، انتقالات يوازې د کانونو او پتروليم د وزارت له خوا تاييدېدل، چې دغه کار د جوازونو د انتقال په برخه کې د کانونو او پتروليم وزارت ته د پرېکړې کولو ډېر زيات صلاحيت ورکاوه. حکومتي چارواکو يادونه وکړه چې د جوازونو د انتقال په هکله معلومات په عام ډول د لاسرسي وړ نه وو، بلکې د کانونو او پتروليم وزارت د جوازونو اړول را اړول په وزارت کې دننه تعقيبول.

مهم انحرافات: د کانونو او پتروليم د وزارت د کدستر ډيپارټمنټ څخه پرته نورو ټولو هغو برخه والو چې مشورې ورسره شوې وې داسې گڼله چې د جوازونو د تخصيص له نافذه قانوني پروسې جوازونو څخه مهم انحرافات يا سرغړونې کېږي، البته د انحرافونو د ماهيت په هکله توافق نه وو موجود. مستقل مفتش (IA) يادونه وکړه چې هغوی د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI د راپور په برابرولو کې د جواز ورکولو له قانوني پروسې جوازونو څخه د مهمو انحرافاتو په هکله د کانونو او پتروليم د وزارت سرپرست وزير څخه، چې هغوی د مهمو انحرافاتو د ارزونې لپاره مناسبه وې، څخه وپوښتل. مستقل مفتش تاييد کړه چې هغوی د کانونو او پتروليم د وزارت دا نظرونه په راپور کې ذکر کړل چې په ۲۰۱۴-۱۵ کې د ورکول شويو جوازونو په برخه کې مهم انحرافات نه دي شوي، البته هغوی هغه پروسې جوازونه چې په دې برخه کې په عملي توگه تعقيب شوي، نه دي کتلي. په داسې حال کې چې ځينې حکومتي استازو داسې گڼله چې د مزايدي د ارزونې د کمېټو موجوديت دا اطمینان ورکاوه چې په عملي توگه د جواز ورکولو له پروسې جوازونو څخه انحرافات نه دي شوي، نورو عاليترتبه حکومتي چارواکو او پرمختيايي شريکانو روښانه کړه چې په تېر وخت کې د سرو زرو او مسو د څلورو جوازونو په شمول چې په ځانگړې توگه جنجالي ثابت شوي، د لسگونو جوازونو د ترلاسه کولو پر وخت له قانوني پروسې جوازونو څخه سرغړونې شوي دي.

د AEITI د اجرائو يوې ارزونې چې د ۲۰۱۷ په می کې د ډيموکراسي انټرنېشنل له خوا تياره شوه هغه گډوډي وښودله چې په ملي او ولايتي سطحو د جواز ورکولو د دوه گونو کړنلارو له امله رامنځته شوې وه. دې ادارې د تفتيش د عالي ادارې د ۲۰۱۶ د مطابقت د تفتيش د يوه راپور په اساس روايت کړی، چې وايي د ولايتونو په سطحه يو شمېر ورکول شويو قراردادونو له قانوني چوکاټ سره مطابقت نه درلود، او په شفاف ډول نه دي ورکول شوي.¹³¹ سره له دې چې د کاني موادو په هکله د ۲۰۱۴ قانون د دفاع او کورنيو چارو د وزارتونو کارمندانو ته د جوازونو په ورکولو بنديز لگوي، راپور يادونه کوي چې ډېر کانونه اوس هم د سياسي مخورو، جنکسالارانو، نظامي پرسونل، او پوليس له خوا کنټرولېږي.¹³² د ادم سمېټ انټرنېشنل د ۲۰۱۵ د نومبر راپور د کانونو د کيندنې د جوازونو لپاره د مزايدي د صحيح تخنيکي ارزونې د نشتوالي په هکله د برخه والو اندېښنې څرگندې کړي دي.¹³³ دغه اندېښنې د متحده ايالاتو د سولې د انستيتيوت د ۲۰۱۵ د جنورۍ په يوه راپور کې، چې د مزايدي په پروسه کې او «د پيسو، انتخاباتي رايو، يا کوم بل ډول ملاتړ په بدل کې د سياسي نفوذ له لارې» د جوازونو په ورکړه کې يې بې نظمی او د شفافيت نشتوالی ښودلی، هم منعکسې شوي دي.¹³⁴ همدارنگه، په دغه راپور کې راغلي چې د کانونو د کيندنې د هغو پنځو جوازونو لپاره چې په مطالعه کې ارزول شوي، د مزايدي اسناد د دې لپاره برابر کړای شوي چې په مزايده کې بريالي لوري ته گټه ور ورسوي، او دا يې ياده کړې چې د نفوذ لرلو خبره يې ځايه ده.¹³⁵ د متحده ايالاتو د سولې د انستيتيوت د ۲۰۱۷ د جون يوراپور، د وړانديزونو له صدور څخه نيولې د مزايدي تر ارزونې او د قراردادونو تر ورکړې پورې، د جوازونو د پروسې «په ټولو مرحلو کې» د ناوړه استفادې د موجوديت ياده کوي.¹³⁶

د پورتنیو اندېښنو په پام کې نيولو سربېره، د مدني ټولني يو شمېر سازمانونو د کانونو د کيندنې د توليد د جوازونو د ټولو عارضينو لپاره دا شرط وړاندې کړی چې د چاپريال او ټولنيز تاثير ارزونه (ESIA) ترسره کړي. هغوی داسې گڼي چې د کانونو د کيندنې، تېل او گازو له يو شمېر لويو پروژو ايسته چې په ډېر شفاف ډول تخصيص شوي وي، نور ډېر کم شرکتونه ځانونه په دې معيار برابرېږي. حکومتي چارواکو، پرمختيايي شريکانو او د مدني ټولني سازمانونو روښانه کړه چې د MCAS د کدستر پروژه به دا ډاډمنه کړي چې د مزايدي ټول اسناد په آنلاين ډول پست شوي او په راتلونکي کې به د جواز ورکولو له پروسې جوازونو څخه د ټولو مهمو يا د پام وړ انحرافونو د په گوته کولو لپاره لاره هواره کړي، البته چمتو کړای شوې پروژه د تاييد په وخت کې وځنډېده (وگورئ ۲.۲ شرط).

¹³¹ د افغانستان اسلامي جمهوريت، د تفتيش عالي اداره، د کانونو او پتروليم وزارت لپاره د ۱۳۹۳ د مطابقت د آډېټ راپور، چې د ډيموکراسي انټرنېشنل (می، ۲۰۱۷) په 'د افغانستان د استخراجي صنايعو د شفافيت نوښت د اجرائو ارزونه'، نه خپور شوی، کې چې د AEITI د سکرټريت له خوا وړاندې شوی دی، په ۱۶ مخ کې نقل شوی دی.

¹³² د افغانستان د بيارغونې لپاره ځانگړی عمومي مفتش (سيکار) (جنوري، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی دی، ii مخ

¹³³ سامويل هال (نومبر، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی دی، ۵۲ مخ.

¹³⁴ د متحده ايالاتو د سولې انستيتيوت (جنوري، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی دی.

¹³⁵ پورټی، منبع

¹³⁶ د متحده ايالاتو د سولې انستيتيوت (جنو، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی دی، ۳ مخ.

ابتدایي ارزونه

د نړیوال سکرتریت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو لور ته غیرکافي پرمختګ کړی دی. د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور د کانونو د کیندنې د هغو ۳۰ جوازونو لست وړاندې کوي چې تر ارزونې لاندې دوره کې ورکول شوي دي، خو هغه پروسیجرونه نه روښانوي چې په عملي توګه د هغو د ورکړې لپاره تعقیب شوي دي. دا څرګنده نه ده چې آیا په دې موده کې د کان کیندنې کوم جوازونه انتقال شوي دي. دغه راپور د رقابتي مزایدې له لارې د کانونو د کیندنې د جوازونو او د هایدرو کاربنونو د قراردادونو د ورکولو د پروسې په هکله عمومي معلومات وړاندې کوي، خو د جوازونو د انتقال د پروسې په هکله معلومات نه وړاندې کوي. راپور یوازې د جوازونو د ورکړې لپاره د مزایدې د معیارونو موجودیت ته اشاره کوي او تخنیکي او مالي معیارونه نه تشریح کوي، نه د مزایدې شرایطو ته د لاسرسي په هکله لارښوونه وړاندې کوي او نه هم په ۲۰۱۴-۱۵ کې د کان کیندنې ۳۰ ورکول شویو جوازونو ته د نه بريالي شویو مزایده کوونکیو لست وړاندې کوي. په داسې حال کې چې دغه راپور په روښانه توګه نه وايي چې آیا په ۲۰۱۴-۱۵ کې د هایدروکاربنونو کوم قراردادونه ورکول شوي یا انتقال شوي، تر ارزونې لاندې دوره کې د تېلو او ګازو د جوازونو د ورکړې یا انتقال په هکله څه اشاره نه ده شوې.

د ۲.۲ شرط په اساس، افغانستان باید دا ډاډمنه کړي چې تر ارزونې لاندې کال (کالونو) کې د کانونو د کیندلو او د تېلو او ګازو په برخو کې د ورکول شویو او انتقال شویو جوازونو شمېر، او د دې تر څنګ (د اړوندو حکومتي ادارو د اصولو په شمول) د اصلي تخصیص او انتقال د پروسې یوه شرحه او له نافذو قانوني کړنلارو څخه هر ډول مهم انحرافونه، په عام ډول د لاسرسي وړ وي. افغانستان باید هغه تخنیکي او مالي معیارونه (او د هغو لګښتونه) چې د جواز د تخصیصونو او انتقالونو د ارزونې لپاره کارول کېږي روښانه کړي. همدارنګه، افغانستان ښايي د روښانه کړنلارو د یوې وسیلې او د مهمو انحرافاتو د له منځه وړلو لپاره د جوازونو د تخصیص او انتقال د موجود سیستم د مؤثریت په هکله څرګندونې وکړي.

د جوازونو راجسټر (۳.۲)

د پرمختګ مستندول

د حد دپاسه کمیښو له خوا ترلاسه شوي جوازونه: د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور روښانوي چې مستقل مفتش (IA) د کانونو او پټرولیم وزارت څخه د ۲۰۱۴-۱۵ لپاره د کانونو د کیندنې د جوازونو دوه لستونه (یو په انګلیسي او بل په دري) ترلاسه کړل او د دواړو لستونو تر منځ د جوازونو په عمومي شمېر کې اختلافات په ګوته کوي (۳۲مخ). راپور په ۳.۹-۴.۹-۵.۹ ضمیمو کې په انګلیسي او دري د راجسټرونو جوازونه وړاندې کوي، چې په انګلیسي نسخه کې ۳۰۲ جوازونه او په دري راجسټر کې ۴۳۸ جوازونه موجود دي (الف/۷۸-۹۸مخونه). د تېلو او ګازو په برخه کې، راپور د تېلو او ګازو د درې قراردادونو د پوره متن لېنکونه وړاندې کوي (د کانونو او پټرولیم د وزارت په وېب سایټ (۳۲مخ)، خو دا نه روښانوي چې آیا په ۲۰۱۴-۱۵ کې د تېلو او ګازو کوم نور جوازونه فعال ول.

د جواز لرونکو نومونه: د کانونو د کیندنې په برخه کې، د جوازونو د دواړو ډیټابیسونو تر منځ له اختلافاتو سره سره، راپور د کانونو او پټرولیم د وزارت په انګلیسي ډیټابیس کې د کانونو د کیندنې د ټولو ۳۰۲ جوازونو لپاره (الف/۷۸-۸۶مخونه) او د کانونو او پټرولیم د وزارت په دري ډیټابیس کې د کانونو د کیندنې د ټولو ۴۳۸ جوازونو لپاره د جوازونو د لرونکو نومونه وړاندې کوي (الف/۸۷-۹۸مخونه). د تېلو او ګازو په برخه کې، په راپور کې د کانونو او پټرولیم وزارت په وېب سایټ د تولید د شریکولو د درې قراردادونو (PSCs) لینکونه وړاندې کوي، چې په هغو کې د قراردادونو د لوریو یا طرفونو نومونه موجود دي (۳۲مخ).

د جواز کوارډینیتونه: راپور، په انګلیسي ډیټابیس کې د جواز د موقعیت له عمومي نامه څخه پرته، په ۳.۹-۴.۹ ضمیمو کې د کانونو او پټرولیم د وزارت په وړاندې شوي یوه ډیټابیس کې هم د کانونو د کیندنې د هېڅ جواز د لاسرسي د کوارډینیتونو په هکله لارښوونې نه وړاندې کوي (الف/۷۸-۹۸مخونه). په داسې حال کې چې د تېلو او ګازو په برخه کې، راپور د کانونو او پټرولیم وزارت په وېب سایټ کې د تولید د شریکولو د درې قراردادونو (PSCs) لینکونه وړاندې کوي، چې په کې د درې بلاکونو کوارډینیتونه شامل دي (۳۲مخ).

نېټې: د کانونو د کیندنې په برخه کې، په ۳.۹-۴.۹ ضمیمو کې د کانونو او پټرولیم د وزارت انګلیسي ډیټابیس د «تنفیذ» (چې د صدور نېټه ترې مراد کېدلی شي) او د پای نېټې وړاندې کوي، خو د اجرا نېټې په کې نشته (الف/۷۸-۸۶مخونه). د کانونو او پټرولیم د وزارت دري ډیټابیس په ۴.۹ ضمیمه کې د ورکړې نېټه وړاندې کوي، خو د اجرا یا د پای نېټه په کې نشته (الف/۸۷-۹۸). د تېلو او ګازو په برخه کې، د تولیداتو د شریکولو درې قراردادونه (PSCs) چې لینکونه یې د EITI په راپور کې وړاندې شوي (۳۲مخ) د ورکولو یا صدور نېټې او د اعتبار دورې په کې شاملې دي، خو د تېلو او ګازو د درې جوازونو لپاره د اجرا نېټې نه وړاندې کوي. البته، د کانونو او پټرولیم د وزارت وېب سایټ

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د امو دريا د توليداتو د شريکولو د قرارداد (PSC) د پروسې د مزايدي يوه خلاصه وړاندې کوي، چې په هغې کې د اجرا نېټه موجوده ده.¹³⁷ خام طبيعي منابع: په ۲۰۰۹ - ۲۰۰۹ ضميمو کې د انگليسي او دري راجسترونه دواړه د هغو خامو طبيعي منابعو په هکله معلومات وړاندې کوي چې د کان کيندنې د هر جواز له خوا تر پوښښ لاندې راځي (الف/۷۸-۹۸ مخونه). دغه راپور د تېلو او گازو د توليداتو د شريکولو د درې قراردادونو لېکنونه وړاندې کوي، چې دا تاييدوي چې جوازونه تېل او طبيعي گاز دواړه تر پوښښ لاندې راولي (۳۲مخ).

د حد نه لاندې شرکتونو له خوا اخيستل شوي جوازونه: راپور، د کان کيندنې د جوازونو په وړاندې شويو ډېټابېسونو کې له پام وړ اختلافاتو سره سره، د حد نه لاندې شرکتونو او افرادو له خوا د اخيستل شويو جوازونو په هکله معلومات وړاندې کوي.

عامه کدستر/راجستر: راپور، د کانونو د کيندنې په برخه کې د کانونو او پتروليم د وزارت د کدستري مديريت يوه تشریح وړاندې کوي، او د حکومت له خوا د ريکارډ ساتنې او د کيفيت د اطمينان په هکله اندېښنې راپورته کوي. هغه واضح کوي چې د کان کيندنې د جواز ريکارډونه د کانونو او پتروليم د وزارت د مرکز او ولايتي ادارو له خوا په لاسي ډول يا په قلمي بڼه ليکلي ساتل کيږي، او يادونه کوي چې دغه کدستر نامکمل او له موده لوبډلی دی (۱۶-۱۷ مخونه). راپور همدارنگه (د کانونو او پتروليم د وزارت او د مالي وزارت په شمول) له بېلابېلو حکومتي منابعو څخه د جوازونو په هکله معلوماتو کې د مطابقت نشتوالی يادوي او نتيجه اخلي چې د کدستري مديريت سيستمونه صحيح نه ښکارېدل (۱۶-۱۷، ۴۷ مخونه). د تېلو او گازو په برخه کې، راپور واضح کوي چې د کانونو او پتروليم د وزارت د هايډروکاربنونو راجستر د غوښتنې په صورت کې په وړيا توگه د عامو خلکو لپاره د لاسرسي وړ دی (او چاپ شوې نسخې يې د يوه فيس په بدل کې ورکول کيږي) (۳۰مخ).

د برخه والو نظرونه

د تېلو او گازو جوازونه: ټولو هغو برخه والو چې مشورې ورسره شوي تاييد کړه چې تر اوسه پورې د تېلو او گازو په برخه کې يوازې درې جوازونه ورکول شوي دي. د شرکتونو يوه استازي وويل چې د افغان - تاجک ساحې (سندوقي او مزارشريف بلاکونو) د دوه جوازونو حالت روښانه نه دی ځکه چې اړوند متصديان په ۲۰۱۶ کې له هېواد څخه وتلي دي. په داسې حال کې چې برخه والو دا روښانه کړه چې د کانونو او پتروليم وزارت د تېلو او گازو د جوازونو لپاره خپل يو د کدستر سيستم نه ساتي، د قراردادونو پوره متن د هغوی په ويب سايټ کې نشته. د تېلو او گازو ساحه او جيوفيزيکي ډېټا (خو جوازونه نه) د متحده ايالاتو د جيولوجيکي سروې (USGS) له خوا چلېدونکي د جغرافيوې معلوماتو سيستم (ArcGIS) د ويب پورتال له لارې د لاسرسي وړ دي.¹³⁸

د کان کيندنې کدستر: هغه برخه وال چې مشورې ورسره شوي په دې خبره سره يوه خوله دي چې په تېره لسيزه کې له يو شمېر هغو سره سره، افغانستان د کانونو د کيندنې په برخه کې يو فعال کدستر يا د ثبت سيستم نه لري. د ډيموکراسي انټرنېشنل له خوا د ۲۰۱۷ د می په مياشت کې د اجرائو ترسره شوې ارزونه د کاني موادو په هکله د ۲۰۱۴ د قانون شرايط روښانوي چې د کانونو د کيندنې د حقونو د مديريت د يوه کمپيوټري سيستم د جوړونې غوښتنه کوي. په ارزونه کې د ځنډ علت د کانونو او پتروليم وزارت دننه د رهبرۍ او ظرفيت کمزورتيا بلل شوې، چې د سيستم د تطبيق لپاره توظيف شوي کارمندان يې په مکرر ډول بدلېږي رابدلېږي. د مدني ټولني او د مرستندويانو د ټولني استازو د يوه کدستري سيستم په جوړولو کې په پرله پسې توگه د هغو د ناکامۍ له امله خبرداري ورکړې. په ۲۰۱۳-۱۴ کې، مرستندويانو (د نړيوال بانک د طبيعي منابعو د بايدار پرمختگ د پروژې - SDNRP له لارې) د کانونو او پتروليم د وزارت له خوا د GAF AG's EMC+ system¹³⁹ په کارولو سره د يوه عصري کدستري سيستم د جوړونې ملاتړ وکړ. په داسې حال کې چې د کدستري پورتال بېټا ورژن په امتحاني توگه پيل شو او د عامو خلکو لپاره د لاسرسي وړ دی،¹⁴⁰ دغه پروژه مخکې له دې چې د ډيجيټلي کولو پروسه بشپړه شي لغوه شوه او اوس کدستر کار نه کوي. د Dfid له خوا د ۲۰۱۴-۱۷ د استخراجي سکتور د ملاتړ پروگرام (ESSP) د عوايدو د انکشاف د بنسټ (RDF) د MCAS سيستم په اساس په پيل کې د کانونو د کيندنې د کدستر د انکشاف ملاتړ وکړ. هدف دا وو چې يو موازي د غيرمالياتي عوايدو د تاديواتو سيستم (NTRS) جوړ کړي، چې په گډه سره به د استخراجونو د شفافيت په پورتال کې يوځای شي. د ۲۰۱۷ په سپټمبر کې د Dfid د تمويل له پای ته رسېدلو څخه وروسته، GIZ دې پروژې ته دوام ورکړ. په داسې حال کې چې د کدستري پورتال يو بېټا ورژن

¹³⁷ د کانونو او پتروليم وزارت (دسمبر، ۲۰۱۱)، 'د امو دريا د تېلو د داوطلبۍ د پروسې او د شفافيت د بياکتني وروستې راپور'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسي شوی دی.

¹³⁸ USGS، د افغانستان د تېلو او طبيعي گازو ښودونکي، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسي شوی دی.

¹³⁹ GAF AG EMC+ (۲۰۰۸)، 'د کانونو وزارت کې د کدستر، د تفتيش د ادارې، آډېټ او د جواز ورکولو د فعاليتونو رامنځته کول'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسي شوی دی. او د کانونو او پتروليم وزارت (جنوري، ۲۰۱۱)، 'پرمختيايي کدستر، د تفتيش ادارې او د آډېټ فعاليتونو سره د SDNRP ملاتړ، جنوري ۱۱'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسي شوی دی.

¹⁴⁰ د افغانستان د اسلامي جمهوريت د کانونو او پتروليم وزارت د کانونو د کيندنې د کدستر آنلاين نقشې، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسي شوی دی.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

جور کړای شو، د ۲۰۱۸ تر جنورۍ پورې يوازې ۳۰ جوازونه ډيجيټلي شوي دي.¹⁴¹ عالیه ټيټه حکومتي چارواکو تاييد کړه چې دغه پروژې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې د کانونو او پټروليم د وزارت له خوا له دې اندېښنو څخه وروسته لغوه کړای شوه چې مشاور د کانونو او پټروليم د وزارت غوښتنې نه ځوابولې او داسې تورونه ولگېدل چې دغه پروژې د مرستندوی له خوا چلول کېده او له وزارت څخه يې کافي اندازه ژمنتيا نه ترلاسه کوله. په نتيجه کې، د کانونو او پټروليم وزارت اراده وکړه چې له يوه افغان شرکت سره د کدستر د جوړولو قرارداد وکړي. يوه جيکپوري حکومتي چارواکي له برېښنايي حکومتولۍ سره او د يوه قوي کدستري سيستم د جوړولو په برخه کې د موجود اولويت په هکله د کانونو او پټروليم د وزارت تعهد روښانه کړ.

د جواز معلومات: مستقل مفتش تاييد کړه چې د کانونو د کيندنې هغه دوه لستونه چې د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI په راپور کې راغلي د ۲۰۱۷ په لومړيو کې د کانونو او پټروليم د وزارت له وېب سايټ څخه اخيستل شوي دي. په داسې حال کې چې د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو په تېر وخت کې د جوازونو د يوه متحد راجستر د نشتوالي خبره کړې وه، ډېرو هغو برخه والو چې مشورې ورسره شوي داسې گڼله چې د هغو ۱۰۰۰ جوازونو لست چې د ۲۰۱۷ په نومبر کې د کانونو او پټروليم وزارت په وېب سايټ کې خپور شوی په هغه وخت کې د ټولو قانوني جوازونو په هکله هر اړخيز معلومات وړاندې کول. يوه پخواني حکومتي چارواکي چې د لست په تاليف کې يې کار کړی وو تاييد کړه چې د هغه د تازه ساتلو لپاره هېڅ ميکانيزمونه موجود نه ول، نو ورپسې تعديلات به دې ته ضرورت ولري چې په ولايتونو کې له حکومتي ادارو څخه د نويو پوښتنو دوره ترسره شي. په داسې حال کې چې قراردادونه د ورکولو يا صدور او پای نېټې وړاندې کوي، هغه خام طبيعي منابع چې په کې تر پوښتنې لاندې نيول کېږي او د جواز لرونکي نوم، د اجرا نېټې او د مزايدي شرطونه د خپرو شويو قراردادونو لپاره په عام ډول د لاسرسۍ وړ نه دي. په اکثر جوازونو کې کوارډينيټونه شته، خو بيا هم د وړې سطحې په يو شمېر قراردادونو کې نشته. البته، يوه پرمختيايي شريک يا ډونر يادونه وکړه چې د وړې سطحې د کان کيندنې په قراردادونو کې لږ تر لږه د يوه موقعيت نوم يا يو واحد کوارډينيټ موجود وو، چې د موقعيت د نقشې اېستلو لپاره يې کفايت کاوه.

هر اړخيز ټوب: ډېرو برخه والو چې مشورې ورسره شوي د پام وړ اندازې ناقانونه کان کيندنې، په ځانگړې توگه په داسې ساحو کې چې د حکومتي ځواکونو له خوا نه کنټرولېږي، د موجوديت په هکله خبرې کړي دي. د برخه والو له ټولو گروپونو څخه يو شمېر برخه والو ويلي چې په ۲۰۱۵-۱۷ دوره کې د نويو جوازونو د ورکړې تعليق هم د ناقانونه کان کيندنې له ودې سره مرسته کړې، په ځانگړې توگه د جوازونو لرونکو غوره گڼلې چې د هغوی د جوازونو د بيانوي کولو لپاره د انتظار پر وخت په خپلو کانونو کې عملياتو ته دوام ورکړي (وگورئ ۱.۲ شرط). مستقل مفتش (IA) د بېلابېلو حکومتي نهادونو له خوا د هغو شرکتونو چې د کانونو د کيندنې جوازونو لري د مختلفو لستونو تر منځ د پام وړ اختلافاتو ته اشاره کړې ده. په دې کې د هغو شرکتونو چې رايټي تاديه کوي او هغه چې ماليه تاديه کوي تر منځ اختلافات هم شامل دي. يوه حکومتي چارواکي وويل چې ځينې شرکتونو د کانونو او پټروليم وزارت سره قراردادونه وکړل خو په ساده ډول يې رايټي تاديه نه کړه او علت يې دا وو چې هغوی خپل وسله وال گروپونه لرل. د چارواکي په وينا، په داسې حال کې چې د کانونو او پټروليم وزارت د داسې مسايلو په هکله له امنيتي ادارو سره خبرې اترې ترسره کړې خو د ناقانونه کان کيندنو په برخه کې يو د لمس وړ کموالی نه دی راغلی. انټيگريټي واچ افغانستان غيرحکومتي موسسې تخمين وکړ چې په ۲۰۱۶ کې په ټول هېواد کې خواوشا ۱۴۰۰ کانونه په ناقانونه توگه کيندل کېدل چې ۷۱۰ يې يوازې د کابل په ساحه کې ول.¹⁴² په داسې حال کې چې ځينې پرمختيايي شريکانو په دې هکله نه اطمینان څرگند کړ چې د هغو له ۱۰۰۰ څخه ډېرو قراردادونو چې لست يې د ۲۰۱۷ په نومبر کې خپور شوی هر اړخيز وو، ډېرو نورو برخه والو چې مشورې ورسره شوي داسې بلله چې دا د جوازونو يو بشپړ لست دی.

فعال/غيرفعال جوازونه: په داسې حال کې چې په دې هکله توافق موجود دی چې د ۱۰۰۰ هغو قراردادونو چې د کانونو او پټروليم وزارت په وېب سايټ کې موجود دي اکثر يې غيرفعال ول، پخپله د «غيرفعال قرارداد» د تعريف او د فعالو قراردادونو د دقيق شمېر په هکله نظرونو کې اختلاف وو. په داسې حال کې چې ډېرو برخه والو داسې گڼله چې هغو قراردادونو چې د کانونو او پټروليم وزارت په وېب سايټ کې د «غيرفعال» په توگه په نښه شوي هغه زاړه قراردادونه ښودل چې بيا نوي کولو ته ځنډېدلې ول، يوه جيکپوري حکومتي چارواکي روښانه کړه چې غيرفعال قراردادونه هغه دي چې يا د جواز د فيسونو د تاديواتو په څېر ځانگړيو شرايطو يا د روغتيايي او محافظتي اصولو د نه مراعتولو په څېر د جواز له ځانگړيو شرايطو سره د نه مطابقت په اساس تعليق شوي دي. چارواکو د «غيرفعال»، «وخت تېري» او «باطل شوي» تر منځ د فرق يادونه وکړه. يوه پرمختيايي شريک د قراردادونو په هکله د کانونو او پټروليم د وزارت د نظارت چلینجونه روښانه کړل په ځانگړې توگه دا چې له ۳۲ څخه پرته نور ټول د کانونو د کيندنې قراردادونه د کانونو او پټروليم وزارت د ولايتي دفترونو له خوا ورکول شوي، او ډېر کانونه د حکومت له کنټرول څخه بهر ساحو کې واقع دي. د ۲۰۱۷ په ډسمبر کې نړيوال سکرټريت ته په ليکل شويو يادښتونو کې، د مدني ټولني يوه سازمان پوښتنه کړې وه چې د هاشمي گروپ په څېر ۲۰ شرکتونو د کانونو او پټروليم وزارت څخه

¹⁴¹ د کانونو او پټروليم وزارت د شفافيت پورتال، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

¹⁴² انټيگريټي واچ افغانستان (نومبر، ۲۰۱۶)، 'په افغانستان کې د اداري فساد پر ضد مبارزه: د موسساتي معما حل'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۶ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

خپل جوازونه په داسې حال کې ترلاسه کړل چې د کان کيندنې د فعالو عملياتو له شواهدو سره سره هغوی حکومت ته تادييات ونه کړل. په داسې حال کې چې يوه جيکپوري حکومتي چارواکي يادونه وکړه چې د کانونو او پتروليم وزارت له اولويتونو څخه يو دا دی چې د قراردادونو د لست بياکتنه وکړي او درجه بندي يې کړي، هلته په دې هکله چې د کانونو او پتروليم وزارت په ويب سايت د قراردادونو لست څومره ډېر ځلي تازه کيږي يې اطمیناني موجوده وه (او دا چې آیا هغه قراردادونه چې «غیرفعال» په نښه شوي ول وروسته «فعال» شول). هلته همدارنگه د فعالو قراردادونو د شمېر په هکله مختلف نظرونه موجود ول، داسې چې ځينې حکومتي چارواکو فعال قراردادونه ۱۸۰ او نورو ۲۱۳ بلل. يوه حکومتي چارواکي ياده وکړه چې د مالي وزارت د لويو ماليه ورکونکو ادارې (LTO) په ۲۰۱۷ کې د کانونو د کيندنې د ۱۶ داسې شرکتونو اډېټ ترسره کړ چې د ادعاوو له مخې غیرفعال ول او وېي موندل چې د هغو له ډلې څخه پنځه اصلا فعال ول. د MSG غړو څرگنده کړه چې د «فعالو» کان کيندنو د جوازونو د کټگوري کولو په هکله خبرې اترې نه دي کړي او له دې سره يې موافقه وکړه چې دا به گټوره وي چې که د کانونو او پتروليم وزارت په ويب سايت موجود لست د شرايطو يو وضاحت وړاندې کړي.

د حکومت تر مالکيت لاندې تصديو د جوازونو نشتوالی: د برخه والو له ټولو گروپونو څخه يو شمېر برخه والو تاييد کړه چې د نارت کول تصدی او افغان گاز تصدی په څېر د حکومت تر مالکيت لاندې تصديو يا دولتي تصديو د خپلو عملياتو د ساحو لپاره جوازونه نه لرل، چې د درېيم لوري په اسنادو کې تاييد شوي ده.¹⁴³ د ډونرانو په مرسته د دغو دوه حکومتي تصديو ارزونو روښانه کړي چې د حکومت تر مالکيت لاندې تصديو لپاره د جوازونو نشتوالی دا معنی لري چې هغوی د کانونو او پتروليم وزارت د کدستر او د تفتيش د ډيپارټمنټونو په وړاندې مسؤل نه دي. حکومتي چارواکو يادونه وکړه چې حکومت اراده لرله چې د شرکت د هڅو په لړ کې د حکومت تر مالکيت لاندې تصديو لپاره جوازونه ترلاسه کړي (وگورئ ۲.۶).

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرټريت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانسان د دې شرط د پوره کولو په لور غبرکافي پرمختگ کړی دی. د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور د کانونو د کيندنې په دوه راجسترونو کې چې د کانونو او پتروليم وزارت څخه ترلاسه شوي تفاوتونه ښيي، خو يوازې د هغو معلوماتو برخه وړاندې کوي چې ۲.۳. ب شرط يې د پوره کولو غوښتنه کوي. په داسې حال کې چې د کانونو او پتروليم وزارت د ۲۰۱۷ په نومبر کې په خپل ويب سايت له ۱۰۰۰ څخه ډېر قراردادونه خپاره کړل، چې د اجرا له نېټو څخه ايسته، اکثر هغه معلومات په کې راغلي چې تر ۲.۳. ب شرط لاندې ذکر شوي، په ځانگړې توگه د کانونو او پتروليم د وزارت له خوا د راتولو شويو معلوماتو د هراړخيزوالي په برخه کې د پام وړ بې باورۍ په پام کې نيولو سره، په روښانه توگه د فعالو جوازونو د کټگوري کولو نشتوالی د اندېښنې وړ خبره ده. دغه راپور د تېلو او گازو د توليداتو د شريکولو د هغو درې قراردادونو، چې تر اوسه پورې ورکول شوي او د کانونو او پتروليم د وزارت په ويب سايت کې د لاسرسي وړ دي، او د اجرا له نېټو څخه پرته نور ټول هغه معلومات په کې شامل دي چې تر ۲.۳. ب شرط لاندې يې غوښتنه کيږي، لېکنونه وړاندې کوي.

د ۲.۳ شرط په اساس، افغانستان بايد داسې يو په عام ډول موجود د راجسټر يا کدستر (د املاکو د ثبت) سيستم وساتي چې په وخت سره د ټولو کان کيندنو، او د تېلو او گازو د جوازونو په هکله معلومات ورکړي. په دغه سيستم کې بايد د جواز لرونکي نوم، د اجرا، صدور او پای نېټې، تر پوښښ لاندې خامو طبيعي منابعو او د هغو د کوارډينيټونو په هکله معلومات موجود وي. MSG بايد د کانونو او پتروليم وزارت سره کار وکړي چې دا ډاډمنه کړي چې د جوازونو په هکله ټول هغه معلومات چې په ۲.۳. ب، شرط کې راغلي دي د استخراج د ټولو هغو جوازونو په هکله موجود دي چې تر ارزونې لاندې دوره کې فعاليت کوي.

د قراردادونو ښکاره کول يا افشا کول (۲.۴)

د پرمختگ مستندول

د حکومت پاليسي: د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور د حکومت هغه تعهد روښانوي چې د ۲۰۱۶ د اکتوبر په ۵ - ۶مه يې د افغانستان په هکله د بروکسل په کانفرانس کې وکړ، چې «د ۲۰۱۸ تر لومړۍ نيمايي پورې» به د کانونو د کيندنې ټول قراردادونه خپاره کړي (۳۳مخ). هغه همدارنگه هغو قانوني مقرراتو ته اشاره کوي چې غوښتنه کوي چې د کاني موادو د انکشاف قراردادونه دې له لاسليک کېدلو څخه وروسته په لسو ورځو کې دننه د کانونو او پتروليم د وزارت په ويب سايت خپاره شي، خو راپور په مشخصه توگه دا نه بيانوي چې دا قانوني مقرري د ۲۰۱۴ د کاني موادو قانون پورې تړلي دي (۲.۶). البته، راپور «متداولو قوانينو ته چې د دولتي ريکارډونو (عامه راجسټر شويو سندونو) افشا کول منع کوي» له عمومي اشارې څخه پرته، د تېلو او گازو په سکتور کې د قراردادونو د څرگندولو يا ښکاره کولو په

¹⁴³ د کانونو وزارت (دسمبر، ۲۰۱۱)، د ډبرو سکرو په هکله ملي پاليسي، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له ډلته نه ورته لاسرسی شوی دی، ۵ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

هکله د حکومت پالیسي نه روښانوي (۳۰مخ).

عملي تطبیق او موجودیت: راپور بیانوي چې د کان کیندنې یو قرارداد، چې د عینک د مسو پروژې تر پوښښ لاندې نیسي، او درې د تېلو او گازو PSCs، چې د امو دریا، سندو قلی او مزار شریف بلاکونه تر پوښښ لاندې نیسي، د کانونو او پترولیم وزارت په وېب سایټ موجود دي او اړوند لېښکونه یې وړاندې کوي (۳۰، ۳۲مخونه). راپور بیانوي چې په درې ژبه د ورو کانونو د قراردادونو په هکله معلومات د کانونو او پترولیم وزارت په وېب سایټ موجود دي، خو هغه دا روښانوي چې هلته د قراردادونو درې مختلف لستونه (په ترتیب سره، ۳۰۲، ۸۶۷ او ۴۹۱ قراردادونه) موجود دي، او د (۴۸۸) ورو کانونو د قراردادونو یو څلورم لست خپور شوی چې پوره متن یې د لاسرسی وړ دی (۳۲مخ)، البته د دغو تفاوتونو نور وضاحت نشته. د منابعو د قراردادونو په پورتال کې په لست کې دوه د ډبرو سکرو جوازونه¹⁴⁴ ذکر شوي، یو د سرو زرو¹⁴⁵ او ورسره درې عین PSCs او د عینک د مسو د پروژې مربوط بېلابېل قراردادونه موجود دي چې د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI په راپور کې ذکر شوي دي.¹⁴⁶

د برخه والو نظرونه

د حکومت پالیسي: د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو تاييد کړه چې د حکومت پالیسي دا وه چې د ټولو استخراجاتو قراردادونه خپاره کړي او ډبرو د مدني ټولني سازمانونو حکومت په ۲۰۱۷ کې د دې تعهد د تطبیق له امله وستایه. د AEITI د ۲۰۱۷ د می د موسسې ارزونې یاده کړه چې د ۲۰۱۶ د بروکسل کانفرانس کې شوی تعهد دا وو چې د ۲۰۱۴ د کاني موادو په قانون کې په داسې تعدیل سره چې د کانونو د کیندنې د قراردادونو د سیستماتیکې خپرونې غوښتنه کوي، د کانونو د کیندنې د قراردادونو د شفافیت په برخه کې تعهد «عملي» کړي.¹⁴⁷ په ۲۰۱۵ کې، گلوبل وېټنېس د کاني موادو په قانون کې تعدیلات راوستل او دا یې مشخصه کړه چې د استخراجاتو قراردادونه یوازې هغه وخت اعتباري گرځي چې په عام ډول شریک کړای شي.¹⁴⁸

عملي تطبیق او موجودیت: له دې سره سره چې یو شمېر پرمختیايي شریکانو یا ډونرانو په دې هکله شک درلود چې آیا هغه له ۱۰۰۰ څخه ډېر قراردادونه چې په ۲۰۱۷ کې د کانونو او پترولیم وزارت په وېب سایټ خپاره شوي د موافقو د پوره لست استازیتوب کوي، ټولو نورو برخه والو چې مشورې ورسره شوي داسې وبلله چې خپاره شوي قراردادونه هرڅیز دي. یو شمېر د مدني ټولني سازمانونو د حکومت له خوا د قراردادونو د ښکاره کولو د پالیسي په هکله قناعت وښود. د AEITI د ۲۰۱۷ د می د موسسې ارزونې د تفتیش د عالي ادارې د ۲۰۱۶ د مطابقت د یوه راپور ذکر کړی چې موندلې یې وو چې، که څه هم چې دا د کانونو او پترولیم د وزارت له وچایو څخه وو چې ټول قراردادونه د مالي وزارت لپاره موجود کړي، خو بیا هم د عوایدو د ډیپارټمنټ په شمول د مالي وزارت ډیپارټمنټونو په سیستماتیک ډول د کانونو او پترولیم وزارت څخه د استخراجاتو قراردادونو ته لاسرسی نه درلود.¹⁴⁹ یو شمېر حکومتي چارواکو د کانونو او پترولیم د وزارت د دې پلانونو په هکله رڼا واچوله چې د رایلي په نرخونو بیاکتنه کوي او معیاري کوي یې، چې دا له یوه قرارداد څخه بل ته فرق کوي، او د کان کیندنې یو نمونوي قرارداد جوړوي.

ابتدایي ارزونه

د نړیوال سکرتریت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په لور قانع کوونکی پرمختګ کړی دی. د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور د کانونو د کیندنې په سکتور کې د قراردادونو د څرګندونې په برخه کې د حکومت پالیسي روښانوي او د کانونو د کیندنې، تېلو او گازو په سکتورونو کې د قراردادونو د عملي څرګندونې او لاسرسي کار مستندوي. په داسې حال کې چې راپور د تېلو او گازو په سکتور کې د قرارداد د څرګندونې په هکله حکومتي پالیسي نه روښانوي، کېدای شي داسې نتیجه واخیستل شي چې د حکومت له خوا د څرګندولو پالیسي د کانونو د کیندنې او د تېلو او گازو قراردادونه دواړه تر پوښښ لاندې نیسي. د سکرتریت په نظر، افغانستان، د قراردادونو په هغسې څرګندولو سره چې د EITI معیار یې غوښتنه کوي، له کم تر کمه شرایطو څخه اوبښتی دی.

د تطبیق د پیاوړتیا لپاره، افغانستان دې ته هڅول کيږي چې د کانونو د کیندنې د خپرو شویو قراردادونو یوه بیاکتنه وکړي چې په روښانه

¹⁴⁴ مجد صنعي پېشګام کمپني ۲۰۱۱ د ډبرو سکرو امتیاز او خوشک برادرز کمپني، اریا پوپل کمپني ۲۰۱۲ دره صوف د ډبرو سکرو امتیاز.

¹⁴⁵ افغان کرسټل نیچرل ریسورسز کمپني ۲۰۱۱ د ډبرو سکرو امتیاز

¹⁴⁶ د منابعو قراردادونه، د افغانستان قراردادونه، چې د ۲۰۱۷ په ډسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

¹⁴⁷ ډیموکراسي انټرنیشنل (می، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی دی، ۵ مخ.

¹⁴⁸ گلوبل وېټنېس (سپتمبر، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی دی، ۱ مخ.

¹⁴⁹ د افغانستان اسلامي جمهوریت، د تفتیش عالي اداره، د کانونو او پترولیم وزارت لپاره د ۱۳۹۳ د مطابقت د آډټ راپور، چې د ډیموکراسي انټرنیشنل (می، ۲۰۱۷) په 'د افغانستان د استخراجي صنایعو د شفافیت نوښت د اجرائو ارزونه'، نه خپور شوی، کې چې د AEITI د سکرتریت له خوا وړاندې شوی دی، په ۱۶، ۱۷مخونو کې نقل شوی دی.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور
توگه قراردادونه کټگوري کړي او دا ډاډمنه کړي چې د کانونو او پټروليم وزارت په وېب سايټ د خپرو شويو قراردادونو لست وخت په
وخت تازه کېږي.

د گټه اخيستنې د مالکيت افشا کول (۵.۲)

د پرمختگ مستندول

د حکومت پاليسي: د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور د حکومت هغه تعهد روښانوي چې په ۲۰۱۶ کې د توکيو او لندن په کانفرانسونو کې پي وکړ
چې د يوه عامه راجستر له لارې د کانونو، تېلو او گازو د شرکتونو گټه اخيستنې مالکان افشا کړي (۳۴مخ). دا راپور د افغانستان د ۲۰۱۷
- ۲۰۲۱ د سولې او پرمختگ د ملي چوکاټ شرحه وړاندې کوي. هغه دې ته تعهد څرگندوي چې د گټه اخيستنې د مالکيت د افشا کولو،
او د دوه اړخيزې مسؤليت مننې د چوکاټ له لارې د پرخان بسيايي د ۲۰۱۷ - ۱۸ د اجرا وړ شاخصونو په ترسره کولو سره چې د ۲۰۱۶
په اکتوبر کې د بروکسل په کانفرانس کې پرې موافقه وشوه، نوي (غیرمشخص) شرايط معرفي کړي. هغه د کانونو د کيندنې په قراردادونو کې
د گټه اخيستنې د مالکانو د معرفي په شمول د EITI په وړاندې د حکومت تعهد عملي کوي (۳۳-۳۴مخونه).

دغه راپور همدارنگه، د ۲۰۰۹ د کانونو د کيندنې او د هايډروکاربنونو د قانون شرايط (۱۰۰ مه ماده) او په ۲۰۱۰ کې په «ځانگړو» له
سياسي پلوه بانفوذه کسانو باندې د کاني موادو د لرلو په برخه کې د بنديزونو مقررات، بيانوي، البته (په نامعينو) «نورو قوانينو» (۲۲،
۳۴مخونه) کې له سياسي پلوه د بانفوذه کسانو (PEPs) له تعريف سره (نامعين) تفاوتونه روښانوي. راپور په دې هکله وضاحت نه
ورکوي چې آیا د ۲۰۱۴ د کاني موادو په قانون کې هم عين شرايط د اجرا وړ دي.

اصلاحات يا ريفورمونه: د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور بيانوي چې MSG د ۲۰۱۷ په فبرورۍ کې د گټه اخيستنې د مالکيت درې کلنه لارنقشه
تصويب کړه او د لارنقشې په تيارولو کې د MSG فعاليتونه تشریح کوي (۳۳-۳۴مخونه). دا راپور د لارنقشې دا هدف روښانوي چې د
۲۰۱۹ تر جنورۍ پورې د گټه اخيستنې د مالکيت په هکله د راپور ورکولو په برخه کې د اطمینان ترلاسه کولو د پروسچرونو له نهيان کولو
څخه مخکې، د ۲۰۱۸ تر جنورۍ پورې د گټه اخيستنې د مالکيت لومړۍ بسته معلومات راټول او خپاره کړي. لارنقشه، چې د AEITI په
وېب سايټ د لاسرسي وړ ده¹⁵⁰، په نهو ټکو کې برابرې شوې او هغه مرحلې تر پوښښ لاندې نيسي چې د نړيوال سکرټريت په لارښود کې پي
سپارښتنه شوې (چې رسمي چوکاټ، د ډېټا ټولونه او وېشنه پوښي). په لارنقشه کې اکثر فعاليتونه د ۲۰۱۷ لپاره پلان شوي ول، او تمه وه
چې د ډېټا ټولونه د ۲۰۱۸ تر جنورۍ پورې (نه ترې وروسته) پيل شي، په داسې حال کې چې شواهد د دغه کار په تطبيق کې ځنډونه ښيي.

د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور روښانوي چې د مدني ټولني سازمانونو په ۲۰۱۶ - ۱۷ کې د کانونو او پټروليم وزارت سره په دې خبرې اترې
کولې چې يا د کاني موادو په قانون کې د تعديل له لارې يا د گټه اخيستنې د مالکيت د مستقل قانون له لارې د «گټه اخيستنې د مالکيت»
او «له سياسي پلوه بانفوذه کسانو» اصطلاحات تعريف کړي. هغه همدارنگه د AEITI له خوا د تجارت او صنايعو وزارت اړوند د
افغانستان د سوداگريو د ثبت مرکزي ادارې (ACBR) او د کانونو او پټروليم وزارت سره، د گټه اخيستنې د مالکيت په هکله د معلوماتو د
راټولولو او خپرولو لپاره د انتخابونو د ارزونې په برخه کې، په گډه د روان کار په هکله معلومات ورکوي (۳۴مخ).

عملي تطبيق: د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور، د هغه په ضميمو يا د کوم MSG د راپور ورکولو په نمونو (templates) کې داسې څه
شواهد نشته چې د حد د پاسه کمپنيو د گټه اخيستنې د مالکيت په هکله راپور ورکړي. دغه راپور د گټه اخيستنې د مالکيت د معلوماتو د
لومړۍ دستې د خپرولو لپاره د ۲۰۱۸ د جنورۍ د ټاکلي هدف يادونه کوي.

د حد د پاسه کمپنيو قانوني مالکان: د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د حد د پاسه کمپنيو د قانوني مالکانو هويت نه افشا کوي. البته، د راپور
ورکولو په هغو نمونو يا ټيمپلټونو کې چې په ضميمه کې وړاندې شوي داسې شواهد چې د حد د پاسه کمپنيو څخه غوښتنه شوې وه چې د
هغوی د قانوني مالکيت د جزياتو په هکله راپور ورکړي (a/pp.136,143). په داسې حال کې چې دا ممکنه ده چې د ACBR د وېب
سايټ¹⁵¹ له لارې په افغانستان کې د کار کوونکيو شرکتونو په هکله جزياتو ته لاسرسي وشي، د حد د پاسه ټولو کمپنيو د سهم لرونکيو په
هکله جزيات موجود نه ښکاري.¹⁵²

¹⁵⁰ د افغانستان EITI (۲۰۱۷)، 'د گټه اخيستنې د مالکيت لارنقشه'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسي شوی دی.

¹⁵¹ د افغانستان د ثبت مرکزي اداره، د کمپنيو د کتنې او تاييد پلاټفورم، چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسي شوی دی.

¹⁵² د مثال په توگه، د چين د ميتالورجیکل کارپورېشن (MCC) په هکله معلومات وگورئ، چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسي شوی دی. په داسې حال کې چې MCC د يوه
محدود مسؤليت د کمپني په توگه په لسټ کې ذکر شوی، ACBR يوازې د هغه د رييس د تماس جزيات وړاندې کړي او د اسهامو د قانوني شريکانو په هکله يې څه معلومات نشته.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د برخه والو نظرونه

پاليسۍ: د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو په افغانستان کې د ټولو کمپنيو لپاره د گټه اخيستنې د مالکيت له افشا کولو سره د حکومت تعهد تاييد کړ. د ۲۰۱۷ د AEITI ارزونې د افغانستان په هکله د ۲۰۱۶ د بروکسل کانفرانس کې د حکومت د تعهد يادونه کړې چې د کانونو د کيندنې د برخه والو گټه اخيستونکو د هويت په هکله د معلوماتو ترلاسه کولو له لارې د گټه اخيستنې د مالکيت د افشا کولو په برخه کې خپل تعهد «عملي» کړي.¹⁵³

له سياسي پلوه يا نفوذه کسان (PEPS): د برخه والو له ټولو گروپونو څخه يو شمېر برخه والو له سياسي پلوه د بانفوذه شخصيتونو، په ځانگړې توگه د پارلمان د غړو له خوا د کانونو د کيندنې د مالکيت په هکله (چې اکثر پټ دي) خبرې وکړې. د شرکتونو او حکومت له هغو چارواکو څخه چې مشورې ورسره شوي لرو وښودله چې له سياسي پلوه بانفوذه شخصيتونو په خپلو رسمي وظيفو کې په مقرېدلو سره له هغو شتمنيو څخه چې هغوی د کانونو د کيندنې له لارې ترلاسه کولي فاصله ونيوله. د ۲۰۰۵ او د ۲۰۱۴ د کاني موادو په قوانينو کې له موجودو شرايطو سره سره، چې سياستوالان او جيگپوري حکومتي چارواکي د کاني شتمينو له لرلو څخه منع کوي، يو شمېر مستقلو څېړنو د بانفوذه سياسي شخصيتونو او د کانونو د کيندلو د مهمو قراردادونو تر منځ له ارتباطاتو څخه پرده پورته کړې ده.¹⁵⁴ يو شمېر برخه والو يادونه وکړه چې د پارلمان غړو په حکومتي چارواکو باندې سياسي فشار راوړی چې د هغوی د کانونو د کيندنې اړوند گټې خوندي کړي، او د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو منلې چې له سياسي پلوه بانفوذه شخصيتونه د قانون په دې ممانعت باندې پېښې ږدي او د هغوی تر کنټرول لاندې مرستيالو کسانو ته د شرکتونو حقوقي مالکيت ورائتقاليوي. په داسې حال کې چې يوه حکومتي چارواکي روښانه کړه چې د کانونو او پتروليم وزارت دا مهال د جواز په ورکولو کې د گټه اخيستنې د مالکيت افشا کولو ته ضرورت نه درلود، په غوښتنليک ورکوونکو باندې دا لازمه وه چې د وړتيا داسې يوه فورمه ډکه کړي چې غوښتل يې معلومه کړي چې آیا عارض له کوم بانفوذه سياسي شخص سره ارتباط لري. په داسې حال کې چې حکومت په لومړي ځل په ۲۰۱۵ کې د جيگپورو چارواکو د شتمنيو شرحې خپرې کړې¹⁵⁵، د مدني ټولني يو شمېر سازمانونو يادونه وکړه چې دغه راپور هر اړخيز نه وو او يوازې لږ شمېر چارواکو خپلې شتمنۍ افشا کړې. يوه پرمختيايي شريک يادونه وکړه چې د پيسو د نړيوال صندوق (IMF) د اوږدو تجارتي پورونو شرايطو غوښتنه کوله چې د حکومتي چارواکو شتمنۍ افشا شي، چې تمه کېدله د افشا کولو لومړۍ دوره د پروگرام له مخې د ۲۰۱۸ تر اپرېل پورې پوره شي. گلوبل وېټنېس په ښکاره له حکومت څخه غوښتي چې له سياسي پلوه د بانفوذه شخصيتونو يو روښانه تعريف وړاندې کړي.¹⁵⁶

عملي تطبيق: د MSG غړو تاييد کړه چې AEITI بايد لا د مخه د استخراجي شرکتونو د گټه اخيستنې د مالکيت په هکله د ارقامو او اطلاعاتو يا ډېټا راټولول پيل کړي وای، خو يوه حکومتي چارواکي روښانه کړه چې ACBR مخکې تر مخکې د شرکتونو د نويو راجستر کېدنو لپاره د گټه اخيستنې د مالکيت په هکله د راپور ورکولو امتحاني دوره شروع کړې ده، چې د داسې افشا کولو د لازمي توب په هکله قانوني ريفورمونو ځنډوي. البته، چارواکي ياده کړه چې تر اوسه پورې موجوده تجربه دا وه چې د شرکت مدیریت به داسې کول چې په راپور کې به يې قانوني سهم لرونکي د گټه اخيستونکو مالکانو په توگه يادول او دا چې هلته لږ يا هېڅ معلومات نه وو – همدارنگه په ACBR کې هم – په دې هکله چې د گټه اخيستنې د مالکيت د ثبت له دفتر څخه تمه کېږي چې د افغانستان په برخه کې کار وکړي، کېدل. د MSG غړو د هغوی د دې ارادې په هکله ياده وکړه چې د گټه اخيستنې د مالکيت په هکله د راپور ورکولو لومړۍ دسته د EITI په راتلونکي راپور کې شامله کړای شي.

قانوني مالکان: د انټيگريټي واچ افغانستان او گلوبل وېټنېس له خوا د ۲۰۱۵ په سپټمبر کې د پاليسۍ په هکله لنډ معلومات يادونه کوي چې، په داسې حال کې چې د هغه وخت د افغانستان د پانگوني د ملاتړ اداره (آيسا) مسؤله وه چې د شرکتونو د سهم لرونکيو په هکله معلومات خپاره کړي، هغوی په عمل کې دا کار ونه کړ.¹⁵⁷ بيا آيسا له ACBR سره يوځای شوه، او د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو دا واضح کړه چې د ACBR وېب پورتال اوس د ټولو راجستر شويو شرکتونو يا کمپنيو د سهمونو د لرني په هکله معلومات ورکول، البته يو

¹⁵³ ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، لکه مخکې چې ذکر شوي، ۵ مخ.

¹⁵⁴ د متحده ايالاتو د سولې انستيتيوت (جنوري، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی. او د متحده ايالاتو د سولې انستيتيوت (جون، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی.

¹⁵⁵ نړيوال وجهي صندوق (جولای ۲۰۱۶)، 'د افغانستان د ودې د ملاتړ، او د مرستندويانو د مرستې د چټکولو لپاره د نړيوال وجهي صندوق پور'، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

¹⁵⁶ گلوبل وېټنېس (سپټمبر ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی، ۲ مخ.

¹⁵⁷ انټيگريټي واچ افغانستان او گلوبل وېټنېس (سپټمبر ۲۰۱۵)، د افغانستان د پاليسۍ په لنډيز کې د دوامدار انکشاف لپاره استخراجونه، چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی. ۲ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

ځانگړې شمېر د مدني ټولني سازمانونو د ځيني کمپنيو لپاره د قانوني مالکیت په معلوماتو کې د خلاوو يادونه وکړه. د ۲۰۱۷ د AEITI ارزونې واضح کړه چې په ټولو هغو کمپنيو چې په افغانستان کې فعالیت کوي دا لازمه ده چې له ACBR سره ځانونه راجسټر کړي، داسې چې د استخراج په برخه کې کارکونکې کمپنۍ يا شرکتونه د راجسټر کېدلو لپاره لومړی د کانونو او پتروليم وزارت څخه يوه د راجع کولو ليک ته ضرورت لري.¹⁵⁸ البته، په ارزونه کې يادونه شوې چې د استخراجي کمپنيو هغه لست چې د کانونو او پتروليم وزارت او ACBR سره موجود دي په خپلو کې سره تفاوتونه لري.¹⁵⁹

ريفورمونه: د گلوبل وېبټنس غيرحکومتي موسسې د کاني موادو په قانون کې د داسې تعديلاتو غوښتنه کړې چې هره کمپنۍ چې د استخراج د جواز د ترلاسه کولو غوښتنه کوي يا دغه ډول جواز لري مجبوره کړي چې د خپلو گټه اخیستونکيو مالکانو په هکله جزیات خپاره کړي او د پټ کړای شوي مالکیت لپاره ښکاره سزاگانې وټاکي.¹⁶⁰ په داسې حال کې چې له مدني ټولني او حکومت څخه برخه والو د AEITI د گټه اخیستنې د مالکیت د لارنقشې په تطبيق کې د ځيني ځنډونو يادونه وکړه، د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو روښانه کړه چې دغه مسئله د جمهوري رياست لپاره يوه اولويت وه. يو شمېر حکومتي استازو ياده کړه چې د گټه اخیستنې د مالکیت په هکله د حکومت د پلان سند د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې تصويب شوی خو د دغه کار د کېدلو په وخت کې عام شوی نه وو. برخه والو تاييد کړه چې ACBR د گټه اخیستنې د مالکیت د عامه راجسټر د جوړولو لپاره د رهبري ادارې په توگه ټاکل شوې ده.

ابتدایي ارزونه

تر اوسه پورې لا په تطبيقوونکيو هېوادونو باندې دا لازمه نه ده چې د گټه اخیستنې د مالکیت مسئله دې حل کړي او د دې شرط په برخه کې پرمختگ لا تر اوسه پورې د EITI د موقف لپاره کومې ستونزې نه راپورته کوي، البته افغانستان د گټه اخیستنې د مالکیت د يوې درې کلنې لارنقشې په هکله د موافقې په برخه کې يو څه پرمختگ کړی دی، که څه هم چې د گټه اخیستنې د مالکیت په هکله راپور ورکول له دې وروسته شروع کيږي. په داسې حال کې چې ACBR د ځيني استخراجي شرکتونو د قانوني مالکانو په هکله معلومات ورکوي، د موادو د ځيني شرکتونو د سهمونو د شراکت په هکله په معلوماتو کې خلاوې شته.

د تطبيق د پياوړتيا او تر ۲۰۲۰ پورې د گټه اخیستنې د مالکیت د پوره افشا کولو لپاره د چمتووالي په خاطر، سپارښتنه کېږي چې AEITI د EITI د راروان راپور لپاره د گټه اخیستنې د مالکیت په هکله په امتحاني ډول مواد برابر کړي، څو د گټه اخیستنې د مالکیت د شفافیت او په امتحاني توگه د گټه اخیستنې د مالکیت د تعريفونو او د پيل د حدودو په هکله خبرتيا زياته کړي. افغانستان ښايي وغواړي چې د گټه اخیستنې د مالکیت د شفافیت د مقصدونو په هکله شرکتونو ته لا پراخ معلومات ورکړي، او همدارنگه له حکومتي ادارو سره په دې هکله خبرې اترې وکړي چې افشا کول څنگه لازمي وگرځوي.

د دولت برخه اخیستنه (۶.۲)

د پرمختگ مستندول

د حد تعين: د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI په راپور کې په استخراجي صنايعو کې د دولت تر مالکیت لاندې دوه تصديو، نارت کول تصدی (NCE) او افغان گاز تصدی (AGE) ذکر راغلی، چې د پروگرام له مخې دواړه بايد تسويه شي (۲۰، ۵۲ مخونه). راپور تاييدوي چې حکومت تر ارزونې لاندې کالونو کې په استخراجي صنايعو کې د نور مالکیت لرلو علاقه مندي نه لرله (۵۲مخ). په راپور کې راغلي ډېټا ښيي چې دغو دوه تصديو په ۲۰۱۴-۱۵ کې د استخراجي عوایدو خواوشا ۷۵٪ برابرول (۴۹مخ). په داسې حال کې چې د EITI په راپور کې د يوې درېيمې دولتي تصدی، د دولت تر مالکیت لاندې د کود برق د کېمياوي سرې د شرکت، ياده شوې، د ۲۰۱۲-۱۳ د EITI راپور روښانه کړې چې دغه د دولت تر مالکیت لاندې تصدی د EITI د راپور ورکولو د هدفونو لپاره د يوې استخراجي دولتي تصدی په توگه په پام کې نه ده نيول شوې، په ځانگړې توگه له دې امله چې د يوې استخراجي کمپنۍ په نسبت ډېر د هغې عمليات د استخراجي موادو پروسيس دی.¹⁶¹

¹⁵⁸ د افغانستان اسلامي جمهوریت، د افغانستان شرکتونو او محدودو مسؤلیتونو د کمپنيو قانون، ۲ ماده، چې د ديموکراسي انټرنیشنل (ی، ۲۰۱۷) په 'د افغانستان د استخراجي صنايعو د شفافیت نوښت د اجرائو ارزونه'، نه خپور شوی، کې چې د AEITI د سکرټريټ له خوا وړاندې شوی دی، په ۱۹ مخ کې نقل شوی دی.

¹⁵⁹ AEITI (جون ۲۰۱۴)، د پرمختگ کلنی راپور (۱۳۹۲/۱۳-۲۰۱۴) چې د ديموکراسي انټرنیشنل (ی، ۲۰۱۷) په ذکر شوي، ۱۹ مخ کې نقل شوی دی.

¹⁶⁰ گلوبل وېبټنس (سپټمبر ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی، ۲ مخ.

¹⁶¹ د افغانستان EITI (فبروري ۲۰۱۶)، 'د افغانستان څلورم د EITI راپور ۱۳۹۱ او ۱۳۹۲ (۲۰۱۲ او ۲۰۱۳) - ضميمې'، چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۴۷ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

له حکومت سره مالي ارتباط: راپور هغه قانوني اصول په هراړخيز ډول نه شرحه کوي چې د يادو دوه دولتي تصديو او حکومت تر منځ په مالي ارتباطاتو¹⁶² باندې حاکم دي، او نه هم تر بياکتې لاندې کالونو کې کوم توپرونه ښيي. راپور د نارت کول تصدي د کانونو او پتروليم د وزارت¹⁶³ د يوې عامه تصدی په توگه ذکر کوي، چې د منشور په اساس تاسيس شوې، د يوې اوه کسيزې عالي شورا¹⁶⁴ له خوا پې نظارت کيږي او د يوه عملياتي بورډ له خوا اداره کيږي (۵۲مخ). هغه همدارنگه د افغان گاز تصدی يوه سطحې شرحه وړاندې کوي، چې د کانونو او پتروليم د وزارت¹⁶⁵ يوه عامه تصدي ده چې د گازو څلور ساحې، د پايپ لاین يوه کوچنۍ شبکه چلوي او د تاپي د پايپ لاین د انکشاف په برخه کې په نړيوال کانسرسيوم¹⁶⁶ کې د افغانستان استازيتوب کوي (۵۲مخ). دغه راپور له دواړو دولتي تصديو او همدارنگه د مالي وزارت او د کانونو او پتروليم وزارت له هغو ډيپارټمنټونو څخه، چې د دولتي تصديو مسؤل دي، د معلوماتو په ترلاسه کولو کې موجودې ننګونې يا چلینجونه څرگندوي (۶۸مخ). هغه د دواړو دولتي تصديو د محاسبې د ظرفيت د کمزورۍ په هکله رڼا اچوي، چې ريکارډونه يې په لاسي ډول ساتل کيږي، چې د هغوی د دې وړتيا مخه نيسي چې اساسي مالي ډېټا وړاندې کړي (۱۹-۲۰مخونه). دا راپور د ۲۰۱۴ - ۱۵ لپاره د دواړو دولتي تصديو د عوايدو او گټو (۵۲مخ) په هکله د افغانستان د احصايې د مرکزي ادارې (CSOA) ارقام وړاندې کوي. همدارنگه، هغه د مالي وزارت ته د دواړو دولتي تصديو له خوا د پنځو ماليو¹⁶⁷ د تاديواتو تسويه او د اسهامو په سرگټې يا د ترلاسه شويو گټو وپېشونه (چې د «نورو رسيدونو گټه» په توگه کټگوري شوي) وړاندې کوي. د دولتي تصديو په هکله د معلوماتو نشتوالی د MSG په هکله د مکررو بحثونو د تمرکز ټکي گرځېدلی دی، په تېره بيا د ۲۰۱۶ د می په ۲۴مه چې د هغه وخت د کانونو او پتروليم سرپرست وزيرې غزال حبيبيار ساپي د ۲۰۱۲ - ۱۳ د EITI د راپور له موندنو څخه وروسته د دولتي تصديو د يوې ارزونې پلانونه اعلان کړل.¹⁶⁸

د حکومت مالکيت: که څه هم چې د EITI راپور په ښکاره دا نه بيانوي چې د نارت کول تصدی او د افغان گاز تصدی ۱۰۰٪ مالکيت له حکومت سره دی، او نه هم په دواړو دولتي تصديو کې د دولت د سهمونو د اړوندو شرايطو شرحه وړاندې کوي (۶۸مخ)، د GiZ يوه څېړنه، چې د افغانستان د کانونو په سکتور کې د يوه انټرنټي سافت وير په مټ د محاسبې، تفتيش او راپور ورکولو په برخه کې ترې کار اخيستل شوی، او د راپور په ضميمه کې وړاندې شوې، بيانوي چې دولتي تصدی ۱۰۰٪ د حکومت تر مالکيت لاندې دي (الف/۲۹مخ). دا روښانه نه ده چې آیا له دغو دولتي تصديو څخه کومه يوه کوم سبسايدري يا شريک شرکتونه لري، خو راپور دا تاييدوي چې حکومت تر ارزونې لاندې کالونو کې په استخراجي سکتور کې د مالکيت نور ارتباطات نه لرل (۵۲مخ). راپور په ۲۰۱۴-۱۵ کې د مالکيت په برخه کې د هېڅ بدلونونو يادونه نه کوي.

قرضونه او تضمينونه: په راپور کې هېڅ داسې قرضونو يا د قرضونو ضمانتونو ته اشاره نه ده شوې چې حکومت يا کومې دولتي تصدی هغو شرکتونو ته ورکړي وي چې د کانونو د کيندنې، تېلو او گازو په سکتورونو کې کار کوي. په داسې حال کې چې راپور تاييدوي چې MSG د دولتي تصديو له خوا راپورونو کې «د قرضونو ادا کول» او «په قرضونو باندې ټکپانه» شامل کړي (۴۳مخ)، لکن داسې شواهد نشته چې دولتي تصديو دې د داسې توکو په هکله راپور ورکړي وي.

د برخه والو نظرونه

د حد تعين: د هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوي په دې هکله توافق موجود وو چې په ۲۰۰۶ ب شرط کې د دولتي تصديو تعريف مطابق يوازې دوه دولتي تصدی د حد دپاسه وې. يو شمېر برخه والو يادونه وکړه چې د جبل السراج د سمټو دولتي تصدی (JSC) د دوه لسيزو له نه فعاليت څخه وروسته په ۲۰۱۶ کې¹⁶⁹ فعاليتونه بيا شروع کړل او تر ارزونې لاندې کالونو کې يې فعاليت نه کاوه. يوه عاليترتبه حکومتي چارواکي يادونه وکړه چې د (۳۰ له منځه) دا درې ډېر گټورې دولتي تصدی د کانونو او پتروليم د وزارت تر نفوذ لاندې وې. په داسې حال کې چې د MSG ځينې غړو د دولتي تصديو په هکله د MSG د وخت په وخت بحثونو يادونه وکړه، د هغو برخه والو

¹⁶² لکه، د ساتل شويو عوايدو، بيا پانګونو او د درېم لوري د تمويل په هکله اصول.

¹⁶³ د افغانستان د احصايې د مرکزي ادارې (CSOA) د معلوماتو په اساس.

¹⁶⁴ د کانونو او پتروليم د وزير په مشرۍ چې د مالي وزارت يو مرستيال ورسره مل وو.

¹⁶⁵ د افغانستان د احصايې د مرکزي ادارې (CSOA) د معلوماتو په اساس.

¹⁶⁶ د ترکمنستان، پاکستان او هندوستان تر څنګ.

¹⁶⁷ پر عوايدو ماليات؛ د تجارت په سر مالیه؛ د تنځاګانو په سر مالیه؛ د کرايو په سر مالیه؛ د قرارداد په سر مالیه؛ د نورو توکو په سر مالیه؛ او «نور».

¹⁶⁸ د افغانستان EITI (می ۲۰۱۶)، د MSG د می ۲۴، ۲۰۱۶ د مجلس يادښتونه، چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له دلته نه کتل شوي دي.

¹⁶⁹ رويترز (می ۲۰۱۶)، د افغانستان د سمټو د فابريکې په بيا پرانستل کېدلو سره د وظيفو لپاره هيله او وېرې، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له دلته نه ورته لاسرسی شوی دی.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

چې مشورې ورسره شوي تر منځ په دې هکله توافق موجود وو چې MSG هېڅکله هم د دولتي تصديو لپاره د EITI تر معيارونو لاندې د افشا کولو د شرايطو په پوره بسته باندې بحث نه دی کړی. په داسې حال کې چې په دې هکله توافق موجود وو چې يادې دوه دولتي تصدى د حکومت د استخراجي عوايدو تر ټولو لويې مرسته کوونکې دي، له حکومت او د مرستندويانو له ټولې څخه يو شمېر استازو واضحه کړه چې عوامو معمولا په دولتي تصديو باندې باور کاوه او دا چې په دې برخه کې لږ حکومتي هوډ موجود وو چې هغه شرکتونه چې عوايد يې برابرول اصلاح کړي يا په بل ډول له نژدې څخه پرې کتنه ترسره کړي. د MSG يو شمېر غړو په ۲۰۱۷ کې د MSG د دې تصميم ذکر وکړ چې ويل يې د دولتي تصديو استازي دې رابلل شي چې د AEITI په مجلسونو کې د کتونکو په توگه برخه واخلي.

مالي ارتباطات: د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو تاييد کړه چې د نارت کول تصدى، افغان گاز تصدى او د حکومت تر منځ مالي ارتباطات د دولتي تصدى تر قانون (له ۱۱ څخه تر ۲۸ مادو¹⁷⁰) لاندې پرمخ ځي، چې د غه قانون د ترلاسه شويو عوايدو، بيا پانگونې او د درېيم لوري (د پور) د تمويل په هکله روښانه اصول وضع کوي. قانون د دولت تر مالکيت لاندې تصديو ته اجازه ورکوي چې د خپلو عوايدو ۵٪ د «پرمختيايي فنډونو» په توگه، ۲٪ د شرکت د ريزرف فنډ لپاره د وړو لگښتونو د خرڅ په توگه، ۳٪ د اجتماعي لگښتونو لپاره او ۱۵٪ د کارمندانو د امتيازاتو لپاره وساتي، او پاتې ۷۵٪ عوايد بايد خزاني ته انتقال کړای شي. قانون همدارنگه د دولت تر مالکيت لاندې تصدى د مالي وزارت څخه له ليکلي اجازې پرته د درېيم لوري له پانگونې څخه منع کوي. يو شمېر حکومتي چارواکو او مستقلو راپورونو¹⁷¹ يادونه کړې ده چې د دولتي تصديو لپاره د جوازونو نشتوالی هغوی حکومت ته د بې مالي تعهداتو (د رايټي او د جواز فيس) له ورکولو څخه مستثنا کوي.

په داسې حال کې چې په دې هکله توافق موجود وو چې د دولت تر مالکيت لاندې تصديو او حکومت تر منځ ارتباطات د قانون په اساس ترسره کيږي، د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو په عملي توگه د دواړو دولتي تصديو د مالي مديريت په برخه کې د خړتيا يا کدورت په هکله رڼا واچوله. يو شمېر حکومتي چارواکو ياده کړه چې د مالي وزارت د عوايدو رياست له دغو دولتي تصديو څخه د گټې او تاوان شرحې نه ترلاسه کولې، چې په دې برخه کې يې د دغه رياست مخه نيوله چې د يادو دولتي تصديو د مالياتي مسؤليتونو ارزونې وکړي. سربېره پر دې، دولتي تصديو معمولا د ټولو تادياتو لپاره په يو ځل حکومت ته تاديات کول. دا تاديات به يې (د «دولتي تصديو ماليه» په نامه لکه چې د نارت کول تصدى د ۲۰۱۱ په يوه څېړنه کې ياد شوی دی¹⁷²) سره يوځای کول، چې په دې توگه به يې د دې مخه نيوله چې د مالي وزارت وکولى شي چې عوايد پسې تعقيب کړي. يوه حکومتي چارواکي وويل چې د مالي وزارت د دولتي تصديو رياست بايد وکولى شي چې د دواړو دولتي تصديو په هکله مالي ارقام افشا کړي، په ځانگړې توگه له دې امله چې دولتي تصدى مسؤلې دي چې هر کال د مالي وزارت د دولتي تصديو رياست ته بيلانس شپيونه، کلي توليداتي او لگښتي پلانونه وسپاري، خو نورو حکومتي چارواکو وويل چې بيلانس شپيونه په يوه پاڼه کې جوړې شوي شرحې وې چې معلومات يې په منظم ډول سره جلا شوي نه وو. مستقل مفتش (IA) د دولتي تصديو د کمزورو اقتصادي سيستمونو او په خطرناکو سيمو کې د هغو د موقعيت په هکله خبرې وکړې او وې ويل چې د EITI لپاره يې د ارقامو راتولولو په برخه کې د پام وړ ننګونې يا چلنجونه موجود دي. د مدني ټولني يوه سازمان د نارت کول انټرپرائز د راپور شويو توليداتو او حکومت ته د هغه د تادياتو تر منځ د ارتباط د نشتوالي په هکله اندېښنه وښودله. په داسې حال کې چې د هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوي يو هم نه پوهېده چې آیا NCE او AGE د ۲۰۱۴-۱۵ لپاره مالي شرحې لرلې، يوه جيکپوري حکومتي چارواکي وويل چې د هغوی مالي شرحې د ۲۰۱۶-۱۷ لپاره تيارې شوې (البته خبرې شوې نه) وې. يو شمېر پرمختيايي شريکانو د مالي وزارت او د کانونو او پټروليم وزارت تر منځ يو له بل سره د دولتي تصديو په برخه کې د کمزورې همکارۍ يادونه وکړه، خو دا يې تاييد کړه چې اصلا د مالي وزارت (د کانونو او پټروليم وزارت نه) دا مسؤليت درلود چې د دولتي تصديو څارنه وکړي (چې د AEITI د ۲۰۱۷ د موسسې ارزونه (د يوه راپور نوم دی) کې تاييد شوی دی¹⁷³). په ورته وخت کې، د ۲۰۱۷ په مې کې د AEITI ارزونې وموندله چې د تفتيش عالي اداره دا وخت د دولتي تصديو د مطابقت تفتيشونه ترسره کوي خو دا ظرفيت نه لري چې مالي تفتيشونه ترسره کړي، په داسې حال کې چې د کانونو او پټروليم وزارت داخلي تفتيش، چې د استخراجي دولتي تصديو د تفتيش کولو مسؤل دی، د «ډېر کمزوري» په توگه ياد شوی وو.¹⁷⁴ مستقل مفتش وموندل چې د مالي وزارت د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI د راپور د تيارولو پر وخت له دوه دولتي تصديو څخه د درې کالو د مالي باقيات په

¹⁷⁰ د افغانستان د دولتي تصديو قانون، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسى شوی دی.

¹⁷¹ وگورئ، د کانونو او پټروليم وزارت (اپريل ۲۰۱۱)، 'د شمال د ډبرو سکرو د تصدى مالي ارزونه'، نه خپره شوې، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې د برخه والو له خوا وړاندې شوې ده. د کانونو او پټروليم وزارت (جون ۲۰۱۶)، 'د شمال د ډبرو سکرو ريفورم او بيا تشکيل'، نه خپور شوی، چې برخه والو د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې وړاندې کړ.

¹⁷² د کانونو او پټروليم وزارت (اپريل ۲۰۱۱)، مخکې ذکر شوی، ۱۷ مخ.

¹⁷³ ډيموکراسي انټرنيشنل (مې ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۷ مخ.

¹⁷⁴ ډيموکراسي انټرنيشنل (مې ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۲۰ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

نښه کړي وو. د مدني ټولنې يوه سازمان د دې حقيقت په هکله اندېښنه راپورته کړه چې د نارت کول تصدې اجرائيه رييس تل په سياسي اساس ټاکل کېږي.

د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو تاييد کړه چې نارت کول تصدې د ډبرو سکرو د توليد په برخه کې تر ډېره په مستقلو کان کيندونکيو باندې متکي وه. په داسې حال کې چې يو شمېر حکومتي چارواکو ياده کړه چې قانون د داسې کار اجازه نه ورکوي، هغوی روښانه کړه چې د جمهوري رياست له خوا په ۲۰۰۶ کې د NCE په هکله يو فرمان صادر شوی وو چې د هغه په اساس NCE يا نارت کول تصدې اجازه موندلې وه چې د خپلو توليداتو بار د مستقلو کان کيندونکو پر غاړه ور واچوي. په داسې حال کې چې د هغه ۵ کلن فرمان دوره په ۲۰۱۰ کې پای ته ورسېدله، هغه له هغه وخت راهيسې تر اوسه پورې کال په کال تمدید کېږي¹⁷⁵، البته، د کانونو او پتروليم د وزارت لپاره د NCE د ۲۰۱۶ د هغې ارزونې په اساس چې نړيوال بانک تمويل کړې وه، مستقل کان کيندونکي له NCE سره له رسمي قراردادي ارتباط څخه پرته کار کوي.¹⁷⁶ په عين حال کې، په ۲۰۱۶ کې د متحده ايالاتو د نړيوالې پرمختيايي ادارې (USAID) او سيگار له خوا خپرو شويو راپورونو د افغان گاز تصدې (AGE) د لږ گټورتوب خبره کړې ده. په دې برخه کې يې په ځانگړې توگه (په شمال کې د کيمياوي سرې او برېښنا د دستگاه په شمول) د دې تصدې د لويو مشتريانو له خوا د تاديواتو د باقياتو ذکر کړی، چې تصدې په ۲۰۱۲ کې د خپلو ۴ ميليونو - ۵ ميليونو امريکايي ډالرو کلنيو عوايدو ډېره برخه د شرکت په تنخاگانو او مرکزي بانک ته په انتقال باندې لگولې وه.¹⁷⁷ له حکومت، مدني ټولني او د مرستندويانو له ټولني څخه ډېرو برخه والو په داسې پلانونو تاکيد وکړ چې دغه دواړه دولتي تصدې مستقلې کړای شي، او په دې هکله د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې د دولتي تصديو لپاره يوه لارنقشه اعلان شوه. نړيوال بانک، تر SDNRP-2 لاندې، د NCE د جوړښت د نوي کولو او اصلاحاتو لپاره تخنيکي مرسته برابره کړه، او وړانديز يې وکړ چې ريفورمونو د نارت کول تصدې ته اجازه ورکړي چې خپلې کړې گټې وساتي خو پيسې خزاني ته د ډبرو سکرو د توليد او د اسهامو په سر گټو باندې د رايټي د فيس له لارې تاديه کړي.¹⁷⁸

مالکيت: عالترتبه حکومتي چارواکو تاييد کړه چې نارت کول تصدې او افغان گاز تصدې دواړه په بشپړه توگه د حکومت تر مالکيت لاندې وې او دا چې يوې هم کوم شريک شرکت يا سبسايډري نه لرله. د دولتي تصديو قانون دولتي تصدې له دې څه منع کوي چې د درېيم لوري په شرکتونو کې پانگوني وکړي، البته هغوی اجازه لري چې د مالي وزارت څخه د ليکلي منظوري په اساس له نورو سره گډه پانگونه وکړي (۱۶ او ۱۷ مادې).¹⁷⁹

قرضونه او تضمينونه: د هغو برخه والو تر منځ، چې مشورې ورسره شوي، په دې هکله توافق موجود وو چې حکومت دا ظرفيت نه درلود چې استخراجي کمپنيو ته قرضونه يا تضمينونه ورکړي او دا چې، له دې امله چې خواوشا ۷۰٪ بودجه يې مستقيماً د مرستندويانو له تمويل څخه ترلاسه کوله، افغانستان د خپلو حکومتي چارو د ترسره کولو لپاره په مرسته شويو پيسو باندې متکي وو. البته، داسې شواهد شته چې نارت کول تصدې (NCE) بېلابېلو حکومتي ادارو او د کيمياوي سرې او د سمنټو د توليد په برخو کې دولتي تصديو ته قرضونه ورکړي چې بېرته يې لا نه دي تاديه کړي، چې د نارت کول تصدې د ۲۰۱۱ د يوې ارزونې په اساس، چې د DfID له خوا تمويل شوې او د ASI له خوا ترسره شوې وه، ښيي چې څه ۴.۳ ميليونه امريکايي ډالر قرضونه يې ورکړي چې بېرته نه دي تاديه شوي، او دا په بېلابېلو وختونو کې داسې نهادونو ته ورکول شوي چې نور نشته او له منځه تللي دي. هغه لسټ چې ښيي چې NCE نورو ته قرضونه ورکړي او هغوی بېرته نه دي تاديه کړي، اکثر د ډبرو سکرو د تأميناتو په شکل کې دي چې د NCE په کتابونو کې د قرضونو په توگه کټگوري شوي دي (وگورئ و/ف ضميمه).¹⁸⁰ مستقل مفتش يادونه وکړه چې د راپور ورکولو په ټيمپلېټ پاڼه کې د ځانگړو کرښو له ځايولو سره سره هغوی د قرضونو يا تضمينونو په هکله کوم معلومات نه دي ترلاسه کړي. پرمختيايي شريکانو يا ډونرانو د دولتي تصديو د پورونو په هکله څه معلومات نه لرل.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرتريت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط په پوره کولو کې غيرکافي پرمختگ کړی دی. د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور د

¹⁷⁵ د کانونو او پتروليم وزارت (اپريل ۲۰۱۱)، مخکې ذکر شوی، ۱۹ مخ او د کانونو او پتروليم وزارت (جون ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی، ۳۴ مخ.

¹⁷⁶ د کانونو او پتروليم وزارت (جون ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی، ۳۴-۳۵ مخونه.

¹⁷⁷ د شيرغان د گازو د توليد فعاليت (مارچ ۲۰۱۵)، 'د گازو د عملي کېدا د وړتيا د ارزونې د څېړنې تازه حال'، لکه چې په سيگار (جنوري ۲۰۱۶) کې نقل شوی، مخکې ذکر شوی، ۱۱ مخ او (نومبر ۲۰۱۶)، 'افغان گاز تصدې: د ارزونې راپور'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې ورته له **دلته** نه لاسرسی شوی دی، ۱۱ مخ.

¹⁷⁸ UNICOM/نړيوال بانک (سپتمبر، ۲۰۱۵)، 'د نارت کول تصدې د بيا تشکيل او ريفورم د پروژې د حالت په هکله تازه معلومات'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له **دلته** نه ورته لاسرسی شوی دی، ۱۶ مخ.

¹⁷⁹ د افغانستان د دولتي تصديو قانون، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له **دلته** نه ورته لاسرسی شوی دی.

¹⁸⁰ د کانونو او پتروليم وزارت (اپريل، ۲۰۱۱)، مخکې ذکر شوی دی، ۱۲ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

استخراج په سکتور کې د دوه دولتي تصديو په هکله راپور ورکوي، خو د دولت د مالکیت د سطحې، د دولت د شراکت د اړوندو شرايطو او تر ارزونې لاندې کالونو په جريان کې د دولت په مالکیت کې د څه تغيراتو په هکله څه نه تشریح کوي. دغه راپور د دولتي تصديو او دولت تر منځ د قانوني مالي ارتباطاتو په هکله څه تشریح نه ورکوي او نه هم د دولتي تصديو د محاسبې د کمزورو سیستمونو په هکله له معلوماتو څخه ایسته نور څه اختلافات ذکر کوي. په داسې حال کې چې داسې شواهد شته چې MSG له یادو دوه دولتي تصديو څخه د پورونو د بېرته ورکولو او په قرضونو باندې د ټکنې په هکله جزیات غوښتي وو، راپور په کټګوریک ډول دا نه بیانوي چې آیا تر ارزونې لاندې کالونو کې له دولت یا دولتي تصديو څخه استخراجي کمپنیو ته کوم قرضونه یا د قرضونو تضمینونه موجود ول.

د ۲.۶ شرط په اساس، افغانستان باید د دولتي تصديو د ایسارو شویو ګټو، بیا پانګونې او د درېم لوري د مالي ملاتړ اړوند د متداولو اصولو او اجرائو یوه تشریح وړاندې کړي. حکومت باید همدارنګه په دولتي تصديو یا د هغو په فرعي شرکتونو کې د حکومت په مالکیت کې د هر ډول تغيراتو په هکله کال په کال د معلوماتو څرګندول یقیني کړي، او د هرو هغو پورونو یا د پورونو د تضمیناتو یو هر اړخیز حساب وړاندې کړي چې د دولت یا د دولتي تصديو له خوا د کانونو، تېلو، او ګازو د استخراج له شرکتونو سره کېږي. ښايي AEITI وغواړي چې راپور ورکول د دوه استخراجي دولتي تصديو لپاره د حکومت له خوا د خصوصي کولو له ستراتیژۍ سره مطابق جوړ کړي او په دې توګه د ریفورمونو د ملاتړ لپاره کالني تخنیکونه برابر کړي. د یوه لومړي ګام په توګه او د دولتي تصديو په هکله په عامه توګه د ترلاسه کېدونکو معلوماتو په نشتوالي کې، AEITI ښايي وغواړي چې د دولتي تصديو د موجودو مطالعاتو، چې د مالې وزارت او د کانونو او پترولیم د وزارت لپاره ترسره شوي دي، په خپرولو پسې شي، خو هغه اوس د عوامو لپاره موجود نه دي.

۲ جدول – د ابتدايي ارزونې د خلاصې جدول: د قراردادونو او جوازونو ورکول

د EITI د شرايطو په برخه کې د پرمختګ په هکله د نړيوال سکرتريت ابتدايي ارزونه	د غټو موندنو خلاصه	د EITI شرايط
قانع کوونکی پرمختګ	د EITI د ۲۰۱۴ - ۱۵ په راپور کې د اړوندو قوانینو، حکومتي نهادونو، د کانونو د کیندنې، تېلو او ګازو د سکتور په هکله د مالي شرايطو، د مالي تحولونو د درجې او د روانو اصلاحاتو په هکله د یوې لنډې تبصرې خلاصه شامل دي.	قانوني چوکاټ (۱.۲)
غیرکافي پرمختګ	د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د کانونو د کیندنې د هغو ۳۰ جوازونو لست وړاندې کوي چې تر ارزونې لاندې دوره کې ورکول شوي دي، خو هغه پروسیجرونه نه روښانوي چې په عملي توګه د هغو د ورکړې لپاره تعقیب شوي دي. دا څرګنده نه ده چې آیا په دې موده کې د کان کیندنې کوم جوازونه انتقال شوي دي. دغه راپور د رقابتي مزایدې له لارې د کانونو د کیندنې د جوازونو او د هایډرو کاربنونو د قراردادونو د ورکولو د پروسې په هکله عمومي معلومات وړاندې کوي، خو د جوازونو د انتقال د پروسې په هکله معلومات نه وړاندې کوي. راپور یوازې د جوازونو د ورکړې لپاره د مزایدې د معیارونو موجودیت ته اشاره کوي او تخنیکي او مالي معیارونه نه تشریح کوي، نه د مزایدې شرايطو ته د لاسرسي په هکله لارښوونه وړاندې کوي او نه هم په ۲۰۱۴-۱۵ کې د کان کیندنې ۳۰ ورکول شویو جوازونو ته د نه بریالي شویو مزایده کوونکیو لست وړاندې کوي. په داسې حال کې چې دغه راپور په روښانه توګه نه وایي چې آیا په ۲۰۱۴-۱۵ کې د هایډروکاربنونو کوم قراردادونه ورکول شوي یا انتقال شوي، تر ارزونې لاندې دوره کې د تېلو او ګازو د جوازونو	د جوازونو ورکړه (۲.۲)

	د ورکړې يا انتقال په هکله څه اشاره نه ده شوې.	
غیرکافي پرمختګ	د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور د کانونو د کيندنې په دوه راجسترونو کې چې د کانونو او پټروليم وزارت څخه ترلاسه شوي تفاوتونه بڼي، خو يوازې د هغو معلوماتو برخه وړاندې کوي چې ۳.۲. ب شرط پي د پوره کولو غوښتنه کوي. په داسې حال کې چې د کانونو او پټروليم وزارت د ۲۰۱۷ په نومبر کې په خپل وېب سايت له ۱۰۰۰ څخه ډېر قراردادونه خپاره کړل، چې د اجرا له نېټو څخه ايسته، اکثر هغه معلومات په کې راغلي چې تر ۳.۲. ب شرط لاندې ذکر شوي، په ځانگړې توگه د کانونو او پټروليم د وزارت له خوا د راتولو شويو معلوماتو د هراړخيزوالي په برخه کې د پام وړ پي باوري په پام کې نيولو سره، په روښانه توگه د فعالو جوازونو د کټگوري کولو نشتوالی د اندېښنې وړ خبره ده. دغه راپور د تېلو او گازو د توليداتو د شريکولو د هغو درې قراردادونو، چې تر اوسه پورې ورکول شوي او د کانونو او پټروليم د وزارت په وېب سايت کې د لاسرسي وړ دي، او د اجرا له نېټو څخه پرته نور ټول هغه معلومات په کې شامل دي چې تر ۳.۲. ب شرط لاندې پي غوښتنه کيږي، لېنکونه وړاندې کوي.	د جواز راجسترونه (۳.۲)
قانع کوونکی پرمختګ (او ترې اخوا)	د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور د کانونو د کيندنې په سکتور کې د قراردادونو د څرگندونې په برخه کې د حکومت پاليسي روښانوي او د کانونو د کيندنې، تېلو او گازو په سکتورونو کې د قراردادونو د عملي څرگندونې او لاسرسي کار مستندوي. په داسې حال کې چې راپور د تېلو او گازو په سکتور کې د قرارداد د څرگندونې په هکله حکومتي پاليسي نه روښانوي، کېدای شي داسې نتيجه واخيستل شي چې د حکومت له خوا د څرگندولو پاليسي د کانونو د کيندنې او د تېلو او گازو قراردادونه دواړه تر پوښښ لاندې نيسي. د سکرټريت په نظر، افغانستان، د قراردادونو په هغسې څرگندولو سره چې د EITI معيار پي غوښتنه کوي، له کم تر کمه شرايطو څخه اوښتی دی.	د قراردادونو ښکاره کول (۲) (۴)
	افغانستان د گټه اخيستنې د مالکيت د يوې درې کلنې لارنقشې په هکله د موافقې په برخه کې يو څه پرمختګ کړی دی، که څه هم چې د گټه اخيستنې د مالکيت په هکله راپور ورکول له دې وروسته شروع کيږي. په داسې حال کې چې ACBR د ځينې استخراجي شرکتونو د قانوني مالکانو په هکله معلومات ورکوي، د موادو د ځينې شرکتونو د سهمونو د شراکت په هکله په معلوماتو کې خلاوې شته.	د گټه اخيستنې د مالکيت افشا کول (۲)
غیرکافي پرمختګ	د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور د استخراج په سکتور کې د دوه دولتي تصديو په هکله راپور ورکوي، خو د دولت د مالکيت د سطحې، د دولت د شراکت د اړوندو شرايطو او تر ارزونې لاندې کالونو په جريان کې د دولت په مالکيت کې د څه تغيراتو په هکله څه نه تشریح کوي. دغه راپور د دولتي تصديو او دولت تر منځ د قانوني مالي ارتباطاتو په هکله څه تشریح نه ورکوي او نه هم د دولتي	د دولت برخه اخيستنې (۲.۶)

	<p>تصديو د محاسبي د کمزورو سيستمونو په هکله له معلوماتو څخه ايسته نور څه اختلافات ذکر کوي. په داسې حال کې چې داسې شواهد شته چې MSG له يادو دوه دولتي تصديو څخه د پورونو د بېرته ورکولو او په قرضونو باندې د ټکټانې په هکله جزيات غوښتي وو ، راپور په کټگوريک ډول دا نه بيانوي چې آیا تر ارزونې لاندې کالونو کې له دولت يا دولتي تصديو څخه استخراجي کمپنيو ته کوم قرضونه يا د قرضونو تضمينونه موجود ول.</p>	
<p>د سکرټريت سپارښتني:</p> <ol style="list-style-type: none"> د تطبيق د پياوړتيا لپاره، افغانستان دې ته هڅول کيږي خو ډاډمنه کړي چې د کان کيندنې، تېلو او گازو په سکتورونو کې د ريفورمونو هراړخيزه ارزونه په ازاد ډول مستنده شوې او دا چې د ټولو حکومتي ادارو رول او د هغوی د مسؤليتونو وېش په روښانه توگه څرگند شوی دی. افغانستان ښايي د يوه منظم تشخيص په توگه، چې د هغه په اساس کېدای شي نور ريفورمونه ترسره شي، د EITI له راپور څخه داسې استفاده وکړي چې د وروستيو تنظيمونو ريفورمونو تطبيق پرې وڅيږي. د ۲.۲ شرط په اساس، افغانستان بايد دا ډاډمنه کړي چې تر ارزونې لاندې کال (کالونو) کې د کانونو د کيندلو او د تېلو او گازو په برخو کې د ورکول شويو او انتقال شويو جوازونو شمېر، او د دې تر څنګ (د اړوندو حکومتي ادارو د اصولو په شمول) د اصلي تخصیص او انتقال د پروسې يوه شرحه او له نافذو قانوني کړنلارو څخه هر ډول مهم انحرافونه، په عام ډول د لاسرسي وړ وي. افغانستان بايد هغه تخنيکي او مالي معيارونه (او د هغو لگښتونه) چې د جواز د تخصیصونو او انتقالونو د ارزونې لپاره کارول کيږي روښانه کړي. همدارنګه، افغانستان ښايي د روښانه کړنلارو د يوې وسيلې او د مهمو انحرافاتو د له منځه وړلو لپاره د جوازونو د تخصیص او انتقال د موجود سيستم د مؤثرتيا په هکله څرګندونې وکړي. د ۳.۲ شرط په اساس، افغانستان بايد داسې يو په عام ډول موجود د راجسټر يا کدستر (د املاکو د ثبت) سيستم وساتي چې په وخت سره د ټولو کان کيندنو، او د تېلو او گازو د جوازونو په هکله معلومات ورکړي. په دغه سيستم کې بايد د جواز لرونکي نوم، د اجراء، صدور او پای نېټې، تر پوښښ لاندې خامو طبيعي منابعو او د هغو د کوارډينيټونو په هکله معلومات موجود وي. MSG بايد د کانونو او پټروليم وزارت سره کار وکړي چې دا ډاډمنه کړي چې د جوازونو په هکله ټول هغه معلومات چې په ۳.۲ ب، شرط کې راغلي دي د استخراج د ټولو هغو جوازونو په هکله موجود دي چې تر ارزونې لاندې دوره کې فعاليت کوي. د تطبيق د پياوړتيا لپاره، افغانستان دې ته هڅول کيږي چې د کانونو د کيندنې د خپرو شويو قراردادونو يوه بياکتنه وکړي چې په روښانه توگه قراردادونه کټگوري کړي او دا ډاډمنه کړي چې د کانونو او پټروليم وزارت په وېب سايټ د خپرو شويو قراردادونو لست وخت په وخت تازه کيږي. د تطبيق د پياوړتيا او تر ۲۰۲۰ بورې د گټه اخيستنې د مالکيت د پوره افشا کولو لپاره د چمتووالي په خاطر، سپارښتنه کېږي چې AEITI د EITI د راروان راپور لپاره د گټه اخيستنې د مالکيت په هکله په امتحاني ډول مواد برابر کړي، خو د گټه اخيستنې د مالکيت د شفافيت او په امتحاني توگه د گټه اخيستنې د مالکيت د تعريفونو او د پيل د حدودو په هکله خبرتيا زياته کړي. افغانستان ښايي وغواړي چې د گټه اخيستنې د مالکيت د شفافيت د مقصدونو په هکله شرکتونو ته لا پراخ معلومات ورکړي، او همدارنګه له حکومتي ادارو سره په دې هکله خبرې اترې وکړي چې افشا کول څنګه لازمي وګرځوي. د ۶.۲ شرط په اساس، افغانستان بايد د دولتي تصديو د ايسارو شويو گټو، بيا پانګونې او د درېم لوري د مالي ملاتړ اړوند د متداولو اصولو او اجرائتو يوه تشریح وړاندې کړي. حکومت بايد همدارنګه په دولتي تصديو يا د هغو په فرعي شرکتونو کې د حکومت په مالکيت کې د هر ډول تغيراتو په هکله کال په کال د معلوماتو څرګندول يقيني کړي، او د هرو هغو پورونو يا د پورونو د تضميناتو يو هراړخيز حساب وړاندې کړي چې د دولت يا د دولتي تصديو له خوا د کانونو، تېلو، او گازو د استخراج له شرکتونو سره کېږي. ښايي AEITI وغواړي چې راپور ورکول د دوه استخراجي دولتي تصديو لپاره د حکومت له خوا د خصوصي کولو له ستراتيژۍ سره مطابق جوړ کړي او په دې توگه د ريفورمونو د ملاتړ لپاره کالني تخنيکونه برابر کړي. د يوه لومړي ګام په توگه او د دولتي تصديو په هکله په عامه توگه د ترلاسه کېدونکو معلوماتو په نشتوالي کې، AEITI ښايي وغواړي چې د دولتي تصديو د موجودو مطالعاتو، چې د مالي وزارت او د کانونو او پټروليم د وزارت لپاره ترسره شوي دي، په خپرولو پسې شي، خو هغه اوس د عوامو لپاره موجود نه دي. 		

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

3. څارنه او توليد

۱.۳ خلاصه

دا برخه د اکتشاف، توليد او صادراتو په برخه کې د EITI د اړوندو شرايطو د تطبيق په هکله جزيات وړاندې کوي.

۲.۳ ارزونه

د اکتشافي فعاليتونو په شمول د استخراج د سکتور خلاصه (۱.۳)

د پرمختګ مستندول

د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د تېلو او گازو لپاره د پلټنې د فعاليتونو په شمول، د کانونو د کيندنې، تېلو او گازو د سکتورونو په هکله يو عمومي نظر وړاندې کوي. که څه هم چې د کانونو د کيندنې لپاره د اکتشاف يا پلټنې فعاليتونه په ځانګړي ډول نه دي شامل کړای شوي، د افغانستان د پايډاري لپاره د کانونو د کيندنې په برخه کې د پانګونې او پرمختګ د پروژې (MIDAS) چې په ۲۰۱۴ - ۲۰۱۷ کې د متحده ايالاتو د نړيوالي پرمختيايي ادارې (USAID) له خوا حمايه کېدله، يوه شرحه وړاندې کېږي. په دې شرحه کې، د ګرانټې د اېسټې د پروګرام او جيولوجيکي څېړنو يوه خلاصه شامله ده (۳۷ مخ). دغه راپور همدارنګه د متحده ايالاتو د جيولوجيکي سروې له خوا د المونيم، باريټ، طلا، لاجورد، شګې، جغل او تالک د کانونو دوديزې کيندنې تشریحاتو، او د استخراجي معلوماتو د سيستمونو په هکله د GiZ يوه راپور ته اشاره کوي، چې د دوديزې او وړې کچې کان کيندنې څخه ترلاسه شوي عوايد تر پوښنې لاندې راولي (۷۸ مخ)، چې په ۴.۹ ضميمه (الف/۲۱۷-۲۴۱ مخونه) کې وړاندې کړای شوي دي.

د برخه والو نظرونه

برخه والو د AEITI په راپورونو کې د استخراجي صنايعو او د اکتشافي فعاليتونو د پوښنې د هراړخيزوالي په هکله کوم ځانګړي نظرونه ورنه کړل. يوازې د پراخو، نه کنټرول وړ کاني توليداتو په واسطه رامنځته شوې ننگونه يې په گوته کړه. د ۲۰۱۷ په می کې د AEITI د موسسې ارزونې (راپور) د دوديزې او وړې کچې کان کيندنې په هکله د معلوماتو نشتوالی په گوته کړ او د MSG د دې ارادې ذکر يې وکړ چې د دوديزې او وړې کچې له کان کيندنې څخه ترلاسه شوي عوايد د EITI د راپور ورکولو په ساحه کې شامل کړای شي.¹⁸¹

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرټريټ ابتدايي ارزونه دا ده چې، افغانستان د دې شرط د پوره کولو لور ته قانع کوونکي پرمختګ کړی دی. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د پام وړ اکتشافي او غیر رسمي فعاليتونو په شمول، د استخراجي صنايعو يوه خلاصه وړاندې کوي. د تطبيق د پياوړتيا لپاره، افغانستان ښايي وغواړي چې د تخمين شويو موجودو مبلغونو، روانو او ودرېدلو پروژو په هکله د لا نورو مشخصو تازه معلوماتو په شمول، د کانونو د سکتور پوښنې پراخ کړي.

د توليد ارقام (۲.۳)

د پرمختګ مستندول

د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور بيانوي چې په افغانستان کې د کانونو کيندنه په صنعتي سطحه نه ده، او يوازې يو «په مقاييسوي ډول کوچنی» رسمي د کان کيندنې سکتور فعاليت کوي (۷ مخ). دغه راپور همدارنګه يادوي چې له ۲۰۱۳ راهيسې د امو دريا له PSC څخه تېل توليديږي (۸ مخ) او د گاز له څلورو ساحو څخه گاز توليديږي چې د افغان گاز تصدې له خوا چلېږي (۵۲ مخ). دا راپور په ځانګړې توګه بيانوي چې په راپور کې د دوديزې او وړې کچې کان کيندنې نه دي شاملې شوي (۱۶ مخ).

د توليد/تو حجمونه: راپور د راپور ورکونکيو شرکتونو او د کانونو او پټروليم د وزارت تر منځ د ۹ توليد شويو کاني موادو په هکله د ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ د توليد د حجمونو د مقاييسې نتايج وړاندې کوي، چې په کې د پام وړ نا ويلي توپرونه موجود دي (۳۸-۳۹ مخونه). په راپور کې همدارنګه د راپور ورکولو شويو توليداتو د ارقامو او تاديه شويو رايټيو يوه مقاييسه شامله ده (۴۰ مخ). د يادونې وړ ده چې ډېرو کمپنيو د

¹⁸¹ ديموکراسي انټرنېشنل (می، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۶ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

تالک د توليد په هکله راپور نه دی ورکړی. راپور د توليداتو د راپور ورکول شويو حجمونو د غيرمکمل ماهيت په هکله شفافيت لري، او د توليد د څارنې لپاره د قوي سيستم د نشتوالي يادونه کوي (۲۰مخ). هغه همدارنگه د ۲۰۰۹ - ۱۳ دوره کې د ۱۱ کاني توکو لپاره د توليد د کليو حجمونو لپاره د متحده ايالاتو د جيولوجيکي سروې ارقام وړاندې کوي، خو د ۲۰۱۴ يا ۲۰۱۵ په هکله څه نه وايي (۸مخ). د توليد هغه حجمونه چې د موادو کمپنيو د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې د هغو په هکله راپور ورکړی دی په پام وړ ډول د ۲۰۰۹ - ۱۳ لپاره د متحده ايالاتو د جيولوجيکي سروې له ارقامو څخه لور دي.

د توليداتو/ارزښتونه: راپور د توليد شويو کاني موادو له جملې څخه د هېڅ يوه لپاره د توليد د ارزښتونو په هکله کوم معلومات نه وړاندې کوي، او نه هم د ۲۰۱۴ يا ۲۰۱۵ لپاره د خامو طبيعي منابعو د قيمتونو کوم اوسط يا ريفرنس وړاندې کوي.

موقعيت: راپور د تېلو (۸مخ) او گازو (۹، ۵۲ مخونه) د توليد د عمومي موقعيت يوه خلاصه وړاندې کوي. په داسې حال کې چې راپور د کانونو د توليد موقعيت په روښانه توگه نه شرحه کوي، په انگليسي ژبه د کانونو او پتروليم د وزارت د کانونو د کيندنې د جوازونو راجستر چې په ۲۰۰۹ - ۲۰۰۹ - ۳۰۹ - ۴۰۹ ضميمو کې وړاندې شوی دی د هر جواز عمومي موقعيت وړاندې کوي (الف/۷۸-۸۶مخونه).

د برخه والو نظرونه

د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو په دې بحث وکړ چې د AEITI په راپورونو کې د توليد ارقام هرڅيز نه وو. په ۲۰۱۷ کې، له باوريتوب څخه مخکې په ځاني ارزونه کې، MSG داسې اندازه واخيسته چې هغوی د ۲.۳ شرط د پوره کولو په لور «غيرکافي» پرمختگ کړی دی. يو شمېر د مدني ټولني سازمانونو يادونه وکړه چې د کانونو د ناقانونه کيندنې د اهميت په پام کې نيولو سره، هغه توليد چې د موادو شرکتونو پي راپور ورکړی دی د ټولو توليداتو د يوازې يوې برخې نمايندگي کوي. د ۲۰۱۷ په ډسمبر کې نړيوال سکرترت ته په ليکلو تبصرو کې، د ENRMN په نامه د مدني ټولني سازمان د ۲۰۱۴ - ۱۵ په راپور کې د توليد د ارقامو د کم ښودلو له امله سختې اندېښنې راپورته کړې. په لا ډېر مشخص ډول، دغې ټولني اټکل وکړ چې د کوشک برادرز کمپني په يوه کال کې له ۱ ميليون ټنو څخه ډېر د ډېرو سکاره توليد کړي، په داسې حال کې چې د ۲۰۱۵ د EITI په راپور کې د ۴۵۱۱۸ ټنه توليد راپور ورکول شوی دی. يو شمېر نورو د مدني ټولني سازمانونو د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې د موادو د کمپنيو له خوا د حقيقي توليد د ادعا شوې کم ښودنې د مشخصو مثالونو په هکله راپورونه ورکړي دي، په داسې حال کې چې د شرکتونو يو شمېر استازو، د اصلي توليد له پام کې نيولو څخه پرته، د پلان شوي توليد په اساس د رايټيو د محاسبې په هکله اندېښنې راپورته کړې (وگورئ ۱.۲ شرط). مستقل مفتش تاييد کړه چې د EITI په راپور کې راپور ورکول شوی توليد بشپړ نه وو او له نورو منابعو څخه له ترلاسه شويو ارقامو سره يې مطابقت نه درلود. د احصايې د مرکزي ادارې وېب سايټ په ۲۰۱۴ - ۱۵ کې د توليد شويو کاني موادو په برخه کې د توليد وړاندې شوي ارقام (چې د کانونو او پتروليم وزارت له سرچينې څخه اخيستل شوي دي) وړاندې کوي،¹⁸² البته د توليد وړاندې کړای شوي حجمونه له هغه څه نه چې د EITI په راپور کې خپاره شوي ډېر کم دي.

د ۲۰۱۷ په مې کې د AEITI د موسسې ارزونې وښودله چې د کانونو او پتروليم د وزارت د توليد او د رايټي د ارقامو تر منځ تفاوتونه موجود دي، او همدارنگه که څه هم چې رسنۍ د پراخو توليداتو په هکله راپورونه ورکوي، خو د قېمې کاني د توليد د ارقامو په هکله رسمي راپور نشته.¹⁸³ د برخه والو له بېلابېلو گروپونو څخه برخه والو ياده کړه چې ناقانونه کاني مواد په «غيرقانوني ډول» په قانوني جواز لرونکو باندې خرڅول کيږي، چې هغوی بيا دغه کاني مواد په ازادو بازارونو کې پلوري. يو شمېر د مدني ټولني سازمانونه په دې هکله شک څرگندوي چې آيا د EITI له لارې د دغه ډول توليد په هکله راپور ورکول شوی دی. هغوی همدارنگه يادوي چې د AEITI په راپورونو کې د ډېرو سکرو د ډېر مقدار چې د نارت کول تصدی په استازيتوب د مستقلو کان کيندوکو له خوا را اېستل شوي، راپور نه وو ورکول شوی (وگورئ 2.6 شرط).

يو شمېر برخه والو داسې بلله چې د کاني موادو د توليد په هکله د مدني ټولني د سازمانونو اټکلونه، په ځانگړې توگه د لاريو د شمېرلو په برخه کې د هغوی د کار او د غير رسمي فعاليت د اټکل په پام کې نيولو سره، له رسمي ارقامو څخه صحيح ته ډېر نژدې وو. د متحده ايالاتو د سولې انستيتيوت (USIP) د غير رسمي توليد او د ډېرو سکرو، تالک او نيفرايت¹⁸⁴ د صدور په هکله د اټکل کولو په برخه کې له دغو تخنيکونو څخه کار اخيستی دی. د برخه والو له ټولو گروپونو څخه استازو د کانونو او پتروليم د وزارت د تفتيش ډيپارټمنټ کې هغه کمزورتياوې په نښه کړې چې د معتبرو احصايو په راټولولو کې د هغوی د وړتيا مخه يې نيولې ده. يوه پرمختايي شريک د کانونو او پتروليم

¹⁸² د احصايې مرکزي اداره (۲۰۱۷)، 'د کانونو د کيندنې او انرژۍ احصايې، ۱۳۸۷ - ۱۳۹۵، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

¹⁸³ ډيموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۵ - ۱۶ مخونه.

¹⁸⁴ د متحده ايالاتو د سولې انستيتيوت (جون، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۷ - ۹ مخونه.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

وزارت د تفتيش ډيپارټمنټ سره د GiZ د ملاتړ ذکر وکړ چې وزارت خپل تخنيکي او د بشري منابعو ظرفيت لوړ کړي، پخپله د تفتيش په پروسه کې د فساد اندازه راکمه کړي او د کانو او پتروليم د وزارت داخلي کنټرولونه پياوړي کړي. يوه جيکپوري حکومتي چارواکي په ۲۰۱۷ کې د کانونو او پتروليم وزارت کې د کانونو د آديټ د کمېټې د رياست د رامنځته کېدلو ذکر وکړ، چې اوڼې په اوڼې وزير ته راپورونه ورکول. يوه بل پرمختيايي شريک د داسې پلانونو يادونه وکړه چې د توليداتو د تعقيب لپاره د اېکسپل ډېټا بېس جوړ کړای شي، چې هغه به د کانونو او پتروليم د وزارت او د ماليې وزارت تر منځ شريک کړای شي، او د توليد د ډېټا په هکله راپور ورکولو ته وده ورکړي.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرټريټ ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په لور غيرکافي پرمختګ کړی دی. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د شرکتونو او حکومت له خوا تر ارزونې لاندې کالونو کې (د تېلو او گازو په شمول) د راپور ورکول شويو منرالونو يا کاني موادو د توليد د حجمونو د تسويې نتايج وړاندې کوي، البته چې د پام وړ داسې توپيرونه په کې ليدل کيږي چې په هکله يې هېڅ توضيح نه ده وړاندې شوي. د برخه والو ټولو هغو گروپونو چې مشورې ورسره شوي د توليداتو د رسمي احصايو د تاييد يا اعتبار په هکله سختې اندېښنې شوي دي. راپور د توليد د هېڅ راپور ورکول شويو حجمونو ارزښتونه نه وړاندې کوي، البته په غيرمستقيم ډول د توليد د موقعيت په هکله يو څه معلومات وړاندې کوي.

د ۲۰۳ شرط په اساس، افغانستان بايد په دې هکله ډاډ ترلاسه کړي چې د ټولو استخراجي خامو طبيعي منابعو چې توليديږي د توليد د حجمونو او ارزښتونو په هکله معلومات د عامو خلکو لپاره د لاسرسۍ وړ دي. چېرې چې د ټولو توليد شويو کاني موادو د توليد د ارقامو هر اړخيزه څرگندونه له تخنيکي لحاظه عملي نه وي (مثلا، په امنيتي دلايلو)، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د نه افشا کولو دلايل په روښانه توګه تشریح شوي او دا چې په عام ډول موجود تخمينونه په هراړخيز ډول څرګند او ارزول شوي دي. افغانستان بڼايي د رسمي توليدي احصايو په برخه کې د موجودو ننگونو د روښانولو لپاره د EITI له راپور ورکولو څخه استفاده وکړي، او د کانونو او پتروليم د وزارت د کانونو د پلټنې او نظارت په برخو کې د مهمو ريفورمونو د تطبيق پل پسې واخلي.

د صادراتو ارقام (۳.۳)

د پرمختګ مستندول

د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د ماليې وزارت د مکرو فيسکال اجرائو د رياست دا بيان را نقلوي چې وايي دا وخت د استخراجي صادراتو په هکله معلومات نشته (۴۱ مخ). راپور وايي چې د افغانستان د گازو «تقريباً ټول» توليد د شمال د کيمياوي سرې او برېښنا فابريکې ته تأمينيږي (۵۲ مخ)، خو په دې هکله توضيح نه ورکوي چې آیا د خامو تېلو کوم توليد صادريږي. په داسې حال کې چې دا تاييدوي چې د دوديزې او وړې کچې کان کيندنې د ۲۰۱۴ - ۱۵ د راپور په چوکاټ کې نه دي نيول شوي، راپور د ۲۰۱۶ په جون کې د گلوبل وېټنېس له يوه راپور څخه د لاجوردو د صادراتو حجمونه او ارزښتونه اټکلوي¹⁸⁵ (۱۶ مخ).

په داسې حال کې چې راپور په ۲۰۱۵ کې (له استخراجي موادو څخه پرته) د ټولو صادراتو په هکله د نړيوال بانک ارقام وړاندې کوي (۴۱ مخ)، هغه په عام ډول د لاسرسۍ وړ استخراجي صادراتو تخمينونو ته اشاره نه کوي.

د برخه والو نظرونه

د شرکتونو استازو او مستقل مفتش (IA) تاييد کړه چې د طبيعي گاز ټول توليدات په هېواد کې دننه څرخول کيږي. د يوه شرکت استازي روښانه کړه چې CNPCI، چې د خامو تېلو اصلي توليدوونکی دی، خپل ټول توليدات په هېواد دننه اخيستونکو باندې، چې د تېلو تجاران هم په کې شامل وو، څرخ کړل. په داسې حال کې چې دا ممکنه وه چې سوداګر به بيا دغه تېل گاونډيو هېوادونو ته صادر کړي، استازي داسې اندازه واخيسته چې، له دې امله چې افغانستان په بشپړ ډول د تېلو يو واردوونکی هېواد دی، نو دغه تېل په هېواد کې دننه د يو شمېر کوچنيو داخلي تصفيه خانو له خوا مصرف شول.

د ټولو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوې وې داسې توافق موجود وو چې افغانستان د کاني موادو د پام وړ مقدارونه گاونډيو هېوادونو ته صادر کړل. د MSG يو شمېر غړو او پرمختيايي شريکانو د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې د صادراتو د رسمي ارقامو د نشتوالي په هکله اندېښنه وښوده او دا يې تاييد کړه، که څه هم چې ناسمه گڼل کېده، لکن موجوده وه. په ۲۰۱۷ کې د تاييد له ترلاسه کولو څخه مخکې په خپله ځاني ارزونه کې، MSG په دې خبرې وکړې چې هغوی ۳.۳ شرط د پوره کولو په لور هېڅ پرمختګ نه دی کړی. د MSG

¹⁸⁵ گلوبل وېټنېس (جون، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی، لېنک د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور کې وړاندې شوی دی (۱۶ مخ).

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

تخنیکي کمېټې روښانه کړه چې د MOF گمرکونو د راپور ورکولو داسې ټیمپلېټونه سپارلي چې ټول صادرات په کې «صفر» دي، په داسې حال کې چې هغوی داسې اندازه اخیستې چې د مالي وزارت د گمرکونو ASYCUDA سیستم د صادراتو داسې ډېټا وړاندې کوله چې د کمېټې د نامه په اساس د لټون وړ وه. د ۲۰۱۷ په می کې د AEITI د موسسو ارزونې (راپور)، د EITI د ډېټا ټولونې په وړاندې د مالي وزارت د گمرکاتو د ورو غبرگون او د صادراتو په هکله د معلوماتو وړاندې کولو په برخه کې د نه وړتیا، په هکله اندېښنه وښودله.¹⁸⁶ یوه پرمختیايي شریک یا ډونر روښانه کړه چې ASYCUDA سیستم د صادراتو ډېټا یا ارقام د کانونو وزارت یا د مالي وزارت سره نه دي شریک کړي. یو شمېر حکومتي چارواکو د دې مهمې اړتیا په هکله یادونه وکړه چې د صادراتو ارقام د کانونو او پترولیم وزارت او د ترانسپورټ وزارت سره شریک کړای شي خو د عوایدو جمع کولو ته وده ورکول شي. د متحده ایالاتو د سولې د انستیتوت (USIP) د ۲۰۱۷ د جون په یوه راپور کې راغلي، چې په صادراتو باندې د مالي د کموالي له امله داسې هڅونه نشته چې په صادراتو باندې نظارت ته دې وده ورکول شي.¹⁸⁷ پرمختیايي شریکانو په ASYCUDA سیستم کې محدودیتونه وموندل، چې هغه یوازې په کابل کې په مؤثر ډول په کار اچول شوی وو. هغوی روښانه کړه چې صادرونکیو داسې ترتیب کاوه چې د یوه ولایت د گمرک ریاست کې به یې د صادراتو د جوازونو لپاره عریضه کوله خو صادرات په یوه بل موقعیت کې کوي، په داسې حال کې چې دغه تجارت به معمولا د ASYCUDA سیستم له خوا نه ریکارډ کېده. په MSG کې د شرکتونو یوه غړي یاده کړه چې ACCI د مالي وزارت د گمرکاتو او د تجارت او صنایعو د وزارت او د ACCI تر منځ د پوهاوي یادښت (MOU) په اساس د اصلي تصدیقونو د صادرونو په برخه کې د خپل مسؤلیت په پام کې نیولو سره، د صادراتو په هکله احصایې ټولولې. په داسې حال کې چې د MSG غړي د پراخ قاچاق په پام کې نیولو سره د ACCI د صادراتو د ډېټا د هر اړخیزتوب د نشتوالي یادونه وکړه، هغه روښانه کړه چې MSG هېڅکله هم له ACCI څخه د صادراتو د ډېټا غوښتنه نه وه کړې.

ټولو هغو برخه والو چې مشورې ورسره شوي د هغې ننګونې یا چلینج یادونه وکړه چې گاونډیو هېوادونو ته د کاني موادو یا منرالونو د پام وړ اندازې قاچاق رامنځته کړي ده. د مدني ټولنې یوه سازمان روښانه کړه چې، په داسې حال کې چې د کاني موادو قاچاق معمولا په افغان – پاکستانی پوله کېده، اوس هغه د ایران، تاجکستان او ازبکستان په څېر نورو گاونډیانو سره سرحدونو ته هم پراخ شوی وو. د متحده ایالاتو د سولې د انستیتوت د ۲۰۱۷ د جون راپور داسې اندازه ښودلې چې د کانونو قاچاق په لومړي قدم کې د پاکستان له لارې کېږي چې هم د منظمو سرحدي دروازو له لارې چې د لویو لارو لپاره دي کېږي او هم د کوچنیو غیرمنظمو سرحدي نقطو له لارې کېږي.¹⁸⁸ یوه پرمختیايي شریک ایران ته په صادراتو کې د توپرونو یادونه وکړه، چې د افغانستان له خوا په کال کې ۵۰۰ میلیون ډالر او د ایران له خوا ۲ میلیارد امریکایي ډالر راپور ورکول شوی وو. د نړیوال بانک د نړیوالې سوداګرۍ ډېټابیس په ۲۰۱۴ کې د کاني موادو د صادراتو ارزښت صفر ښيي او په ۲۰۱۵ کې یې ۶۰۸۶ میلیون امریکایي ډالر ښيي.¹⁸⁹ د پاکستان د عوایدو د فدرالي بورډ وېب سایټ له افغانستان څخه د وارداتو په هکله احصایې وړاندې کوي، چې د ډبرو سکرو په څېر منرالونو واردات په کې شامل دي.¹⁹⁰ د اداري فساد پر ضد د څارنې او ارزونې گډې خپلواکي کمېټې (MEC) د ۲۰۱۷ د می یوه راپور د طلا له قاچاقچیانو سره د مرکو په اساس د قېمتي کابو او طلا د پام وړ قاچاق په هکله معلومات وړاندې کړي او وایي چې د کابل هوايي ډګر له لارې په میاشت کې ۵۰۰ کیلوګرامه طلا قاچاق کېږي.¹⁹¹ د ۲۰۱۷ د می د AEITI ارزونې تر اوسه پورې له گاونډیو هېوادونو سره د صادراتو د ارقامو د کتلو او تاییدولو په برخه کې د پوهاوي د یادښتونو (MOUs) نه تطبیق په هکله رڼا اچولې ده.¹⁹²

ابتدایي ارزونه

د نړیوال سکرټریټ ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په برخه کې هېڅ پرمختګ نه دی کړی. د ۲۰۱۴ – ۱۵ د EITI راپور د مالي وزارت دا بیان رانقلوي چې وایي د استخراج د صادراتو ډېټا دا وخت نشته، دا په داسې حال کې ده چې د کاني موادو د صادراتو د ډېټا په هکله د درېیم لوري منابع په عام ډول د لاسرسي وړ (خو متفاوت) دي. په داسې حال کې چې راپور د لاجوردو د صادراتو د حجمونو او ارزښتونو د غیر رسمي صادراتو په هکله د مدني ټولنې احصایې وړاندې کوي، په دې هکله هېڅ شواهد نشته چې MSG د

¹⁸⁶ دیموکراسي انټرنېشنل (می، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۸مخ.

¹⁸⁷ د متحده ایالاتو د سولې انستیتوت (جون، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۴مخ.

¹⁸⁸ د متحده ایالاتو د سولې انستیتوت (جون، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۶مخ.

¹⁸⁹ نړیوال بانک، د نړۍ د سوداګریزو چارو شریک حل، چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

¹⁹⁰ د پاکستان د عوایدو فدرالي بورډ، د سوداګرۍ په هکله احصایې: په جنوري ۲۰۱۴ – دسمبر ۲۰۱۵ کې له افغانستان څخه واردات، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

¹⁹¹ د اداري فساد ضد څارنې او ارزونې گډه خپلواکه کمېټه (می، ۲۰۱۷)، 'د پرمختګ د څارنې راپور، د مالي وزارت د اداري فساد ضد پلان بیاکتنه، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۱۴مخ.

¹⁹² دیموکراسي انټرنېشنل (می، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۸مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور په چمتو کولو کې د صادراتو د ارقامو ستونزه مهاروي.

د ۳.۳ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د ټولو استخراجي خامو طبيعي منابعو د صادراتو حجمونه او ارزښتونه په عام ډول د لاسرسي وړ دي. د معيروي رسمي ارقامو د نشتوالي په صورت کې، افغانستان بايد لږ تر لږه دا ډاډمنه کړي چې تخمينونه په هر اړخيز ډول څرگند او مقايسه شي. افغانستان بنياني وگواړي چې د EITI له راپور څخه د يوې تشخيصي وسيلې په توگه کار واخلي او له بېلابېلو سرچينو څخه د صادراتو په ارقامو کې تفاوتونه په گوته کړي او د قاچاق د مخنيوي په برخه کې د حکومت د هڅو ملاتړ وکړي.

۳ جدول - د ابتدايي ارزونې د خلاصې جدول: څارنه او توليد

د EITI د شرايطو په برخه کې د پرمختگ په هکله د نړيوال سکرتریت ابتدايي ارزونه	د غټو موندنو خلاصه	د EITI شرايط
قانع کوونکې پرمختگ	د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د پام وړ اکتشافې او غير رسمي فعاليتونو په شمول، د استخراجي صنايعو يوه خلاصه وړاندې کوي.	د اکتشافې فعاليتونو په شمول د استخراج د سکتور خلاصه (۱.۳)
غيرکافي پرمختگ	د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د شرکتونو او حکومت له خوا تر ارزونې لاندې کالونو کې (د تېلو او گازو په شمول) د راپور ورکول شويو منرالونو يا کاني موادو د توليد د حجمونو د تسويې نتايج وړاندې کوي، البته چې د پام وړ داسې توپيرونه په کې ليدل کېږي چې په هکله يې هېڅ توضيح نه ده وړاندې شوې. د برخه والو ټولو هغو گروپونو چې مشورې ورسره شوي د توليداتو د رسمي احصايو د تاييد يا اعتبار په هکله سختې اندېښنې ښودلي دي. راپور د توليد د هېڅ راپور ورکول شويو حجمونو ارزښتونه نه وړاندې کوي، البته په غيرمستقيم ډول د توليد د موقعيت په هکله يو څه معلومات وړاندې کوي.	د توليد ارقام (۲.۳)
نه پرمختگ	د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د مالي وزارت دا بيان رانقلوي چې وايي د استخراج د صادراتو ډېټا دا وخت نشته، دا په داسې حال کې ده چې د کاني موادو د صادراتو د ډېټا په هکله د درېيم لوري منابع په عام ډول د لاسرسي وړ (خو متفاوت) دي. په داسې حال کې چې راپور د لاجوردو د صادراتو د حجمونو او ارزښتونو د غير رسمي صادراتو په هکله د مدني ټولني احصايې وړاندې کوي، په دې هکله هېڅ شواهد نشته چې MSG د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور په چمتو کولو کې د صادراتو د ارقامو ستونزه مهاروي.	د صادراتو ارقام (۳.۳)
<p>د سکرتریت سپارښتني:</p> <p>1. د تطبيق د پياوړتيا لپاره، افغانستان بنياني وگواړي چې د اټکلي تاديواتو، روانو او ودرېدلو پروژو په هکله د لاسرسي مشخصو تازه معلوماتو په شمول، د کانونو د سکتور پوښښ پراخ کړای شي.</p>		

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

2. د ۲.۳ شرط په اساس، افغانستان بايد په دې هکله ډاډ ترلاسه کړي چې د ټولو استخراجي خامو طبيعي منابعو چې توليديږي د توليد د حجمونو او ارزښتونو په هکله معلومات د عامو خلکو لپاره د لاسرسۍ وړ دي. چېرې چې د ټولو توليد شويو کاني موادو د توليد د ارقامو هر اړخيزه څرگندونه له تخنيکي لحاظه عملي نه وي (مثلا، په امنيتي دلايلو)، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د نه افشا کولو دلايل په روښانه توگه تشریح شوي او دا چې په عام ډول موجود تخمينونه په هراړخيز ډول څرگند او ارزول شوي دي. افغانستان ښايي د رسمي توليدي احصايو په برخه کې د موجودو ننگونو روښانولو لپاره د EITI له راپور ورکولو څخه استفاده وکړي، او د کانونو او پتروليم د وزارت د کانونو د پلټنې او نظارت په برخو کې د مهمو ريفورمونو د تطبيق پل پسې واخلي.
3. د ۳.۳ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د ټولو استخراجي خامو طبيعي منابعو د صادراتو حجمونه او ارزښتونه په عام ډول د لاسرسۍ وړ دي. د معتبرو رسمي ارقامو د نشتوالي په صورت کې، افغانستان بايد لږ تر لږه دا ډاډمنه کړي چې تخمينونه په هر اړخيز ډول څرگند او مقايسه شي. افغانستان ښايي وغواړي چې د EITI له راپور څخه د يوې تشخيصي وسيلې په توگه کار واخلي او له بېلابېلو سرچينو څخه د صادراتو په ارقامو کې تفاوتونه په گوته کړي او د قاچاق د مخنيوي په برخه کې د حکومت د هڅو ملاتړ وکړي.

4. د عوايدو ټولونه

۱.۴ خلاصه

دا برخه د عوايدو د شفافيت اړوند د EITI د شرايطو د تطبيق په هکله جزيات وړاندې کوي چې هر اړخيزتوب، کيفيت او د جزياتو سطحه به کې څرگندول کيږي. هغه همدارنگه تهيه کوونکيو ته د EITI د راپورونو د تهيه کولو لپاره د EITI له شرايطو سره تطابق په پام کې نيسي.

۲.۴ ارزونه

د حين تعينول (۱.۴)

د پرمختگ مستندول

د عوايدو د لارو لپاره د حد د تعين پيل: د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د عوايدو د مهمو لارو د انتخابولو لپاره يو مشخص حد نه ټاکي، البته هغه د MSG هغو فيصلو ته اشاره کوي چې د ۲۰۱۷ د جنوري د ۲۳مې په مجلس کې وشوې (۴۲مخ). راپور بيانوي چې MSG تصميم ونيو چې د عوايدو ټول جريانونه شامل کړي. په دې کې هغه هم شامل دي چې حکومت يې په هکله راپور ورکړي چې تر پوښښ لاندې نيول شويو کالونو کې يې هېڅ ترې نه دي ترلاسه کړي، او د عوايدو د مهمو لارو په وړاندې شوي لست کې منعکس شوي (۴۲-۴۳مخونه) او په هغې طريقې برابر دي چې د EITI په پخوانيو راپورونو کې اخيستل شوي ول.¹⁹³ د ۲۰۱۴ - ۱۵ د پيل راپور د تسويې په موخه د عوايدو د جريانونو لپاره د MSG د اهميت حد له صفر څخه ونيو، او دا يې د راپور د هراړخيزوالي په هکله د نه اطمینان له امله وکړ.¹⁹⁴

د حد د پاسه عوايدو د لارو تشریحات: راپور د حد د پاسه عوايدو د ۲۶ لارو¹⁹⁵ لست وړاندې کوي چې د تسويې په پوښښ کې شامل کړای شوی دي (۴۲-۴۳مخونه) خو د عوايدو د سيستمونو تشریحات نه وړاندې کوي.

د کمپنيو لپاره د حد د تعين پيل: راپور د MSG له خوا د موادو د کمپنيو انتخاب تاييدوي (۵۴مخ) او د تر پوښښ لاندې دوه کالونو (۲۰۱۴ او ۲۰۱۵) څخه په يوه کې حکومت ته په ټولو تاديواتو کې د ۶ ميليونه افغانيو (تقريباً ۸۶ زره امريکايي ډالرو) د اهميت حد وړاندې کوي (p.48). هغه تاييدوي چې د اهميت تصميمونه د حکومتي ادارو له خوا د ټولو شويو عوايدو د افشائو په اساس ول (۱۵، ۴۸)

¹⁹³ د EITI نړيوال سکريټريټ (مارچ، ۲۰۱۵)، 'د سکريټريټ بياکننه: افغانستان'، چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسۍ شوی دی، ۷ مخ.

¹⁹⁴ د افغانستان EITI (جنوري، ۲۰۱۷)، 'د ۱۳۹۳ (۲۰۱۴) او ۱۳۹۴ (۲۰۱۵) د ارزونې د راپور لپاره د افغانستان د EITI راپور'، نه خپور شوی، چې د AEITI د سکريټريټ له خوا وړاندې کړای شوی دی، ۸مخ.

¹⁹⁵ د مادي عوايدو په لارو کې هغه څه شامل دي چې د دغو ادارو له خوا ټولول کيږي: د مالي وزارت د عوايدو رياست، د عوايدو په سر مالیه؛ د تجارت په سر مالیه؛ (الف) د تنځاګانو په سر مالیه، (ب) د کړايو په سر مالیه (ج) د قراردادونو او (د) د نورو توکو په سر مالیه؛ مجازاتونه؛ او نور (د انتقال وړ سهمي؛ نور؛ او د دولتي تصديو له خوا د اسهامو کې)؛ د مالي وزارت د کمريکاتو څانګه؛ کمريکي محصول، نايته مالیه، بي آر ټي؛ نور لګښتونه؛ د کانونو او پتروليم وزارت له خوا؛ رايټ؛ پريميوم او بونسونه؛ د داوطلبې د غوښتنليک ورکولو فیس؛ مجازات او جريبي؛ او فیس؛ د جواز فیس؛ د اجازه ورکولو فیس؛ داوطلبې او نور تامينات، د حکومتي ځمکې اجاره؛ د ودانې د ځمکې فیس، نور عوايد شامل دي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

مخونه). راپور واضحي چې MSG دا د پيل حد، په ځانگړې توگه د دې ټکي په پام کې نيولو سره چې په ترتيب سره په ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ کې د حکومت له خوا د ټولو شويو استخراجي عوايدو ۹۴.۸٪ او ۹۶.۷٪ پوښښ وړاندې کړي، «مناسب» وباله (۴۸مخ). البته، راپور همدارنگه د پيل د هغه حد په اساس چې حکومت ته د ټولو تاديواتو په برخه کې شوي، د موادو د کمپنيو په انتخاب کې ننګونې په گوته کړې، په ځانگړې توگه په عوايدو او توليداتو باندې د حکومت له خوا د معلوماتو د تهيه کولو لپاره د يوې «ثابتي پروسې» په نشتوالي کې (۱۵-۱۶، ۴۶ مخونه). هغه روښانوي چې په پام وړ توگه د ۲۰۱۴-۱۵ د راپور لپاره د EITI د پخوانيو راپورونو په نسبت مهمې کمپنۍ په گوته شوې وې، خو يادونه کوي چې د حکومت راپور ورکونه غيرمکمله (چې د هغو په اساس پخوا د اهميت تصميمونه نيول کېدل) بشپړه نه ده (چې د مثال په توگه د مالياتو د معرفۍ نمبرونه يې نه وې) او په بېلابېلو حکومتي سرچينو کې سره متفاوته وي (۱۵، ۴۷ مخونه). هغه همدارنگه د کانونو او پتروليموزارت د ولايتي رياستونو د رسيدونو د شاملولو په هکله خبره کوي، چې په لومړي ځل د داسې يوه فکتور په توگه کار کوي چې په پخوانيو کالونو باندې د تسويې د عمل پوښښ پسې اوږدوي (۱۵مخ). راپور همدارنگه په ځانگړې توگه بيانوي چې د دوديزې او وړې کچې کان کيندنه د راپو ورکولو په چوکاټ کې نه ده نيول شوې، په دې معنی چې د لاجوردو د کان کيندنې کارکونکي په تسويه کې نه دي شامل کړای شوي (۱۶مخ).

راپور د راپور ورکولو په چوکاټ کې د يوې کمپنۍ، شير پاون، شاملول توجيه کوي، په داسې حال کې چې هغه د استخراج جواز هم نه لري (۲۰مخ). هغه د رايټي راتولولو د سپارلو موافقه، چې د شير پاون په هکله دی، تشریح کوي، چې د هغه په واسطه شرکت په بگرام ولسوالۍ کې په دوه سرکونو¹⁹⁶ د تلاشي په پوستو کې له هغو شرکتونو يا کمپنيو څخه چې تعميراتي مواد (تيرې او جغل) ترانسپورت کوي رايټياني ټولوي (۲۰مخ). د شير پاون او د کانونو او پتروليموزارت تر منځ اصلي قرارداد د ۲۰۱۳ د می په ۵مه د يوه کال لپاره نهايي شو، په داسې حال کې چې راپور يادونه کوي چې سره له دې چې د ۲۰۱۴ په می کې د توافق موده ختمه شوه خو بيا هم دغې کمپنۍ د اصلي قرارداد په اساس حکومت ته د کلني رايټي تاديپي ته دوام ورکاوه (۲۰مخ). د شير پاون او په پروان کې د کانونو او پتروليموزارت د ادارې تر منځ د ۲۰۱۳ د ياد يو صفحه يي قرارداد يوه کاپي د راپور په ضميمه کې وړاندې شوې ده (الف/۲۰۸مخ). راپور د کانونو او پتروليموزارت د کدستر رياست اطمینان رانقلوي چې وايي نور دغه ډول هېڅ ترتيبات نافذ نه دي (۲۰مخ).

د حد د پاسه شرکتونه: راپور (د دولتي تصديو په شمول) د موادو د هغو ۲۸ کمپنيو لست وړاندې کوي چې د راپور په چوکاټ کې شاملې شوي دي، او د دې ترڅنګ، د حکومت د ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ په راپورونو کې د هرې کمپنۍ مطلق او د استخراجي عوايدو په وړاندې نسبي عوايد بڼې (۴۹-۵۰ مخونه). د موادو د کمپنيو د لستونو يوه مقايسه د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI په راپور او د ۲۰۱۲-۱۳ د EITI په راپور کې هم شامله کړای شوې ده (۵۱مخ).

د حد د پاسه شرکتونه له خوا راپور ورکول: راپور د موادو د هغو ۸ شرکتونو نومونه را اخلي چې راپور يې نه دی ورکړی. په دې کې ۴ هغه شرکتونه هم شامل دي چې د هغو د قرارداد هېڅ جزيات نه دي موندل شوي¹⁹⁷ او ۴ شرکتونو د ارقامو د ورکولو غوښتنو ته ځواب نه دی ورکړی¹⁹⁸ (۱۶، ۶۲-۶۳مخونه). راپور روښانوي چې له دغو شرکتونو څخه يوه چې تماس ورسره ونه نيول شو¹⁹⁹ د کانونو او پتروليم وزارت له خوا داسې ياده شوه چې «ټرل شوې ده، او مسؤل شخص په افغانستان کې نشته»، او په داسې مطبوعاتي راپورونو باندې استناد کوي چې وړانديز کوي چې د ځايي ډلو تر منځ شخړو د دې مخه ونيوله چې د جواز په سيمه کې د شرکت د فعاليت مخه ونيسي (۱۶مخ)، البته دا واضح نه ده چې آیا په ۲۰۱۴-۱۵ کې هم همدا حال و وکه نه. په راپور کې د حد د پاسه څلورو شرکتونو له ډلې څخه د هر يوه دلايل هم را اخيستل شوي چې ولې يې راپور نه دی ورکړی²⁰⁰ (۱۶مخ). په ۲۰۱۴ کې حکومت ته د راپور نه ورکونکو شرکتونو اهميت په ۲۰۱۵ او ۲۰۱۴ کې وړاندې کړای شوی دی (۴۹مخ).

د حد د پاسه حکومتي نهادونه: د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور د ۸ هغو ملي حکومتي نهادونو لست وړاندې کوي چې د راپور ورکولو په

¹⁹⁶ د صافي غره د اوبو نړۍ لاره او حسن خېل د درې دوکانونو کوڅه - د بگرام نوی سرک.

¹⁹⁷ محمد فيصل کمپني، ايزين د کانونو د کيندنې د خدمتونو مرکزي شرکت، مهمند شمال او لاجورين.

¹⁹⁸ ډراگون آيل مزارشريف، ډراگون آيل سندوقي، شمشير زهير، ترکيش پتروليم.

¹⁹⁹ لاجورين.

²⁰⁰ ډراگون آيل مزارشريف او ډراگون آيل سندوقي روښانه کړه چې هغوی په افغانستان کې خپل دفتر بند کړی دی ځکه چې د هغوی پروژې له ۲۰۱۵ راهيسې ځنډېدلې دي، چې په هکله يې څه ډېټا نشته او نه هم په هېواد کې کوم کارمندان موجود دي؛ شمشير زهير وويل چې د رييس او مرستيال تر منځ د يوې قانوني شخړې تر حل پورې نشي کولی چې د ډېټا د غوښتنو په مقابل کې ځوابونه وړاندې کړي. ترکيش پتروليم روښانه کړه چې، دا چې د هغوی کمپنۍ د ۲۰۱۶ له نيمايي راهيسې په افغانستان کې خپل فعاليتونه ځنډولي دي نو نشي کولی چې څه ارقام ورکړي، خو د ۲۰۱۲-۱۳ د EITI د راپور لپاره يې ارقام ورکړي دي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

چوکاټ²⁰¹ کې نيول شوي او تاييدوي چې، له ملي څخه په ټيټه سطحه د حکومتي ادارو له خوا په مستقيمه توگه د ټولو شويو استخراجي عوايدو د شواهدو د نشتوالي له امله، په راپور کې له ملي څخه د ټيټې سطحې هېڅ حکومتي نهاد نه دی شامل کړای شوی (۴۵مخ). د موادو د حکومتي نهادونو په هکله د MSG تصويب تاييد شوی دی (۵۴مخ).

د حکومت له خوا راپور ورکول: راپور بيانوي چې د مالي وزارت له کمرکاتو څخه پرته، ټولو حکومتي نهادونو د موادو په هکله له تصميمونو څخه مخکې د پيل د مرحلې په ترڅ کې په بشپړ ډول عوايد څرگند کړل (۷-۱۸، ۶۳ مخونه). راپور روښانوي چې د هغه په تعقيب د مالي وزارت د کمرکاتو ادارې د ډېټا د ټولو غوښتنو ته، البته په ورو توگه، ځواب ووايه (۶۳مخ). په داسې حال کې چې هغه يادونه کوي چې د مالي وزارت د عوايدو ادارې او د مالي وزارت د کمرکاتو ادارې د موادو د هرې کمپنۍ لپاره د راپور ورکولو تعقيبي ټيمپليټونه بشپړ نه کړل، هغه روښانوي چې مستقل مفتش (IA) ته فرصت ورکول شو چې د تفاوتونو د څېړنې لپاره حمايت کوونکيو اسنادو ته لاسرسی ولري، چې د حکومت له خوا د ټولې اړتياوې ډېټا ټولول تاييد کړل (۱۷مخ).

تفاوتونه: راپور د ۱ ميليون افغانينو (تقریباً ۱۴ زره امريکايي ډالرو) د تفاوتونو لپاره د اهميت تریشولې ته اشاره کوي (۴۸مخ). خالص نه تسويه شوي تفاوتونه په مجموعي او د حکومت د استخراجي عوايدو په وړاندې په نسبي دواړو بڼو وړاندې کړای شوي دي (۱۰-۱۱، ۱۳، ۵۷-۵۸، ۶۶ مخونه او د عوايدو د لارې او شرکت په اساس سره جلا کړای شوي دي (۶۷-۶۸، الف/۱۸-۷۴مخونه) وروستيو نه تسويه شويو تفاوتونو په ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ کې په ترتيب سره د حکومتي استخراجي عوايدو ۱۰.۸٪ او ۲.۵٪ بنودل (۱۰-۱۱، ۵۸-۵۷ مخونه). راپور په عمومي توگه، له اضافي جزياتو څخه پرته (اکثر يوازې د يوه يا دوه راپور ورکونکيو نهادونو له خوا د معلوماتو په وړاندې کولو کې) د تفاوتونو سببونه تشریح کوي (۱۱-۱۵مخونه).

د حکومت له خوا مکمله افشا: راپور د حکومت له خوا د استخراجي عوايدو په هکله مکمله يو طرفه افشا وړاندې کوي چې د حکومتي نهاد (۹مخ) او شرکت په اساس سره جلا کړای شوي دي (۲۰۹-۲۱۶مخونه)، خود عوايدو د لارې په اساس سره نه دي جلا شوي. دا راپور د حکومت د يو طرفه راپور ورکونې لپاره د ارقامو د ټولولو پروسه تشریح کوي، چې د حکومت په راپور ورکونه کې د غلطۍ په برخه کې اندېښنې راپورته کوي (۴۶-۴۷مخونه).

د برخه وال نظرونه

د حد دپاسه عوايد: مستقل مفتش (IA) او د MSG تخنيکي کمېټې تاييد کړه چې MSG د موادو د عوايدو د لارو په هکله د صفر پيل د اهميت په هکله موافقه کړې ده او روښانه يې کړه چې د حکومت له خوا د ابتدايي راپور ورکونې کمزوری کیفیت، چې د هغه په اساس د اهميت تصميم نيول شوی دی، د MSG د دې تصميم نيولو سبب وگرځېد چې د تسويې په ساحه کې ټول عوايد شامل کړي. د MSG له خوا د راپور ورکولو د پيل²⁰² د تاييد له شواهدو سره سره، د ۲۰۱۵ په مارچ کې د افغانستان په هکله د سکرتریت بياکتني داسې اندېښنې راپورته کړې چې د موادو د عوايدو د لارو د انتخاب اساسات روښانه نه دي. بياکتني وموندله چې د تسويې په برخه کې د ۲۱ عايداتي لارو شاملول د انفرادي عايداتي لارو د اهميت د ارزونې په اساس نه وو، بلکې د عايداتي لارو د انفرادي اهميت له پام کې نيولو څخه پرته د يوه اړوند قانون او مقرراتو د بياکتني په اساس وو.²⁰³ د MSG تخنيکي کمېټې تاييد کړه چې تر اوسه هم قضيه همداسې ده خو د ډېټا د کمزوري کیفیت په اساس يې له پرېکړې څخه دفاع وکړه.

د حد دپاسه شرکتونه: مستقل مفتش (IA) د دې حقيقت په هکله قناعت څرگند کړ چې د راپور ورکولو لپاره د انتخاب شويو شرکتونو شمېر د ۲۰۱۲ - ۱۳ د EITI د راپور او د ۲۰۱۴ - ۱۵ د راپور تر منځ موده کې په پام وړ توگه پورته شوی دی، ځکه چې MSG د هغو شرکتونو د شمېر په هکله چې په افغانستان کې فعاليت کوي لا ښه معلومات ترلاسه کړل، چې دا په تېر وخت کې د پام وړ يوه ننگونه يا چلینج وو. په داسې حال کې چې د حکومت او شرکتونو هغو استازو چې مشورې ورسره شوي داسې بلله چې هغه شرکتونه چې حکومت ته ډېر تاديات کوي د راپور ورکولو په ساحه کې شامل کړای شوي دي، يو شمېر د مدني ټولني سازمانونو په دې هکله اندېښنه وښودله چې د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور لپاره د ساحې انتخاب هغه شرکتونه چې د کانونو او پتروليم وزارت سره قراردادونه لري حذف کړي دي. په داسې حال کې چې د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د ۴۹۱ هغو شرکتونو لست وړاندې کړی چې تر بياکتني لاندې دوره کې يې د کانونو د کيندنې

²⁰¹ د مالي وزارت د عوايدو رياست (د لويو ماليه ورکونکو اداره؛ د اوسط ماليه ورکونکو اداره؛ او د وړو ماليه ورکونکو اداره)؛ د مالي وزارت د کمرکاتو اداره؛ د مالي وزارت د دولتي تصديو رياست؛ د کانونو او پتروليم وزارت (د عوايدو رياست؛ د کدستر رياست؛ او د دولتي تصديو رياست).

²⁰² د EITI نړيوال سکرتریت (مارچ، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی، ۱۰مخ.

²⁰³ د EITI نړيوال سکرتریت (مارچ، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی، ۷مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

جوازونه لرل، د مدني ټولني يوه سازمان (د ۲۰۱۷ په ډسمبر کې نړيوال سکرتریت ته په ليک کې) د «يوې ډېر معتبرې ادارې» له خوا د يوه غیر مشخص راپور يادونه کړې چې د ۹۰۵ قراردادونو لست يې وړاندې کړی او د کانونو او پتروليم وزارت د ۱۰۴۷ قراردادونو ذکر کوي. يو شمېر د مدني ټولني سازمانونو په پنجشېر کې د زمرود د درې کانونو د کيندنې مثال کارولی چې په وروستيو کې د کانونو او پتروليم د وزارت په وېب سايټ خپاره شوي دي خو د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې د نيول شوې ساحې د برخې په توگه نه دي راڅرگند شوي، چې دا په احتمالي توگه د مهمو منرالي شرکتونو د حذف يو مثال ښيي. د ادم سمیت انټرنېشنل ادارې له خوا د کانونو او پتروليم وزارت ته د ۲۰۱۵ د نومبر په يوه راپور کې د يو شمېر مرکه شويو کسانو د اندېښنو په هکله راپور ورکول شوی چې د کانونو د کيندنې د يو شمېر شرکتونو چې د مالي وزارت ته يې تادييات کړي ول ریکارډونه د EITI په راپورونو کې نه دي شامل کړای شوي.²⁰⁴

د راپور ورکولو په ساحه کې د داسې شرکتونو (شير پاون) د شاملولو په هکله په بحث سره چې هغوی د کانونو د کيندنې جوازونه نه لري، د بېلابېلو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوي په دې هکله د پام وړ مباحثه رامنځته شوه چې د کانونو او پتروليم وزارت په مشخصو ساحو کې د رايټي د ټولولو کار خصوصي کمپنيو ته سپاري، چې د مدني ټولني يو شمېر سازمانونو دغه کار د ادعا له مخې په ناقانونه توگه د توليد شويو کاني موادو په برخه کې «اختلاس» وباله. د MSG د تخنيکي کمېټې غړو روښانه کړه چې د دې هڅو په لړ کې چې له ناقانونه کان کيندنو څخه لږ تر لږه يوه اندازه عوايد راټول کړای شي، د کانونو او پتروليم وزارت د تلاشۍ پوستې تاسيس کړې چې له هغو لارو څخه چې په ناقانونه توگه توليد شوي کاني مواد انتقالوي رايټي راټولې کړي خو دغه کار د امنيتي وضعيت له امله په ۲۰۰۹ کې ودرېد. د هغه پرځای، وزارت له خصوصي شرکتونو سره قرارداد وکړ چې د پکتيا او پروان په څېر ولايتونو کې د تلاشۍ پوستې برابرې کړي، چې هغوی بيا د کانونو او پتروليم وزارت ته ثابتې رايټي ورکولې. غړو تاييد کړه چې د افغان زمره شرکت د رايټي ټولونې چې د AEITI په پخوانيو راپورونو کې پرې بحثونه شوي هم په دې چوکاټ کې نيول شوي دي. البته، هغوی روښانه کړه چې د کانونو او پتروليم وزارت دا کار په ۲۰۱۵ کې ودراره. يوه حکومتي چارواکي وويل چې د کانونو او پتروليم وزارت داسې تخمين کړی چې د دې پروسې د پای ته رسېدا له امله يې عوايد له لاسه ورکړل، او د پالیسي د بياکتني غوښتنه يې وکړه. د ټولو برخه والو تر منځ په دې هکله توافق موجود وو چې له شيرپاون سره په قرارداد کې له صنف بندۍ څخه پرته چې د AEITI له راپور سره ضميمه شوې ده، د کانونو او پتروليم وزارت ته د عوايدو ټولونکيو کمپنيو تاديياتو د ټرانسپورټيشن د تاديياتو د يوې بڼې پرځای په ناقانونه توگه توليد شويو کاني موادو باندې وضع شوې رايټي ښودله. که څه هم چې د مدني ټولني ډېرو سازمانونو نورو ته د رايټي ټولونې د کار د سپارلو په هکله اندېښنه وښودله، خو د MSG هغو غړو چې مشورې ورسره شوي د ۲۰۱۴ - ۱۵ د راپور په ساحه کې د شير پاون د شاملولو په هکله قناعت څرگند کړ. له دې جلا، له ټولو قضايي حوزو څخه برخه والو وويل چې د کانونو او پتروليم وزارت په لويو ښارونو کې د تعميراتي موادو په سر د رايټي ټولونې ته دوام ورکړ، خو هغوی په دې هکله هېڅ تبصرې ونه کړې چې هغه ولې په راپور کې په عايداتي لاره کې نه دي شامل کړای شوي.

د موادو حکومتي نهادونه: هغو برخه والو چې مشورې ورسره شوي تاييد کړه چې د استخراج د څانگې ټول تادييات د مالي وزارت له خوا (د مالياتو په حساب) او د کانونو او پتروليم وزارت له خوا (د غیر مالياتو په حساب) ټولول کيږي. په داسې حال کې چې د سکرتریت له خوا د ۲۰۱۵ د مارچ بياکتني د ۲۰۱۱ - ۱۲ د EITI په راپور²⁰⁵ کې د راپور ورکولو په ساحه کې د نامعينو ښارواليو د شاملولو په هکله اندېښنې راپورته کړې، د MSG تخنيکي کمېټې تاييد کړه چې د ښاروالۍ ماليات له ۲۰۱۴ څخه مخکې قطع کړای شوي دي (وگورئ ۶.۴ شرط). يو شمېر حکومتي چارواکو او مرستندويانو يادونه وکړه چې د مالي وزارت د لويو ماليه ورکونکيو ادارې (LTO) ته مسؤليت ورکول شوی وو چې د ۲۰۱۷ په جون کې له ټولو استخراجي شرکتونو څخه مالي تادييات راټول کړي، او دا کار د پيسو د نړيوال صندوق (IMF) د اوږده تجارتي پور له شرايطو سره سم ترسره کړي.²⁰⁶ د حکومت او مرستندويي ټولني يو شمېر استازو يادونه وکړه چې تر اوسه پورې د لويو ماليه ورکونکيو ادارې (LTO) سره يوازې خواوشا ۱۲۰ کانونو د کيندنې شرکتونو ځانونه راجستر کړي دي، چې دا ښيي چې د کانونو د کيندنې يو زيات شمېر شرکتونو لا هم دې ته اړتيا لري چې ځانونه ورسره راجستر کړي. استازو همدارنگه د کانونو او پتروليم وزارت د دې پلانونو په هکله رڼا واچوله چې د غیر مالياتي تاديياتو سيستم ډيجيټلي کړي او د مالي وزارت له SYGTAS او ASYCUDA سيستمونو سره يې وتړي چې د عوايدو د جريانونو لا پراخه پل پسې اخيستنه يقيني کړي (وگورئ ۱.۵ شرط).

د راپور ورکولو حذفونې: مستقل مفتش (IA) وموندل چې، په داسې حال کې چې حکومتي نهادونو هغه ابتدايي راپور وړاندې کړ چې د هغه په اساس د اهميت تصميمونه نيول شوي ول، وروسته په هغو معلوماتو کې چې د مالي وزارت او د کانونو او پتروليم د وزارت د ځيني

²⁰⁴ سامويل هال (نومبر، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی، ۵۲ مخ.

²⁰⁵ د EITI نړيوال سکرتریت (مارچ، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی، ۹ - ۱۰ مخونه.

²⁰⁶ نړيوال وجهي صندوق (ډسمبر، ۲۰۱۷)، د افغانستان اسلامي جمهوريت: ۲۰۱۷، IV ماده د اوږده تجارتي پور په هکله مشوره او د بياکتني ترتيب، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۲۲، ۲۷ مخونه.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

ادارو له خوا وړاندې شوي ول، خلاوې موجودې وې. البته، مستقل مفتش په دې هکله قناعت څرگند کړ چې د کانونو او پتروليم د وزارت ولايتي اداره د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور په تيارولو کې د تېر په نسبت ډېره ښکېله وه. د ۲۰۱۷ په مې کې د AEITI له خوا د موسسې ارزونې د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې د ماليې وزارت د گمرکاتو د ادارې له خوا د راپور ورکولو په برخه کې د اطمینان په ورکولو کې د ننګونو په هکله اندېښنې راپورته کړې. په دې برخه کې د راپور ورکول شويو عوايدو کمه سطحه، په غبرګونونو کې ځنډونه، د صادراتو د ارقامو په وړاندې کولو کې نه وړتيا او نه تسويه شوي تفاوتونه شامل دي.²⁰⁷ هغه يادونه وکړه چې د EITI راپورونه په دوامدار ډول «اکثر» له راپور ورکونکو نهادونو څخه د معلوماتو په ترلاسه کولو کې د ننګونو له امله ځنډېدل، او يو شمېر حکومتي چارواکي يې د «مقاوم»، «نه همکار» او «د خپلو شرايطو په پوره کولو کې يې علاقې» ياد کړل.²⁰⁸ هغه په ټول کال کې د MSG او د حکومت د راپور ورکونکيو نهادونو تر منځ د لا زياتې همکارۍ غوښتنه وکړه.²⁰⁹ د ۲۰۱۷ په دسمبر کې نړيوال سکرترت ته په ليکلي بيگام کې يوې مدني ټولنې ياده کړې چې ۶۰ زره امريکايي ډالر چې د ماليې وزارت د گمرکاتو ادارې د کليو عوايدو په توگه ياد کړي دي «شرمونکې» وه. د حکومت په شمول، د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو روښانه کړه چې، د بېلابېلو حکومتي نهادونو تر منځ د ماليې وزارت او د کانونو او پتروليم وزارت تر منځ او پخپله په وزارتونو کې دننه د EITI د راپور ورکولو په هکله همغږي ضعيفه ده. هغوی د هغو شرکتونو چې رايټي ورکوي او هغه چې ماليه ورکوي د لستونو تر منځ نابرابرۍ د دوه وزارتونو تر منځ د ضعيفې مفاهمې د شواهدو په توگه په گوته کړې. البته، د MSG د تخنیکي ټيم يو شمېر غړو وويل، چې د کانونو او پتروليم وزارت له هغو حکومتي نهادونو سره چې د EITI د ارقامو په سپارلو کې ورو ول، د تعقيب په برخه کې کار کاوه. يو شمېر حکومتي چارواکي يادونه وکړه چې، دا تل ننګونې وه چې د EITI د راپورونو لپاره ډېتا راټوله کړای شي، لکن دغه پروسه له يوه کال څخه بل ته اسانه کېدله. يوه جیکپوري حکومتي چارواکي په ۲۰۱۷ کې د ماليې وزارت د عوايدو د رياست او د کانونو او پتروليم وزارت تر منځ د مياشتنيو ملاقاتو پيل د همغږۍ د انکشاف په لاره کې د يوې وسيلې په توگه ياد کړ. يو شمېر حکومتي استازو او مستقل مفتش د هغو ننګونو يا چلینجونو خبره وکړه چې د اکثرو کمپنيو لپاره د مالياتو د هويت نمبرونو (TIN) له نشتوالي سره تړلي ول، البته چارواکو د کانونو او پتروليموزارت سره د ماليې د وزارت د کار په هکله رڼا واچوله چې د هرې کمپنۍ او هر جواز لرونکي لپاره د مالياتو نمبرونه معرفي کړي (وګورئ 4.7 شرط).

د مدني ټولنې يو شمېر سازمانونو د ۸ حد د پاسه شرکتونو له خوا د راپور نه ورکولو په هکله اندېښنې راپورته کړې. د ۲۰۱۷ په دسمبر کې، نړيوال سکرترت ته په تحريري ملاحظاتو کې، د مدني ټولنې يوه سازمان يادونه وکړه چې شمشېر زهير په ننګرهار ولايت کې د تالک يو له ډېرو لويو توليدوونکيو څخه وو او د راپور نه ورکولو په هکله يې د هغه وړاندیز شوي دلايل د کمزورو دلايلو په توگه تر پوښتنې لاندې راوستل، او په دې توگه يې د مديريت په برخه کې يوه شخړه په لاينحله ډول پرېښوده. د MSG د تخنیکي کمېټې غړو يادونه وکړه چې مستقل مفتش (IA) او ملي سکرترت د موادو له ډېرو کمپنيو څخه ليدنه کړې وه چې له هغوی سره مرسته وکړي چې د راپور ورکولو ټېمپلېټونه تکميل کړي. البته، د ۲۰۱۷ د AEITI ارزونې همدارنگه د يو شمېر داسې ځانګړيو برخه والو خبرې رانقل کړې چې ويل يې، که مستقل مفتش په هېواد کې د لا ډېر وخت په لگولو سره د اړتيا وړ معلوماتو په راټولولو کې ډېر «جدي» وای او له راپور ورکونکيو نهادونو سره يې نېغ په نېغه کار کړی وای، د ډېتا د راټولولو نتايج به بهتر وای (وګورئ ۴.۹ شرط²¹⁰). د مدني ټولنې يو شمېر سازمانونو داسې گڼله چې د کانونو او پتروليم وزارت بايد په راپور نه ورکونکيو کمپنيو باندې لا ډېر فشار اچولی وای. د ۲۰۱۷ ارزونې ياده کړې چې، په داسې حال کې چې دا د ټولو شرکتونو مسؤليت وو چې د ۲۰۱۴ د کاني موادو تر قانون لاندې د EITI په راپور ورکونه کې برخه واخلي، د نه راپور ورکولو لپاره بنديزونه لکه جريمې او د جوازونو تعليق هېڅکله هم په عمل کې نه دی تطبيق شوی.²¹¹ د MSG غړو همدارنگه د راپور ورکونکيو شرکتونو له خوا د افشاگانو د هراړخيزتوب په هکله اندېښنې راپورته کړې، او ياده کړې يې ده چې داسې ښکاري چې يو شمېر شرکتونو د راپور ورکولو د پروسې د چټکولو لپاره د کوچنيو تادياتو لپاره د صفر راپور ورکړی دی.

تفاوتونه: يو شمېر د مدني ټولنې سازمانونو د ۲۰۱۴ - ۱۵ په تسويه کې د پام وړ اختلافاتو په هکله انتقاد وکړ، او وپي ويل چې دغه حالت د حکومت له خوا د ریکارډ ساتنې او د ځانګړيو شرکتونو له خوا د راپور ورکونې په برخه کې کمزورتيا منعکسوي. يوه جیکپوري حکومتي چارواکي روښانه کړه چې اکثر تفاوتونه معمولا د ماليې وزارت د عوايدو په سطحه ول او دليل يې دا وو چې شرکتونه د يوه شرکت تر نامه لاندې د کان کيندنې جواز ترلاسه کوي او ماليات د بل شرکت تر نامه لاندې د يوه گروپ په توگه په گډه سره سپاري. يو شمېر د مدني ټولنې سازمانونو د دې توضيح په هکله شک څرگند کړ، او په هغو غير مالياتي عوايدو باندې چې د کانونو او پتروليمد وزارت له خوا ټولول

²⁰⁷ ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۸ مخ.

²⁰⁸ ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۲ - ۱۳ مخونه.

²⁰⁹ ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۴ مخ.

²¹⁰ ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۳ مخ.

²¹¹ ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۲۱ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

کيږي، کې پي، د نه تسويه شويو تفاوتونو ذکر وکړ.

د حکومت له خوا يوطرفه راپور ورکول: د MSG د تخنيکي کمېټې غړو داسې بلله چې د EITI په راپور کې حکومت په يوطرفه ډول ټول استخراجي عوايد افشا کړي دي، په داسې حال کې چې يو شمېر د مدني ټولني سازمانونو ويل چې د حکومت له خوا د ريكارډ ساتې په برخه کې کمزورۍ په دې هکله پي باوري رامنځته کړې وه چې آيا د حکومت ټول استخراجي عوايد افشا شوي ول.

ابتدایي ارزونه

دا شرط د افغانستان په برخه کې د EITI د معيار د تحليل په برخه کې اساسي ستونزې راپورته کوي. يو طرف ته، MSG او مستقل مفتش په دې هکله د ستاينې وړ هڅه کړې خو يقيني کړي چې، د ثابت هر اړخيز حکومتي جواز او د عوايدو د ارقامو د نشتوالي په پام کې نيولو سره، راپورونه هراړخيز دي. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې د هغو تاديواتو او شرکتونو لپاره چې حکومت ته د تاديواتو په اساس په تسويه کې شاملېږي، د اهميت د تريشولېدونو په هکله د MSG تعريف شامل دی. په دې لړ کې د هدف تسويې په اساس د مشخصو تريشولېدونو لپاره يوه توجه هم شامله ده. د اجرا وړ قوانينو او قواعدو په وړاندې د عوايدو د هغو لارو بياکتنه، چې د EITI په راپور کې تر پوښښ لاندې نيول شوي، داسې اطمینان ورکوي چې د راپور د پوښښ له ساحې څخه هېڅ قانوني عايداتي سيستمونه حذف شوي نه دي. هغه شرکتونه چې راپور پي نه دی ورکړی د هغو نومونه ذکر شوي او حکومت ته د هغوی د تاديواتو ارزښت د حکومت له خوا د راپور ورکول شويو عوايدو په نسبت وړاندې کړای شوی. داسې ښکاري چې د هغو شرکتونو اسهام چې راپور پي نه دی ورکړی په ۲۰۱۴ کې د پام وړ دی، خو په ۲۰۱۵ کې نه دی. د ارقامو يا ډېټا په ټولونه (په ځانگړې توگه د مالي وزارت له گمرکاتو څخه) کې له موجودو ننگونو سره سره، داسې ښکاري چې ټولو مهمو حکومتي نهادونو د ټولو عوايدو په هکله راپورونه ورکړي دي، او داسې ښکاري چې حکومت، د هغو په شمول چې د موادو له شرکتونو څخه پرته له نورو څخه پي ترلاسه کړي، ټول استخراجي عوايد افشا کړي دي، البته د عوايدو د لارې پرځای د شرکتونو په اساس سره جلا کړای شوي دي. بلې خوانه، د حکومت له خوا د ريكارډونو په ساتنه کې تفاوتونه د حکومت له خوا د افشا شويو عوايدو د هراړخيزتوب، او په دې توگه د تسويې د پوښښ په هکله پوښتنې راپورته کوي. د ډېټا له ټولولو څخه مخکې د تاديواتو د اهميت نه ارزونه هم دې ته لاره هواروي چې هغه مهم او په بلان کې نه نيول شوي تاديوات جلا کړای شي چې د سکتور په قواعدو کې تشریح شوي نه وي.

په افغانستان کې د ۱.۴ په پوره کولو کې د قانع کوونکي پرمختگ په ښودلو کې موجودې ننگونې اصلا د حکومت له خوا د ريكارډ په ساتنه کې کمزورتياوو سره تړلي دي. دا به مناسبه نه وي چې داسې نتيجه واخيستل شي چې له MSG څخه بايد داسې تمه وشي چې د اهميت په هکله د فيصلو کولو څخه مخکې دا حل کړي. نړيوال سکرتریت دا گڼي چې د دغو محدوديتونو په پام کې نيولو سره، MSG او مستقل مفتش د داسې يوې پروسې د کتلو لټه کوي چې تر دې شرايطو لاندې د پام وړ اندازې اطمینان اجازه ورکوي. په عين وخت کې، داسې گامونه شته چې MSG کولی شي د هغو په اخيستلو سره دا يقيني کړي چې ټول انتخاب شوي شرکتونه داسې په هر اړخيز ډول راپور ورکړي، چې غيرقانوني حکومتي استخراجي عوايد هم چېرې چې مناسب وي په گوته شي او دا چې ټول حکومتي نهادونه په يواړخيز ډول ټول هغه استخراجي عوايد چې راپور شوي وي افشا کړي. په دې توگه، د نړيوال سکرتریت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط په پوره کولو کې گټور پرمختگ کړی دی.

د ۱.۴ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د راپور ورکولو لپاره انتخاب شوي ټول شرکتونه په هر اړخيز ډول د ټولو حد دپاسه تاديواتو د جريانونو په هکله راپور ورکوي او دا چې د عوايدو د حد د تعين په هکله تصميمونه د استخراجي عوايدو په برخه کې د حکومت د يواړخيزې افشا په اساس دي. په دې کې هغه هم شامل دي چې د قانون په واسطه جبري کړای شوي نه دي خو هېڅکله ټول کړای شوي هم نه دي. همدارنگه، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د حد ته نه رسېدلو کمپنيو په برخه کې د حد دپاسه عوايدو په هکله د حکومت بشپړه يواړخيزه افشا د کمپني پرځای د عوايدو د جريان په اساس په وېشل شوي بڼه وړاندې کړای شوي ده.

د شيانو په بڼه عوايد (۲.۴)

د پرمختگ مستندول

د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور بيانوي چې حکومت تر ارزونې لاندې دوره کې د شيانو په بڼه هېڅ عوايد نه دي ترلاسه کړي، دا په داسې حال کې ده چې د هايډروکاربنونو د قانون تر ۴۷مې مادې او د تېلو د اصلي توليدوونکي بلاک امو دريا PSC تر ۱۰مې مادې لاندې د داسې عوايدو لپاره قانوني شرايط هم موجود دي (۴۳-۴۴ مخونه). راپور د کانونو او پتروليم وزارت د رياست او د کدستر رياست له خوا د داسې اطمینانونو ذکر کوي چې دولت په ۲۰۱۴ - ۱۵ کې د شيانو په بڼه د تېلو هېڅ عوايد نه دي ترلاسه کړي (۴۳-۴۴ مخونه).

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د برخه وال نظرونه

د ټولو هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوي په دې هکله توافق موجود دی چې حکومت په ۲۰۱۴ - ۱۵ کې د شيانو په بڼه هېڅ عواید نه دي ټول کړي. په داسې حال کې چې د ۲۰۱۷ د AEITI د موسسې ارزونې داسې ښودلې چې له حکومت څخه د ۲۰۱۴ - ۱۵ د راپور²¹² په تيارولو کې د شيانو په بڼه عوایدو د موجودیت په هکله پوښتنه نه ده شوې، حکومتي چارواکو او مستقل مفتش تاييد کړه چې د دې مسئلې په هکله د پيل په دوره کې د MSG له خوا بحث شوی دی. د تېلو او گازو په برخه کې، د شرکتونو، حکومت او مدني ټولني يو شمېر استازو تاييد کړه چې د CNPCI کانسرسيوم تر اوسه پورې د ۴۰ زره پي پي ډي توليد هدف ته نه دی رسېدلی او نه يې گټورتيا ترسره کړې ده، په دې معنی چې حکومت لا دا امتياز نه وو ترلاسه کړی چې له تېلو څخه استفاده وکړي، او په نغد يا د جنس په بڼه ورته تاديات وشي.

په داسې حال کې چې په دې هکله توافق موجود وو چې نارت کول انټرپرايز (NCE) تصدۍ د ډبرو سکرو هېڅ عواید د شيانو په بڼه نه دي ټول کړي، د شرکتونو او حکومت يو شمېر استازو روښانه کړه چې د کاني موادو قانون لاندې د کاني موادو په توليد باندې رايقتي موجوده وه چې يا بايد په نغدي شکل يا د شيانو په بڼه تاديه شي. په داسې حال کې چې د شرکتونو استازو يادونه وکړه چې حکومت په ۲۰۰۸ - ۰۹ کې د طلا رايقتي ترلاسه کړې وې، د MSG تخنيکي کمېټې روښانه کړه چې حکومت د طلا يوازې کوچني مقدارونه (په ۲۰۰۸ کې ۵۱۷ گرامه او په ۲۰۰۹ کې ۱۷۴۸ گرامه) ټول کړي وو چې په ۲۰۱۲ کې وپلورل. يوه حکومتي چارواکي روښانه کړه چې حکومت د طلا د داسې کوچنيو مقدارونو د پلورلو د قېمت د لوړوالي له امله د شيانو په بڼه د رايقتي ټولول بند کړي.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرتريت ابتدايي ارزونه دا ده چې دا شرط د افغانستان لپاره تر بياکتني لاندې کالونو کې د اجراً وړ نه وو. د ۲۰۱۴ - ۱۵ راپور بيانوي چې حکومت، د کانونو او پتروليم وزارت څخه د اطمینانونو په اساس، تر بياکتني لاندې دوره کې د شيانو په بڼه هېڅ عواید نه دي ترلاسه کړي.

د جنس په جنس او زېربنا معاملي (۳.۴)

د پرمختگ مستندول

د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور، د کانونو او پتروليم وزارت د رياست او د کدستر رياست له خوا د اطمینانونو په اساس، بيانوي چې تر ارزونې لاندې کالونو کې د جنس په جنس موافقې يا د زېربنا اړوند هېڅ شرايط نافذ نه ول (۴۴، ۶۹ مخونه). د افغانستان په هکله د سکرتريت د ۲۰۱۵ ارزونې د کانونو او پتروليم وزارت اطمینانونه هم رانقل کړي چې وايي په ۲۰۱۱ - ۱۲ کې د جنس په جنس موافقې يا د زېربنا اړوند هېڅ شرايط موجود نه ول.²¹³

د برخه وال نظرونه

په داسې حال کې چې د ۲۰۱۷ د AEITI د اجراًو ارزونه وايي چې له حکومت څخه د جنس په جنس موافقو²¹⁴ په هکله پوښتنه نه ده شوې، په دې هکله د هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوي وې توافق موجود وو چې په ۲۰۱۴ - ۱۵ کې جنس په جنس ترتيبات موجود نه ول. د مدني ټولني او پرمختيايي شريکانو يا مرستندويو ادارو يو شمېر استازو په دې هکله خبرې اترې وکړې چې د لويې سطحې د کانونو د کيندنې لپاره د داوطلبې په پروسه کې، د کانونو د کيندنې څخه پرته نور فکتورونه هم د مزایدې لپاره وړاندې شوي چې په هغو کې د ازاد رسد سرکونه، رېلارې او د برېښنا دستگاوي شامل وې. په ځانگړې توگه، د MCC کانسرسيوم د مس عينک د مسو د پروژې د برخې په توگه تعهد کړی وو چې د پاکستان له تورخم سرحد څخه د ازبکستان تر حيرتان پورې رېلاره جوړه کړي او ورسره د کانسرسيوم په لگښت په ساحه کې د ۴۰۰ ميگاواټه په ظرفيت د برېښنا د توليد دستگاه جوړه کړي.²¹⁵ د حاجي گک د اوسپنې د پروژې د برخې په توگه، هغه کانسرسيوم چې د هندوستان د اوسپنې اداره او کيلوگولډماينز پي رهبري کوي تعهد کړی وو چې د حاجي گک له سيمې

²¹² ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۶ مخ.

²¹³ EITI نړيوال سکرتريت (مارچ، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی، ۷، ۱۰ مخونه.

²¹⁴ ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۶ مخ.

²¹⁵ د متحده ايالاتو د سولي انستيتيوت (سپتمبر، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۲ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

څخه د ايران چاپهار بندر پورې د ۹۰۰ کيلومترو په اوږدوالي يوه ريللاره جوړه کړي.²¹⁶ خو د ټولو هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوې وې او د درېيم لوري له منابعو څخه په دې هکله توافق موجود وو چې دغه دواړه پروژې د هغو په هکله د بيا مذاکراتو ترسره کولو لپاره په تعلق کې پاتې دي، او دا چې په دغې زېربنا کې تر اوسه پورې هېڅ پانگونه نه ده شوې او د دواړو پروژو د زېربنا اجزا اوس حقيقي بڼه نه لري.²¹⁷

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرټريټ ابتدايي ارزونه دا ده چې دا شرط د تر ارزونې لاندې کالونو کې د افغانستان په حق کې د اجرا وړ نه دی. د کانونو او پټروليم د وزارت څخه د اطمینانونو په اساس، د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور بيانوي چې تر ارزونې لاندې دوره کې د جنس په جنس مبادلي هېڅ موافقي يا د زېربنا شرايط نافذ ول. په داسې حال کې چې نړيوال سکرټريټ په دې پوهېږي چې د لويې سطحې د کان کيندنې په ځانگړيو قراردادونو کې د زېربنا شرايط د مناقصې وړ توکو په توگه شامل ول، که څه هم چې دا د ارزونې لاندې دوره کې په فعاله توگه نه وو جوړ کړای شوي.

د تطبيق د پياوړتيا لپاره، افغانستان دې ته هڅول کيږي چې د EITI د راتلونکي راپور د چمتو کېدلو په ترڅ کې د جنس په جنس مبادلي د ډول د هرو موافقو يا د زېربنا د شرايطو د موجوديت ارزونه وکړي او په دې هکله اطمینان ترلاسه کړي چې د داسې موافقو د تطبيق په هکله راپور ورکول د جزياتو او شفافيت يوه سطحه وړاندې کوي چې د نورو تاديواتو او د عوايدو د لارو له افشاگانو او تسويې سره متناسبه وي. افغانستان، د مستقل مفتش په ملاتړ، بنيادي وغواړي چې د مربوطه موافقو او قراردادونو د شرايطو، بشکېلو اړخونو، هغو منابعو چې د دولت له خوا پي وعده شوې، د گټې د لارې (لکه، د زېربنا د کارونو) د توازن د ارزښت، او د مروجو قراردادونو په نسبت د دغو موافقو د اهميت په هکله پوره معلومات ترلاسه کړي.

د ټرانسپورټ عوايد (۴.۴)

د پرمختگ مستندول

د حېن تعين: د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د ټرانسپورټ د څلورو ډولونو شرحه وړاندې کوي، په داسې حال کې چې داسې ښکاري چې د دغو له جملې څخه يو هم له ۴.۴ شرط سره سم د ټرانسپورټ عوايد نه زياتوي.

راپور يادونه کوي چې حکومت، د هغه د بودجې د شرحې له لارې، د ۲۰۱۴ لپاره «د تېلو د ټرانزېټ په عوايدو» کې د ۲.۳۸۸ ميليون افغانينو راپور ورکړی دی، په داسې حال کې چې هغه روښانوي چې دا د هغو عوايدو استازيتوب کوي چې د تجارت او صنايعو د وزارت له خوا د نباتي تېلو له ټرانسپورټ څخه راټول شوي دي (۴۴مخ). د ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ لپاره له ملي بودجې څخه په شاملو شويو ارقامو کې، راپور «له ريللارې څخه د عوايدو» لپاره يوه کرښه لري، البته د دغو عوايدو د جريان په هکله نور اضافي وضاحت په کې نشته. راپور همدارنگه په جوزجان ولايت کې د افغان گاز تصدې (AGE) له خوا د چلېدونکيو «د گازو د پايپ لينيونو يوه وړه شبکه» تشرېح کوي، چې د شمال د کيمياوي سرې او برېښنا دستگانه تامينوي (۵۲مخ).

البته، د دې ټکي په پام کې نيولو سره چې د گاز پايپ لينيونه د افغان گاز تصدې په عملياتو کې ملحق دي، داسې شواهد نشته چې د پايپ ليني عمليات به د پايپ ليني د استعمال د فيس له لارې حکومت ته عوايد زيات کړي. بالاخره، راپور داسې ښيي چې د رايټي د جمع کولو کارونه يوې کمپنۍ (شير پاون) ته سپارل شوي چې هغه د استخراجونو جواز نه لري، خو په بگرام ولسوالۍ کې په دوه سرکونو²¹⁸ د تلاشۍ په پوستو کې له هغو شرکتونو يا کمپنيو څخه چې تعميراتي مواد (تېرې او جغل) ټرانسپورټ کوي رايټي پايپ ټولوي (۲۰مخ). د شير پاون او په پروان کې د کانونو او پټروليم وزارت د ادارې تر منځ د ۲۰۱۳ د ياد شوي يو صفحه يي قرارداد يوه کاپي د راپور په ضميمه کې وړاندې شوې ده (الف/۲۰۸مخ). د قرارداد له شرايطو څخه روښانه ده چې هغه فيسونه چې د شير پاون له خوا راټول شوي او حکومت ته راجع شوي دي د ټرانسپورټ د فيسونو پر ځای د رايټي د ډول فيسونو استازيتوب کوي (وگورئ ۱.۴ شرط).

²¹⁶ د سوداگرۍ نړيوال سازمان (۲۰۱۷)، 'چاپهار بندر - د افغانستان لپاره د ټرانزېټ يوه نوې لاره'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

²¹⁷ د متحده ايالاتو د سولې انستيتيوت (سيټمبر، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۲مخ.

²¹⁸ د صافي غره د اوبو نړۍ لاره او حسن خېل د درې دوکانونو کوڅه - د بگرام نوی سرک.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د برخه والو نظرونه

د ټولو هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوي په دې هکله توافق موجود وو چې افغان گاز تصدي د خپلې پايپ لاین شبکې پوره مالکیت لري او په خپلو پايپ لاینونو کې يې د درېيم لوري طبيعي گاز نه دي ترانسپورت کړي، چې دا په ثانوي منابعو کې هم تاييد شوې ده.²¹⁹ په دې هکله هم توافق موجود وو چې له شير پاون سره موافقې د ترانسپورت د عوايدو د يوه ډول نمايندگي نه کوله، بلکې د رايټي د جمع کولو د سپارلو استازيتوب يې کاوه چې د مدني ټولې ځينې سازمانونو «د کاني موادو د اختلاس» په نامه کنټرول کړي دی وگورئ (۴. ۱ شرط). د برخه والو له ټولو گروپونو څخه هغو برخه والو چې مشورې ورسره شوي هم تاييد کړه چې د افغانستان رېلارې فعاليت نه کوي او خارجي سرچينې هم په ۲۰۱۴ - ۱۵ کې د رېل له ترانسپورت څخه د حکومتي عوايدو نشتوالی تاييدوي.²²⁰

د حکومت او مدني ټولني يو شمېر استازو روښانه کړه چې (د لوې لارې) د سرک د استعمال فيسونه له ټولو عرادو څخه د ترانسپورت وزارت له خوا ټولول کيږي، چې دا د ۲۰۱۷ د AEIT د موسسې ارزونه (راپور) کې هم روښانه شوې ده.²²¹ په دې هکله توافق موجود وو چې دا د سرک د استعمال فيسونه هغو لاريو پورې مشخص نه ول چې کاني مواد انتقالوي. يوه چارواکي د سرک د استعمال د فيسونو اندازې وړاندې کړې، چې د پخو سرکونو لپاره جيکې وي. د MSG تخنيکي کمېټې روښانه کړه چې MSG د دې مسئلې په هکله لنډ بحث وکړ خو د ترانسپورت وزارت له خوا د دې وړتيا د نشتوالي له امله چې په مشخصه توگه د کاني موادو انتقالونکيو لاريو څخه د راټولو شويو عوايدو ارقام وړاندې کړي، يې تصميم ونيو چې د ترانسپورت وزارت له خوا لگول شوي د سرک د استعمال فيسونه شامل نه کړي. حکومتي چارواکو او د ۲۰۱۷ د AEITI ارزونې روښانه کړه چې د AEITI په کاري پلان کې داسې فعاليتونه شامل دي، چې له استخراجي موادو څخه د ترانسپورت د هغو عوايدو، چې د تجارت وزارت له خوا ټولول کيږي، د محاسبې لپاره د يوه سيستم جوړولو پورې اړه لري.²²²

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرتریت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط په پوره کولو کې غيرکافي پرمختگ کړی دی. د تاييد لارښود بيانوي، «تمه ده چې د حد د پاسه د ترانسپورت عوايد به افشا شي، خو د EITI له شرايطو سره د مطابقت لپاره ورته اړتيا نشته. چېرې چې د ترانسپورت کولو عوايد د حد د پاسه وي خو افشا نشي، له باوري کونکي څخه تمه کيږي چې دا وارزوي چې آيا MSG د دې معلوماتو د وړاندې کولو په مقابل کې خنډونه مستند کړي او واضح کړي دي، او آيا داسې څه حکومتي پلانونه شته چې دغه خنډونه څنگه له مخې ليرې کړي.»²²³ داسې ښکاري چې MSG په عمومي توگه په استخراجي صنايعو کې د ترانسپورت د توافقاتو موجوديت په پام کې نيولی دی، البته د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور څلورو داسې ترتيباتو ته اشاره کوي چې هغه د حمل او نقل عوايد نه رامنځته کوي. بيا هم، نړيوال سکرتریت د MSG له خوا د داسې بحثونو څخه شواهد نه ويني، چې د سرکونو د استعمال د فيسونو په هکله چې د ترانسپورت وزارت له خوا له ټولو عرادو (نه يوازې د استخراجي) څخه ټولول کيږي، معلومات وړاندې کړي. په داسې حال کې چې ښايي دا مهم نه وي، د سرکونو د استعمال د داسې فيسونو د اهميت د يوې روښانه ارزونې نشتوالی يوه اندېښنه ده.

د ۴.۴ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د تېلو، گازو او معدني موادو له ترانسپورت کولو څخه د ترلاسه شويو هرو عوايدو د حد ارزونه په عام ډول مستنده شي او دا چې دغه ډول هر مهم عوايد داسې څرگند کړای شي چې په داسې سطحو سره جلا کړای شوي وي چې د نورو تاديواتو او د عوايدو د لارو په هکله له راپور ورکولو سره برابر وي.

²¹⁹ د افغانستان د بيارغونې لپاره ځانگړی عمومي مفتش (سيگار) (جنوري، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی، ازمخ، او د افغانستان د بيارغونې لپاره ځانگړی عمومي مفتش (سيگار) (اکتوبر، ۲۰۱۵)، 'په افغانستان کې د دفاع وزارت د متراکم طبيعي گاز د ډکولو سټېشن: د ۴۳ ميليونو ډالرو يوه داسې پروژه چې په پام سره نه وه پلان شوې، چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی وشو، ۶-۷ مخونه. او د نړيوال بانک (دسمبر، ۲۰۱۶)، 'د پروژې د معلوماتو سند/د تضمینونو گډ ډېټاشيټ (PID/ISDS)، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی وشو، ۷-۸ مخونه.

²²⁰ وگورئ د مثال په توگه، اسيايي پرمختيايي بانک (م، ۲۰۱۰)، 'افغانستان: د رېلارې پرمختيايي پروژه، چې د ۲۰۱۸ په فبروري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی وشو؛ او د گډ ځواک درې مياشتنۍ (۲۰۱۴)، 'د افغانستان ملي رېلاره: يو د فرصت پلان، چې د ۲۰۱۸ په فبروري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی وشو.

²²¹ ديموکراسي انټرنېشنل (م، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۲۰-۲۱ مخونه.

²²² ديموکراسي انټرنېشنل (م، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۲۰-۲۱ مخونه.

²²³ د تاييد لارښود، مخکې ذکر شوی، ۱۱ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د دولتي تصديو او حکومت تر منځ معاملي (۵.۴)

د پرمختګ مستندول

د ۲۰۱۴ - ۱۵ راپور نه تاييدوي چې د کانونو د کيندلو، تېلو او گازو شرکتونه له يادو دوه دولتي تصديو څخه کومې يوې ته تادييات نه کوي. د راپور په ضميمه (الف/۱۹، ۲۰، ۴۸ مخونه) کې د تسويې په نتايجو کې داسې شواهد نشته چې وښيي چې له دولتي تصديو څخه کومې يوې دې له استخراجي شرکتونو څخه تادييات ټول کړي وي.

له حکومت سره د دولتي تصديو د معاملو په برخه کې، راپور بيانوي چې دواړه استخراجي دولتي تصدى (نارت کول انټرپرايز او افغان گاز انټرپرايز) د راپور ورکولو په چوکاټ کې شامل دي، په ځانگړې توگه، له دې امله چې هغه د حکومت د استخراجي عوايدو «يوه لويه برخه» جوړوي (۲۰، ۵۲ مخونه). راپور بيانوي چې درې کمپنۍ (دواړو دولتي تصديو او CNPCI) په ۲۰۱۴ کې د حکومت د استخراجي عوايدو ۶۳.۴٪ او په ۲۰۱۵ کې ۸۵.۸٪ جوړول (۴۸مخ)، په داسې حال کې چې د تسويې له نتايجو څخه دا روښانه ده چې دواړو دولتي تصديو په ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ کې په ترتيب سره د استخراجي عوايدو ۵۶٪ او ۷۷٪ برابرول (۷۰-۷۳مخونه).

د تسويې په برخه کې د مهمو عايداتي لارو په لست کې له دولتي تصديو څخه د اسهامو گټه، او ورسره د پورونو بېرته تاديه کول، په پورونو باندې سود، «اصلي او غيراصلي عوايد»، «د لگښتونو تادييات»، د تجارت په سر مالیه او په عايداتو باندې ماليه شامل دي (۴۲-۴۳ مخونه). راپور د ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ لپاره «له دولتي تصديو څخه د کانونو او پتروليم وزارت د گټې» ارزښت په امريکايي ډالرو کې وړاندې کوي، په داسې حال کې چې دا روښانه نه ده چې آیا دا د اسهامو گټه ښيي او که د تاديياتو نور ډولونه (۳۶مخ) په گوته کوي. دغه راپور په ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ کې حکومت ته د دولتي تصديو د تاديياتو د تسويې نتايج وړاندې کوي، چې د پام وړ تفاوتونه په کې ليدل کېږي، البته دا واضح نه ده چې آیا د مالي وزارت ته «د نورو رسيدونو د گټې» تادييات حکومت ته د دولتي تصديو د اسهامو د گټې نمايندگي کوي (۶۹ مخ، الف/۱۹، ۲۰، ۴۷، ۴۸ مخونه). ټول نور تادييات چې دولتي تصديو يې راپور ورکړی دی د ټولو استخراجي شرکتونو²²⁴ لپاره عام دي او دا د يادونې وړ ده چې يوازې د شمال د ډبرو سکرو تصدى «د نورې گټو» د تاديياتو راپور ورکړی دی، په داسې حال کې چې افغان گاز تصدى نه دی ورکړی.

راپور د دولتي تصدى په ريكارډ ساتنه او محاسبه کې د ستونزو ذکر کوي، چې د EITI د راپور ورکولو د هدفونو لپاره د اساسي مالي ارقامو په وړاندې کولو کې د هغوی په وړتيا يې تاثير کړی دی، او واضح کوي چې افغان گاز تصدى د راپور ورکولو ټېمپلټونه په مکمل او صحيح توگه نه وو ډک کړي (۱۹-۲۰، ۶۸-۶۹مخونه). راپور د دولتي تصديو او حکومت تر منځ د خاصو انتقالونو نور کوم ډولونه نه تشریح کوي.

د برخه والو نظرونه

په دې هکله د ټولو هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوي دي توافق موجود وو چې نه افغان گاز تصدى او نه هم نارت کول تصدى له هغو شرکتونو څخه چې د کانونو د کيندنې، تېلو او گازو په سکتورونو کې کار کوي کوم مالياتي يا غير مالياتي عوايد ترلاسه کړي. د دواړو دولتي تصديو او حکومت تر منځ د معاملو په برخه کې، داسې توافق موجود وو چې نه افغان گاز تصدى او نه نارت کول تصدى له حکومت څخه په سب سايديو يا بودجوي انتقالونو باندې تکیه کوله، چې دا د دواړو دولتي تصديو په مستقلو څېړنو کې هم تاييد شوې وه.²²⁵ برخه والو دا هم تاييد کړه چې د دغو دولتي تصديو يوې هم د کانونو او پتروليم وزارت ته کوم تادييات نه دي کړي او يوازې مالیه او د اسهامو گټې (چې «د نورو رسيدونو گټې» په توگه کتگوري شوي) يې په يوځلي توگه، د مالي وزارت ته تاديه کړي دي. مستقل مفتش واضح کړه چې دواړو دولتي تصديو ځانگړيو ليدنو ته ضرورت درلود چې د EITI کافي راپور ورکونه ډاډمنه شي او له دولتي تصديو څخه د مالياتو په تاديياتو کې د څو کالونو د ځنډېدلو پورونو له امله يې د مالي وزارت اندېښنې يادې کړې. د MSG تخنيکي کمېټې د مستقلو څېړنو²²⁶ هغه موندنې تاييد کړې چې نارت کول تصدى د ټول کال لپاره د مالي وزارت ته د مالياتو تادييات وار له مخه کړي ول، چې بيا يې د کال په اخر کې د خپل نهايي ماليې له تسويې څخه تفریق کړل. په داسې حال کې چې د کمېټې غړو تاييد کړه چې دغه ټولې پېښکې د نارت کول تصدى د EITI په راپور کې افشا شوي دي، يو شمېر حکومتي چارواکو د مالي وزارت کې هغه ننګونې يا چلینجونه په گوته کړل چې د دولتي تصديو په بيلانس شپټ کې د معلوماتو نشتوالي له امله د نارت کول تصدى د مالياتو د پورونو د پل پسې اخيستې په برخه کې موجود ول. يوه جيکپورې حکومتي چارواکي روښانه کړه چې د دولتي تصديو هغو بيلانس شپټونه چې د مالي وزارت ته وړاندې شوي وو

²²⁴ لکه، په عوايدو باندې ماليه، په تجارت ماليه، په تنځاگانو باندې ماليه، په کرايو باندې ماله او په قرارداد باندې ماليه.

²²⁵ د کانونو او پتروليم وزارت (اپريل، ۲۰۱۱)، مخکې ذکر شوی، ۱۱-۱۲مخونه او د متحده ايالاتو نړيواله پرمختيايي اداره (USAID) (نومبر، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی، ۱۱ مخ.

²²⁶ د کانونو او پتروليم وزارت (جون، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی، ۲۱، ۱۰۰-۱۰۱ مخونه.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

په يو صفحه يي لنډيزونو کې ول او د اصلي ارقامو په رابطه يې لږ وضاحت درلود. د IWA غيرحکومتي موسسې د نارت کول تصدی د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور لپاره د راپورونو په پرله پسې سلسلو کې د مختلفو شرحو په هکله هغه وخت اندېښنې راپورته کړې چې دې تصدی راپور ورکړ چې په ۲۰۱۵ کې عوايد له ابتدايي ۴ ميليونو افغانو څخه په پای کې ۲ ميليارد افغانو ته لوړ شول خو په دې هکله يې هېڅ توضیح نه ده ورکړې.²²⁷ په داسې حال کې چې حکومتي چارواکو بيان کړه چې افغان گاز تصدی او نارت کول تصدی د ۲۰۱۶ - ۱۷ لپاره مالي شرحې تيارې کړي، هغوی ونشوای کولی چې په دې هکله اطمینان وړاندې کړي چې د ۲۰۱۴ - ۱۵ لپاره مالي شرحې تيارې کړای شوي دي. د ادم سمیت انټرنېشنل يوه څېړنه چې په ۲۰۱۱ کې په نارت کول تصدی باندې ترسره شوې د نارت کول تصدی له خوا د مالي وزارت او د کانونو او پتروليم وزارت ته وار له مخه تادييات په گوته کړل، او همدارنگه يې وليدل چې يادې تصدی «ځايي حکومتي ادارې ته د بېلابېلو غوښتنو²²⁸ د ځوابولو لپاره د نغدو پيسو انتقالات ترسره کول»، که څه هم چې نړيوال سکرتريت د برخه والو له مشورو څخه پوهېږي چې محلي حکومتي ادارو ته تادييات له قانوني پلوه ضروري نه ول.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرتريت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په برخه کې گټور پرمختگ کړی دی. برخه والو تاييد کړه چې د يادو دوه استخراجي دولتي تصدی له جملې څخه يوې هم د کان کيندنې، تېلو او گازو له شرکتونو څخه کوم مالياتي يا غيرمالياتي عوايد نه دي ترلاسه کړي، که څه هم چې دا د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې په روښانه توگه نه دي بيان شوي. په داسې حال کې چې حکومت ته د دولتي تصدیو د تاديياتو د اهميت په برخه کې د MSG ارزونه روښانه نه ده، دا روښانه ده چې حکومت ته د دولتي تصدیو تادييات مهم وبلل شول او دواړه دولتي تصدی د راپور ورکولو په چوکاټ کې شاملې کړای شوې. البته، راپور د دولتي تصدیو له خوا د مالي وزارت ته هغه تادييات چې دولتي تصدیو پورې خاص دي له هغو څخه چې ټولو استخراجي کمپنيو پورې اړه لري په روښانه ډول نه سره جلا کوي، او د دولتي تصدیو د راپور ورکولو هر اړخيزوالی روښانه نه دی. له حکومت سره د معاملو په برخه کې د دولتي تصدیو د راپور ورکونې د هراړخيزتوب په هکله يې باوري د ریکارډ ساتنې په برخه کې د هغوی کمزوری پورې تړلې ده (وگورئ ۹.۴ شرط).

د ۵.۴ شرط په اساس، افغانستان بايد د استخراجي دولتي تصدیو او د حکومتي نهادونو تر منځ د معاملو يوه هراړخيزه ارزونه پيل کړي څو يقيني شي چې د راپور ورکولو پروسه د دولتي تصدیو او نورو حکومتي ادارو تر منځ د انتقالاتو په شمول په هر اړخيز ډول د دولتي تصدیو رول بيانوي.

له ملي څخه په ټيټه کچه تادييات (۶.۴)

د پرمختگ مستندول

د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور بيانوي چې ولايتي ادارو د تر ارزونې لاندې کالونو په ترڅ کې له استخراجي شرکتونو څخه په مستقيم ډول هېڅ عوايد نه دي ترلاسه کړي (۴۴-۴۵ مخونه). په داسې حال کې چې راپور روښانوي چې داسې هېڅ ولايتي يا د ټيټې سطحې نور تادييات نه دي په گوته شوي (۴۴مخ)، د ۴.۴ شرط د نه اجرا کېدا په برخه کې د MSG د ارزونې اساس د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI له راپور څخه روښانه نه دی.

د برخه والو نظرونه

د ټولو هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوي دي په دې هکله توافق موجود وو چې په ۲۰۱۴ - ۱۵ کې محلي حکومتي ادارو ته له استخراجي شرکتونو څخه په ولايتي او ټيټه سطحه قانوني تادييات نه دي شوي، البته داسې ويل کېږي چې بېلابېلو محلي حکومتونو «د زور له لارې» غير رسمي تادييات ترلاسه کړي دي. په داسې حال کې چې د ۲۰۱۷ د AEITI د موسسې ارزونې (راپور) د ۲۰۱۲ - ۱۳ او ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپورونو کې د MSG لپاره داسې سپارښتنې رانقل کړي چې د تاديياتو د جريانو²²⁹ د په گوته کولو لپاره لا نور کار وکړي، په ۲۰۱۵ کې د سکرتريت له خوا ترسره شوې ارزونې محلي حکومتونو ته د تاديياتو يوازې يوه «ډېره کوچنۍ» لاره په گوته کړه، چې

²²⁷ اينټيگريټي واک افغانستان (م، ۲۰۱۷)، 'مدني ټولنه وايي، افغان حکومت ۷نشي کولی چې د کاني عوايدو ابتدايي مديريت برابر کړي'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

²²⁸ د کانونو او پتروليم وزارت (اپريل، ۲۰۱۱)، مخکې ذکر شوی، ۱۱مخ.

²²⁹ ديموکراسي انټرنېشنل (م، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۲۰مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د ښاروالۍ د صفایې، تادیات، ول²³⁰ برخه والو تاييد کړه چې له ۲۰۱۴ - ۱۵ څخه مخکې د ښاروالۍ مالیات ودرېدلي ول. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور چې د ۲۰۱۷ په اپریل کې خپور شوی دی په تبصرو کې، د مدني ټولني سازمانونو د استخراجونو د هغو قراردادونو په برخه کې، چې مستقيماً په ولايتونو کې له حکومتي ادارو سره نهيای شوي دي، د شفافیت د نشتوالي له امله اندېښنې راپورته کړې وې، چې په ولايتي او نورو ټيټو سطحو د عوايدو د جريانونو په موجودیت يې دلالت کاوه،²³¹ خو د خبرو اترو له لارې، د مدني ټولني سازمانونه دې نتيجه ته ورسېدل چې د ورې سطحي د کان کيندنې هر هغه قرارداد چې د کانونو او پتروليموزارت په وېب سايټ نه وي خپور شوی هغه به غیرقانوني گنل کېږي او تاييد يې کړه چې ټول خپاره شوي قراردادونه دې ته اړتیا لري چې تادیات د محلي حکومتي ادارو پرځای د مرکزي حکومت ادارو (د ماليې وزارت او د کانونو او پتروليم وزارت) ته وکړي.

ابتدایي ارزونه

د نړیوال سکرتریت ابتدايي ارزونه دا ده چې دا شرط د ارزونې د دورې په ترڅ (۲۰۱۴ - ۱۵) کې د افغانستان لپاره د اجراً وړ نه وو. د پراخو غیر رسمي خاصو تادیاتو د شواهدو له موجودیت سره سره چې په غیرقانوني توگه ترسره کېږي، د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د مستقیمو ولايتي او نورو د ټيټې سوې تادیات تاييدوي.

په جوړوونکيو اجزاو د وېشلو سطحه (۷.۴)

د پرمختگ مستندول

د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور تاييدوي چې تسويه شوي مالي ارقام د شرکت، د عوايدو د جريان او ټولونکي حکومتي نهاد په اساس سره وېشل شوي دي (۴۵ مخ) او په (الف/۱۸-۷۴ مخونه) ضمیمه کې د تسويې مفصل نتایج وړاندې کوي. تسويه شوي مالي ارقام د پروژې په اساس وېشل شوي بڼه نه وړاندې کېږي.

د برخه والو نظرونه

له ۲۰۱۵ راهیسې، د مدني ټولني سازمانونو لکه گلوبل وېټنېس او انټيگريټي وچ افغانستان غوښتنه کوله چې د EITI د تادیاتو او تولید ارقام دې د پروژې په اساس سره وېشل شي او په دې توگه دې د مالیاتو د نه ورکولو او د ناقانونه کان کيندنې²³² مخه ونيسي. د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو تاييد کړه چې د ۲۰۱۴ د کانونو قانون د جواز په اساس د ټولو وجایبو د ترسره کولو تضمین غوښت، په دې معنی چې هر جواز لرونکی مجبور وو چې د خپلو شرکتونو له گروپ څخه جلا مالیاتي او غیرمالیاتي فیسونه تادیه کړي، خو حکومتي چارواکي وايي چې دا کار لا هم تطبیق ته اړتیا لري. یوه حکومتي چارواکي د ماليې وزارت او د کانونو او پتروليم وزارت روان کار ته اشاره وکړه چې غواړي د هر جواز لپاره خپل جلا د مالیاتو نمبرونه تطبیق کړي. یو شمېر چارواکو د هر جواز په سر د مالیاتو د نمبر د اهمیت په هکله رڼا واچوله چې د ماليې وزارت د SIGTAS سیستم ته لاره هواره کړي چې د استخراجي مالیات ورکونکو یو هر اړخیز لست وړاندې کړي او د استخراجي عوايد یو بشپړ تصویر وړاندې کړای شي. د هغو برخه والو له ډلې څخه چې مشورې ورسره شوي یوه هم د جواز په سر د مالیاتو د وجایبو د مشخص لگښت د تضمین په سر اندېښنې څرگندې نه کړې.

ابتدایي ارزونه

د نړیوال سکرتریت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په لور قانع کوونکی پرمختگ کړی دی. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې تسويه شوی ارقام د شرکت، د عوايدو د جريان او د ټولونکي حکومتي نهاد په اساس سره جلا شوي وړاندې کړای شوي دي.

د تطبیق د پیاوړتیا لپاره، افغانستان ښايي وغواړي چې هغه حد په پام کې ونيسي چې تر هغه پورې هغه کولی شي چې د ۲۰۱۴ د کانونو د قانون د شرایطو د تضمین د تطبیق له لارې د پروژې په سطحه د ټولو مالیاتو او فیسونو په هکله د EITI د راپور ورکولو په تطبیق کې پرمختگ وکړي. دا کار باید د EITI د ټولو هغو راپورونو لپاره له ضرب الاجل څخه مخکې وشي چې هغه مالي دورې تر پوښښ لاندې راوړي چې د ۲۰۱۸ د ډسمبر له ۳۱مې څخه، چې په بوگوتا کې د EITI د بورډ په ۳۶مه کتنه کې پرې موافقه شوې ده، وروسته پای ته رسېږي.

²³⁰ د EITI نړیوال سکرتریت (مارچ، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی، ۸، ۱۰ مخونه.

²³¹ د مدني ټولني د سازمانونو ایتلاف (اپریل، ۲۰۱۷)، 'د مدني ټولني سازمان د AEITI د ۵م راپور په هکله تبصرې کوي'، چې د ۲۰۱۷ په ډسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، مخ.

²³² گلوبل وېټنېس (سپتمبر، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی، ۲-۱ مخونه. انټيگريټي وچ افغانستان او گلوبل وېټنېس (سپتمبر، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی، ۲مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د ډېټا يا ارقامو پر وخت والی (۸.۴)

د پرمختګ مستندول

د افغانستان EITI داسې ترتيب نيولی چې د EITI راپورونه له وروستی خوا څخه د دویم له پای څخه وروسته راهیسې خپاره کړي چې د محاسبې دوره بشپړه کړي، په دې کې د EITI د پنځو راپورونو له جملې دوه استثنا دي. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د ۲۰۱۷ د اپریل په ۲۹مه خپور شو، او دا کار وروسته له هغه وشو چې د راپور ورکولو ضرب الاجل یې په بوګوتا²³³ کې د EITI د بورډ له خوا د هغه په ۳۶مه غونډه کې (د ۲۰۱۷ د می ۱ ته) اوږد شو. راپور تايیدوي چې د راپور ورکولو دوه کلنه دوره د ۲۰۱۳ د ډسمبر ۲۱مه - د ۲۰۱۵ د ډسمبر ۲۰مه ټاکل شوې وه (p.6). MSG د EITI راپورونه چې ۲۰۰۸ - ۱۰ یې پوښل په د ۲۰۱۲ په جولای کې، ۲۰۱۱ د ۲۰۱۲ په اکتوبر کې، ۲۰۱۲ د ۲۰۱۴ په سپتمبر کې (د EITI له بورډ²³⁴ څخه د تمديد په ترلاسه کولو سره) او ۲۰۱۳ د ۲۰۱۶ په فبرورۍ²³⁵ کې خپاره کړل.

د برخه والو نظرونه

له ټولو قضايي حوزو څخه برخه والو د افغانستان د EITI د راپور ورکولو په برخه کې د ځنډونو په شمولو سره خفګان څرګند کړ. د ۲۰۱۷ د AEITI د موسسې ارزونې وښودله چې AEITI د EITI د راپورونو په خپرولو کې «په دوامداره توګه ناوخته» کوله.²³⁶ یو شمېر د مدني ټولني سازمانونو داسې بلله چې د EITI په راپور ورکولو کې ځنډونه د مخنيوي وړ ول او د ځنډ دليل يې دا وو چې حکومت په EITI کې د عملیاتو په سطحه غبرګافي کار کاوه. د سکرتریت کارمندانو د کانونو او پترولیم وزارت او د نړیوال بانک دواړو له خوا د مستقل مفتش (IA) په مقررولو کې په ځنډونو سره خفګان وښود (وګورئ 4.9). یو شمېر حکومتي چارواکو وویل چې د EITI ارقام د معلوماتو په هکله د پالیسي جوړولو لپاره ډېر زاړه دي. همدارنګه، یوه جیګپوري چارواکي انتقاد وکړ چې عامو خلکو اکثر وختونه د ډېر وروستي کال د ارقامو په برخه کې د EITI ارقام غلط اخیستي دي، چې د کانونو او پترولیم وزارت له نورو شمېرنو سره په مقایسه کې د ګډوډۍ سبب شوي دي.

ابتدایي ارزونه

د نړیوال سکرتریت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په لور قانع کوونکی پرمختګ کړی دی. په داسې حال کې چې د EITI راپور د محاسبې د اخر څخه مخکې بشپړې دورې څخه وروسته (د ۲۰۱۷ په اپریل کې د راپور ورکولو د هغې دورې لپاره چې د ۲۰۱۳ د ډسمبر په ۲۱مه پیلېږي) خپور شوی وو، د EITI بورډ افغانستان ته وخت ورکړ چې د راپور ورکولو ضرب الاجل یې د ۲۰۱۷ د می ۱ ته وغځېږي، البته د EITI په راپورونو کې دوامدار ځنډونه یوه اندېښنه ده.

د تطبیق د پیاوړتیا لپاره، افغانستان ښايي وغواړي چې د عوایدو له مهمو ټولونونو ادارو او د سکتور تنظیموونکیو سره کار وکړي چې د هغوی په عادي وېب سايټونو د EITI د ضروري معلوماتو د خپرولو لپاره لارې چارې ولټوي او د EITI راپور او پوښښ د حکومت او شرکتونو په سیستمونو کې ور ولګوي. همدارنګه، افغانستان ښايي وغواړي چې دا ډاډمنه کړي چې د مستقل مفتش د تقرر لپاره وخت د راپور ورکولو له ضرب الاجلونو سره برابر دی.

د ډېټا يا ارقامو کیفیت (۹.۴)

د پرمختګ مستندول

د مستقل مفتش د وظایفو لایحه: MSG د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور د مستقل مفتش (IA) لپاره د وظایفو لایحه په خپل هغه مجلس²³⁷ کې چې د ۲۰۱۶ د می په ۲۴مه ترسره شو تصویب کړه. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور د مستقل مفتش (IA) د وظایفو لایحه د هغه په (a/pp.2-17) ضمیمه کې وړاندې شوې ده. د مستقل مفتش د وظایفو لایحه د وظایفو له هغې لایحې سره برابره وه چې د EITI بورډ د ۲۰۱۳ د EITI د ستانډرډ په اساس چې هغه وخت (د ۲۰۱۶ فبرورۍ - مارچ) نافذ وو تصویب کړې وه. البته، MSG د وظایفو

²³³ د EITI بورډ (مارچ، ۲۰۱۷)، 'بورډ فیصله وکړه چې افغانستان د یوه تمديد مستحق دی او د راپور ورکولو وروستی نېټه د ۲۰۱۷ د می ۱ ته وغزول شوه، چې د ۲۰۱۷ په ډسمبر کې له دلته نه ورته لاسرسی وشو.

²³⁴ په ۲۰۱۲ کې په مالي کال کې د ډسمبر ۲۲ - ډسمبر ۲۱ ته تغیر راغی چې د میلادي کال له جنترۍ سره ډېر نژدې شي.

²³⁵ وګورئ د EITI راپورونه دلته د EITI په وېب سايټ او دلته د AEITI په وېب سايټ، چې د ۲۰۱۷ په ډسمبر کې ورته لاسرسی شوی دی.

²³⁶ ډیموکراسي انټرنیشنل (می، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۷مخ.

²³⁷ د افغانستان EITI (می، ۲۰۱۶)، د 'MSG دکتې یادښتونه، د می ۲۴مه، ۲۰۱۶، چې د ۲۰۱۷ په ډسمبر کې له دلته نه ورته لاسرسی شوی دی.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

لايچې له منل شوې نسخې څخه ۱ ضميمه چې «د اهميت د بيان» په هکله وه، ليرې کړه او يوازې ۲ ضميمه چې حمايوې اسناد يې تشریح کول (چې په منل شويو نهايي وظيفوي لايحه کې د ۱ ضميمې په توگه په لسټ کې راغلي)، ورسره شامل کړه. د ساحې يا فاصلې په هکله پوهه د ۲۰۱۶ په اکتوبر کې د MSG په يوه مجلس کې تاييد شوه، چې د غيرعايداتي معلوماتو د ساحې د تاييد په هکله اضافي معلومات د ۲۰۱۷ په فبرورۍ کې د ايميل له لارې وغوښتل شول.

د مستقل مفتش مقرري: د افغانستان د EITI د راپورونو لپاره د مستقل مفتش (IA) مقرري د کانونو او پتروليم وزارت د تدارکاتو د ډيپارټمنټ له خوا ترسره کيږي. دغه تقرر د مشاورينو له خوا د لياقات په اساس انتخاب له لارې چې د نړيوال بانک د تدارکاتو له پروسچرونو سره برابر وي ترسره کيږي. په پيل کې، له مور سټيفينس سره قرارداد شوی وو چې د ۲۰۰۸ - ۱۰ د EITI راپور جوړ کړي چې بيا د ۲۰۱۱ او ۲۰۱۲ د EITI د راپورونو لپاره له دغې موسسې سره قرارداد بيا نوی شو. د ۲۰۱۴²³⁸ د اگست په ۱ د هارت گروپ او طلال ابو غزاله اينډ کمپني مشورتي ادارې (اردن) کانسرسيوم د دې لپاره تعين شو چې د ۲۰۱۲ - ۱۳ د EITI راپور جوړ کړي. د ۲۰۱۶ د جنورۍ په ۱۸ مه²³⁹ د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور د جوړولو لپاره د مستقل مفتش د کار د علاقه مندانو لپاره اعلان وشو، البته په تعقيب يې MSG له نړيوال بانک سره موافقه وکړه چې د هارت گروپ کانسرسيوم يو سرچينه يې تکراري مقرري ته دوام ورکړي او د ۲۰۱۶ د جولای په ۱ يې د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور لپاره قرارداد لاسليک کړ.²⁴⁰

د راپور ورکولو د ټيمپلټونو په هکله موافقه: د ۲۰۱۷ د جنورۍ په ۲۳ مه²⁴¹ د اهميت د حدونو په شمول د پوښل کېدونکې ساحې او د راپور ورکولو د نمونوي فورمو يا ټيمپلټونو په هکله خبرې اترې وکړې. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور لپاره د راپور ورکولو ټيمپلټونه په پراخه کچه له هغو سره برابر ول چې د ۲۰۱۲ - ۱۳ د EITI د راپور لپاره کارول شوي ول. د راپور ورکولو ټيمپلټونه په انگليسي او دري کې برابر او د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI له راپور سره ضميمه شوي ول (الف/۱۳۵-۲۰۷ مخونه).

د تفتيش يا آډېټ د چارو بياکتنه: د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور په افغانستان کې د تضمين چاپريال د «کمزوري» په توگه شرحه کوي، او وايي چې له (نامعينو) گامونو سره د حکومت د آډېټ د ظرفيت د لوړولو لپاره لا نور انکشاف ته ضرورت دی (۵۴ مخ). هغه د آډېټ يا د محاسبې لپاره د يوه معياري هيټ د نشتوالي او د هرو معيارونو د تطبيقولو لپاره د لايوق کارمندانو د نشتوالي يادونه کوي (۵۴ مخ). د حکومت له خوا د تفتيش ترسره کولو چارو ته په پام سره، راپور د نړيوال بانک له خوا د حمايه شوې يوې پروژې يوه لنډه تشریح وړاندې کوي چې له نړيوالو معيارونو سره سم «د تفتيش د عالي ادارې د کارمندانو ظرفيت بيا ورغوي» (۵۴ مخ)، او وړاندیز کوي چې د افغانستان د تفتيش موجود معيارونه له نړيوالو معيارونو سره برابر نه دي. راپور د حکومت له خوا د لاسي ريکارډ ساتنې او د محاسبې د سيستمونو په برخه کې د پام وړ کمزورتياوې، چې له مختلفو حکومتي منابعو څخه په راپور ورکولو شويو ارقامو کې د نه برابرېو سبب گرځي (۱۶-۱۷، ۲۰، ۴۶-۴۷، ۵۳ مخونه)، ذکر کوي. د دولتي تصديو د ريکارډ ساتنې، محاسبې او د مالي نظارت په برخو کې هم دې ته ورته ننگونې يا چلنجونه په نښه شوي دي (۶۸-۶۹ مخونه). افغانستان د کانونو په سکتور کې د محاسبې، تفتيش او راپور ورکولو انټرني سافټ وير چې د راپور په ضميمه کې وړاندې شوی دی يادونه کوي چې دولتي تصدی د حکومت د محاسبې د سيستم په اساس عمليات کوي، چې اساسي مالي معلومات د معياري مالي شرحو په نسبت تر ډېره د امتحاني بيلانس په شکل تسليموي (الف/۲۲۹ مخ). البته، د Giz څېړنې همدارنگه د دولتي تصديو په محاسبه او د ارقامو په هکله د اطمینان په برخه کې د پام وړ کمزورتياوې په گوته کړې.

د شرکت د آډېټ چارو ته په پام سره، راپور بيانوي چې د کانونو جواز لرونکي دې ته اړتيا لري چې د محاسبې د نړيوالو معيارونو (IAS) په اساس خپل بيلانس شپږونه تيار کړي، خو د افغانستان په قانون کې د استخراجي شرکتونو لپاره داسې شرايط نشته چې آډېټ شوي حسابونه وړاندې کړي (۵۴ مخ). البته، د تېلو او گازو د هغو کمپنيو په هکله چې د PSCs شريکاني دي متناقض معلومات وړاندې کوي، او دواړه، هم بيانوي چې هغوی مجبور دي چې خپلې مالي شرحې د محاسبې د نړيوالو معيارونو (IAS) په اساس تيارې کړي او هم وايي چې نه دي (p.54). راپور د تفتيش او اطمینان په هکله وايي، چې «په خصوصي سکتور کې وړتيا او تجربه کمزوري دي او د شفافيت د ترسره کولو په برخه کې جدې ننگونې شته» (۵۴ مخ). هغه د قېمت، مالي مديريت د ظرفيتونو او ژبنيو محدوديتو له امله، له دوه تر ټولو لويو (MCC او CNPCI) کمپنيو څخه پرته، په خصوصي کمپنيو کې د محاسبې په برخه کې د وړتياوو د نشتوالي يادونه کوي (۵۴ مخ). راپور دا مني چې دا له حقيقت څخه ليرې ده چې له لويو کمپنيو څخه پرته له نورو څخه تمه وشي چې خارجي تفتيشونه ترسره کړي يا دا چې

²³⁸ د افغانستان EITI (فبروري، ۲۰۱۶)، 'د افغانستان د EITI څلورم راپور، ۱۳۹۱ او ۱۳۹۲ (۲۰۱۲ او ۲۰۱۳) - ضميمې' چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۱۴ مخ.

²³⁹ د افغانستان EITI (فبروري، ۲۰۱۶)، 'د افغانستان د EITI څلورم راپور، ۱۳۹۱ او ۱۳۹۲ (۲۰۱۲ او ۲۰۱۳) - ضميمې' چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۱۴ مخ.

²⁴⁰ وگورئ EITI (مې، ۲۰۱۶)، 'د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI د راپور د مستقل مفتش د وظيفو لايحه'، ۱۳ مخ، چې د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI د راپور په ۱ ضميمه (a/p.15) کې وړاندې شوې ده.

²⁴¹ د افغانستان EITI (جنوري، ۲۰۱۷)، 'د MSG د کتنې يادښتونه، د جنورۍ ۲۳ مه، ۲۰۱۷'، چې د ۲۰۱۷ په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

خپلو مالي ارقامو په برابرولو کې له نړيوالو معيارونو څخه کار واخلي (۱۷ مخ). د راپور په ضميمه کې د GiZ څېړنه يادونه کوي چې په داسې حال کې چې ځينې خصوصي کمپنيو د محاسبې خاص جوړ شوي (bespoke) يا تيار موجود (off-the-shelf) سيستمونه کارول، له لويو کمپنيو څخه پرته نورو يوازې کوچني د مالي ډيپارټمنټونه لرل او د داخلي آډېټ هېڅ چارې په کې نه ترسره کېدلې (۱۷ مخ، الف/۲۳۰-۲۳۲ مخونه). د GiZ څېړنې همدارنگه وموندل چې د کمپنيو له خوا تيار کړای شوي مالي راپورونه «ډېر ابتدايي» وو او له GAAP يا IFRS سره يې مطابقت نه کاوه (الف/۲۳۱ مخ). د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور بيانوي چې د راپور ورکونکيو کمپنيو له جملې څخه يوې هم د خپلو آډېټ شويو حسابونو کاپي وړاندې نه کړې.

د اطمینان ورکولو میتودولوچي: راپور د کیفیت هغه اطمینانونه وړاندې کوي چې له راپور ورکونکيو کمپنيو او حکومتي نهادونو څخه غوښتل شوي دي (۵۵ مخ). په راپور ورکونکيو نهادونو باندې دا لازمه وه چې له يوه جيگيوري حکومتي يا د شرکت استازي څخه داسې يو ليک برابر کړي چې دا تاييدوي چې د راپور ورکولو ټېمپلټونه مکمل، صحيح او په پام سره تيار کړای شوي وو، چې ټول مبلغونه د اصلي رسيدونو يا د مستندوونکيو شواهدو او دې تاييد سره چې آيا د کمپني د ۲۰۱۴ - ۱۵ مالي شرحې آډېټ شوې وې، حمايه شوي وو (p.55). «لويي راپور ورکونکي کمپني»، چې د تېلو او گازو د کمپنيو او همدارنگه د اېم سي سي عينک په نومونو يادې شوي، هم پرې لازمه وه چې د خپلو آډېټ شويو ۲۰۱۴ - ۱۵ مالي شرحو کاپيايې وړاندې کړي (۵۵ مخ). راپور تاييدوي چې د EITI راپور ورکونه د نغدي محاسبې په اساس پيل شوې وه (۴۷ مخ). راپور د کاري ساحې، د ډېټا د جمع کولو، د اطمینان د میتودولوچي او تسويې په شمول د مستقل مفتش د کار اصلي کرښې (۱۰، ۵۳-۵۶ مخونه) او همدارنگه د مستقل مفتش د وظيفوي لايحې يوه کاپي (الف/۲-۱۷ مخونه) تشریح کوي.

محرمیت: راپور د محرمو معلوماتو د خوندي ساتلو لپاره هېڅ شرايط نه دي ذکر کوي.

د تسويې پوښتنې: راپور د تسويې ټاکلې يا هدف پوښتنې (چې په ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ کې په ترتيب سره د حکومت د استخراجي عوايدو ۸.۹۴٪ او ۷.۹۶٪ جوړوي) د حد د تعين له فيصلو سره برابر وړاندې کوي (۴۸ مخ). ممکن د تسويې وروستی پوښتنې د اتو کمپنيو له خوا د راپور د حذف په پام کې نيولو سره د هغو کمپنيو د حساب، حد او تادياتو په اساس محاسبه شي چې راپورونه ورکوي (۱۶، ۴۹، ۶۲-۶۳ مخونه)

اطمینان له يامه غورځول: راپور دا په روښانه توگه نه بيانوي چې آيا ټولو کمپنيو او حکومتي نهادونو د راپور ورکونې په خاطر د خپلو ټېمپلټونو لپاره د مديريت له خوا اړتيا ور د تصديق ليک وړاندې کړی دی، خو دا بيانوي چې د راپور ورکونکيو کمپنيو²⁴² له جملې څخه يوې هم هغسې چې غوښتنه کېدله د خپلو تفتيش شويو مالي شرحو کاپيايې نه دي وړاندې کړي (۵۵ مخ).

د ډېټا د باوريتوب ارزونه: راپور د حکومت له خوا د راپور ورکونو په برخه کې د اندېښنو گڼ شمېر اشارې لري په تېره بيا دا چې حکومت د ریکارډ ساتنې او محاسبې قوي سيستمونه نه لري (۱۵-۱۶، ۴۶-۴۷ مخونه). هغه بيانوي چې «کله چې نتايج ازمويل کيږي، د ریکارډ ساتنې کیفیت چې د هغه په اساس د EITI د تسويې لپاره د ډېټا راپور ورکول کيږي بايد په پام کې ونيول شي» (۱۷ مخ). راپور همدارنگه د مستقل مفتش په کار کې د محدوديتونو يادونه کوي، چې معنی يې دا نه وه چې تاديات د دواړو لوريو له خوا افشا او رسيدونه حذف کړای شي او د راپور ورکول شوې ډېټا آډېټونو ته ور ونه غځېده (۱۰ مخ).

معلومات ترلاسه کول: داسې ښکاري چې غيرمالي (اړوند) معلومات په منظمه توگه د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور پر وخت ترلاسه شوي، او داسې ښکاري چې له مستقل مفتش څخه پرته د برخه والو تبصرې يا نظرونه په کې شامل نه دي.

د ارقامو خلاصه: داسې شواهد شته چې مستقل مفتش د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور لپاره د EITI د ډېټا د خلاصې جدولونه چمتو کړي، چې بيا د ۲۰۱۷ په ډسمبر کې نړيوال سکرټريت ته لېږل شوي وو. په جدولونو کې تاريخ تېر ټېمپلټونه کارول شوي وو او نړيوال سکرټريت غوښتنه کړې وه چې معلومات دې تازه او بيا تسليم کړای شي، خو د خلاصې د ارقامو د ليکلو پر وخت جدولونه د تعليق په حالت کې پاتې دي. د خلاصې د ارقامو جدولونه (يا د هغوی مرستندوی مواد) د افغانستان د EITI راپورونو لپاره چې د ۲۰۰۹ - ۲۰۱۳ مالي کالونه تر پوښتنې لاندې نيسي په عامه توگه د لاسرسي وړ دي، دا په داسې حال کې ده چې دا د EITI د نړيوال وېب سايټ²⁴³ يوازې په هغې پاڼې چې د افغانستان په هکله ده موجود دي، او د افغانستان د EITI په ملي وېب سايټ کې نشته.²⁴⁴

²⁴² يوازې له لويو کمپنيو، چې د تېلو او گازو د کمپنيو په نامه معرفي شوي او MCC عينک، څخه غوښتنه شوې وه چې د خپلو آډېټ شويو مالي شرحو کاپيايې وړاندې کړي.

²⁴³ د EITI وېب سايټ، د افغانستان د هېواد پاڼه، چې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی وو.

²⁴⁴ د EITI (AEITI) وېب سايټ، چې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی وو.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

سپارښتنې: راپور د EITI د پخوانيو سپارښتنو د تعقيب يوه بياکتنه (p.74) او د ۲۰۱۲ - ۲۰۱۳ د EITI له راپور څخه د تېر وخت د لسو سپارښتنو يو لست وړاندې کوي چې پاملرنې ته ضرورت لري. په دې کې داسې سپارښتنې هم شاملې دي چې لويو اصلاحاتو يا ريفورمونو 245 (لکه، د دولتي تصديو شفافيت؛ د توليد د ارقامو په هکله د کانونو او پتروليم وزارت په راپور ورکولو کې انکشافات) پورې اړه لري (۷۶-۷۹ مخونه). د ۲۰۱۴ - ۲۰۱۵ د EITI له راپور څخه د پنځو سپارښتنو يوه بېسته وړاندې کړای شوې ده چې يو شمېر يې پراخو ريفورمونو پورې ارتباط لري (۷۶-۷۹ مخونه).

د برخه والو نظرونه

د مستقل مفتش تقرر: د سکرترت کارمندانو روښانه کړه چې د AEITI سکرترت هميشه د مستقل مفتش (IA) د وظيفو د لايحې يوه مسوده تياروله، چې هغه بيا د ملاحظاتو لپاره د MSG تخنیکي کمېټې ته لېږل کېدله. په داسې حال کې چې ټولو هغو برخه والو چې مشورې ورسره شوي د مستقل مفتش (IA) د وظيفو د لايحې په هکله قناعت وښود، يوه هم ونشوای کولی روښانه کړي چې ولې MSG پرېکړه کړې وه چې ۱ ضميمه (چې د کار د ساحې په هکله وه) له سپارلو څخه مخکې حذف کړي. د MSG تخنیکي کمېټې تاييد کړه چې د هارټ گروپ کانسرسيوم سره د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور لپاره د يوې يوازې منبع د تقرر په اساس قرارداد شوی وو، او دليل يې دا وو چې MSG د ۲۰۱۲ - ۱۳ د EITI راپور سره قناعت درلود او د راروان راپور لپاره وخت لنډ وو. د سکرترت کارمندانو د کانونو او پتروليموزارت او نړيوال بانک دواړو څخه د ځنډونو له امله، په دې هکله خفگان وښود چې AEITI په هر حال له دوه مزايده کوونکيو (هارټ گروپ او مور سټيفينس) څخه او د اوږده (له شپږو مياشتو څخه ډېر) وخت په ترڅ کې وړاندیزونه ترلاسه کړل چې د تقرر پروسه تکميل کړي. په داسې حال کې چې د MSG يو شمېر غړو په دې هکله قناعت څرگند کړ چې د ۲۰۱۲ - ۱۳ او ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپورونه لومړی ځل وو چې يوه نړيوال شرکت له يوه محلي شرکت سره په گډه کار کاوه چې د مستقل مفتش کار وکړي، د سکرترت کارمندانو او يو شمېر د مدني ټولني سازمانونو خفگان وښود چې مستقل مفتش په ساحه کې د ډېټا په راټولولو کافي اندازه وخت نه لگاوه. د ۲۰۱۷ د AEITI د موسسې ارزونې هم په دې هکله د برخه والو اندېښنې راپورته کړې چې مستقل مفتش په هېواد کې دننه له راپور ورکوونکيو نهادونو سره د معلوماتو د تعقيبولو لپاره کافي اندازه وخت نه لگاوه. 246

د راپور ورکولو ټېمپلېټونه: په داسې حال کې چې اکثر و هغو برخه والو چې مشورې ورسره شوي د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور لپاره د راپور ورکولو د نمونوي فورمو يا ټېمپلېټونو په هکله قناعت وښود، ځينې د مدني ټولني سازمانونو وويل چې وروستۍ نمونوي فورمې د پخوانيو راپورونو په نسبت لږې مفصلي دي، البته د نه شامل شوې ډېټا خاص مثالونه يې ورنه کړل. په داسې حال کې چې د ۲۰۱۵ د سکرترت بياکتني د راپور ورکولو د هغو نمونوي فورمو يا ټېمپلېټونو تر منځ چې MSG پرې موافقه کړې وه او هغه چې د ۲۰۱۲ - ۲۰۱۳ د EITI د راپور لپاره راپور ورکوونکيو نهادونو ته لېږل شوي وې د تفاوتونو په هکله اندېښنې راپورته کړې، 247 د MSG تخنیکي کمېټې تاييد کړه چې د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور لپاره د راپور ورکولو د وروستيو فورمو په هکله MSG موافقه کړې وه. په داسې حال کې چې د ۲۰۱۷ د AEITI ارزونې د راپور ورکوونکيو کمپنيو دې تبصرو ته اشاره کړې وه چې ويل يې د راپور ورکولو ټېمپلېټونه «غلطې لري» او په درې 248 کې نشته، د MSG تخنیکي کمېټې تاييد کړه چې ټېمپلېټونه د ډېټا له ټولولو څخه مخکې محلي ژبو ته ترجمه شوي وو.

د آډېټ يا تفتيش چارې: د شرکتونو د آډېټ يا تفتيش او اطمينان په برخه کې، د هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوې وې توافق موجود وو چې د کان کيندنې د لويو کمپنيو او د تېلو او گازو په برخه کې د PSCs د شريکو کمپنيو، چې بايد حسابونه يې د د درېيم لوري له خوا د آډېټ د نړيوالو معيارونو (IAS) په اساس آډېټ شوي وي، د آډېټ لازمي شرايط موجود وو. د شرکتونو او مدني ټولني استازو - او همدارنگه د ۲۰۱۷ د AEITI د موسسې ارزونې 249 - له لويو شرکتونو (يعني MCC او CNPC) څخه پرته د نورو ټولو لپاره، د مالي شرحو په تيارولو او د حسابونو په ساتلو کې، د پام وړ محدوديتونه وموندل. يوازې لږ شمېر کوچنيو د کان کيندنې شرکتونو وويل چې هغوی د داخلي آډېټ چارې لري. ډېرو برخه والو د GiZ له خوا د ۱۴ شرکتونو د آډېټ او اطمينان د سيستمونو د ارزونې يادونه وکړه، چې د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور په ضميمه کې خپاره شوي وو، او د شرکتونو په داخلي محاسبه کې يې پراخې کمزورۍ ښودلې. يو شمېر د

245 د حکومت ريکارډ ساتي ته وده ورکول؛ د مالي وزارت او د کانونو او پتروليم وزارت بياتشکيلول؛ د تفتيش د عالي ادارې ظرفيت جوړونه؛ د PSC د قراردادبانو لپاره د آډېټ کولو چارې او د پراخ آډېټ معيارونه؛ ASM..

246 ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شو، ۱۳ مخ.

247 د EITI نړيوال سکرترت (مارچ، ۲۰۱۵)، 'د سکرترت بياکتنه: افغانستان'، مخکې ذکر شوی، ۷ مخ.

248 ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۳ مخ.

249 ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۲۱ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

مدني ټولنې سازمانونو او پرمختيايي شريکانو د AEITI د راپورونو پخوانۍ سپارښتنې يادې کړې چې له ټولو «لويو» استخراجي کمپنيو څخه يې غوښتنه کوله چې خپل کلي حسابونه برابر کړي او بيا يې د يوه خپلواک باصلاحيته محاسب په واسطه له آډېټ څخه تېر کړي. په داسې حال کې چې يوه حکومتي چارواکي د افغانستان د تجارت د قوانينو د بياکتې په برخه کې د روان کار ياده وکړه، د لايحې په وروستۍ مسوده کې د کمپنيو يا شرکتونو لپاره د آډېټ شرايط په کې نه وو شامل شوي.

د حکومت د آډېټ او اطمینان په برخه کې، د هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوي توافق موجود وو چې د تفتيش عالي ادارې د استخراجي عوايدو آډېټونه نه دي پيل کړي. د متحده ايالاتو د مالي لگښتونو د شفافيت راپورونو د دې اړتيا ياده کړې چې د تفتيش عالي اداره د ټولو مربوطه وزارتونو 250 په شمول د بودجې آډېټونه ترسره کړي. د ۲۰۱۷ د AEITI د موسسې ارزونې وموندل چې د تفتيش د عالي ادارې د ظرفيت د لوړولو لپاره د نړيوال بانک له ملاتړ سره سره، د تفتيش د عالي ادارې له خوا په نړيوالو معيارونو د آډېټونو ترسره کولو ته څو کاله فاصله پاتې ده. 251 په داسې حال کې چې د تفتيش عالي اداره د حکومتي وزارتونو او ادارو د داخلي آډېټ د ډيپارټمنټونو د نظارت مسؤله ده، د ۲۰۱۷ ارزونې د وزارت داخلي کنټرولونه د «ډېر کمزوري» په توگه ياد کړل او د تفتيش د عالي ادارې له خوا د نظارت په هکله يې اندېښنې راپورته کړې. 252 هغه همدارنگه د کانونو او پټروليمد وزارت د آډېټ په برخه کې د تفتيش د عالي ادارې د ۲۰۱۶ په اجرائټو کې د عوايدو د پام وړ زيانونو ذکر وکړ. 253 په داسې حال کې چې يو شمېر حکومتي چارواکو د تفتيش د عالي ادارې د کلنيو اجرائټو آډېټونه تشریح کړل، هغوی ومنله چې دا مالي آډېټونه نه وو او له نړيوالو معيارونو سره برابر نه وو. يو شمېر پرمختيايي شريکانو يا ډونرانو يادونه وکړه چې د حکومت د ارقامو معتبروالي يا باوريتوب يوه بېله اندېښنه ده او د آډېټ او اطمینان د پروسيجرونو د پياوړتيا لپاره د ډونرانو مرسته يې په گوته کړه.

د سکرټريت کارمندانو او يو شمېر حکومتي چارواکو د مالي وزارت داخلي عايداتي کنټرولونه او د کانونو او پټروليموزارت د داخلي اجرائټو آډېټونه د دواړو وزارتونو له خوا د راټولو شويو عوايدو په سر د اطمینان د يوه ډول په توگه روښانه کړل. حکومتي چارواکو روښانه کړه چې د مالي وزارت د SIGTAS سافټ وير د لويو ماليه ورکونکيو اداره (LTO) کې په بشپړ ډول تطبيق شوی دی. دغې ادارې په مرکزي بانک کې د مالي وزارت د حساب له خوا د ترلاسه کېدونکيو عوايدو او آویزونو تسويه اوښي په اونی په لاس سره کوله. په داسې حال کې چې پرمختيايي شريکانو يا مرستندويانو د وزارتونو په ولايتي څانگو کې په کنټرولونو کې کمزورتياوې په گوته کړې، حکومتي چارواکو او پرمختيايي شريکانو تاييد کړه چې د کانونو د کيندنې په ټولو شرکتونو باندې د ۲۰۱۷ له جون راهيسې لازمه ده چې ماليات د لويو ماليه ورکونکيو ادارې ته تاديه کړي او دا کار بايد د نړيوال وجهي صندوق د ۲۰۱۶ د اوږدو تجارتي پورونو (Extended Credit Facility) د يوه شرط په توگه ترسره کړي. 254 يوه پرمختيايي شريک د لويو ماليه ورکونکيو د ادارې له لارې د کان کيندنې د ټولو کمپنيو لپاره د مالياتو د تادې د مرکزي کولو د اهميت په هکله رڼا واچوله چې دا کار د مالياتو د پل اخيستې د يوې وسيلې په توگه کار کوي، خو حکومتي چارواکو او پرمختيايي شريکانو ياده کړه چې تر اوسه پورې يوازې خواوشا ۱۲۰ د کان کيندنې کمپنيو له LTO سره نومونه راجستر کړي دي، معنی دا چې د کانونو د کيندنې ډېرې کمپنۍ لا هم تر دې وروسته LTO ته ور اوړي (وگورئ 4.1 او 5.1 شرطونه).

د دولتي تصديو د آډېټ او اطمینان د چارو په برخه کې، د حکومت په شمول د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو، تاييد کړه چې د تفتيش عالي ادارې خپل حسابونه نه دي آډېټ کړي، سره له دې چې دا د تفتيش د عالي ادارې لپاره قانوني وجيبه وه چې دا کار وکړي. د ۲۰۱۷ د AEITI د موسسې ارزونې د تفتيش عالي اداره کې کمزورتياوې په نښه کړې چې د دواړو دولتي تصديو د آډېټ له اجرائټو څخه پرته يې د هر څه په ترسره کولو کې د هغې د وړتيا مخه نيوله. 255 د افغان گاز او نارت کول تصديو مستقلو څېړنو د مالي وزارت ته د دواړو دولتي تصديو له خوا د متفاوتو مالي شرحو سپارل روښانه کړي دي. 256

د کيفيت په هکله اطمینان: مستقل مفتش روښانه کړه چې د EITI د راپور ورکولو لپاره د کيفيت د اطمینان پروسيجرونه په داسې

250 د متحده ايالاتو د بهرنیو چارو وزارت (۲۰۱۴)، 'د متحده ايالاتو د ۲۰۱۴ د مالي شفافيت راپور'، چې د ۲۰۱۸ په جنورۍ کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

251 ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۲۰ مخ.

252 ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۲۰ مخ.

253 ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۴، ۱۷، ۱۸-۱۹ مخونه.

254 نړيوال وجهي صندوق، د هيواد راپور نمبر ۲۵۲/۱۶، تر اوږده تجارتي پور لاندې د يوه درې کلن توافق لپاره د افغانستان د اسلامي جمهوريت غوښتنه، جولای ۲۰۱۶، ۲۲مه ماده او ۲۴مه ماده چې په ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۵ مخ کې رانقل شوی دی.

255 ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۲۰ مخ.

256 د کانونو او پټروليم وزارت (جون، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی، ۱۹ او ۲۰ مخونه او USAID (نومبر، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی، ۱۵-۱۶ مخونه.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

اساساتو سره طرحه شوي چې د راپور ورکونکيو نهادونو د محاسبې عمومي وړتياوې محدودې وې او دا چې هلته په عمومي توگه د مالي شرحو هېڅ اډېټ شوې شرحې نه وې چې د EITI راپور ورکونه د هغو په اساس ترسره شي. د MSG تخنیکي کمېټې تاييد کړه چې د EITI د راپور ورکونې لپاره د کیفیت اطمینانونه د مدیریت له خوا په نهايي کولو او د معاملې په اساس د تاديواتو او رسيدونو په سره جلا کولو باندې مشتمل وو چې د رسيدونو د کاپيو په وسيله حمايه کېدل. د يوه شرکت استازي تاييد کړه چې د اډېټ شويو مالي شرحو کاپياني يوازې له MCC او د تېلو او گازو له شرکتونو څخه غوښتل شوې وې. په داسې حال کې چې د حکومت او شرکتونو برخه والو داسې بلله چې د افغانستان په برخه کې د EITI د راپور ورکولو د معتبروالي د اطمینان د برابرولو لپاره د غوښتل شويو اطمینانونو برابرول کافي دي، يو شمېر د مدني ټولني سازمانونو وويل چې غوښتل شوي اطمینانونه ډېر کمزوري دي چې د تسويو ارقامو د معتبروالي په هکله ډاډ وړاندې کړي. د سکرټريټ کارمندانو د MSG هغه پلانونه ياد کړل چې د تفتيش عالي اداره په دې کې ښکېله کړي چې د EITI په راتلونکيو راپورونو کې د حکومت د افشاگانو تصديق وړاندې کړي، البته د تفتيش د عالي ادارې د تصديق ميتودولوچي روښانه نشوه. د ۲۰۱۷ د AEITI ارزونې د EITI د ارقامو د معتبروالي لپاره چې که د استخراج عوايد په اجزاوو وېشل شي، د خزاني د AFMIS د پلېټ فارم احتمالي رول روښانه کړ. ²⁵⁷ [وکورئ ۵. ۱ شرط].

د اطمینان له منځه تلل: د MSG تخنیکي کمېټې روښانه کړه چې ټولو راپور ورکونکيو کمپنيو او حکومتي نهادونو د معاملې په اساس د مدیریت نهايي فيصله او په ترکیبونو اجزاوو د هغوی د تاديواتو او رسيدونو وېش وړاندې کړی دی. د شرکتونو استازو همدارنگه بيان کړه چې د CNPC په څېر لويو کمپنيو د ۲۰۱۴ لپاره د خپلو اډېټ شويو مالي شرحو کاپياني وړاندې کړي خو د ۲۰۱۵ لپاره يې نه دي وړاندې کړي (ځکه چې هغه په هغه وخت کې نهايي شوې نه وې)، البته په دې هکله يې باوري موجوده وه چې آیا د تېلو او گازو ټولو شرکتونو او MCC د خپلو مالي شرحو کاپياني وړاندې کړي دي. د MSG تخنیکي کمېټې روښانه کړه چې ځينې کمپنيو د راپور ورکولو د چټکتيا لپاره د وړو تاديواتو پر ځای په ساده توگه د صفر راپور ورکړی وو، چې د مدیریت له خوا په ټېمپلېټونو باندې د نهايي کولو له لاسليک سره سره يې د EITI د راپور ورکولو د باوریتوب په هکله شک راپورته کاوه. د حکومت په شمول، له ټولو قضايي حوزو څخه برخه والو د مالي وزارت او د کانونو او پتروليوموزارت د ارقامو تر منځ تفاوتونو ته گوته ونيوله او روښانه يې کړه چې مستقل مفتش له حکومت سره د هغوی د راپور ورکولو د ټېمپلېټونو په ډکولو کې مرسته کړې ده.

د معتبروالي ارزونه: مستقل مفتش (IA) وويل، د حکومت له خوا په ریکارډ ساتنه کې د کمزورتيا له امله، دا سخته وه چې وويل شي چې د ۲۰۱۴ - ۱۵ په راپور کې تسويه هر اړخيزه او اعتباري وه. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې د تسويه شوې ډېټا د اعتبار په سر د MSG د تخنیکي کمېټې په هکله مختلف نظرونه موجود وو. په داسې حال کې چې هغو د حکومت او شرکتونو استازو چې مشورې ورسره شوې وې داسې وگڼله چې مالي ارقام باوري دي، ډېرو د مدني ټولني سازمانونو د هغو مالي ارقامو په هکله چې راپور يې ورکول شوی وو چې سختې اندېښنې راپورته کړې. د مدني ټولني يوه سازمان تاکيد وکړ چې، په داسې حال کې چې د CNPC او MCC په څېر لويو خصوصي کمپنيو څخه د تاديواتو ارقام احتمالاً د اعتبار وړ وو، په دې هکله اطمینان نه وو موجود چې د کوچنيو او منځني اندازې د کمپنيو، دولتي شرکتونو يا حکومتي نهادونو څخه ترلاسه شوي مالي ارقام به باوري وي.

سپارښتني: يو شمېر د مدني ټولني سازمانونو، حکومتي چارواکو او مرستندويانو د EITI په راپورونو کې د سپارښتنو د معتبروالي په هکله رڼا واچوله، په داسې حال کې چې يو شمېر د مدني ټولني سازمانونو او مرستندويانو د EITI د پخوانيو سپارښتنو د نه تطبيق په هکله انتقادونه وکړي (وکورئ ۳.۷ شرط). د MSG تخنیکي کمېټې واضح کړه چې MSG فرصت درلود چې د EITI د راپور د نهايي کولو د يوې برخې په توگه د سپارښتنو په مسوده باندې بياکتنه وکړي، خو داسې يې وگڼله چې دا د MSG پرځای د مستقل مفتش سپارښتني دي.

ابتدایي ارزونه

لکه د ۱.۴ شرط په برخه کې، دا شرط د افغانستان په برخه کې د EITI د معيار د تحليل په هکله اساسي پوښتنې راپورته کوي. نړيوال سکرټريټ د اوسني ټيټ اجرائي ظرفيت او په حقيقي توگه د اډېټ د شرايطو د نشتوالي په اساس، د MSG او مستقل مفتش (IA) له خوا د ډېټا د کیفیت د اطمینان په برخه کې د تصميم نيولو په هکله خبر دی. د مستقل مفتش لپاره د وظيفو لايحه په عمومي توگه په پراخه توگه تصويب شوي ټېمپلېټ سره برابره ده، البته د MSG د اهميت د فيصلو حذفول، او د MSG له خوا د مستقل مفتش استخدام د MSG له خوا تصويب شوي دي. د MSG ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور لپاره د ساحې د څېړنې د تاييد د برخې په توگه د راپور ورکولو ټېمپلېټونه تاييد کړل، او MSG له راپور ورکونکيو نهادونو څخه د اړتيا وړ د کیفیت اطمینانونه تاييد کړل. په داسې حال کې چې د ۲۰۱۴ - ۱۵ د راپور لپاره د ارقامو خلاصه جدولونه د باوریتوب تر پيل (د ۲۰۱۷ د نومبر ۱) پورې نه وو خپاره شوي، داسې شواهد شته چې مستقل مفتش د راپور لپاره د ارقامو خلاصه جدولونه تيار کړي وي او دا چې دا به هغه وخت خپاره شي چې نهايي کړای شي. همدارنگه،

²⁵⁷ د افغانستان اسلامي جمهوريت، د مالي او مصارفو د عامه مدیریت قانون، ۷مه ماده چې په ديموکراسي انټرنېشنل کې رانقل شوی دی (م، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی، ۱۹مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

په راپور کې د مستقل مفتش له خوا د آډېټ په هکله د عمومي بياکتني يوه خلاصه او په ۲۰۱۴ - ۱۵ کې د اطمینان پروسېچرونه شامل دي، چې د برخه والو مشورې په عمل کې د اطمینان په داسې پروسېچرونو کې د پراخو کمزورتياوو په هکله د راپور ارزونه تاييدوي. نړيوال سکرټريټ بالاخره خپله ارزونه تر هغه حده متمرکزه کړې چې تر هغه پورې د MSG او مستقل مفتش له خوا ټاکل شوي پروسېچرونه تعقيبېدل. نړيوال سکرټريټ يادونه کوي چې راپور د کيفيت د اطمینان له منل شويو پروسېچرونو سره د مطابقت تر سطحې پورې روښانه نه دی، او دا چې مستقل مفتش په راپور کې د وړاندې شويو تسويه شويو ارقامو د هراړخيزوالي او معتبروالي په هکله کوم اطمینانونه نه وړاندې کوي. په نتيجه کې، د نړيوال سکرټريټ ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په لور گټور پرمختگ کړی دی.

د ۹.۴ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د مستقل مفتش (IA) وظيفوي لايحه (TOR) له هغه ستاندرډ Tor سره چې د EITI بورډ له خوا تاييد شوی دی برابره وي، او که له معياري TOR څخه کوم انحرافونه کيږي هغه په صحيح توگه مستند کړای شي. افغانستان بايد دا ډاډمنه کړي چې د راپور ورکونکيو کمپنيو او حکومتي نهادونو له خوا د حقيقي آډېټ اجرات د کړنلارو په هکله له موافقې کولو څخه مخکې ترسره شي او په دې توگه د EITI د معلوماتو اعتبار يقيني کړای شي. افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د EITI د راپور ورکولو لپاره منل شوي د کيفيت اطمینانونه په روښانه توگه مستند کړای شي، د راپور ورکونکيو نهادونو له خوا له منل شويو پروسېچرونو سره مطابقت په روښانه توگه وازول شي او دا چې مستقل مفتش د EITI د راپور ورکولو د هر اړخيز والي او اعتبار يوه روښانه ارزونه ترسره کړي. MSG هم بايد ډاډمنه کړي چې د EITI د ټولو راپورونو لپاره د ارقامو د خلاصې جدولونه په ټاکلي وخت او د بورډ له خوا د مستقل مفتش د تاييد شوي وظيفوي لايحې (TOR) له شرايطو سره سم چمتو کړای شوي دي.

۴ جدول - د ابتدايي ارزونې د خلاصې جدول: د عوايدو ټولول

د EITI د شرايطو په برخه کې د پرمختگ په هکله د نړيوال سکرټريټ ابتدايي ارزونه	د غټو موندنو خلاصه	د EITI شرايط
گټور پرمختگ	<p>دا شرط د افغانستان په برخه کې د EITI د معيار د تحليل په برخه کې اساسي ستونزې راپورته کوي. يو طرف ته، MSG او مستقل مفتش په دې هکله د ستاينې وړ هڅه کړې خو يقيني کړي چې، د ثابت هر اړخيز حکومتي جواز او د عوايدو د ارقامو د نشتوالي په پام کې نيولو سره، راپورونه هراړخيز دي. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې د هغو تاديواتو او شرکتونو لپاره چې حکومت ته د تاديواتو په اساس په تسويه کې شاملېږي، د اهميت د تریشولېدونو په هکله د MSG تعريف شامل دی. په دې لړ کې د هدف تسويي په اساس د مشخصو تریشولېدونو لپاره يوه توجهيه هم شامله ده. د اجرا وړ قوانينو او قواعدو په وړاندې د عوايدو د هغو لارو بياکتنه، چې د EITI په راپور کې تر پوښښ لاندې نيول شوي، داسې اطمینان ورکوي چې د راپور د پوښښ له ساحې څخه هېڅ قانوني عايداتي سيستمونه حذف شوي نه دي. هغه شرکتونه چې راپور يې نه دی ورکړی د هغو نومونه ذکر شوي او حکومت ته د هغوی د تاديواتو ارزښت د حکومت له خوا د راپور ورکول شويو عوايدو په نسبت وړاندې کړای شوی. داسې ښکاري چې د هغو شرکتونو اسهام چې راپور يې نه دی ورکړی په ۲۰۱۴ کې د پام وړ دی، خو په ۲۰۱۵ کې نه دی. د ارقامو يا ډېټا په ټولونه (په ځانگړې توگه د مالي وزارت له گمرکاتو څخه) کې له موجودو ننگونو سره سره، داسې ښکاري چې ټولو مهمو حکومتي نهادونو د</p>	هر اړخيزوالي (۱.۴)

	<p>ټولو عوايدو په هکله راپورونه ورکړي دي، او داسې ښکاري چې حکومت، د هغو په شمول چې د موادو له شرکتونو څخه پرته له نورو څخه يې ترلاسه کړي، ټول استخراجي عوايد افشا کړي دي، البته د عوايدو د لارې پرځای د شرکتونو په اساس سره جلا کړای شوي دي. بلې خواته، د حکومت له خوا د ريكاردونو په ساتنه کې تفاوتونه د حکومت له خوا د افشا شويو عوايدو د هراړخيزتوب، او په دې توگه د تسويې د پوښښ په هکله پوښتنې را پورته کوي. د ډېټا له ټولولو څخه مخکې د تاديواتو د اهميت نه ارزونه هم دې ته لاره هواروي چې هغه مهم او په پلان کې نه نيول شوي تاديوات جلا کړای شي چې د سکتور په قواعدو کې تشریح شوي نه وي.</p>	
د اجرا وړ نه دی	<p>د ۲۰۱۴ - ۱۵ راپور بيانوي چې حکومت، د کانونو او پتروليم وزارت څخه د اطمینانونو په اساس، تر ارزونې لاندې دوره کې د شيانو په بڼه هېڅ عوايد نه دي ترلاسه کړي.</p>	د شيانو په بڼه عوايد (۲.۴)
د اجرا وړ نه دی	<p>د کانونو او پتروليم د وزارت څخه د اطمینانونو په اساس، د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور بيانوي چې تر ارزونې لاندې دوره کې د جنس په جنس مبادلي هېڅ موافقي يا د زېربنا شرايط نافذ ول. په داسې حال کې چې نړيوال سکرتریت په دې پوهېږي چې د لويې سطحې د کان کيندنې په ځانگړيو قراردادونو کې د زېربنا شرايط د مناقصې وړ توکو په توگه شامل ول، که څه هم چې دا د ارزونې لاندې دوره کې په فعاله توگه نه وو جوړ کړای شوي.</p>	د جنس په جنس مبادلي او زېربنا معاملي (۳.۴)
غیرکافي پرمختګ	<p>تمه ده چې د حد د پاسه د ټرانسپورټ عوايد به افشا شي، خو د EITI له شرايطو سره د مطابقت لپاره ورته اړتيا نشته. چېرې چې د ټرانسپورټ کولو عوايد د حد د پاسه وي خو افشا نشي، له باوري کوونکي څخه تمه کېږي چې دا وارزوي چې آيا MSG د دې معلوماتو د وړاندې کولو په مقابل کې خنډونه مستند کړي او واضح کړي دي، او آيا داسې څه حکومتي پلانونه شته چې دغه خنډونه څنگه له مخې ليرې کړي». داسې ښکاري چې MSG په عمومي توگه په استخراجي صنايعو کې د ټرانسپورټ د توافقاتو موجودیت په پام کې نيولی دی، البته د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور څلورو داسې ترتيباتو ته اشاره کوي چې هغه د حمل او نقل عوايد نه رامنځته کوي. بيا هم، نړيوال سکرتریت د MSG له خوا د داسې بحثونو څخه شواهد نه ويني، چې د سرکونو د استعمال د فيسونو په هکله چې د ټرانسپورټ وزارت له خوا له ټولو عرادو (نه يوازې د استخراجي) څخه ټولول کېږي، معلومات وړاندې کړي. په داسې حال کې چې ښايي دا مهم نه وي، د سرکونو د استعمال د داسې فيسونو د اهميت د يوې روښانه ارزونې نشتوالی يوه اندېښنه ده.</p>	د ټرانسپورټ عوايد (۴.۴)
ګټور پرمختګ	<p>برخه والو تاييد کړه چې د يادو دوه استخراجي دولتي تصدې له جملې څخه يوې هم د کان کيندنې، تېلو او گازو له شرکتونو څخه کوم مالياتي يا غيرمالياتي عوايد نه دي ترلاسه کړي، که څه هم چې دا د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې په روښانه توگه نه دي بيان شوي. په داسې حال کې چې حکومت ته د دولتي تصديو د</p>	د دولتي تصديو او حکومت تر منځ معاملي (۵.۴)

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

	<p>تاديواتو د اهميت په برخه کې د MSG ارزونه روښانه نه ده، دا روښانه ده چې حکومت ته د دولتي تصديو تاديوات مهم وبلل شول او دواړه دولتي تصدی د راپور ورکولو په چوکاټ کې شاملې کړای شوې. البته، راپور د دولتي تصديو له خوا د مالي وزارت ته هغه تاديوات چې دولتي تصديو پورې خاص دي له هغو څخه چې ټولو استخراجي کمپنيو پورې اړه لري په روښانه ډول نه سره جلا کوي، او د دولتي تصديو د راپور ورکولو هر اړخيزوالي روښانه نه دی. له حکومت سره د معاملو په برخه کې د دولتي تصديو د راپور ورکونې د هراړخيزتوب په هکله پي باوري د ریکارډ ساتنې په برخه کې د هغوی کمزوری پورې تړلې ده.</p>	
<p>د اجرا وړ نه دی</p>	<p>د پراخو غیر رسمي خاصو تاديواتو د شواهدو له موجودیت سره سره چې په غیرقانوني توگه ترسره کېږي، د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د مستقیمو ولایتي او نورو د ټیټې سوپي تاديوات تاييدوي.</p>	<p>په ولایتي او ټیټه سطحه مستقیم تاديوات (۶.۴)</p>
<p>قانع کوونکی پرمختگ</p>	<p>د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې تسويه شوی ارقام د شرکت، د عوايدو د جریان او د ټولونکي حکومتي نهاد په اساس سره جلا شوي وړاندې کړای شوي دي.</p>	<p>په جوړوونکيو اجزاوو د وېش سطحه (۷.۴)</p>
<p>قانع کوونکی پرمختگ</p>	<p>په داسې حال کې چې د EITI راپور د محاسبې د اخر څخه مخکې بشپړې دورې څخه وروسته (د ۲۰۱۷ په اپریل کې د راپور ورکولو د هغې دورې لپاره چې د ۲۰۱۳ د ډسمبر په ۲۱ مه پيلیږي) خپور شوی وو، د EITI بورډ افغانستان ته وخت ورکړ چې د راپور ورکولو ضرب الاجل يې د ۲۰۱۷ د می ۱ ته وغځېږي، البته د EITI په راپورونو کې دوامدار ځنډونه يوه اندېښنه ده.</p>	<p>د ډېټا پر وخت والی (۸.۴)</p>
<p>گټور پرمختگ</p>	<p>لکه د ۱.۴ شرط په برخه کې، دا شرط د افغانستان په برخه کې د EITI د معيار د تحليل په هکله اساسي پوښتنې راپورته کوي. نړيوال سکرتريټ د اوسني ټیټ اجرائي ظرفیت او په حقيقي توگه د آډېټ د شرایطو د نشتوالي په اساس، د MSG او مستقل مفتش (IA) له خوا د ډېټا د کیفیت د اطمینان په برخه کې د تصميم نیولو په هکله خبر دی. د مستقل مفتش لپاره د وظایفو لایحه په عمومي توگه په پراخه توگه تصویب شوي ټېمپلېټ سره برابره ده، البته د MSG د اهميت د فيصلو حذفول، او د MSG له خوا د مستقل مفتش استخدام د MSG له خوا تصویب شوي دي. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور لپاره د ساحې د څېړنې د تاييد د برخې په توگه د راپور ورکولو ټېمپلېټونه تاييد کړل، او د MSG له راپور ورکونکيو نهادونو څخه د اړتیا وړ د کیفیت اطمینانونه تاييد کړل. په داسې حال کې چې د ۲۰۱۴ - ۱۵ د راپور لپاره د ارقامو خلاصه جدولونه د باوریتوب تر پیل (د ۲۰۱۷ د نومبر ۱) پورې نه وو خپاره شوي، داسې شواهد شته چې مستقل مفتش د راپور لپاره د ارقامو خلاصه جدولونه تيار کړي وي او دا چې دا به هغه وخت خپاره شي چې نهايي کړای شي. همدارنگه، په راپور کې د مستقل مفتش له خوا د آډېټ په هکله د عمومي بیاکتني يوه خلاصه او په ۲۰۱۴ - ۱۵ کې د اطمینان پروسیجرونه شامل دي، چې د برخه والو مشورې په عمل کې د اطمینان په</p>	<p>د ډېټا يا ارقامو کیفیت (۹.۴)</p>

<p>داسې پروسيجرونو کې د پراخو کمزورتياوو په هکله د راپور ارزونه تاييدوي. نړيوال سکرترتيت بالاخره خپله ارزونه تر هغه حده متمرکه کړې چې تر هغه پورې د MSG او مستقل مفتش له خوا ټاکل شوي پروسيجرونه تعقيبېدل. نړيوال سکرترتيت يادونه کوي چې راپور د کيفيت د اطمينان له منل شويو پروسيجرونو سره د مطابقت تر سطحې پورې روښانه نه دی، او دا چې مستقل مفتش په راپور کې د وړاندې شويو تسويه شويو ارقامو د هراړخيزوالي او معتبروالي په هکله کوم اطمينانونه نه وړاندې کوي.</p>	
--	--

د سکرترتيت سپارښتني:

- د ۱.۴ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د راپور ورکولو لپاره انتخاب شوي ټول شرکتونه په هر اړخيز ډول د ټولو حد د پاسه تاديواتو د جريانونو په هکله راپور ورکوي او دا چې د عوايدو د حد د تعين په هکله تصميمونه د استخراجي عوايدو په برخه کې د حکومت د يواړخيزې افشا په اساس دي. په دې کې هغه هم شامل دي چې د قانون په واسطه جبري کړای شوي نه دي خو هېڅکله ټول کړای شوي هم نه دي. همدارنگه، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د حد ته نه رسېدلو کمپنيو په برخه کې د حد د پاسه عوايدو په هکله د حکومت بشپړه يواړخيزه افشا د کمپني پرځای د عوايدو د جريان په اساس په وپشل شوې بڼه وړاندې کړای شوې ده.
- د تطبيق د پياوړتيا لپاره، افغانستان دې ته هڅول کيږي چې د EITI د راتلونکي راپور د چمتو کېدلو په ترڅ کې د جنس په جنس مبادلي د ډول د هرو موافقو يا د زېربنا د شرايطو د موجوديت ارزونه وکړي او په دې هکله اطمينان ترلاسه کړي چې د داسې موافقو د تطبيق په هکله راپور ورکول د جزياتو او شفافيت يوه سطحه وړاندې کوي چې د نورو تاديواتو او د عوايدو د لارو له افشاکانو او تسويي سره متناسبه وي. افغانستان، د مستقل مفتش په ملاتړ، ښايي وغواړي چې د مربوطه موافقو او قراردادونو د شرايطو، ښکېلو اړخونو، هغو منابعو چې د دولت له خوا پي وعده شوې، د گټې د لارې (لکه، د زېربنا د کارونو) د توازن د ارزښت، او د مروجو قراردادونو په نسبت د دغو موافقو د اهميت په هکله پوره معلومات ترلاسه کړي.
- د ۲.۴ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د تېلو، گازو او معدني موادو له ټرانسپورټ کولو څخه د ترلاسه شويو هرو عوايدو د حد ارزونه په عام ډول مستنده شي او دا چې دغه ډول هر مهم عوايد داسې څرگند کړای شي چې په داسې سطحو سره جلا کړای شوي وي چې د نورو تاديواتو او د عوايدو د لارو په هکله له راپور ورکولو سره برابر وي.
- د ۳.۴ شرط په اساس، افغانستان بايد د استخراجي دولتي تصديو او د حکومتي نهادونو تر منځ د معاملو يوه هراړخيزه ارزونه پيل کړي خو يقيني شي چې د راپور ورکولو پروسه د دولتي تصديو او نورو حکومتي ادارو تر منځ د انتقالاتو په شمول په هر اړخيز ډول د دولتي تصديو رول بيانوي.
- د تطبيق د پياوړتيا لپاره، افغانستان ښايي وغواړي چې هغه حد په پام کې ونيسي چې تر هغه پورې هغه کولی شي چې د ۲۰۱۴ د کانونو د قانون د شرايطو د تضمين د تطبيق له لارې د پروژې په سطحه د ټولو مالياتو او فيسونو په هکله د EITI د راپور ورکولو په تطبيق کې پرمختگ وکړي. دا کار بايد د EITI د ټولو هغو راپورونو لپاره له ضرب الاجل څخه مخکې وشي چې هغه مالي دورې تر پوښښ لاندې راولي چې د ۲۰۱۸ د ډسمبر له ۳۱مې څخه، چې په بوگوتا کې د EITI د بورډ په ۳۶مه کتنه کې پرې موافقه شوې ده، وروسته پای ته رسېږي.
- د تطبيق د پياوړتيا لپاره، افغانستان ښايي وغواړي چې د عوايدو له مهمو ټولونکيو ادارو او د سکتور تنظيمونکيو سره کار وکړي چې د هغوی په عادي وېب سايټونو د EITI د ضروري معلوماتو د خپرولو لپاره لارې چارې ولټوي او د EITI راپور او پوښښ د حکومت او شرکتونو په سيستمونو کې ور ولگوي. همدارنگه، افغانستان ښايي وغواړي چې دا ډاډمنه کړي چې د مستقل مفتش د تقرر لپاره وخت د راپور ورکولو له ضرب الاجلونو سره برابر دی.
- د ۳.۹ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د مستقل مفتش (IA) وظيفوي لايحه (TOR) له هغه ستاندرډ Tor سره چې د EITI بورډ له خوا تاييد شوی دی برابر وي، او که له معياري TOR څخه کوم انحرافونه کيږي هغه په صحيح توگه مستند کړای شي. افغانستان بايد دا ډاډمنه کړي چې د راپور ورکونکيو کمپنيو او حکومتي نهادونو له خوا د حقيقي آډېټ اجرات د کړنلارو په هکله له موافقې کولو څخه مخکې ترسره شي او په دې توگه د EITI د معلوماتو اعتبار يقيني کړای شي. افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د EITI د راپور ورکولو لپاره منل شوي د کيفيت اطمينانونه په روښانه توگه مستند کړای شي، د راپور ورکونکيو نهادونو له خوا له منل شويو پروسيجرونو سره مطابقت په روښانه توگه و ارزول

شي او دا چې مستقل مفتش د EITI د راپور ورکولو د هر اړخيز والي او اعتبار يوه روښانه ارزونه ترسره کړي. MSG هم بايد ډاډمنه کړي چې د EITI د ټولو راپورونو لپاره د ارقامو د خلاصې جدولونه په ټاکلي وخت او د بورډ له خوا د مستقل مفتش د تاييد شوي وظيفوي لايحې (TOR) له شرايطو سره سم چمتو کړای شوي دي.

5. د عوايدو مديريت او وېش

5.1 خلاصه

دا برخه د عوايدو د مديريت او وېش په هکله د EITI د شرايطو د تطبيق په هکله تفصيل وړاندې کوي.

5.2 ارزونه

د عوايدو وېش (1.5)

د پرمختگ مستندول

د 2014 - 15 د EITI راپور دا په روښانه توگه نه ښيي چې آيا استخراجي عوايد په ملي بودجه کې ريكارډ کېږي، خو په (16-17، 20، 68-69 مخونو) کې د حکومت له خوا د ريكارډ ساتنې او محاسبې په هکله جدي اندېښنې ښيي. د 2014 او 2015 لپاره د ملي بودجې د پلان لښکونه د مالي وزارت د بودجې د رياست په وېب سايټ کې وړاندې شوي دي²⁵⁸ (35مخ).

راپور د تېلو او گازو د PSC له قرارداديانو څخه پرته، د محاسبې نړيوالو معيارونو ته هېڅ اشاره نه کوي (17، 23، 29، 54 مخونه).

د برخه والو نظرونه

په داسې حال کې چې د MSG تخنيکي کمېټې يادونه وکړه چې MSG د 2014 - 15 د EITI د راپور په تيارولو کې د عوايدو د پل پسې اخیستنې د مسئلې په هکله خبرې اترې کړي دي، د هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوي په دې هکله هېڅ توافق نه وو چې آيا ټول استخراجي عوايد عملاً په ملي بودجه کې ريكارډ شوي ول. يو شمېر پرمختيايي شريکانو روښانه کړه چې افغانستان د يوې واحدې خزاني حساب چلاوه، چې هره ورځ به يې د نورو حسابونو بيلانسونه سره يو کول. په داسې حال کې چې د هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوي دي په دې هکله توافق موجود وو چې د مالي وزارت د نهادونو له خوا ټول شوي عوايد په سيستماتيک ډول د خزاني واحد حساب ته انتقال شوي دي، د کانونو او پتروليم وزارت له خوا د ټولو شويو غيرمالياتي عوايدو د مديريت په هکله بېلابېل نظرونه موجود ول. يو شمېر حکومتي چارواکو روښانه کړه چې د کانونو او پتروليم وزارت هم په مرکزي سطحه او هم په ولايتي دفترونو کې په دولتي بانک کې په يوه سلسله بانکي حسابونو کې غيرمالياتي عوايد ټولول، چې بيا په ترتيب سره هره ورځ د خزاني واحد حساب ته انتقال کېدل. البته، يو شمېر د شرکتونو او مدني ټولني استازو پوښتنه وکړه چې آيا غيرمالياتي عوايد چې د کانونو او پتروليم وزارت له خوا جمع کړای شوي ول په سيستماتيک ډول خزاني ته انتقال او په بودجه کې ثبت شوي ول.

له څو کالونو راهيسې، د مدني ټولني سازمانونو او د کانونو او پتروليم وزارت لپاره مستقلو راپورونو د ټولو طبيعي منابعو د تاديواتو لپاره د يوه واحد حساب د جوړولو غوښتنه کوله²⁵⁹. د 2017 د AEITI ارزونې په ملي، ولايتي او د ولسواليو په سطحه، حتی که استخراجي عوايد سره جلا هم نه کړي، د مالياتي، غيرمالياتي او د گمرکي عوايدو لپاره د خزاني د SIGTAS سيستم مؤثریت روښانه کړ. ²⁶⁰ يو شمېر حکومتي چارواکو يادونه وکړه چې د مالي وزارت ته په وروستيو وختونو کې لارښوونه شوې چې په خزانه کې د استخراج لپاره يو واحد حساب جوړ کړي. البته، يوه پرمختيايي شريک، د دې ضرورت په پام کې نيولو سره چې ټول عوايد د يوه واحد حساب له لارې مرکزي کړای شي، د استخراجي عوايدو لپاره د يوه جلا حساب د جوړولو نظر د پوښتنې وړ وباله. د هغه پرځای، د کان کيندنې، تېلو او گازو له هر جواز سره د

²⁵⁸ د بودجې رياست - د مالي وزارت وېب سايټ چې د 2017 په دسمبر کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

²⁵⁹ گلوبل وېبټيس (سپټمبر، 2015)، مخکې ذکر شوی، 2مخ؛ سامويل هال (نومبر، 2015)، مخکې ذکر شوی، 52مخ؛ او ديموکراسي انټرنېشنل (مې، 2017)، مخکې ذکر شوی، 19مخ.

²⁶⁰ د افغانستان اسلامي جمهوريت، د مالي او لکښتونو د عامه مديريت قانون، 7مه ماده چې په ديموکراسي انټرنېشنل (مې، 2017)، مخکې ذکر شوی، 19مخ، کې رانقل شوې ده.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

مالياتو يا ټکس د نمبرونو د ورکړې تطبيق به په عين وخت کې د استخراجي عوايدو د جلا کولو لپاره لاره هواره کړي. چارواکو روښانه کړه چې د کان کيندنې د کمپنيو د مالياتو تادييات ټول د ۲۰۱۷ له جون راهيسې د لويو ماليه ورکونکيو ادارې پورې مرکزي شوي دي، البته د ۲۰۱۸ تر جنوري پورې يوازې خواشا ۱۲۰ د کان کيندنې کمپنيو ورسره ځانونه ثبت کړي ول. په داسې حال کې چې د مالي وزارت د SIGTAS (خزانې)، ASYCUDA (گمرکاتو) او AFMIS (د عامه مالي مديريت) سيستمونه داسې بلل کېدل چې په کابل کې ښه کار کوي، په ولايتي ادارو کې بيا د هغو د تطبيق په هکله بېلابېل نظرونه موجود ول. په ۲۰۱۶ کې نړيوال بانک د خزانې AFMIS سيستم د يوه «ثابت او مؤثر» اېليکېشن په توگه چې په ۳۴ وارو ولايتونو کې موجود دی، وستايه.²⁶¹

يو شمېر حکومتي چارواکو د کانونو او پټروليم وزارت له خوا د يوه آنلاین سيستم له لارې د غيرمالياتي عوايدو د ټولولو د ډيجيټلي کېدلو په روان کار باندې رڼا واچوله. دغه سيستم د MCAS د کدستر سيستم سره چې يو عام پورتال لري نښلول شوی دی (وگورئ ۳.۲ شرط). هدف دا وو چې د ۲۰۰۹ د مالياتو د قانون مواد چې د مالياتو تضمين او د جواز په سر (جلا ټيکس نمبر) ته ضرورت لري، تطبيق کړي. حکومتي چارواکو روښانه کړه چې د کانونو او پټروليم وزارت په ۲۰۱۷ کې د مالي وزارت سره مياشتنۍ کتنې پيل کړي چې د دواړو وزارتونو تر منځ د فعالو استخراجي کمپنيو لست سره يو برابر کړي، چې د کار په ۲۰۱۷ کې د جمع کولو په برخه کې د ډېرښت سبب شو. نورو چارواکو روښانه کړه چې د کانونو او پټروليم وزارت غواړي چې د خپلو غيرمالياتي عوايدو سيستم له SIGTAS او AFMIS سيستم سره يوځای کړي.

حکومتي چارواکو او د افغانستان د عامه مالي مديريت او محاسبې د ارزونې (PEFA) وروستي راپور تاييد کړه چې حکومت د عوايدو د صنف بندۍ يو ملي سيستم چلوي چې ۸ لوی کودونه، ۲۱ کوچني گروپونه او ۱۹۲ د شيانو کودونه (object codes) لري، چې له GFS سره د برابرې ډېټا د توليد لپاره يوه د بدلولو جدول ته ضرورت لري.²⁶² البته، د افغانستان په هکله د نړيوال وجهي صندوق راپورونه د مياشتنيو راپورونو د توليد په هکله تازه معلومات وړاندې کوي چې د GFS2001 له نومونې سره برابر دي.²⁶³ د ۲۰۱۷ د AEITI ارزونه په نورو اړوندو وزارتونو او ټيټو حکومتي ادارو کې د خزانې د موجودو «ابجکټ کودونو» د تطبيق غوښتنه کوي.²⁶⁴ يوه حکومتي چارواکي ياده کړه چې د مالي وزارت په وروستيو وختونو کې ۱۱۰ نوي استخراجي پورې مشخص د عوايدو د صنف بندۍ کودونه رامنځته کړي دي، البته د EITI په راپورونو کې د پوښل شويو استخراجي عوايدو د شمېر د کموالي په پام کې نيولو سره د عوايدو د کودونو د ډېرښت وضاحت نه دی ورکول شوی.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرټريټ ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په برخه کې ناکافي پرمختگ کړی دی. د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور په روښانه توگه نه وايي چې په ملي بودجه کې کوم استخراجي عوايد ثبت شوي دي، خو د حکومت د ریکارډ ساتنې او محاسبې په هکله جدي اندېښنې راپورته کوي. په داسې حال کې چې د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI په راپور کې د حکومت د ریکارډ ساتنې په برخه کې يو څه کمزورتياوې موجودې دي، د هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوې دي په عمومي توگه په دې هکله وضاحت نشته چې آیا په ملي بودجه کې ټول مالياتي او غير مالياتي استخراجي عوايد ثبت شوي دي.

د ۵.۱ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د استخراجاتو د عوايدو تخصیص، چې په ملي بودجه کې نه وي ریکارډ شوی، روښانه شوی او د مربوطه مالي راپورونو لېنکونه هغسې چې د اجرا وړ دي وړاندې کړای شوي دي. ښايي افغانستان وغواړي چې هغه حد معلوم کړي چې تر هغه پورې دغه هېواد کولی شي چې د خپل EITI د ارقامو د خلاصې له جدولونو څخه په استخراجونو پورې مشخصې د GFS صنف بندۍ (د هغه د هر جواز له خاصو ټيکس يا ماليه نمبرونو سره يوځای) د مالي وزارت په سيستمونو کې د استخراجونو د عوايدو د وېش يا جلا کولو د يوې وسيلې په توگه وکاروي.

²⁶¹ نړيوال بانک (جنوري، ۲۰۱۶)، د افغانستان د بيارغونې وجهي صندوق له خوا وړاندیز شوي د پروژې اسناد چې افغانستان ته د عامه مالي مديريت د ريفورم د پروژې لپاره ۱.۱۲۵ ميليونه امريکايي ډالرو اضافي بودجه ورکول شي، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [here](#) نه ورته لاسرسی شوی دی.

²⁶² نړيوال بانک (اگست، ۲۰۱۳)، افغانستان: د عامه مالي مديريت او د حساب ورکونې ارزونه، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۳۵مخ.

²⁶³ نړيوال وجهي صندوق (مې، ۲۰۱۶)، 'د افغانستان اسلامي جمهوريت: د کارمندانو د څارنې د پروگرام دويمه بياکتنه - مطبوعاتي اعلاميه او د کارمندانو راپور'، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی دی، ۱۵مخ.

²⁶⁴ ديموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی دی، ۱۹، ۲۵، ۲۷مخونه.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

له ملي څخه په ټيټه سطحه انتقالات (۲.۵)

د پرمختګ مستندول

د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د ۲۰۱۴ د کانونو د قانون تر ۸۴مې مادې لاندې «له يوه کان يا کانونو څخه، په يوه خاص کوډ [بودجوي کوډ] يا د شتو فنډ کې، د هغه ولايت يا ولايتونو د اقتصادي، اجتماعي او محيطي پرمختګ د هدف د ترسره کولو لپاره چې کانونه په کې موقعيت لري د ټولو عوايدو» د ۵٪ انتقال په هکله قانوني شرايط تشرېح کوي. دغه راپور د کانونو او پتروليم وزارت د کدستر رياست دې وضاحت ته چې وايي دا شرط لا تر اوسه پورې نه دی تطبيق شوی او د MSG دا فيصله چې له ملي څخه په ښکته سطحه انتقالات تر کتنې لاندې دوره کې د اجرا وړ نه ويل، اشاره کوي (۴۴-۴۵ مخونه).

د برخه والو نظرونه

ټولو هغو برخه والو چې مشورې ورسره شوي - او د ۲۰۱۷ د AEITI ارزونې²⁶⁵ - تاييد کړه چې له ملي څخه په ښکته سطحه قانوني ۵٪ انتقالات لا تر اوسه پورې نه تطبيق شوي دي. يو شمېر د مدني ټولنې سازمانونو انتقاد وکړ چې د قانون شرط نه تطبيق، او همدارنگه په قانون کې غير واضح ژبې په روښانه توګه د متاثر شويو ټولنو اندازه نه دي تعريف کړي. دا اندېښنې د ۲۰۱۵²⁶⁶ په نومبر کې د کانونو او پتروليم وزارت ته د ادم سميت انټرنېشنل په راپور کې هم منعکسې شوې وې. برخه وال له ملي څخه په ښکته سطحه د نورو قانوني انتقالاتو په هکله خبر نه ول.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرتريت ابتدايي ارزونه دا ده چې دا شرط تر کتنې لاندې دوره کې د افغانستان لپاره د تطبيق وړ نه وو. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د کانونو د کيندنې د عوايدو په هکله له ملي څخه د ټيټې سطحې لپاره قانوني شرايط تشرېح کوي او د MSG دا ارزونه روښانوي چې وايي دغه شرط، تر اوسه پورې د قانوني شرايطو د نه تطبيق له امله، د اجرا وړ نه دی.

د تطبيق د پياوړتيا لپاره، افغانستان دې ته هڅول کيږي چې کال په کال له ملي څخه د ټيټې سطحې د قانوني انتقالاتو تطبيق وازروي او په دې توګه ډاډمنه کړي چې له ملي څخه په ټيټه سطحه انتقالات، چې يو ځل پيل شي، انفرادي محلي حکومتي ادارو ته د انتقالاتو د محاسبې لپاره د ځانګړې فارمولې په شمول او ورسره له ملي څخه په ټيټه سطحه په بودجه کې راغلي او اجرا شوي انتقالات چې د محلي حکومت په اساس سره وېشل شوي وي، خپاره کړای شي.

د عوايدو د مديريت او د لګښتونو په هکله اضافي معلومات (۳.۵)

د پرمختګ مستندول

د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور، د کانونو د کيندنې د عوايدو له هغو ۵٪ قانوني اختصاصونو څخه پرته چې چې د کوربه ولايتونو په ګټه د اقتصادي، اجتماعي او محيطي پرمختګ پروژو لپاره ځانګړې کيږي او پاس ذکر شوي دي (وګورئ ۲.۵ شرط)، نور هېڅ داسې استخراجي عوايدو ته اشاره نه کوي چې د ځانګړيو پروګرامونو يا سيمو لپاره مختص کړای شوي وي. راپور د حکومت له خوا په ریکارډ ساتنه، محاسبه او نظارت کې پراخې کمزورتياوې تشرېح کوي (۱۶-۱۷، ۵۴، ۶۸-۶۹ مخونه). د پلان شويو توليداتو، د خامو طبيعي منابعو د قبمتونو يا د عوايدو د وړاندوينې يا پېشګوې په هکله هېڅ اضافي معلومات نه دي ورکول شوي.

د برخه والو نظرونه

برخه والو، د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI د راپور له خوا د بودجه جوړونې او آډېټ د چارو د پوښنې، په هکله هېڅ خاص تبصرې نه دي کړي. په دې هکله توافق موجود وو چې له ملي څخه په ټيټه سطحه له ۵٪ انتقالاتو څخه چې لا نافذ شوي نه دي، پرته، د عوايدو نور تخصيصات نه ول. د مدني ټولنې او شرکتونو يو شمېر استازو وويل چې د استخراجي عوايدو - لګښتونو - د استعمال په هکله اضافي معلومات به په زړه پورې وې.

²⁶⁵ ډيموکراسي انټرنېشنل (مې، ۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی دی، ۱۹ مخ.

²⁶⁶ سامويل هال (نومبر، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی دی، ۵۲ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

ابتدایي ارزونه

دا د خوښې خبره ده چې MSG د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې د حکومت د محاسبې په پروسه کې د معلوماتو د شاملولو هڅه کړې ده، البته د نړیوال سکرتريټ نظر دا دی چې د برخه والو له ښکاره علاقه مندی سره سره، AEITI یوازې اوسط اندازه هڅې کړي چې د بودجې جوړونې په پروسه، پلانونو او د لګښت په معلوماتو کې اضافي معلومات شامل کړي.

۵ جدول - د ابتدايي ارزونې د خلاصې جدول: د عوایدو مدیریت او وېش

د EITI د شرایطو په برخه کې د پرمختګ په هکله د نړیوال سکرتريټ ابتدايي ارزونه	د غټو موندنو خلاصه	د EITI شرایط
غیر کافي پرمختګ	د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور په روښانه توګه نه وایي چې په ملي بودجه کې کوم استخراجي عواید ثبت شوي دي، خو د حکومت د ریکارډ ساتنې او محاسبې په هکله جدي اندېښنې راپورته کوي. په داسې حال کې چې د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې د حکومت د ریکارډ ساتنې په برخه کې یو څه کمزورتیاوې موجودې دي، د هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوې دي په عمومي توګه په دې هکله وضاحت نشته چې آیا په ملي بودجه کې ټول مالیاتي او غیر مالیاتي استخراجي عواید ثبت شوي دي.	د عوایدو وېش (۱.۵)
د اجرا وړ نه دی	د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د کانونو د کیندنې د عوایدو په هکله له ملي څخه د ټیټې سطحې لپاره قانوني شرایط تشریح کوي او د MSG دا ارزونه روښانوي چې وایي دغه شرط، تر اوسه پورې د قانوني شرایطو د نه تطبیق له امله، د اجرا وړ نه دی.	له ملي څخه په ټیټه سطحه انتقالات (۲.۵)
	دا د خوښې خبره ده چې MSG د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI په راپور کې د حکومت د محاسبې په پروسه کې د معلوماتو د شاملولو هڅه کړې ده، البته د نړیوال سکرتريټ نظر دا دی چې د برخه والو له ښکاره علاقه مندی سره سره، AEITI یوازې اوسط اندازه هڅې کړي چې د بودجې جوړونې په پروسه، پلانونو او د لګښت په معلوماتو کې اضافي معلومات شامل کړي.	د عوایدو د مدیریت او لګښتونو په هکله معلومات (۳.۵)
<p>د سکرتريټ سپارښتنې:</p> <p>۱. د ۱ شرط په اساس، افغانستان باید ډاډمنه کړي چې د استخراجاتو د عوایدو تخصیص، چې په ملي بودجه کې نه وي ریکارډ شوی، روښانه شوی او د مربوطه مالي راپورونو لښکونه هغسې چې د اجرا وړ دي وړاندې کړای شوي دي. ښایي افغانستان وغواړي چې هغه حد معلوم کړي چې تر هغه پورې دغه هېواد کولی شي چې د خپل EITI د ارقامو د خلاصې له جدولونو څخه په استخراجونو پورې مشخصې د GFS صنف بندۍ (د هغه د هر جواز له خاصو ټیکس یا مالیه نمبرونو سره یوځای) د مالي وزارت په سیستمونو کې د استخراجونو د عوایدو د وېش یا جلا کولو د یوې وسیلې په توګه وکاروي.</p> <p>۲. د تطبیق د پیاوړتیا لپاره، افغانستان دې ته هڅول کيږي چې کال په کال له ملي څخه د ټیټې سطحې د قانوني انتقالاتو تطبیق وازروي او په دې توګه ډاډمنه کړي چې له ملي څخه په ټیټه سطحه انتقالات، چې یو ځل پیل شي، انفرادي محلي حکومتي ادارو ته د انتقالاتو د محاسبې لپاره د ځانګړې فارمولې په شمول او ورسره له ملي څخه په ټیټه سطحه په بودجه کې راغلي او اجرا شوي انتقالات چې د محلي حکومت په اساس سره وپېشل شوي وي، خپاره کړای شي.</p>		

اجتماعي او اقتصادي لگښتونه

۱.۶ خلاصه

دا برخه د اجتماعي او اقتصادي لگښت (د دولتي تصديو له بازار څخه د ټيټو «quasi-fiscal» لگښتونو، اجتماعي لگښتونو او له اقتصاد سره د استخراجي سکتور د مرستې) اړوند، د EITI د شرايطو د تطبيق په هکله جزيات وړاندې کوي.

۲.۶ ارزونه

اجتماعي لگښتونه (۱.۶)

د پرمختګ مستندول

د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI راپور د MSG موافقه تشریح کوي چې د کانونو او پټروليم رياست او د کدستر رياست د ارزونې په اساس وايي په ۲۰۱۴-۱۵ کې لازمي اجتماعي لگښتونه نه دي شوي (۴۴ مخ). په داسې حال کې چې راپور يادونه کوي چې د «کانونو د کيندنې د غيرمعيينو مقرراتو» ۸۷مه ماده (چې ويل کيږي د ۲۰۱۰ د کانونو د کيندنې مقررې ده) له جواز لرونکيو څخه غوښتنه کوي چې «داسې يو پرمختيايي پلان برابر کړي چې مناسب د پايښت وړ پرمختيايي او د اجتماعي مصؤنيت پروگرامونه او جوړښتونه جوړوي، چې بهترينه نړيواله تجربه په کې په پام کې نيول شوې وي»، لکن هغه دا نه روښانوي چې ولې دغه ډول لگښتونه په ۲۰۱۴-۱۵ کې نه دي شوي (۴۴ مخ).

MSG له دې سره موافقه وکړه چې د راپور ورکولو په ساحه کې داوطلبانه اجتماعي لگښتونه «په داوطلبانه توګه» شامل کړي (۴۴ مخ) خو هېڅ کمپني هم د هېڅ ډول اجتماعي لگښتونو په هکله راپور نه دی ورکړی (۶۹ مخ). په داسې حال کې چې داوطلبانه اجتماعي لگښتونه د EITI له لومړيو راپورونو راهيسې په منظمه توګه د راپور ورکولو په ټيمپلټونه کې شامل کړای شوي، د ۲۰۱۵ د سکرترت کتنې روښانه کړه چې هېڅکله هم د هېڅ تاديواتو په هکله راپور نه دی ورکول شوی²⁶⁷.

د برخه والو نظرونه

د هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوي توافق موجود وو چې داسې هېڅ لازمي اجتماعي لگښتونه يا شرايط نه ول چې د تېلو او گازو د کمپنيو لپاره د ټولني انکشاف موافقې (CDAs) ترسره کړي. د برخه والو له ټولو گروپونو څخه يو شمېر برخه والو تاييد کړه چې د کان کيندنې په ډېرو کمپنيو باندې، د ۲۰۱۴ د کانونو د قانون تر ۹۲مې مادې لاندې، دا لازمي وه چې اجتماعي لگښتونه وکړي او د ټولني انکشاف موافقې ترسره کړي. په داسې حال کې چې د شرکتونو او مدني ټولني يو شمېر برخه والو داسې گڼله چې د کان کيندنې کمپنيو نه غوښتل چې بېخله خوښه پراخ اجتماعي لگښتونه وکړي، د شرکتونو يو شمېر استازو تاييد کړه چې د هغوی کمپنيو په ۲۰۱۴-۱۵ کې په شمول په کال کې د خواوښا ۱۲ زره امريکايي ډالرو اجتماعي لگښتونه کول. هغوی تاييد کړه چې د اجتماعي لگښتونو وجهي ارزښت د کان کيندنې د کمپنيو په قراردادونو يا په هغو پورې ضميمه د ټولني انکشاف قرار داد کې ځای شوی وو، خو دا نه وو څارل شوي. په داسې حال کې چې د مدني ټولني يو شمېر سازمانونو او پرمختيايي شريکانو، له دې امله چې په پراخ ډول غلط صورت حسابونه کارول شوي ول، د کان کيندنې د کمپنيو د اجتماعي لگښتونو د مؤثریت په هکله شکونه راپورته کړل، هغوی داسې وبلله چې د موادو د کيندنې شرکتونو بايد د ۲۰۱۴-۱۵ په راپور کې د ځينې لازمي اجتماعي لگښتونو په هکله راپور ورکړی وای. که څه هم چې د هغوی د راپور ورکولو په سپارلو ټيمپلټونو کې داسې څه تاديوات شامل نه ول، په MSG کې د شرکتونو ځينې استازو حيرانتيا وښوده چې د AEITI په راپور کې د هغوی اجتماعي تاديواتو ته اشاره نه ده شوې. د ۲۰۱۵ د جنورۍ په يوه راپور کې، د متحده ايالاتو د سولې انستيتيوت (USIP) هم د کان کيندنې د يو شمېر کمپنيو (لکه هېواد برادرز او AKNR) په قضيه باندې رڼا واچوله چې د هغوی د لازمي اجتماعي لگښتونو له شرايطو سره يې

²⁶⁷ د EITI نړيوال سکرترت (مارچ، ۲۰۱۵)، د سکرترت بياکننه: افغانستان، مخکې ذکر شوی، ۸مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

مطابقت نه درلود. ²⁶⁸ مستقل مفتش (IA) او د MSG تخنیکي کمېټې تاييد کړه چې د موادو له کمپيو څخه يوې هم د AEITI په راپورونو کې د کومو اجتماعي لگښتونو په هکله راپور نه دی ورکړی. MSG د ۲۰۱۷ په می کې له تاييد څخه د مخکې مشق په ترڅ کې د 6.1 شرط په ترسره کولو کې د خپل پرمختګ په هکله د «نه پرمختګ» په توګه د ځان ارزونه کړې ده.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرټريټ ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په لور غبرګافي پرمختګ کړی دی. په داسې حال کې چې د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور بېانوي چې د کتنې لاندې دوره کې لازمي اجتماعي لگښتونه نه دي شوي، د شرکتونو يو شمېر برخه والو تاييد کړه چې د کان کيندنې مشخصو کمپنيو په ۲۰۱۴ - ۱۵ کې لازمي اجتماعي لگښتونه کړي دي. په داسې حال کې چې په ټېمپلېټونو کې رضاکارانه اجتماعي لگښتونه شامل کړای شوي، د هېڅ تادې په هکله راپور نه دی ورکول شوی او نه یې په هکله څه توضیحات ورکول شوي دي.

د ۱.۶ شرط په اساس، افغانستان باید ډاډمنه کړي چې د هرو لازمي اجتماعي لگښتونو يو روښانه تعريف په عام ډول وړاندې کړای شوی او تر ارزونې لاندې دوره کې د داسې لگښتونو اهميت و ارزوي. بنياني MSG وغواړي چې هغه حد په پام کې ونيسي چې تر هغه پورې د ټولني د پرمختګ د موافقو (د مهمو شرايطو بياکتنه) څرګندول يا افشا کول به د دې لپاره مهم وي چې د لازمي اجتماعي لگښتونو د موجوديت يوه هراړخيزه ارزونه وړاندې کړي. افغانستان باید ډاډمنه کړي چې په عام ډول د لازمي اجتماعي لگښتونو څرګندول به د تاديواتو (چې د نغدو او نوعي په اساس سره فرق کوي) د ډول او ګټه اخیستونکي په اساس وېشل کيږي، او د هر غیرحکومتي (درېيم جهت) د اجتماعي لگښتونو د ګټه اخیستونکيو نوم او وظيفه واضحه کړي.

د دولتي تصديو له خوا د بازار له نرخ څخه کم لگښتونه (۲.۶)

د پرمختګ مستندول

د ۲۰۱۴ - ۱۵ راپور د بازار له نرخ څخه کمو لگښتونو ته اشاره نه کوي. د بازار له نرخ څخه د کمو لگښتونو په هکله د هغه ملاقات په يادښتونو کې چې MSG په دې هکله د بحث لپاره ترسره کړی څه شواهد نشته. د ۲۰۱۴ - ۱۵ راپور د دوه دولتي تصديو د عوايدو او ګټو ²⁶⁹ په هکله ابتدايي مالي معلومات چې له ACSO څخه اخیستل شوي (۵۲ مخ)، او همدارنګه حکومت ²⁷⁰ ته د دوه دولتي تصديو د تسويي نتايج وړاندې کوي (الف/۱۹، ۴۷ مخونه)، البته په دې معلوماتو کې د بازار له نرخ څخه ټيټ لگښتونه شامل نه دي.

د برخه والو نظرونه

د برخه والو په بېلابېلو ګروپونو کې په دې هکله ډېر مختلف نظرونه موجود ول چې آيا افغان ګاز او نارټ کول تصديو د بازار له نرخ څخه کم کوم لگښتونه کړي دي. د MSG تخنیکي کمېټې تاييد کړه چې MSG د EITI له راپور ورکونې څخه مخکې د بازار له نرخ څخه د ټيټو لگښتونو د موجوديت کومه مفصله ارزونه نه ده کړې. په داسې حال کې چې د برخه والو د درې ګروپونو (او مستقلو څېړنو ²⁷¹) ترمنځ په دې توافق موجود وو چې د دغو دوه دولتي تصديو د بودجو په هکله د کال په پيل کې د مالي وزارت موافقه کړې وه، او دا چې دولتي تصديو کولی شوی چې يوازې کوچنی ګټې وساتي (وګورئ ۶.۲ شرط)، په دې هکله توافق نه وو چې آيا دولتي تصديو د بازار له نرخ څخه کم لگښتونه لکه مرسته شوي يا د سبسايډۍ پلورنې کړي دي. په داسې حال کې د دولتي تصديو د قانون ۲۲ مه ماده غوښتنه کوي چې حکومت دولتي تصديو ته د شيانو هغه پلورنې او خدمتونه چې د بازار له خالص قيمت ²⁷² څخه کم پي کړي وي جبران کړي، د هغو برخه والو له جملې څخه چې مشورې ورسره شوي يوه هم د دغو دوه دولتي تصديو له خوا د وړاندې شويو سبسايډيو د ترتيباتو په هکله ډاډ نه درلود.

²⁶⁸ د متحده ايالاتو د سولي انستيتيوت (جنوري، ۲۰۱۵)، مخکې ذکر شوی دی.

²⁶⁹ ACSO راپور ورکړ چې نارټ کول تصدی په ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ کې ۲.۳ ميليونه افغانۍ او ۲.۱ ميليونه افغانۍ عوايد لرل او په عين موده کې يې ۲ ميليونه افغانۍ او ۱.۸ ميليونه افغانۍ ګټه ترلاسه کړې ده. ACSO راپور ورکړ چې افغان ګاز تصدی په ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ دواړو کې ۰.۳ ميليونه افغانۍ عوايد لرل او ۰.۱ ميليونه افغانۍ ګټه يې ترلاسه کړې ده (۵۲ مخ).

²⁷⁰ د مثال په توګه راپور ۳۱۰.۸ ميليونه افغانۍ په «نور (د انتقال وړ اسهامو، نور)» کې په ۲۰۱۴ او ۱.۸۴ ميليارد افغانۍ په «نور رسيدونه» په ۲۰۱۵ کې له نارټ کول کمپنۍ څخه د مالي وزارت ته په مالیه کې تسويه کوي (الف/۱۹، ۴۷ مخونه).

²⁷¹ USAID (نومبر، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی، ۴-۳ مخونه.

²⁷² د افغانستان د دولتي تصديو قانون، مخکې ذکر شوی دی.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د هغو برخه والو تر منځ چې مشورې ورسره شوې وې داسې توافق موجود وو چې افغان گاز تصدې خپل ډېر گاز د شمال د کېمياوي سره د برېښنا په دستگه په سبسايډي قېمتونو سره خرڅ کړي، چې د ۲۰۱۶ په نومبر کې د متحده ايالاتو نړيوالې پرمختيايي ادارې (USAID) راپور ورکړ چې افغان گاز راپور ورکړي چې د شمال د کېمياوي سرې د برېښنا په دستگه يې يو ميليون مکعب متر گاز په ۳۴ امريکايي ډالرو خرڅ کړي په داسې حال کې چې په مزارشريف کې د غضنفر آي پي پروژې لپاره په ۱۰۰ امريکايي ډالر د يوه ميليون مکعب متر گاز د ورکړې وده شوې او په شبرغان²⁷³ کې د سي اېن جي سټېشن ته په ۱۵۰ امريکايي ډالر د يو ميليون مکعب متر گاز د خرڅولو خبره شوې ده. د هغو برخه والو له ډلې څخه چې مشورې ورسره شوې هېڅ داسې وضاحت نه وو چې آيا دغه ډول سبسايډيانې د ملي بودجې له خوا پوښل کيږي، که د افغان گاز تصدې په عملياتي قيمتونو کې جذبيږي.

همدارنگه، په دې هکله توافقه موجود ول چې نارت کول تصدې د ډېرو سکاره د ۲۰۱۰ افغانې پر ټن²⁷⁴ نرخ چې د کابينې له خوا ټاکل شوی وو خرڅول، په داسې حال کې چې په دې هکله بېلابېل نظرونه موجود ول چې آيا دا نرخ د بازار له نرخونو سره نژدې وو. په داسې حال کې چې يو شمېر حکومتي چارواکو داسې گڼله چې دغه ثابت نرخ د بازار له نرخونو او د توليد له قېمتونو سره برابر وو، د کانونو او پتروليم وزارت ته د نارت کول تصدې د ۲۰۱۱ يوې ارزونې بنسټه چې د يوه ټن په سر د ۶۰۰ افغانيو توليدي نرخ د يوه کارگر له هغې تنخوا سره برابر وو چې يو ټن د ډېرو سکاره يې را اېستل او په دې توگه يې د توليد²⁷⁵ ټول قېمت لږ حساب کړی وو. همدارنگه، د ۲۰۱۱ څېړنې وموندل چې د ډېرو سکاره له هغه نرخ څخه چې کابينې (مثلا د عامو کاروونکيو او جوماتونو لپاره) ټاکلی وو ټيټ هم پلورل شوي دي.²⁷⁶

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرټريټ ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په لور هېڅ پرمختگ نه دی کړی. د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د بازار له نرخ څخه کمو لگښتونو ته هېڅ اشاره نه کوي او په راپور کې د دولتي تصديو په هکله لږ داسې معلومات موجود دي چې د داسې کومو لگښتونو موجوديت وښيي. د بازار له نرخ څخه د کمو لگښتونو د موجوديت په هکله له برخه والو څخه د توضيح نشتوالی او د هغه طبيعي گاز په هکله چې افغان گاز تصدې خرڅ کړی دی په عامه توگه د موجودو سبسايډيو نه موجوديت غوښتنه کوي چې MSG لا نور کار وکړي.

د 6.2 شرط په اساس، افغانستان بايد د ټولو هغو لگښتونو يوه هزارخيزه بياکننه پيل کړي چې د استخراجوونکيو SOEs له خوا ترسره کيږي او کيدای شي د بازار له نرخ څخه ارزانه (quasi-fiscal) وگڼل شي. MSG بايد د بازار له نرخ څخه د ارزانه لگښتونو لپاره د راپور ورکولو يوه پروسه جوړه کړي په داسې يوه نظر سره چې په داسې يوه سطحه شفافيت ترسره کړي چې له نورو تادياتو او د عوايدو لارو سره متناسب وي.

له اقتصاد سره د استخراجي سکتور مرسته (۳.۶)

د پرمختگ مستندول

د ناخالص داخلي توليد (GDP) سهم: د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور په ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ کې د کانونو د کيندنې د سکتور د همکارۍ ارزښت، چې د مالي وزارت د مالي پاليسۍ يونټ څخه اخیستل شوی دی، په مجموعي بڼه او د ناخالص داخلي توليد (GDP) د يوه سهم په توگه وړاندې کوي (۳۶ مخ).

حکومتي عوايد: د دې ټکي په پام کې نيولو سره چې د کانونو د کيندنې، تېلو او گازو له سکتور څخه د مجموعي حکومتي عوايدو ارزښت «نه دی خپور شوی»، راپور په ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ کې «له دولتي تصديو څخه د کانونو او پتروليم د وزارت د گټې» ارزښت او د EITI د راپور ورکولو په اساس استخراجي عوايد (۹ مخ)، او همدارنگه په دواړو کالونو کې د ټولې بودجې عوايد وړاندې کوي (۳۶ مخ).

صادرات: راپور د مالي وزارت د مکرو فيسکال اجراتو د رياست له قوله وايي چې د استخراجي صادراتو ډېټا موجوده نه ده. راپور په ۲۰۱۵ کې د افغانستان د ټولو صادراتو ارزښت، چې له نړيوال بانک څخه اخیستل شوی دی، وړاندې کوي (۴۱ مخ). د دې ټکي په منلو سره چې

²⁷³ USAID (نومبر، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی، ۸-۹ مخونه

²⁷⁴ د کانونو او پتروليم وزارت (اپريل، ۲۰۱۱)، مخکې ذکر شوی، ۱۸ مخ.

²⁷⁵ پورټی-منبع

²⁷⁶ پورټی-منبع

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د دوديزې او ورې سطحې کان کيندنې نه احتوا کوي، لاکن د گلوبل وېټنېس د ۲۰۱۶ د جون له يوه راپور²⁷⁷ څخه د لاجوردو د صادراتو د اندازو او ارزښتونو اټکلونه وړاندې کړای شوي دي.

کاري فرصتونه: راپور د کانونو، تېلو يا گاز په سکتورونو کې د کاري فرصتونو يا استخدام په هکله معلومات نه وړاندې کوي، خو د دوديزې او ورې سطحې د کان کيندنې په هکله د GiZ څېړنه چې د ۲۰۱۲ - ۱۳ د EITI د راپور په ضميمه کې راغلي د دوديزې کان کيندنې په سکتور کې د استخدام اندازې وړاندې کوي، او وايي چې خواوشا ۵۰۰۰ کان کيندونکي په مستقيم ډول د دوديزې او ورې سطحې په کان کيندو کې په کار بوخت دي او له ۲۰۰ زره څخه تر ۴۵۰ زرو پورې کارکوونکي په مستقيم او غيرمستقيم ډول د دوديزې او ورې سطحې د کان کيندنې د پلټنې، را اېستنې، پروسيس او وړاندې کولو په فعاليتونو کې بوخت دي، چې د افغانستان د کارگرو د قوې خواوشا ۳٪ او ۶٪ جوړوي.²⁷⁸

موقعيت: راپور د تېلو (۸ مخ) او گازو (۹، ۵۲ مخونه) د عمومي توليداتو د موقعيت يوه خلاصه وړاندې کوي. په داسې حال کې چې راپور په مشخصه توگه د کانونو د توليد موقعيت نه شرحه کوي، د کانونو او پټروليم وزارت د کانونو د کيندنې د جوازونو انگليسي راجستر چې په ۲۰۰۹ - ۲۰۰۹ ضميمو کې وړاندې کړای شوی دی د هر جواز عمومي موقعيت وړاندې کوي (الف/۷۸ - ۸۶ مخونه). د AEITI د راپور لپاره په تيار شويو انفوگرافیکس کې چې له ۲۰۱۲ او ۲۰۱۳ مالي کالونو سره مطابقت لري د لويو استخراجي منابعو جغرافيوې موقعيت او د هغو ولايتونو نومونه ياد شوي چې هغه په کې واقع دي.²⁷⁹

د برخه والو نظرونه

د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو له استخراجونو څخه د ټولو حکومتي عوايدو په هکله د رسمي ډېټا د نشتوالي په هکله رڼا واچوله. په داسې حال کې چې حکومت د ټولو استخراجي عوايدو په هکله د حکومت د يو طرفه راپور ورکولو په هکله رڼا واچوله، يو شمېر د مدني ټولني سازمانونو داسې گڼله چې د حکومت له خوا په ريكارډ ساتنه کې ننگونې په دې معنی وې چې د استخراجونو د عوايدو هغه ارقام چې د ۲۰۱۴ - ۱۵ په راپور کې يې راپور ورکول شوی دی هراړخيز نه ول. يو شمېر د مدني ټولني سازمانونو د استخراجي عوايدو لپاره د يوه واحد حساب د جوړولو لپاره غوښتنې تکرار کړې چې د حکومت په ټولو استخراجي عوايدو کې شفافيت يقيني کړي (وگورئ ۵.۱ شرط). د برخه والو له درې وارو گروپونو څخه يو شمېر برخه والو داسې بلله چې حکومت د کاني موادو د صادراتو په هکله ځينې معلومات لري، خو په دې هکله توافق موجود وو چې رسمي ارقام له مجموعي صادراتو څخه، چې قاچاق شوي کاني مواد هم په کې شامل دي، ډېر کم ښودل شوي دي (وگورئ ۳.۳ شرط). د هغو برخه والو له ډلې څخه چې مشورې ورسره شوي يوه هم د استخراجونو د اشتغال په برخه کې د ارقامو د موجوديت په هکله څه نظر څرگند نه کړي، البته يوه حکومتي چارواکي وويل چې د احصايې مرکزي اداره بايد د EITI راپور ورکولو د هدفونو لپاره د اشتغالونو يو څه ارقام ولري. د شرکتونو يو شمېر استازو ياده کړه چې شرکتونه بايد د خپلو کارمندانو د شمېرو په هکله په منظمه توگه د کانونو او پټروليم وزارت ته راپور ورکړي.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرټريټ ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په لور ناکافي پرمختگ کړی دی. د هراړخيزوالي په برخه کې د محدوديتونو په پام کې نيولو سره، د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور له ناخالص داخلي توليد سره د کانونو د سکتور د مرستې، حکومتي عوايدو رسمي تخمينونه، او د صادراتو (يوازې يوه کان) په هکله محدود معلومات وړاندې کوي، په داسې حال کې چې د استخراج په برخه کې د کارونو او له لاجوردو څخه ايسته د کاني موادو د صادراتو په برخه کې هېڅ اټکلونه نه وړاندې کوي.

د ۲۰۰۶ شرط په اساس، افغانستان بايد د ناخالص داخلي توليد (GDP)، حکومتي عوايدو، صادراتو او استخدام په شمول له اقتصاد سره په نسبي او مطلق ډول د استخراجي صنايعو د مرستې په هکله هر اړخيز معلومات څرگند کړي.

۶ جدول - د ابتدايي ارزونې د خلاصې جدول: اجتماعي او اقتصادي لگښتونه

²⁷⁷ گلوبل وېټنېس (جون، ۲۰۱۶)، مخکې ذکر شوی. لېنک د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI په راپور کې وړاندې شوی دی (۱۶ مخ).

²⁷⁸ د افغانستان EITI (فبروري، ۲۰۱۶)، 'د افغانستان د EITI څلورم راپور، ۱۳۹۱ او ۱۳۹۲ (۲۰۱۲ او ۲۰۱۳) - ضميمې، مخکې ذکر شوی، ۲۲۷-۲۴۶ مخونه.

²⁷⁹ [http://aeiti.af/Content/Media/Documents/AEITI4thReportinInfographics\(English\)2420172253433855325325.pdf](http://aeiti.af/Content/Media/Documents/AEITI4thReportinInfographics(English)2420172253433855325325.pdf).

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د EITI د شرايطو په برخه کې د پرمختګ په هکله د نړيوال سکرتريت ابتدايي ارزونه	د غټو موندنو خلاصه	د EITI شرايط
غیرکافي پرمختګ	په داسې حال کې چې د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور بيانوي چې د کتنې لاندې دوره کې لازمي اجتماعي لګښتونه نه ول، د شرکتونو يو شمېر برخه والو تاييد کړه چې د کان کيندنې مشخصو کمپنيو په ۲۰۱۴ - ۱۵ کې لازمي اجتماعي لګښتونه کړي دي. په داسې حال کې چې په ټېمپلېټونو کې رضاکارانه اجتماعي لګښتونه شامل کړای شوي، د هېڅ تادې په هکله راپور نه دی ورکول شوی او نه يې په هکله څه توضيحات ورکول شوي دي.	اجتماعي لګښتونه (۱.۶)
پرمختګ نه دی شوی	د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور د بازار له نرخ څخه کمو لګښتونو ته هېڅ اشاره نه کوي او په راپور کې د دولتي تصديو په هکله لږ داسې معلومات موجود دي چې د داسې کومو لګښتونو موجوديت وښيي. د بازار له نرخ څخه د کمو لګښتونو د موجوديت په هکله له برخه والو څخه د توضيح نشتوالی او د هغه طبيعي گاز په هکله چې افغان گاز تصدی خرڅ کړی دی په عامه توګه د موجودو سبسايډيو نه موجوديت غوښتنه کوي چې MSG لا نور کار وکړي.	د دولتي تصدی له بازار څخه د کم نرخ لګښتونه (۲.۶)
غیر کافي پرمختګ	د هراړخيزوالي په برخه کې د محدودیتونو په پام کې نيولو سره، د ۲۰۱۴ - ۱۵ د EITI راپور له ناخالص داخلي توليد سره د کانونو د سکټور د مرستې، حکومتي عوايدو رسمي تخمينونه، او د صادراتو (يوازې يوه کان) په هکله محدود معلومات وړاندې کوي، په داسې حال کې چې د استخراج په برخه کې د کارونو او له لاجوردو څخه ایسته د کاني موادو د صادراتو په برخه کې هېڅ اټکلونه نه وړاندې کوي.	له اقتصاد سره د استخراجي سکټور مرسته (۳.۶)
<p>د سکرتريت سپارښتني:</p> <p>۱. ۱.۶ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د هرو لازمي اجتماعي لګښتونو يو روښانه تعريف په عام ډول وړاندې کړای شوی او تر ارزونې لاندې دوره کې د داسې لګښتونو اهميت و ارزوي. ښايي MSG وغواړي چې هغه حد په پام کې ونيسي چې تر هغه پورې د ټولني د پرمختګ د موافقو (د مهمو شرايطو بياکننه) څرګندول يا افشا کول به د دې لپاره مهم وي چې د لازمي اجتماعي لګښتونو د موجوديت يوه هراړخيزه ارزونه وړاندې کړي. افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې په عام ډول د لازمي اجتماعي لګښتونو څرګندول به د تاديواتو (چې د نغدو او نوعې په اساس سره فرق کوي) د ډول او ګټه اخیستونکي په اساس وپېشل کيږي، او د هر غیرحکومتي (درېيم جهت) د اجتماعي لګښتونو د ګټه اخیستونکيو نوم او وظيفه واضحه کړي.</p> <p>۲. ۲.۶ شرط په اساس، افغانستان بايد د ټولو هغو لګښتونو يوه هراړخيزه ارزونه پيل کړي چې د استخراجي دولتي تصديو له خوا ترسره کيږي او کيدای شي د بازار له نرخ څخه ارزانه (quasi-fiscal) وګڼل شي. MSG بايد د بازار له نرخ څخه د ارزانه لګښتونو لپاره د راپور ورکولو يوه پروسه جوړه کړي په داسې يوه نظر سره چې په داسې يوه سطحه شفافيت ترسره کړي چې له نورو تاديواتو او د عوايدو لارو سره متناسب وي.</p> <p>۳. ۳.۶ شرط په اساس، افغانستان بايد د ناخالص داخلي توليد (GDP)، حکومتي عوايدو، صادراتو او استخدام په شمول له اقتصاد سره په نسبي او مطلق ډول د استخراجي صنايعو د مرستې په هکله هر اړخيز معلومات څرګند کړي.</p>		

III برخه – نتايج او تاثير

نتايج او تاثير

۱.۷ خلاصه

دا برخه د EITI د پروسې د نتايجو او تاثير په ارتباط د EITI د شرايطو تطبيق ارزوي.

۲.۷ ارزونه

عام بحث (۱.۷)

د پرمختگ مستندول

د افغانستان د EITI ټولو کاري پلانونو مفاهمو او د پراختيا فعاليتونو ته اولويت ورکړی دی. په کاري پلان کې موجود فعاليتونه د EITI د پروسې په هکله د خبرتيا د زياتولو په لور متحرک شوي دي او د کاري پلان مشخصو هدفونو پورې تړل شوي نه دي.

هراړخيزوالی: AEITI د AEITI د پنځو راپورونو له جملې څخه د څلورو لپاره (ټول پرته له درېيم راپور نه، چې له ۲۰۱۱ مالي کال سره مطابقت لري) د راپورونو خلاصې تهيه کړي. هغه د AEITI په وېب سايټ²⁸⁰ يوازې په انگليسي کې موجود دي. د ۲۰۱۵ د AEITI لنډ راپور د ۲۰۱۷ په جون کې خپور شو او د نورو شيانو له منځه د EITI په هکله عمومي معلومات، د حکومت له عوايدو سره د تر ټولو لويو مرسته کوونکيو په هکله د معلوماتو په شمول د محتوياتو يوه خلاصه، حکومت او برخه والو شرکتونو ته د عوايدو يو چټک لنډيز، د توليداتو په هکله لنډيزونه او د ډېټا د بشپړوالي په هکله يوه لنډه تبصره په کې شامل دي. AEITI د EITI معيارونه پښتو او دري ته ترجمه کړي، او د EITI په هکله عمومي پريزېټيشنونه په دواړو ژبو کې د AEITI په وېب سايټ²⁸¹ موجود دي. په وېب سايټ کې همدارنگه «د AEITI د تبليغاتي موادو» په هکله يوه ځانگړې برخه شامله ده، چې په پښتو، دري او انگليسي په کې معلوماتي پاڼې او همدارنگه د AEITI د ۴ راپور انفوگرافیکس (چې له ۲۰۱۲ او ۲۰۱۳ مالي کال سره مطابقت لري) په کې شامل دي او د GIZ په مرسته جوړ کړای شوي دي. له EITI سره د ايميلونو تبادله بڼي چې د AEITI د پنځم راپور لپاره (چې له ۲۰۱۴ او ۲۰۱۵ مالي کالونو سره مطابقت لري) هم انفوگرافیکس پلان شوي ول، خو داسې شواهد نشته چې هغه برابر کړای شوي دي. د ۲۰۱۴ – ۱۵ د EITI د راپور په هکله د مدني ټولني تبصرې بڼي چې «په مجموعي توگه، راپور د پام وړ پروف کټي او ايډيټ ته ضرورت لري» او يادوي چې د پام وړ شمېر چارټونو او عنوانونو کې معرفي کوونکي معلومات، او شمېرې د چارټونو تر منځ سره برابري نه لري او په عمومي توگه وضاحت په کې نشته.²⁸²

تبليغات: ملي سکرټريټ وخت په وخت په ولايتونو کې تبليغاتي پروگرامونه دايروي او د AEITI د راپورونو د موندنو په هکله خبرې اترې کوي. د AEITI وېب سايټ يادونه کوي چې د GIZ په مرسته دغه ډول دوه پروگرامونه په ترتيب سره په کندهار²⁸³ او هرات²⁸⁴ ولايتونو

²⁸⁰ د افغانستان EITI (نېټه نشته)، د راپورونو خلاصې، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته له <http://aeiti.af/en/documents/category/summary-reports> څخه لاسرسی شوی دی.

²⁸¹ د افغانستان EITI (نېټه نشته)، د AEITI اسناد، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته له <http://aeiti.af/en/documents/category/aeiti-docs?page=1> څخه لاسرسی شوی دی.

²⁸² د مدني ټولني د سازمانونو ايتلاف (۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی دی، ۳مخ.

²⁸³ د افغانستان EITI (اگست، ۲۰۱۷)، په کندهار ولايت کې د AEITI د تسويي د ۵م راپور په هکله بحث، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته له <http://aeiti.af/en/news/aeitis-5th-reconciliation-report-was-shared-with-government-officials-and-civil-society-members-in-kandahar-province> څخه لاسرسی شوی دی.

²⁸⁴ د افغانستان EITI (اکتوبر، ۲۰۱۷)، د ۵م راپور جزيات په هرات کې د مدني ټولني سازمانونو، خصوصي سکتور او عامو خلکو سره شريک شول، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته له <http://aeiti.af/en/news/the-5th-report-was-shared-with-members-of-csos-private-sectore-and-publics> څخه لاسرسی وشو.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

کې ترسره شول. د ۲۰۱۶ د APR په اساس، په ۲۰۱۶ کې په شمالي، ختيځ او جنوبي ولايتونو²⁸⁵ کې هم ورکشاپونه د اير شول. د ادعاوو له مخې، د دغو تبليغاتي فعاليتونو هدف دا وو چې «حکومت او مدني ټولنه د خبرو مېز ته راوړي او د EITI د پروسي په رڼا کې د استخراجي سکتور د ننګونو يا چلنجونو په هکله بحثونه وکړي او شفافيت ته وده ورکړي». همدارنګه، د APR يادوي چې د مالي وزارت او د کانونو او پتروليموزارت رييسانو په ترتيب سره لږ تر لږه په يوه ورکشاپ (کندهار) کې برخه اخيستې وه. د MSG د GIZ په مرسته په ۲۰۱۷ کال کې د پارلمان غړو او مهمو برخه والو ته يو تبليغاتي فعاليت ترسره کړ چې په ابتدايي توګه يې د ګټه اخيستونکي د مالکيت په افشا کولو باندې تمرکز کاوه.²⁸⁶ د AEITI په وېب سايت کې د ۲۰۱۳ - ۲۰۱۶ په دوره کې شرکتونو²⁸⁷ او حکومتي چارواکو²⁸⁸ ته په کال کې په اوسط ډول د دوه راپورونو خلاصه، او په ولايتونو²⁸⁹ کې يو شمېر پروګرامونه وړاندې شوي دي، خو په ۲۰۱۷ کې د داسې پروګرامونو هېڅ لنډ راپورونه نشته. د ۲۰۱۸ د AEITI د کاري پلان هدف دا دی چې د کال په اوږدو کې په شپږو ولايتونو کې تبليغاتي ماموريتونه ترسره کړي، داسې چې ځانګړې هدف يې په هر ورکشاپ کې له هرې قضايبې حوزې څخه د MSG د لږ تر لږه يوه غړي شاملول وي.

که څه هم چې شواهد شته چې AEITI د EITI د درې لومړيو راپورونو²⁹⁰ خپرول ترتيب کړي ول، په دې هکله شواهد نشته چې د ۲۰۱۴ له سپتمبر راهيسې دې د کوم راپور وړاندې کول تنظيم شوي وي. د AEITI په وېب سايت کې په افغانستان کې د EITI د کار په هکله منظم تازه معلومات شامل دي، چې د MSG د کار په هکله تازه معلومات، د پارلمان غړو سره بشپړتيا، د نورو ادارو له بلاګونو څخه د معلوماتو بيا پست کول او ولايتونو ته د تبليغاتي فعاليتونو په هکله تازه معلومات شامل دي.²⁹¹ AEITI همدارنګه په محلي ژبو شپږ وېديو کليپونه چې هر يو يې ۳۰ دقيقې اوږد دی تهيه کړي دي، هر کلبپ د EITI رول او وظيفې توضيح کوي.²⁹² که څه هم چې يو شمېر داسې خبرياني او مقالې شته چې د AEITI راپورونه او فعاليتونه²⁹³ حمايه کوي چې په کې د AEITI مربوط مقالې او خبرياني په مشخص ډول²⁹⁴ هغه چې ماینينګ واچ افغانستان خپرې کړي دي، شامل دي، لکن له تېرو ۵ کالونو راهيسې د AEITI کومې آنلاين خبرياني يا د AEITI له خوا جوړې شوې خبري مقالې نشته.

AEITI په ۲۰۱۷ کې د ازادې ډېټا پاليسي جوړه کړه، چې د EITI د ازادې ډېټا د پاليسي په اساس جوړه شوې وه او په هغې کې هدفونه، ستراتيژي او لاسته راوړنې شامل دي. په دې پاليسي کې د EITI ډېټا ته د لاسرسي، خپرونې او بيا استعمال په هکله روښانه بيان شامل دی. که څه هم چې نړيوال سکرټريت ته د MSG له خوا د جوړولو پر وخت ور رسول شوې وه، دغه پاليسي د تاييد په پيل کې د AEITI په وېب سايت موجوده نه وه او اوس يوازې د EITI په نړيوال وېب سايت موجوده ده.²⁹⁵ په دې پاليسي کې داسې شرايط شامل دي چې «د ټولو هغو جدولونو او ګرافونو په شمول چې د EITI په راپورونو کې خپاره شوي، د افغانستان د استخراجي صنايعو ټوله تسويه شوې ډېټا... او ورسره د اېکسېل يا CSV فايلونو په څېر ازادو فارمتونو کې راپورونه» خپاره کړي. که څه هم چې د ۲۰۱۴ - ۲۰۱۵ د AEITI د راپور ضميمې په وېب سايت کې موجودې دي، معلومات د پي ډي اېف په بڼه وړاندې کړای شوي دي (وګورئ 7.2 شرط).

د ۲۰۱۶ د کال د نيمايي د اجراتو يوه ارزونه چې د مالي وزارت د اجراتو د مديريت د ټيم له خوا ترسره شوې داسې نتيجه اخلي چې د

²⁸⁵ AEITI (۲۰۱۶) د پرمختګ کلي راپور، ۹ مخ.

²⁸⁶ له افغانستان سره د جرمني همکاري (۲۰۱۷)، 'د بشپړ غړيتوب په لور: د افغانستان د استخراجي صنايعو د شفافيت نوښت (AEITI)' چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې له <http://www.ez-afghanistan.de/en/news/towards-full-membership-afghanistan-extractive-industries-transparency-initiative-aeiti> څخه ورته لاسرسي شوی دی.

²⁸⁷ د افغانستان EITI (فبروري، ۲۰۱۴)، 'د AEITI د ورکشاپ په هکله لنډ راپور چې د استخراجي صنايعو د سکتور د تسويې د درېيم راپور لپاره په تياري کې ترسره شوی دی' او د ۲۰۱۸ په اپريل کې له <http://aeiti.af/Content/Media/Documents/WorkshopforExtractiveIndustries2014192201724621107553325325.pdf> څخه ورته لاسرسي وشو.

²⁸⁸ د افغانستان EITI (۲۰۱۴)، د کانونو او پتروليم وزارت او د مالي وزارت د چارواکو لپاره د AEITI د مواصلاتو د ډيپارټمنټ ورکشاپ، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته له <http://aeiti.af/Content/Media/Documents/ReportonMoMPandMoFTraining,August2014192201724528368553325325.pdf> څخه ورته لاسرسي وشو.

²⁸⁹ د افغانستان EITI (نېټه نشته)، 'ولايي او ليرې پرتو سيمو ته د لاسرسي راپورونه'، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته له <http://aeiti.af/en/documents/category/provincial-and-outreach-reports> څخه لاسرسي وشو.

²⁹⁰ وګورئ د مثال په توګه، <http://mof.gov.af/en/news/afghanistan-releases-third-eiti-reconciliation-report>

²⁹¹ وګورئ <http://aeiti.af/en/news> په مجموعي توګه، په ۲۰۱۷ کې د AEITI په وېب سايت ۱۸ خبري توکي خپاره شوي دي.

²⁹² د افغانستان EITI (نېټه نشته)، وېديو چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې له <http://aeiti.af/en/video> څخه ورته لاسرسي شوی دی.

²⁹³ وګورئ د مثال په توګه <https://www.pajhwok.com/en/2017/05/13/afghanistan-extractive-industries-transparency-initiative-aeiti-pre-assessment-kabul>

²⁹⁴ د افغانستان د کانونو د څار اداره (نېټه نشته)، 'له AEITI سره همکاري'، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې له http://miningwatch.af/?page_id=347 څخه ورته لاسرسي شوی دی.

²⁹⁵ AEITI (۲۰۱۷)، د ازادو ارقامو پاليسي، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې له <https://eiti.org/document/afghanistan-open-data-policy> څخه ورته لاسرسي شوی دی.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولنوې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

AEITI ويب سايت «په لوړه کچه مسلکي دي او د ستراتيژيو، کالنيو راپورونو، تبليغاتي کتنو او د ملاقاتونو»²⁹⁶ د يادښتونو په شمول د AEITI د فعاليتونو په هکله تازه معلومات وړاندې کوي. همدارنگه، د ويب سايت محتوا په درې او پښتو هم موجود دي، البته دغه باني داسې ښکاري چې په منظمه توگه نه تازه کيږي. AEITI خلکو ته د خپلو فعاليتونو د ور رسولو لپاره له فیسبوک څخه په منظمه توگه گټه اخلي. د AEITI د فیسبوک په پاڼه²⁹⁷ په ۲۰۱۷ کې ۵۰ پستونه شوي دي، چې هر لسم يې د انفوگرافیکس خپرولو ته اشاره کوي. د پوسټونو نېټې ښيي چې په ټولنيزو رسنيو باندې پستونه څپه په څپه کيږي، چې اکثر پستونه داسې دي چې د کال په درې مياشتو کې شوي دي.

له عامه مباحثې سره مرسته کول: په دې هکله د پام وړ شواهد موجود دي چې د مدني ټولني سازمانونه د EITI له راپورونو څخه د خپلو تشويقي هڅو د يوې برخې په توگه کار اخلي (وگورئ 1.3 شرط). همدارنگه د EITI د مشخصو سپارښتونو په هکله غيرمنظم شواهد موجود دي چې نړيوال پرمختيايي شريکان او مشاوران ترې استفاده کوي چې په سکتور کې د عامه مالي مديريت د ريفورمونو لپاره ترې کار واخلي.²⁹⁸

AEITI په ۲۰۱۵ کې په عام ډول موجوده د مفاهمي ستراتيژي پيل کړه، چې لږ تر لږه دوه ځلي²⁹⁹ تازه کړای شوې ده. دغه ستراتيژي د ملي سکرټريت د ارتباطاتو د ادارې له خوا، چې د ارتباطاتو رييس، د ارتباطاتو مدير، يوه ترجمان او يوه مرستيال څخه تشکيل شوې ده، تطبيقيږي، او د MSG په استازيتوب کار کوي. د ارتباطاتو ستراتيژي خپله د ۲۰۱۷ د ډسمبر وروستۍ نسخه کې يادونه کوي چې، «تمه ده چې د MSG د ارتباطاتو يو کاري گروپ به ژر تشکيل شي»، په داسې حال کې چې په دې هکله هېڅ نښه نشته چې د تاييد په پيل کې دا کار شوی دی. د ادعا له مخې، د دې ستراتيژۍ هدف دا دی چې «په افغانستان کې د EITI اهميت لا ډېر پياوړی کړای شي خو په نښه شوې ټولني په ټول هېواد کې د ټاکليو چينلونو له لارې د AEITI د اهميت او تطبيق په هکله د بحث له لارې ښکېلې کړای شي».³⁰⁰ دا ستراتيژي همدارنگه «د طبيعي منابعو د مديريت، د EITI د پروسې په هکله د خلکو د پوهولو، د هغوی د برخه اخيستې د تشويق او د هغوی انډېشنو او وړاندیزونو ته د غور نيونې» په هکله په خبرو اترو کې د ښکېلتيا د اړتيا په هکله يادونه کوي.³⁰¹ برخه وال له AEITI سره د هغوی د متقابل عمل د تکرار په اساس په دوه («داخلي» او «خارجي حاضرین») کتيگوريو کې سره وېشل شوي، او مهم پيغامونه په دې دوه کتيگوريو کې په برابر ډول سره وېشل شوي دي.³⁰² هغه برخه وال چې په دې ستراتيژۍ کې معرفي شوي په هغو کې حکومت، د پارلمان غړي، مدني ټولنه، شرکتونه او رسنۍ شامل دي. مهم پيغامونه په ستراتيژۍ کې لست شوي، خو دا عمومي دي او د کاري پلان مشخصو هدفونو پورې ارتباط نه لري.³⁰³ په ستراتيژۍ کې د ارتباطي چينلونو يوه ارزونه شامله ده او «د مهمو رسنيو د يوه ډېټابېس» د جوړونې يادونه کوي چې خارجي برخه وال د ټولنيزو رسنيو په شمول په بېلابېلو پيلټ فارمونو کې ښکېل کړي.

د برخه والو نظرونه

په MSG کې د مدني ټولني استازو وويل چې هغوی يو زيات شمېر خبرياني، لنډ معلومات او عامه اعلاميې خپاره کړي او په هغو کې يې د EITI له ارقامو څخه استفاده کړې ده (وگورئ 1.3 شرط). له MSG څخه بهر د مدني ټولني استازو شکايت وکړ چې په رسنيو کې د MSG د معلوماتو په هکله ډېر لږ معلومات موجود دي او دا چې په تبليغاتي فعاليتونو لکه کانفرانسونو، پروگرامونو يا له رسنيو سره د ښکېلتيا په څېر تبليغاتي فعاليتونو کې ډېر زيات کمې راغلي دي، او دا کار په ۲۰۱۵ کې د ملي سکرټريت په رهبرۍ کې د بدلون په راتگ سره رامنځته شو. هغوی وويل چې هغوی سکرټريت ته د مرستې وړاندیز وکړ چې په سيمو کې تبليغاتي فعاليتونه ترسره کړي خو سکرټريت، هغه مخکې له

²⁹⁶ د مالي وزارت (۲۰۱۶)، ۲۰۱۶ د کال د نيمايي د اجزاتو د تعقيب راپور، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته له <http://aeiti.af/Content/Media/Documents/2016Mid-YearPerformanceTrackingReport7620171147779553325325.pdf> څخه لاسرسی شوی دی، ۱۸۶ مخ.

²⁹⁷ فیسبوک (۲۰۱۷)، 'AEITI'، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې له <https://www.facebook.com/AEITI/> څخه ورته لاسرسی شوی دی.

²⁹⁸ وگورئ د مثال په توگه سامويل هال (۲۰۱۷)، ۷ مخ.

²⁹⁹ ستراتيژي وروستی ځل د ۲۰۱۷ په ډسمبر کې تازه کړای شوه چې ۲۰۱۸ او ۲۰۱۹ کال تر پوښښ لاندې ونيسي، او د AEITI په ويب سايت دلته موجوده ده: <http://aeiti.af/en/documents/category/aeiti-docs>

³⁰⁰ AEITI (۲۰۱۷)، د مواصلاتو ستراتيژي، ۱۰ مخ.

³⁰¹ پورتني منبع. په مشخص ډول د ستراتيژۍ مقصد دا دی چې د اتباعو او حکومت تر منځ اعتماد جوړ کړي، په افغانستان کې د AEITI د اهميت په هکله د برخه والو تر منځ خبرتيا زياته کړي، اتباعو او د هغوی استازو ته دا وړتيا ورکړي چې د تصميم نيولو په پروسه نفوذ وکړي، لويو او د وسط سطحې کمپنۍ دې ته وهڅوي چې د AEITI په پروسه کې ښکېلې شي؛ په مدني ټولنه او عامو خلکو کې د AEITI د تطبيق لپاره علاقه مندي زياته کړي، لوی برخه وال او د افغانستان په استخراجي سکتور کې د EITI په تطبيق کې د هغوی رولونه په گوته کړي؛ د بېلابېلو برخه والو لپاره د پيغامونو بېلابېل اړوند ډولونه په گوته او تعريف کړي؛ او د برخه والو لپاره د پيغامونو د مناسبې مفاهمي وسيلې او ميتودونه په گوته کړي».

³⁰² AEITI (۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی دی، ۱۴-۱۵ مخونه.

³⁰³ AEITI (۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی دی، ۱۶ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

دې چې ترسره شي، لغوه کړل. په فعال تبليغ کې کموالی او له عامه بحث سره مرسته هم د MSG د ۲۰۱۷ په ځاني ارزونه کې منعکسه شوه، چېرې چې د MSG غړو په دې برخه کې خپلو ځانونو ته د «ناکافي پرمختګ» نومره ورکړه. که څه هم چې د ډېټا د لاسرسي او هراړخيزوالي په هکله تبصرې محدودې وې، د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو ياده کړه چې د AEITI راپورونه په فعاله توګه خپاره شوي او محلي ژبو ته ترجمه شوي ول. د MSG غړي او د سکرتریت کارمندان خبر نه ول چې د AEITI د راپورونو لپاره دا ضروري نه وه چې په انګلېسي خپاره شي. د بحث له لارې، هغوی يادونه وکړه چې په محلي ژبو د راپورونو خپرول به د راپورونو په کيفيت او له عامه مباحثې سره د هغو د مرستې کولو په وړتيا باندې مثبت تاثير وکړي.

د سکرتریت کارمندانو وويل، چې د ارتباطاتو د پالیسي او د MSG د کاري پلان په اساس، ارتباطات او تبليغات د هغوی د هڅو لپاره يو اولويت ګڼل کېږي، خو په ۲۰۱۶ او ۲۰۱۷ کې خرابېدونکي امنيتي حالت دا سخته کړې ده چې په سيمو کې ټول پلان شوي فعاليتونه ترسره کړي. د سکرتریت يوه پخواني غړي له MSG سره په مرسته کولو کې د دغو سيمه ييزو فعاليتونو اهميت روښانه کړ او حکومت، په مستوفيتونو (د اړوندو وزارتونو په ولايتي دفترونو) کې په تخنیکي او اداري وړتياوو کې د خلاوو په هکله د پوهېدلو په شمول، په ځمکه د موجودو حقايقو په هکله خبر دی. دغه کار د کانونو او پټروليمد وزارت لپاره د مهمو موندنو او سپارښتنو ته لاره هواره کړې چې د ناموجودو غيرمالي عوايدو مسئله حل کړي (وګورئ ۳.۱ شرط). د MSG د ۲۰۱۷ د ارزونې په اساس، په ۲۰۱۴ کې د افغانستان له دويم تاييد راهيسې په مجموع کې ۹ دغه ډول تبليغاتي فعاليتونه ترسره شوي دي.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرتریت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په لور ګټور پرمختګ کړی دی. د افغانستان د EITI راپورونه وپشل شوي او په محلي ژبو ترجمه شوي دي، خو اندېښنې شته چې د تېرو درې کالونو په ترڅ کې د ارتباطاتو او تبليغاتو اندازه په پام وړ توګه ورو او کمه شوې ده. د MSG د ازادې ډېټا د پالیسي په هکله موافقه کړې، البته دا يوه اندېښنه ده چې هغه په عام ډول موجوده نه ده. په هېواد کې د امنيتي وضعې له امله له رامنځته شويو محدوديتونو سره، تبليغاتي پروګرامونه ولايتونو او مهمو برخه والو لکه د پارلمان غړو ته خپرېږي، البته دا هغسې منظم نه ترسره کېږي لکه څنګه چې د AEITI په کاري پلانونو کې په پلان کې نيول شوي دي. AEITI يو د ارتباطاتو ستراتيژي جوړه کړې، خو دا لا معلومه نه ده چې په عمل کې هغه څنګه تعقيبېږي.

د ۱.۷ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د EITI راپورونه د پوهېدو وړ، په فعاله توګه ترويج شوي، په عام ډول د لاسرسي وړ دي او له عام بحث سره مرسته کوي. د امنيتي وضعې په پام کې نيولو سره، MSG بايد د خبرتيا د خپرولو لپاره د پراخ رسد د پروګرامونو ترسره کولو ته دوام ورکړي او کله چې ممکنه وي په ټول هېواد کې د EITI د راپور په هکله خبرو اترو ته لاره هواره کړي. بنياني MSG وغواړي په دې هکله غور وکړي چې د AEITI د مفاهمو ستراتيژي له کاري پلانونو سره له نژدې څخه ونښلوي او مهم پيغامونه د EITI د پراخ تطبيق برخای د سکتور د لومړيتوبونو په اساس جوړ کړي. همدارنګه MSG دې ته هڅول کېږي چې ډاډمنه کړي چې د ازادو ارقامو پالیسي په آنلاین ډول پست شوې او دا چې د EITI راپورونه د ازادو يا په وړيا توګه د لاسرسي وړ ارقامو په فارمټ کې موجود دي.

ډېټا ته د لاسرسي وړتيا (۲.۷)

د پرمختګ مستندول

که څه هم چې د AEITI د ازادو ارقامو پالیسي د MSG د ټولو معلوماتو لپاره د شفافيت يوه روښانه نظريه جوړوي او په ځانګړې توګه «په دانه يي، د ماشين په وسيله د لوستلو وړ شکلونو کې د ډېټا» د برابرولو په هکله يو شرط په کې شامل دی، د AEITI راپورونه دا مهال د ماشين په وسيله د لوستلو وړ فارمتونو کې موجود نه دي. د ازادو ارقامو په پالیسي کې همدارنګه په دې هکله د اطمینان ترلاسه کولو لپاره شرايط موجود دي چې کيدای شي له ډېټا څخه د ملي او بين المللي معيارونو په اساس استفاده وشي، «د خاصو شاخصونو په کارولو سره د راپور ورکولو کالونه يا بيلابيلې منابع سره وصل وکړای شي» او په منظمه توګه آنلاین اظهاراتو يا ښکاره کولو ته لاره هواره کړي.³⁰⁴ په دې هکله څه شواهد نشته چې له دغو شرايطو څخه کوم يې اوس تطبيق شوي او دا چې د ازادې ډېټا پالیسي په آنلاین ډول موجوده نه ده (وګورئ ۱.۷ شرط). داسې شواهد نشته چې AEITI د هرې عايداتي لارې سهم د عوايدو له هغه مجموعي مقدار سره مقايسه کړی وي چې د حکومت هرې مربوطې سطحې ته زياتېږي.

افغانستان د لومړي، دويم، څلورم او پنځم راپورونو لپاره د راپورونو خلاصې په انګليسي برابرې کړي، چې د ۲۰۰۹ او ۲۰۱۵ تر منځ هر

³⁰⁴ AEITI (۲۰۱۷)، د ازادو ارقامو پالیسي، مخکې ذکر شوې ده، ۵ مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

مالي کال تر پوښښ لاندې راوړي، البته د درېيم راپور لپاره چې ۲۰۱۱ - ۱۲ په برکې نيسي هېڅ لنډيز نه وو برابر کړای شوی. لنډ راپورونه په محلي ژبو کې نشته. که څه هم چې لنډ راپورونه ځينې وختونه داسې نوي معلومات وړاندې کوي چې په هغو راپورونو کې چې هغوی يې ادعا کوي چې رالڼد کړي يې دي موجود نه وي، د راپورونو سرچينه نه ده ذکر شوې. البته، د راپورونو له نومونې څخه معلومېږي چې هغه د ملي سکرترتیت له خوا تهيه کيږي، او له اصلونو څخه انحراف له يو څو استثناوو څخه پرته نور مهم نه دی.³⁰⁵ د څلورم راپور لپاره انفوگرافیکس هم د GIZ د يوه مشاور له خوا په انگليسي او محلي ژبو کې، البته د راپور له خپرېدا څخه خواوښا يو کال وروسته، جوړ شوي ول.³⁰⁶ په ۲۰۱۶ کې يو ۳۰ ثانيه يې وډيو کلېپ په محلي ژبو جوړ کړای شو چې د ۲۰۱۲ - ۱۳ د AEITI د راپور نتايج يې روښانول، البته هغه محدود ځلې (د تاييد په پيل کې له ۳۰ ځلې څخه کم) ليدل شوی دی.³⁰⁷ له نړيوال سکرترتیت سره چې، د ظرفیت جوړونې هڅې مستندوي، ډېرې مفاهمې ترسره کيږي، چې معمولا د GIZ په مرسته ترسره کيږي، څو د پروسې په هکله خبرتيا زياته کړي او د پارلمان د غړو،³⁰⁸ مدني ټولني (وگورئ 1.3 شرط)، او حکومتي چارواکو په شمول چې د گټه اخيستنې د مالکیت د افشا کولو په برخه کې کار کوي، د نورو له خوا د معلوماتو استعمال تشويق کړي.³⁰⁹

د برخه والو نظرونه

هغو برخه والو چې مشورې ورسره شوي د دې شرط په هکله محدود نظرونه څرگند کړل. د نړيوال وجهي صندوق يوه چارواکي تاييد کړه چې د EITI راپورونه کودبندي کيږي چې له نورو په عام ډول موجودو ارقامو سره په اسانۍ مقايسه کړای شي. د سکرترتیت کارمندانو په دې هکله هېڅ تبصرې ونه کړې چې د ازادو ارقامو پاليسي اصلا څنگه تطبيق شوه يا دا چې هغه ولې د AEITI په وېب سايټ باندې خپره نشوه. د MSG غړو او د GIZ کارمندانو تاييد کړه چې داسې پلانونه موجود ول چې داسې انفوگرافیکس چې د ۲۰۱۴ - ۱۵ له راپور سره سر خوري تهيه کړي، خو دغو ته اولويت نه وو ورکول شوی او ډېر زيات وځنډول شول. د سکرترتیت کارمندانو هم اندېښنې وښودې چې انفوگرافیکس په راپور کې د موندنو صحيح انعکاسونه نه ول، او استدلال يې وکړ چې هغوی دې ته وخت نه درلود چې له خپرېدا څخه مخکې د هغه په محتواياتو بياکننه وکړي. د MSG غړو په خلاصه راپورونو باندې تبصرې ونه کړې. د برخه والو له ټولو گروپونو څخه د MSG غړو او د مدني ټولني سازمانونو څخه د MSG پخوانيو غړو په دې هکله تأسف وکړ چې د EITI راپورونه انگليسي ته له ترجمه کېدلو څخه مخکې په محلي ژبو نه وو خپاره شوي. د سکرترتیت کارمندانو وويل چې پلان داسې وو چې خلاصه راپورونه محلي ژبه ته ترجمه کړای شي خو د هغه برخې يې د پوره راپورونو ترجمې ته ترجيح ورکړه. د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو له GIZ څخه د ظرفیت جوړونې په برخه کې د هغه د مرستې له امله مننه وکړه او تاييد يې کړه چې د برخه والو ټولو گروپونو خو په ځانگړې توگه مدني ټولني او حکومتي چارواکو له خوا لا زياتو هڅو ته اړتيا ده.

ابتدایي ارزونه

د ۷.۲ شرط MSG دې ته هڅوي چې د EITI راپورونه په ازادو فارمتونو کې عامو خلکو ته د لاسرسي وړ وگرځوي، لنډ خلاصه راپورونه تهيه کړي، د عوايدو ټولو مقدارونو ته، چې د حکومت هرې اړوندې سطحې ته زياتېږي، د عوايدو د لارو سهم رالڼد او مقايسه کړي، د استخراجي عوايدو د اتومات آنلاين افشاگانو په هکله غور وکړي او د ظرفیت جوړونې هڅې پيل کړي. دغه ډول هڅې تشويق کيږي چې ترسره کړای شي خو اړتيا ورته نشته او د EITI له معيار سره د مطابقت په هکله په تصميم نيولو کولو کې پرې حساب نه کيږي. د AEITI د ازادو ارقامو پاليسي او په منظمه توگه د خلاصه راپورونو خپرول، عامو خلکو ته په اسانۍ سره د معلوماتو د په لاس ورکولو په برخه کې، د اضافي پرمختگ لپاره يو ښه پيل په گوته کوي. البته، د ماشين په وسيله د لوستلو وړ فارمتونو کې د EITI د راپورونو نه خپرېدل يوه اندېښنه ده.

³⁰⁵ د مثال په توگه، داسې ښکاري چې [summary report corresponding to fiscal years 2012-2013](#) وړاندیز کوي چې په افغانستان کې له ملي څخه په ټيټه سطحه تادياد شته خو دغه په ساده ډول د EITI د راپور په وسيله نه ده پوښل شوي (۱۵مخ).

³⁰⁶ AEITI (۲۰۱۶)، 'د تسوي ۴ راپور'، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې په

[http://aeiti.af/Content/Media/Documents/AEIT4thReportinInfographics\(English\)24201722534338553325325.pdf](http://aeiti.af/Content/Media/Documents/AEIT4thReportinInfographics(English)24201722534338553325325.pdf) ورته لاسرسي شوی دی.

³⁰⁷ AEITI (جنوري، ۲۰۱۶)، د AEITI د تسوي راپور، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې په <https://www.youtube.com/watch?v=EzRilvAbByQ&feature=youtu.be> ورته لاسرسي شوی دی: يوتيوب.

³⁰⁸ د مثال په توگه وگورئ <http://aeiti.af/en/news/afghan-parliament-members-discussed-transparency-within-mining-sector-with-international-experts-at-workshop>

³⁰⁹ د مثال په توگه وگورئ <http://aeiti.af/en/news/53>

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور د تطبيق د پياوړتيا لپاره، افغانستان دې ته هڅول کيږي چې د EITI راپورونه د ماشين په وسيله د لوستلو وړ فارمتونو کې برابر کړي.

ترلاسه شوې تجربې او د سپارښتنو تعقيبول (۳.۷)

د پرمختګ مستندول

په افغانستان کې د EITI تطبيق د دې سبب شوی چې د EITI د راپورونو، د مدني ټولني د تحليل او د ملي سکرتریت د خپلو ارزونو له لارې ګڼ شمېر سپارښتنې رامنځته شي. د MSG لپاره مشخصو سپارښتنو ته د اولويت ورکولو، لغوه کولو يا په بل ډول تجربه کولو د يوې سيستماتيکې پروسې له نشتوالي سره سره، بيا هم د داسې مثالونو شواهد شته چې سپارښتنې په کې تعقيبېږي. د MSG د EITI له راپورونو او د MSG د عمل له پلان څخه د سپارښتنو داسې يو مسلسل لست جوړ کړی چې هغه حل کړي (وګورئ ز/ G ضميمه). د عمل پلان کې د پراخو سپارښتنو³¹⁰ په برخه کې ۱۹ مشخص فعاليتونه شامل دي او مسؤل جهتونه، شاخصونه، متوقع نتايج، د تکميلولو يو مهالوېش او د تکميلولو په وړاندې ننګونې يا چلینجونه په ګوته کوي. که څه هم چې د MSG د ملاقاتونو له يادښتونو څخه د عمل د پلان په هکله د MSG د بحث او تاييد وخت نه دی معلوم، د MSG د ۲۰۱۷ د مارچ د ۱۲ مې د کتنې يادښتونه ښيي چې کاري ګروپ د دې لپاره جوړ شوی وو چې له تېرو راپورونو څخه راوتلې سپارښتنې تعقيب کړای شي. له کاري پلان څخه دا روښانه نه ده چې آیا د دغو دواړو تر منځ کوم ارتباط شته، او د عمل پلان د AEITI په APRs کې ذکر شوی نه دی.

داسې نه ښکاري چې د عمل پلان په سپارښتنو باندې اولويت ولري، او نه د کتنې په يادښتونو يا کلنيو پرمختيايي راپورونو کې د EITI له راپورونو څخه د سپارښتنو داسې شواهد شته چې د MSG له خوا دې په پام کې نيول شوي يا لغوه کړای شوي وي. د MSG د ۲۰۱۸ په کاري پلان کې «د AEITI د تسويې د راپورونو د سپارښتنو تطبيق» د يوه مشخص هدف په توګه شامل دي، البته په کاري پلان کې سپارښتنو ته د اولويت ورکول يا د مشخص تعقيب د فعاليتونو په هکله لارښوونې نشته.³¹¹ د ملاقاتونو يادښتونه ښيي چې MSG په يو شمېر مواردو کې د EITI له راپورونو څخه د سپارښتنو په هکله په يوه عمومي طريقه خبرې اترې کړي دي، البته په دې هکله محدود شواهد موجود دي چې د سپارښتنو په هکله په تفصيل سره يا په جزياتو کې بحث شوی دی. يوازې استثنا د ۲۰۱۶ د می د ۲۴ مې د MSG ملاقات ښکاري، کله چې له برخه والو څخه غوښتنه وشوه چې د سپارښتنو په هکله د MSG د عمل پلان باندې بياکننه وکړي او په دې هکله معلومات ورکړي چې سپارښتنې بايد څنګه ځواب کړای شي. د ۲۰۱۷ د مارچ د ۱۲ مې په يادښتونو کې يوې کمېټې ته، چې ممکن د کانونو او پټروليموزارت کې وه، د مراجعې يادونه هم شوې ده، خوا مشخصه نه ده، چې د EITI له راپورونو څخه سپارښتنې تعقيب کړای شي. د ۲۰۱۴ - ۱۵ له راپور څخه مخکې، مستقل مفتش ته د مدني ټولني نه خپاره شوي ملاحظات ښيي چې مدني ټولني هڅه کوله چې د EITI د سپارښتنو د جوړولو لپاره معلومات وړاندې کړي، البته دا روښانه نه ده چې دا په وروستۍ راپور کې څه منعکس شوي دي. د EITI د راپورونو سپارښتنې، د هغو مشورتي پروژو په شمول چې د اړوندو وزارتونو لپاره ترسره کيږي، په منظمه توګه په سکتوري څېړنو کې رانقلېږي.³¹²

د افغانستان په برخه کې، د EITI له راپورونو څخه د سپارښتنو په وړاندې د پرمختګ په تشويق کې د نړيوالې ټولني رول ځانګړی ارزښت لري. له نړيوالو پرمختيايي شريکانو سره د افغانستان ارتباط تر ډېره «پرخان د تکيې د هغه دوه اړخيز چوکاټ له لارې» رهبري کيږي چې په ۲۰۱۲ کې د ټوکيو کانفرانس کې پرې موافقه شوې وه او بيا په منظمه توګه د نويو تعهداتو او بيا نويو شويو شراکتونو له لارې پرې بياکننه شوې وه. د MAF د يوې برخې په توګه، حکومت د په نامه «اجرا وړ شاخصونو» په وړاندې تازه معلومات وړاندې کوي چې افغانستان ژمنه کوي چې له نړيوالې ټولني سره په همغږۍ او تر يوه مشخص وخت پورې ترسره کړي.³¹³ همدارنګه، حکومت له نړيوال وجهي صندوق سره د ساختماني معيارونو په هکله هم موافقه کړې چې افغانستان لپاره د نړيوال وجهي صندوق د اوږده تجارتي پور د يوې برخې په توګه په منظمه توګه پرې بياکننه کيږي او تازه کيږي. د EITI سپارښتنې په دغو دواړو چوکاټونو کې په منظمه توګه طرحه کيږي او

³¹⁰ په ګوته شوي عملونه دغو ساحو پورې تعلق لري: د کانونو او پټروليم وزارت او د مالي وزارت کې د ريکارډونو ساتنه، له حکومت او کمپنيو څخه د ډېټا په هکله اطمينان حاصلول، د ډېټا بشپړوالی، له ملي څخه په ټيټه سطحه حکومتي ادارو ته جريانونه، د کانونو او پټروليم وزارت د راپور ورکونکو کمپنيو له لست څخه د کمپنيو غورځول، راپور نه ورکونکې کمپني، او د توليد په هکله راپور ورکول.

³¹¹ کاري پلان يوازې دا بيانوي چې MSG بايد د کانونو او پټروليم وزارت، د مالي وزارت، د تفتيش عالي ادارې او دولتي تصديو سره «د AEITI د تسويې د راپورونو سپارښتنې تعقيب کړي».

³¹² د مثال په توګه وګورئ، <http://samuelhall.org/wp-content/uploads/2017/10/Shaping-Afghanistans-Natural-Resources-Strategy.pdf>

³¹³ د بهرنيو چارو وزارت (اکتوبر، ۲۰۱۶)، 'د دوه اړخيزې حساب ورکونې د چوکاټ له لارې پرخان تکيه'، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې په http://mfa.gov.af/Content/Media/Documents/agreed_smaf_smart_deliverables_final26102016113033613553325325.pdf ورته لاسرسی شوی دی، مخ.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

حکومت په منظمه توګه د هغو په وړاندې د پرمختګ په هکله تازه معلومات خپروي. د نورو شيانو له جملې څخه، حکومت د کانونو د کيندنې د قراردادونو، د کانونو د کيندنې د جوازونو د ګټه اخیستونکو مالکانو د معرفي او د کاني موادو د مالي رژيم خپرول په نښه کړي، چې تر ۲۰۱۸ پورې به د MAF او د EITI تر معيار لاندې د هغه د ځينې ژمنتياوو او اجراتو په توګه ترسره کېږي. په ورته ډول، د نړيوال وجهي صندوق د ۲۰۱۷ د IV مادې مشوره ښيي چې د افغانستان لپاره د EFC تر دويمې بياکتني لاندې، د EITI د سپارښتنو په هکله څلور واړه معيارونه³¹⁴ پوره شوي دي. MAF له اهميت، او د EITI له راپورونو څخه د سپارښتنو په وړاندې د پرمختګ د تشويق د يوې مؤثرې وسيلې په توګه د نړيوال وجهي صندوق د ECF د بياکتني له چوکاټونو سره سره، داسې نه ښکاري چې د MSG لپاره دې داسې څه پروسه موجوده وي چې سپارښتنو ته اولويت ورکړي يا له دغو چوکاټونو څخه کوم يوه ته معلومات برابر کړي.

د برخه والو نظرونه

په داسې حال کې چې ټول برخه وال په دې يوه خوله شول چې د EITI په هکله په راپور ورکولو کې د تفاوتونو د سببونو د له منځه وړلو لپاره سخت کار ته ضرورت دی، او سره له دې چې هلته د دغو تفاوتونو تر شا دلایلو باندې عمومي توافق موجود وو، برخه والو د MSG او حکومت له خوا د دغو خلاوو د ډکولو لپاره د پام وړ نظريې څرګندې کړې. له ځينې استثناوو سره، اکثر حکومتي استازو چې مشورې ورسره شوې وې يادونه وکړه چې په دې هکله ګټه ګامونه پورته کړای شوي چې په ترلاسه کړو تجربو باندې عمل وکړای شي، څېړنه وکړي او د تفاوتونو سببونه وموندل شي. حکومتي چارواکو د EITI په راپورونو کې د په ګوته شويو خلاوو د له منځه وړلو لپاره د کلکو ګامونو د اخیستلو لپاره د عوايدو د ټولونې د تعقيب او راپور ورکولو لپاره د افغانستان د مالي مدیریت د معلوماتي سيستم (AFMIS) او د SIGTAS د تطبيق، د کانونو او پټروليموزارت په وېب سايټ د حکومتي قراردادونو د تر ټولو تازه لسټ د وروستي خپراوي، د کانونو او پټروليم وزارت په وېب سايټ د قراردادونو د منظم خپراوي او د کانونو په سکتور کې د ښکېلو حکومتي ادارو تر منځ د معلوماتو د ټولونې او شريکونې لپاره د يوه ډېټا سنټر د رامنځته کولو لپاره د يوه مشاور د مقررولو يادونه وکړه. د مدني ټولني سازمانونو او په MSG کې د شرکتونو استازو په دې هکله خفګان وښود، چې د حکومت له هڅو سره سره، د ۲۰۱۲-۲۰۱۳ د راپور په مقابل کې د ۲۰۱۴-۲۰۱۵ د راپور د موندنو او سپارښتنو يوې مقاييسې وښودله چې د تېرو څلورو کالونو په ترڅ کې لږ پرمختګ شوی دی. د مدني ټولني د سازمانونو استازو همدارنګه اندېښنه وښودله چې مستقل مفتش له حکومت څخه غوښتنه نه وه کړې چې د هغو ننګونو د له منځه وړلو لپاره دې اضافي معلومات وړاندې کړي چې د EITI په راپور کې په ګوته شوي دي. په MSG کې د مدني ټولني يوه پخواني استازي وګڼله چې، په داسې حال کې چې د EITI په راپورونو کې وړاندې شوې ډېټا همېشه ګټوره نه وه، سپارښتنې په دوامدار ډول د مدني ټولني د سازمانونو د مشورتي هڅو لپاره ګټورې وې.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرټريټ ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان د دې شرط د پوره کولو په لور ګټور پرمختګ کړی دی. هلته داسې شواهد موجود دي چې حکومت او MSG په دې هکله ګامونه اخیستي چې په هغو تجربو چې ترلاسه شوي دي عمل وکړي او د EITI په راپور ورکولو کې د تفاوتونو سببونه وڅېړي او حل يې کړي، البته دا هڅې د MSG او مربوطه حکومتي ادارو تر منځ د همغږۍ د نشتوالي له امله له خنډونو سره مخامخ شوي دي. داسې ښکاري چې هلته داسې سيستم نشته چې د EITI له راپورونو څخه د ترلاسه شويو سپارښتنو په هکله بحث وکړي، لومړيتوب ورکړي او په کافي اندازه انکشاف ورکړي، او نه داسې څه نښه شته چې د مشخصو سپارښتنو د حلولو لپاره د رامنځته شويو کاري ګروپونو موندنې تعقيب شي. په نتيجه کې، يوازنی سپارښتنې چې ښکاري چې بايد په منظمه توګه تعقيب شي هغه دي چې داسې انتخاب شوي چې د حساب ورکونې په بېلابېلو هغو چوکاټونو کې چې حکومت ورته تعهد لري، شاملې کړای شي، البته د MSG لپاره داسې مېکانيزم نشته چې د دغو سپارښتنو د انتخاب لپاره معلومات ورکړي.

د ۳.۷ شرط په اساس، افغانستان بايد په دې برخه کې ګامونه واخلي چې له تېرو تجربو څخه په زده کړو درسوونو باندې عمل وکړي، داسې چې د طبيعي منابعو په حاکميت باندې د EITI د تطبيق کنټرول پياوړی کړي. په ځانګړې توګه MSG بايد د سپارښتنو د مرحلو د طی کولو لپاره د خپلو کړنلارو يا پروسيزونو د بهرولو په هکله غور وکړي. د MAS د اهميت او د افغانستان په برخه کې د آی اېم اېف د

³¹⁴ د تطبيق د رهبري لپاره د يوه جيکپوري فرد د ټاکنې ترڅنګ (وګورئ ۱.۱) په دې کې د لويو ماليه ورکونکو ادارې (LTO) ته د کانونو د کيندنې او د تېلو او ګازو د ټولو شرکتي ماليه ورکونکو د مسؤليت ورکول، د LTO او د کانونو او پټروليم وزارت له خوا د کانونو د کيندنې او د تېلو او ګازو د ټولو کمپنيو د يوه لسټ تيارول او ساتل، او د عدلي وزارت ته د داسې مقننه وړانديزونو سپارل چې له ټولو لويو استخراجي کمپنيو څخه غوښتنه کوي چې داسې کلني حسابونه جوړ کړي چې د يوه تصديق شوي عامه يا خپلواک محاسب له خوا آډېټ شوي وي، شامل دي.

³¹⁵ نړيوال وجهي صندوق (۲۰۱۷)، 'د ۲۰۱۷ تر ۲۰۱۷ مادې د اوږدو تجارتي پورونو توافق لاندې مشوره او دويمه بياکتنه، او د اجراتو د معيارونو د تعديل لپاره غوښتنه - څېړنې؛ د ستاف راپور؛ او د افغانستان د اسلامي جمهوريت د اجرائيه رييس له خوا بيانې، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې ورته له <http://www.imf.org/~media/Files/Publications/CR/2017/cr17377.ashx> څخه لاسرسی وشو.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

ECF د ارزونې د چوکاټونو په پام کې نيولو سره، MSG دې ته هڅول کېږي چې د داسې اجراءو شاخصونو انکشاف تشويق کړي چې د EITI له سپارښتنو څخه راوځي او دغو ته اولويت ورکولو په برخه کې مرسته کوي.

د تطبيق نتايج او تاثير (۴.۷)

د پرمختگ مستندول

افغانستان د طبيعي سرچينو په هکله د EITI د تطبيق د نتايجو او تاثير په هکله په منظم ډول بياکتنې کوي، البته دا کار همېشه د خپلو کالنيو پرمختيايي راپورونو له لارې نه کوي. افغانستان څلور د پرمختگ کلي راپورونه (APR) خپاره کړي، چې د ۲۰۱۳ - ۲۰۱۶ دوره تر پوښښ لاندې راولي. کلي پرمختيايي راپورونه په عام ډول د AEITI په وېب سايټ په انگليسي کې موجود دي، خو په محلي ژبو نشته.³¹⁶ هغه راپور چې ۲۰۱۶ کال پوښښي هغه د ۲۰۱۶ په ډسمبر کې خپور شو، چې له هغه وخت (د ورپسې کال د جولای ۱) لپاره ښه برابر وو چې ۴ شرط يې غوښتنه کوله.³¹⁷ په دې هکله لږ شواهد موجود دي چې MSG د کلي پرمختگ راپور د اجراءو د ريكارډ په وړاندې د خپلو ستراتيژيکو فيصلو د ارزونې د يوې وسيلې په توگه کاروي، هسې چې کمي او د تطبيق په وړاندې خنډونه په گوته کړي يا د تطبيق يوه ارزونه وړاندې کړي او د هغو په اساس راتلونکي کاري پلانونه جوړ کړي. د MSG د ملاقاتونو په يادښتونو کې داسې وړاندیز نشته چې کلي پرمختيايي راپورونه د MSG له خوا تصويب شوي، البته له نړيوال سکرترت سره د ايميلونو مراسلات ښيي چې د ۲۰۱۶ پرمختيايي راپور، که څه هم چې د MSG د ملاقات اړوند يادښتونه په عام ډول د خلکو لپاره د لاسرسي وړ نه ول، خو بيا هم د ۲۰۱۶ په ډسمبر کې د MSG له خوا تصويب شو.

د ۲۰۱۶ د کلي پرمختگ راپور کې د فعاليتونو د يوې خلاصې په شمول، د کليو اجراءو يوه عمومي ارزونه شامله ده.³¹⁸ په داسې حال کې چې د هغې يوازې خلاصه وړاندې کړای شوې ده، راپور د جزياتو په وړاندې کولو کې مخکې ځي او د مفاهمې او عامه خبرونې په هکله د AEITI هڅې توضيح کوي. د ادعاوو له مخې، د ۲۰۱۶ د کلي پرمختگ راپور کې د هدفونو او هغو فعاليتونو په وړاندې چې په کاري پلان³¹⁹ کې مشخص شوي دي د اجراءو يوه ارزونه شامله ده، خو په لسټ کې راغلي فعاليتونه يوازې په عمومي ډول په کاري پلان کې موجودو هدفونو يا فعاليتونو پورې تعلق لري. راپور په ۲۰۱۶ کې تر څلورو ساحو لاندې د MSG فعاليتونه تشریح کوي، چې د EITI د راپور خپرول، مفاهمه او تبليغات، د ډېټا کيفيت او جواز ورکول او د MSG حکومتي ډول په کې شامل دي. د ۲۰۱۷ کاري پلان چې د کلي پرمختگ راپور پورې ضميمه دی ښيي چې، د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI د راپور خپرول پورې د اړوندو فعاليتونو په اسټا، ټول پاتې فعاليتونه يا روان ول يا تمه وه چې په ورپسې کال کې پيل شي. د کلي پرمختگ راپور هم د EITI په پروسه کې د بياوړتياوو او کمزورتياوو يوه سطحې خلاصه وړاندې کوي، او په مشخص ډول هغه ننگونې په نښه کوي چې د ريكارډ ساتنې د يوه مرکزي سيستم نشتوالي، د استخراج په صنايعو کې د آډېټ کولو کمزور تجربو او د حکومتي ادارو تر منځ د معلوماتو د شريکولو او د ارقامو سره يو لاس کولو په برخه کې محدوديتونو پورې اړه لري (۱۴-۱۵ مخونه)

له کلي پرمختيايي راپور څخه جلا، MSG د EITI له راپورونو څخه د سپارښتنو يو دوامدار لسټ او د هغو د ځوابولو لپاره د MSG يو د عمل پلان جوړ کړی دی (وگورئ 7.3 شرط). له کاري پلان يا د عمل پلان څخه دا روښانه نه ده چې آیا د هغو دواړو تر منځ کوم ارتباط شته، او د عمل پلان د AEITI د پرمخت کالنيو راپورونو کې نه دی ذکر شوی. هلته د داسې نورو وسيلو مثالونه هم شته چې د افغانستان له خوا د دې لپاره کارول کېږي چې د تطبيق په نتايجو باندې بياکتنه وکړي او دا ارزونې چې د هغه تاثير څنگه کېدای شي چې انکشاف ومومي. په دې کې د متحده ايالاتو د پرمختيايي ادارې (USAID) له خوا د تمويل شوې ډيموکراسۍ انټرنېشنل د ۲۰۱۷ د جولای د AEITI د اجراءو ارزونه چې د مالي وزارت په استازيتوب ترسره شوي، او د مالي وزارت د اجراءو د مديريت د ټيم له لارې د دغه وزارت منظمې ارزونې هم شامل دي، چې د نورو له منځه تر هغه حده بياکتنه کوي چې د AEITI کاري پلان تعقيبېږي. د MSG د ملاقات يادښتونه ښيي چې د دغو بياکتنو موندنې په منظم ډول له MSG سره شريکېږي.

³¹⁶ AEITI (نېټه نشته)، 'د پرمختگ کلي راپورونه'، مخکې ذکر شوی دی.

³¹⁷ له نړيوال سکرترت سره د ايميلونو تبادلې وړاندیز کوي چې د راپور په پوښښ کې يو څه گډوډي موجوده ده، البته: د راپور لومړۍ مسوده د ۲۰۱۶ د اگست په ۲۹ مه د ملي سکرترت له خوا MSG ته وسپارل شوه چې عنوان يې «د ۲۰۱۵ د پرمختگ کلي راپور» وو. نړيوال سکرترت ته په يوه بل پيغام کې، داسې تاييد شوه چې دا مسوده راپور له ۲۰۱۵ مالي کال سره برابر وو، خو په وېب سايټ کې خپره شوې وروستۍ نسخه يادونه کوي چې د راپور له ۲۰۱۶ کال سره برابر دی.

³¹⁸ د ۲۰۱۶ د پرمختگ کلي راپور په ځانگړې توگه په هغو هغو تمرکز کوي چې د ۲۰۱۴-۱۵ د EITI د راپور خپرېدا، د گټه اخيستنې د مالکيت افشا کېدا، د ازادو ارقامو د پاليسۍ جوړېدا، د عامه مالي مديريت په وده د AEITI تاثير، د مدني ټولني د بحثونو ملاتړ کولو، د MSG د غړيتوب د بيا نوي کولو لپاره تياريو او «د AEITI د يوه اتل د هڅولو هڅو» پورې تړلی دی.

³¹⁹ AEITI ۲۰۱۶، د پرمختگ کلي راپور، ۱۲-۱۴ مخونه.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د برخه والو نظرونه

برخه والو د کلني پرمختګ په راپورونو باندې، چې ښکاري چې MSG پرې په منظم ډول بحثونه نه کوي، نظرونه څرګند نه کړل. د ۲۰۱۷ MSG ځاني ارزونه تاييدوي چې MSG د ۲۰۱۶ د کلني پرمختيايي راپور له خپرېدلو څخه خبره وه او د MSG غړو، د EITI د تطبيق د پياوړتيا لپاره د کاري پلان د هدفونو د پرمختګ او د MSG د هڅو په ترسره کولو کې د کلني پرمختيايي راپور د ارزونې په برخه کې، کمي يا عيبنه په ګوته کړل. د MSG له ځاني ارزونې او له برخه والو سره له خبرو اترو څخه دا روښانه کيږي چې د MSG د عمل پلان د EITI له راپور ورکونې څخه د سپارښتنو د تعقيب لپاره يوه مهمه وسيله ګڼل کيږي. د سکرترت اوسنيو او پخوانيو غړو د ماليې وزارت د PMT دوامدارې مثبتې بياکتني روښانه کړې او ياده يې کړه چې دغې ډول وروستۍ کتنې (په ۲۰۱۷ کې) د AEITI اجرات په ۶۷ ډيپارټمنټونو کې په درېيمه درجه راوستي دي.

ابتدایي ارزونه

د نړيوال سکرترت ابتدايي ارزونه دا ده چې افغانستان، د MSG د عمل د پلان او ورسره د کلني پرمختيايي راپور په څېر اسنادو په پام کې نيولو سره، د دې شرط د پوره کولو په برخه کې ګټور پرمختګ کړی دی. افغانستان لږ هڅې کړي چې د طبيعي سرچينو د حکومتولۍ په برخه کې د EITI د تطبيق په نتايجو او تاثير باندې بياکتنه وکړي او دا د اندېښنې خبره ده چې MSG نشي کولی چې د کلني پرمختيايي راپورونو د مسودو تيارولو ته معلومات برابر کړي. MSG په منظمه توګه کلني پرمختيايي راپورونه خپروي، چې د کال لپاره د EITI د فعاليتونو سطحې خلاصې په کې شاملې وي. په دغو فعاليتونو کې د ګټه اخيستونکي د مالکيت په هکله د تطبيق د ارزونې لارنقشه شامله وي. داسې شواهد نشته چې د کلني پرمختګ راپورونه دې د دې لپاره کارول شوي وي چې په فعالانه توګه پرمختګ داسې و ارزوي چې هغه مقصدونه ترسره کړي چې د AEITI په کاري پلانونو کې طرحه شوي يا دا چې هغه پرمختګ و ارزوي چې له تسويې او تاييد څخه د راولتليو سپارښتنو په برخه کې د شوي پرمختګ ارزونه وکړي. که څه هم، داسې شواهد شته چې MSG نورې وسيلې لکه د دې هدف لپاره د MSG د عمل پلان جوړ کړی وي، لکن په دې برخه کې لږ شواهد موجود دي چې د MSG د عمل پلان د دې لپاره کار کوي چې د کلنيو کاري پلانونو په هکله معلومات ورکړي، او دا روښانه نه ده چې د MSG د عمل د پلان په مقابل کې پرمختګ څنګه څارل کيږي. همدارنګه، په دې هکله هېڅ شواهد نشته چې MSG د EITI د تطبيق تاثير، د کلنيو پرمختيايي راپورونو له لارې يا د نورو عامو اسنادو له لارې، ارزوي.

د ۴.۷ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې ټول برخه وال کولی شي چې د پرمختګ د کلني راپور په تهیه کولو کې برخه واخلي او د EITI د تطبيق د تاثير ارزونه وکړي. له MSG څخه خارج برخه وال بايد وکولی شي چې د EITI د پروسې په هکله مشوره ورکړي او د هغوی نظرونه د پرمختګ په کلني راپور کې منعکس شي. MSG بايد ډاډمنه کړي چې د پرمختګ يوه ارزونه، د ذکر شويو هدفونو د تاثير او نتايجو په شمول هغسې چې د هغه په کاري پلان کې مشخص شوي هدفونه ترسره کړي، اجرا کيږي. MSG ښايي وغواړي چې د نړيوال سکرترت له خوا وړاندې شوی د پرمختګ د کلني راپور ټيمپلېټ وکاروي او دا ډاډمنه کړي چې د پرمختګ د ارزونې لپاره مختلفې وسيلې سره همغږي او ترتيب شوي دي. MSG هڅول کيږي چې ډاډمنه کړي چې د پرمختګ کلني راپور، د MSG د عمل پلان او د مديريت کومې نورې وسيلې د دې لپاره کارول کيږي چې د کلنيو کاري پلانونو په جوړولو کې همکاري وکړي.

۷ جدول – د ابتدايي ارزونې د خلاصې جدول: نتايج او تاثير

د EITI له شرايطو سره د مطابقت لپاره د نړيوال سکرترت سپارښتني	د غټو موندنو خلاصه	د EITI شرايط
ګټور پرمختګ	د افغانستان د EITI راپورونه وپشل شوي او په محلي ژبو ترجمه شوي دي، خو اندېښنې شته چې د تېرو درې کالونو په ترڅ کې د ارتباطاتو او تبليغاتو اندازه په پام وړ توګه ورو او کمه شوې ده. MSG د ازادې ډېټا د پاليسۍ په هکله موافقه کړې، البته دا يوه اندېښنه ده چې هغه په عام ډول موجوده نه ده. په هېواد کې د امنيتي وضعې له امله له رامنځته شويو محدوديتونو سره سره، تبليغاتي پروګرامونه ولايتونو او مهمو برخه والو لکه د پارلمان غړو ته خپريږي، البته دا هغسې منظم نه ترسره کيږي لکه څنګه چې د AEITI په کاري پلانونو کې په پلان کې نيول شوي دي. AEITI يو د ارتباطاتو ستراتيژي جوړه کړې، خو دا لا معلومه	عامه بحث (۱.۷)

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

	<p>نه ده چې په عمل کې هغه څنګه تعقيبېږي.</p>	
	<p>د AEITI د ازادو ارقامو پاليسي او په منظمه توګه د خلاصه راپورونو خپرول، عامو خلکو ته په اسانۍ سره د معلوماتو د په لاس ورکولو په برخه کې، د اضافي پرمختګ لپاره يو ښه پيل په ګوته کوي. البته، د ماشين په وسيله د لوستلو وړ فارمټونو کې د EITI د راپورونو نه خپرېدل يوه انډېشنه ده.</p>	<p>ارقامو ته د لاسرسي اساني (۲.۷)</p>
<p>ګټور پرمختګ</p>	<p>داسې شواهد موجود دي چې حکومت او MSG په دې هکله ګامونه اخيستي چې په هغو تجربو چې ترلاسه شوي دي عمل وکړي او د EITI په راپور ورکولو کې د تفاوتونو سببونه وڅېړي او حل يې کړي، البته دا هڅې د MSG او مربوطه حکومتي ادارو تر منځ د همغږۍ د نشتوالي له امله له خنډونو سره مخامخ شوي دي. داسې ښکاري چې هلته داسې سيستم نشته چې د EITI له راپورونو څخه د ترلاسه شويو سپارښتنو په هکله بحث وکړي، لومړيتوب ورکړي او په کافي اندازه انکشاف ورکړي، او نه داسې څه ښه شته چې د مشخصو سپارښتنو د حلولو لپاره د رامنځته شويو کاري ګروپونو موندنې تعقيب شي. په نتيجه کې، يوازنی سپارښتنې چې ښکاري چې بايد په منظمه توګه تعقيب شي هغه دي چې داسې انتخاب شوي چې د حساب ورکولو په بېلابېلو هغو چوکاټونو کې چې حکومت ورته تعهد لري، شاملې کړای شي، البته داسې څه شواهد نشته چې MSG دې داسې نړيوالو موافقو ته کوم معلومات ورکړي وي.</p>	<p>ترلاسه شوې تجربې او د سپارښتنو تعقيبول (۳.۷)</p>
<p>ګټور پرمختګ</p>	<p>د سکرټريټ ارزونه د MSG د عمل د پلان په څېر د EITI نور اسناد په پام کې نيسي. افغانستان لږې هڅې کړي چې د طبيعي سرچينو د حکومتولۍ په برخه کې د EITI د تطبيق په نتايجو او تاثير باندې بياکتنه وکړي او دا د انډېشنې خبره ده چې MSG نشي کولی چې د کلني پرمختيايي راپورونو د مسودو تيارولو ته معلومات برابر کړي. MSG په منظمه توګه کلني پرمختيايي راپورونه خپروي، چې د کال لپاره د EITI د فعاليتونو سطحې خلاصې په کې شاملې وي. په دغو فعاليتونو کې د ګټه اخيستونکي د مالکيت په هکله د تطبيق د ارزونې لارنقشه شامله وي. داسې شواهد نشته چې د کلني پرمختګ راپورونه دې د دې لپاره کارول شوي وي چې په فعالانه توګه پرمختګ داسې و ارزوي چې هغه مقصدونه ترسره کړي چې د AEITI په کاري پلانونو کې طرحه شوي يا دا چې هغه پرمختګ و ارزوي چې له تسويې او تاييد څخه د راوتليو سپارښتنو په برخه کې د شوي پرمختګ ارزونه وکړي. که څه هم، داسې شواهد شته چې MSG نورې وسيلې لکه د دې هدف لپاره د MSG د عمل پلان جوړ کړي وي، لکن په دې برخه کې لږ شواهد موجود دي چې د MSG د عمل پلان د دې لپاره کار کوي چې د کلنيو کاري پلانونو په هکله معلومات ورکړي، او دا روښانه نه ده چې د MSG د عمل د پلان په مقابل کې پرمختګ څنګه څارل کېږي. همدارنګه، په دې هکله هېڅ شواهد نشته چې د MSG د EITI د تطبيق تاثير، د کلنيو پرمختيايي راپورونو له لارې يا د نورو عامو اسنادو له لارې، ارزوي.</p>	<p>د سپارښتنو نتايج او تاثير (۴.۷)</p>
<p>د سکرټريټ سپارښتنې:</p> <p>1. د ۱ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې د EITI راپورونه د پوهېدا وړ، په فعاله توګه ترويج شوي، په عام ډول ل د لاسرسي وړ دي او له عام بحث سره مرسته کوي. د امنيتي وضعې په پام کې نيولو سره، MSG بايد د خبرتيا د خپرولو لپاره د پراخ رسد د پروګرامونو ترسره کولو ته دوام ورکړي او کله چې ممکنه وي په ټول هېواد کې د EITI د راپور په هکله خبرو اترو ته لاره هواره کړي. ښايي MSG وغواړي په دې هکله غور وکړي چې د AEITI د مفاهمو ستراتيژي له کاري پلانونو سره له نژدې څخه ونښلوي او مهم پيغامونه د EITI د پراخ تطبيق پرځای د سکتور د لومړيتوبونو په اساس جوړ کړي. همدارنګه MSG</p>		

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

دې ته هڅول کېږي چې ډاډمنه کړي چې د ازادو ارقامو پاليسي په آنلاین ډول پست شوې او دا چې د EITI راپورونه د ازادو يا په وړيا توگه د لاسرسۍ وړ ارقامو په فارمټ کې موجود دي.

2. د تطبيق د پياوړتيا لپاره، افغانستان دې ته هڅول کېږي چې د EITI راپورونه د ماشين په وسيله د لوستلو وړ فارمټونو کې برابر کړي.

3. د ۳.۷ شرط په اساس، افغانستان بايد په دې برخه کې گامونه واخلي چې له تېرو تجربو څخه په زده کړو درسو باندې عمل وکړي، داسې چې د طبيعي منابعو په حاکميت باندې د EITI د تطبيق کنټرول پياوړی کړي. په ځانگړې توگه MSG بايد د سپارښتنو د مرحلو د طی کولو لپاره د خپلو کړنلارو يا پروسيجرونو د بهرولو په هکله غور وکړي. د MAS د اهميت او د افغانستان په برخه کې د آی اېم اېف د ECF د ارزونې د چوکاټونو په پام کې نيولو سره، MSG دې ته هڅول کېږي چې د داسې اجراء وړ شاخصونو انکشاف تشويق کړي چې د EITI له سپارښتنو څخه راوځي او دغو ته اولويت ورکولو په برخه کې مرسته کوي.

4. د ۴.۷ شرط په اساس، افغانستان بايد ډاډمنه کړي چې ټول برخه وال کولی شي چې د پرمختگ د کلني راپور په تهیه کولو کې برخه واخلي او د EITI د تطبيق د تاثير ارزونه وکړي. له MSG څخه خارج برخه وال بايد وکولی شي چې د EITI د پروسې په هکله مشوره ورکړي او د هغوی نظرونه د پرمختگ په کلني راپور کې منعکس شي. MSG بايد ډاډمنه کړي چې د پرمختگ يوه ارزونه، د ذکر شويو هدفونو د تاثير او نتايجو په شمول هغسې چې د هغه په کاري پلان کې مشخص شوي هدفونه ترسره کړي، اجراء کړي. MSG ښايي وغواړي چې د نړيوال سکرتريت له خوا وړاندې شوی د پرمختگ د کلني راپور ټيمپلټ وکاروي او دا ډاډمنه کړي چې د پرمختگ د ارزونې لپاره مختلفې وسيلې سره همغږې او ترتيب شوي دي. MSG هڅول کېږي چې ډاډمنه کړي چې د پرمختگ کلني راپور، د MSG د عمل پلان او د مديريت کومې نورې وسيلې د دې لپاره کارول کېږي چې د کلنيو کاري پلانونو په جوړولو کې همکاري وکړي.

د تاثير تحليلونه

(د EITI له شرايطو سره د مطابقت په ارزولو کې بايد په پام کې ونه نيول شي)

تاثير

په افغانستان کې د ټولو حکومتي ريفورمونو په څېر EITI هم د سختې نارامۍ او تاوتریخوالي په چاپېريال کې تطبيق شو. له نړيوالو مرستندويانو سره د دوه اړخيزې ارزونې د چوکاټونو د يوه مهم عنصر په هکله موافقه وشوه، چې EITI د کانونو د کيندنې د ريفورم لپاره د نړيوالې مرستې د يوه شرط په توگه پيل شوه. په داسې يوه حالت کې چې حکومت په کال کې خواوښا ۴۰ ميليونه امريکايي ډالر استخراجي عوايد ټولوي، او باور کېږي چې طالبان د کانونو په سر له مالياتو څخه په کال کې اټکل ۲۰۰ ميليونه امريکايي ډالر ټولوي، د استخراجاتو په سر د واکمنۍ په برخه کې هر ډول پرمختگ د ملي امنيت په برخه کې د لمس وړ نتايج لري.

د عملياتي چاپېريال او سياست دواړو د بې ثباتۍ په منځ کې، او په لويه سطحه صنعتي کان کيندنې څخه د منځنۍ او وړې کچې دکان کيندنې عملياتو ته په بدلون، او ورسره د غيرمؤثرو کدستري پروژو له يوه تسلسل سره، EITI د پاليسۍ له سطحې څخه عملي بڼو ته د بدلون په برخه کې يو د لمس وړ تاثير درلود. د ملگرو ملتونو پرمختايي پروگرام (UNDP) دا اړتيا درک کړې چې په افغانستان کې د حکومت، مدني ټولني او د خصوصي سکتور تر منځ د استخراجي صنعت د انکشاف په هکله مسايلو په هکله رسمي او منظم مشورتي ميکانيزمونه پياوړي کړي، او EITI يې د دغه کار د ترسره کولو لپاره چې دا بايد پياوړی کړای شي د يوې موجودې وسيلې په توگه په گوته کړې دي.³²⁰ د AEITI د موسسې د ارزونې په اساس چې د ډيموکراسي انټرنېشنل، AEITI له خوا په ۲۰۱۷ کې ترسره شوې، له AEITI څخه د استخراجي سکتور د مهمو مسايلو په هکله د بحث کولو د يوه فورم په توگه کار اخيستل شوی دی او په يو شمېر موضوعاتو باندې يې د تخنیکي تجربې په برخه کې مرسته کړې ده (۵ مخ).

د پيل له يوې ټيټې نقطې څخه، EITI يو څه تاثير درلود. د گڼو برخه والو گروپ (MSG) د کانونو د کيندنې د جوازونو د مديريت، د توليد

<https://info.undp.org/docs/pdc/Documents/AFG/NHDR-Project%20Document%202016.pdf>.³²⁰

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د ارقامو د کيفيت او د استخراجي عوايدو د تعقيب په برخو کې بحثونو ته لاره جوړه کړې ده. د EITI راپورونو د ريفورمونو د پروگرامونو د ارزونې لپاره د منظمو «تشخيصي وسيلو» په توگه کار کړی دی. AEITI ادعا کوي چې د EITI د راپور ورکونې له لارې يې په کال کې د خواوشا ۲ ميليارد ډالرو ورکو شويو عوايدو «يو د لوړې سطحې احتمال» په گوته کړی دی.³²¹ د مدني ټولنې لپاره، EITI د قراردادونو د افشا کولو په برخه کې د حکومت د تعهد په برخه کې د تعقيب لپاره يو مهم چينل برابر کړی دی، چې په ۲۰۱۷ کې يې له زرو څخه ډېر د وړې سطحې د کانونو د کيندنې قراردادونه خپاره کړي دي. د مدني ټولنې گڼ شمېر استازي چې مشورې ورسره شوي د EITI ارزښت يې روښانه کړی او وايي چې هغه د خلکو دې غوښتنو ته يو لوی چينل پرانستې چې د استخراجي صنايعو او په ځانگړې توگه د داسې موضوعاتو په هکله چې پخوا پټې وې، لکه دولتي تصدې، ډېر خبر شي. ټولو برخه والو د ريفورمونو د چټکولو لپاره د EITI شرايطو ته ډېرې اشارې کړي دي.

د برخه والو له ټولو گروپونو څخه برخه والو د EITI له لارې د وړاندې شوې ډېټا د موډل د اهميت په هکله رڼا واچوله، او يوه مهمه پخوانۍ بريا يې چې ټول ريفورمونه ورپورې ترلي دي د اهميت وړ وبلله. د کدستر سيستم له عصري کولو او ډيجيټلي کولو څخه نيولې د غيرمالياتي عوايدو د ټولونې د يوه سيستماتيک سيستم تر جوړولو پورې، د سکتور په مهمو ريفورمونو کې د ځنډونو او غلطو پيلونو په هکله له ځنډونو جوړولو سره سره، برخه والو د ريفورمونو په سپارښتنه کې د EITI د رول په هکله په پراخه پيمانه پوهېږي. حکومت د EITI د سپارښتنو تعقيبولو پورې اړوند مهم ريفورمونه ترسره کړي دي، چې په ۲۰۱۷ کې د کانونو د کيندنې له قراردادونو څخه نيولې د يوه عصري کدستر سيستم او غيرمالياتي عوايدو د ټولونې سيستم پورې رسېږي.

د افغانستان د شرايطو په پام کې نيولو سره، EITI له بلان څخه وروسته پاتې دی. ديموکراسي انټرنېشنل په ځانگړې توگه د گټه اخيستونکي د مالکيت افشا کولو او د قرارداد د داخلي بياکتنو په برخه کې د MSG د مرستو، او همدارنگه ولايتي رياستونو ته د ماموريتونو د ترسره کولو يادونه کوي، او داسې نتيجه اخلي چې «يو ښه فعال AEITI کولی شي چې په سکتور کې د ريفورم لپاره د يوه کتلبست رول ولوبوي». د حکومت د وزارتونو تر منځ کمزورې همغږۍ د EITI د سپارښتنو د مؤثر تعقيب مخه نيولې ده. په داسې حال کې چې برخه والو EITI د دې لپاره کارولی چې د کدستري مديريت او د عوايدو د تعقيب په برخو کې پرمختگ تشويق کړي، د عامه مالي مديريت مسايل د بحث برخه نه دي. دوه دولتي استخراجي شرکتونو ته د توجه ښکاره کموالی، چې دواړه د حکومت د استخراجي عوايدو درې پر څلور برخي جوړوي، يوه اندېښنه ده. په پياوړي شوې تخنيکي رهبرۍ او ظرفيت سره، د ۲۰۱۷ د AEITI څېړنه يادونه کوي چې، AEITI کولی شي «د ريفورم دفاع او څارنه وکړي، مجلسونه يا ميټينگونه او تخنيکي بحثونه سره همغږي کړي او له وزارتونو او رياستونو سره د محاسبوي او مالي لارښوونو په تطبيق کې کار وکړي».³²² حکومت، د همغږۍ د گډې کمېټې په جوړولو سره، د مالي وزارت او د کانونو او پتروليموزارت تر منځ همغږۍ ته د ودې ورکولو هڅه کړې، خو د افغانستان EITI کولی شواي چې د ريفورمونو په همغږۍ کې يو مهم رول ولوبوي.

د پايښت وړتيا

په افغانستان کې له پخوا راهيسې د EITI د تطبيق لپاره د پرمختيايي شريکانو يا مرستندويو ادارو له خوا د پام وړ حمايت موجود وو. د افغانستان او نړيوالې ټولني تر منځ د بريالۍ دوه طرفه مرستې د چوکاټونو د يوه مهم شرط په هکله موافقه شوې، که له افغانستان سره نړيوال ملاتړ دوام ومومي د EITI د پايښت وړتيا يقيني کيږي. يو شمېر پرمختيايي شريکانو يا مرستندويو ادارو چې مشورې ورسره شوي د EITI په هکله د بحث په ترڅ کې وويل، چې د پرمختيايي ټولني له ليد څخه، هغه په دې ښه ارزني چې پيسې پرې ولگول شي، په ځانگړې توگه له دې امله چې هغه له اصلاحات راوستونکيو سره د اولويت د ساحو، لکه د گټه اخيستني د مالکيت افشا کول، په تعينولو کې مرسته کوي. د دغو شرايطو په رڼا کې، د EITI لپاره د پام وړ په لوړه سطحه سياسي ملاتړ موجود دی، البته د بېلابېلو وزارتونو او ادارو تر منځ د اجرائو په برخه کې اختلاف د نورو ټولو ريفورمونو په څېر EITI ته د تطبيق په برخه کې ننګونې راولاړوي.

³²¹ د مالي وزارت (۲۰۱۶)، «د ۲۰۱۶ د کال د نيمايي د اجرائو د تعقيب راپور»، چې د ۲۰۱۸ په اپريل کې له [دلته](#) نه ورته لاسرسی شوی وو.

³²² ديموکراسي انټرنېشنل (۲۰۱۷)، مخکې ذکر شوی دی، ۶-۵ مخونه.

ضمیمې

الف/ A ضمیمه – د MSG د غړو لست او د تماس جزیات

«په MSG کې د غړیتوب مقام» د AEITI خپله صنف بندي هغسې چې نړیوال سکرتریت ته وړاندې شوې ده تعقیبوي.

نوم	موقف	ایمیل	«په MSG کې د غړیتوب مقام»
حکومت	غزال حبیبیار	Ghazaal.habibyar@gmail.com	دایمي غړې
	محمد نور نوري	Mnoor.noori@yahoo.com	دایمي غړې
	میر عبدالجلیل رحیم	mirabduljamilrahim@gmail.com	دایمي غړې
	نجیب الله احمدزی		دایمي غړې
	مهدي رضایی	Mahdirezaee86@gmail.com	همکار غړې
	غلام صدیق مومند	Eng.sediq@hotmail.com	همکار غړې
	محمد حارث برومند	Mharis.bromand@gmail.com	همکار غړې
مدني ټولنه	اسدالله زمري	a.zemarai@afghanadvocacy.org.af	دایمي غړې
	جاوید نوري	javed.noorani@gmail.com	دایمي غړې
	محمد افضل شېرزاد	Afzal_sherzad2000@yahoo.com	دایمي غړې
	ابراهیم جعفري	afgeology@gmail.com	دایمي
	احمد عطائي	ataee10000@yahoo.com	دایمي غړې
	حبیب الرحمان ننگ	habibnang@gmail.com	دایمي غړې
خصوصي سکتور	شفیق الله عطائي	cod@acci.org.af	دایمي
	عاشق حسین	Dir.exploration@coredrillers.net	دایمي
	بشیر اندېشه	Khoshak.company@gmail.com	دایمي
	محمد حسین		دایمي
	احمد رامین راهي	Ramin.r@cnpacg.com	دایمي
	انجنیر سردار حسین	Mehrpoor.af@gmail.com	دایمي

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

B/ب ضميمه - د MSG مجلس ته حاضري

په بېلابېلو وختونو کې د MSG په غړو کې د تغير او تبديل له امله، دا ناممکنه ده چې د MSG د غړيتوب په اساس په مجلسونو کې حاضري حساب کړای شي (وگورئ ۴.۱ شرط). بالاخره، د MSG د مجلسونو حاضري د MSG د موجودو يادښتونو په اساس چې د AEITI په وېب سايټ موجود دي دي حسايبري او هغه حالتونه نه منعکسوي چې کله د MSG غړي په هېڅ ملاقات کې هم حاضر نه وي.

							غړي			
%	ټول	۱۷.۱۰۰.۸ (لست نشته)	۱۷.۰۹.۲۵	۱۷.۰۷.۱۶	۱۷.۰۳.۱۲	۱۷.۰۱.۲۳	ارتباط	اخړ نوم	اول نوم	
۲۰%	۱		هو				IWA	افضلي	اکرام	مېنې ټولنه
۶۰%	۳		هو	هو	هو		ENRMN	عطايي	احمد	
۴۰%	۲		هو		هو		ENRMN	جعفري	ابراهيم	
۲۰%	۱			هو			IWA	متين	عبدال	
۴۰%	۲			هو	هو		ENRMN	نوراني	جاويد	
۲۰%	۱			هو			ENRMN	پارسا	علي	
۲۰%	۱			هو			PETWO	رحيمي	جان عبدالر	
۴۰%	۲		هو	هو			IWA	تيموري	ناصر	
۲۰%	۱					هو	IWA	زمری	اسدالله	
۶۰%	۳	هو	هو	هو			PETWO	ننگ	حبيب الرحمان	
۲۰%	۱		هو				HRRAC	شينواری	عطاءالله	
۳۳%	۱.۶	اوسط								
۲۰%	۱				هو		MOF	اميري	قدیر	زلمی
۲۰%	۱				هو		MOMP	عطايي	محمد	
۶۰%	۳		هو	هو		هو	MOMP	حبيبيار صافي	غزال	
۲۰%	۱			هو			MOMP	جيهان	عبدالواحد	
۲۰%	۱			هو			MOMP	نهان	نرگس	
۴۰%	۲			هو		هو	ARD/MOF	پناه	انيس	
۲۰%	۱		هو				MOMP	قدیر		
۲۰%	۱			هو			MOMP	سلام	عبدال	

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

٦٠٪	٣		هو		هو	هو	MoTCI	سرفراز	طارق
٤٠٪	٢				هو	هو	MOMP	صديق	غلام
٢٠٪	١				هو		MOF	سهرابي	ناهد
٢٠٪	١					هو	MOF	وحدت	واحدالله
٢٠٪	١					هو	MOMP	ورسج	ضيا
٢٠٪	١					هو	MOMP	ضمير	محمد
٢٠٪	١					هو	ARD	کامران	صبور
٢٨٪	١.٤	اوسط							
٤	١			هو			کوشک برادرز	انديشه	بشير
٤٠٪	٢			هو	هو		ACCI	عطايي	شفيق الله
٢٠٪	١		هو				ACCI	درويش	
٢٠٪	١				هو		ميثاق شرق	حسين	سردار
٤٠٪	٢			هو	هو		Core Drillers	حسين	عاشق
٢٠٪	١			هو			MCC/MJAM	حسين	محمد
١٠٠٪	٥	هو	هو	هو	هو	هو	CNPCI/WATAN	راهي	احمد
٢٠٪	١		هو				Core Drillers	سالارزی	عاشق حسين
٣٤٪	١.٨	اوسط							

ج/ضمیمه – د EITI د راپورونو قیمت

د AEITI راپور	د قرارداد د ورکولو نېټه	مستقل مفتش	قیمت (په امریکایي ډالرو)، د تعدیلاتو په شمول
د ۲۰۱۴ – ۲۰۱۵ د افغانستان د EITI راپور (م۵ راپور)	سپتمبر، ۲۰۱۶	هارټ نرس، برتانيا	۲۳۹۴۹۴
د ۲۰۱۲ – ۲۰۱۳ د افغانستان د EITI راپور (م۴ راپور)	ډسمبر، ۲۰۱۴، چې د ۲۰۱۵ په می کې او بیا د ۲۰۱۵ په سپتمبر کې اصلاح شوی دی	هارټ نرس، برتانيا	۲۵۷۲۸۵. په شمول د: ۱۳۵۰۰۰ (د ۲۰۱۲ لپاره اصلي قرارداد)، چې ۱۵۷۸۶ د ۲۰۱۵ په می کې ورسره یوځای شوې او ۱۰۶۴۹۹ د ۲۰۱۳ لپاره د ۲۰۱۵ په سپتمبر کې ورسره یوځای شوې.
د ۲۰۱۱ – ۲۰۱۲ د افغانستان د EITI راپور (م۳ راپور)		مور سټیفنس، اذربایجان	۶۳۹۸۴

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

D/D ضمیمه – د هغو برخه والو لست چې مشورې ورسره شوي دي

حکومت

نرګس نهان، د کانونو او پټرولیم وزارت سرپرست وزیره او د AEITI رییس
 غزال حبیبیار صافی، د وزارت مرستیاله، د کانونو او پټرولیم وزارت
 علي رضا جعفري، مشاور، د کانونو او پټرولیم وزارت
 عبدالواحد جیهون، د کانونو او پټرولیم وزارت د مالي او محاسبې رییس
 شهیدالله سنگین، د پروژې تحلیلگر، د جمهور رییس د بانکدارۍ او مالي د چارو د جیکپوري مشاور دفتر
 امتیاز شریفی، د مالي وزارت د لویو مالیه ورکونکیو د دفتر د رییس مرستیال
 صبور کامران، د عوایدو د ولایتي ارتباطاتو مشاور، د مالي وزارت
 عزیزالرحمان حبیبی، د آډېټ مدیر، د لویو مالیه ورکونکیو دفتر، د مالي وزارت
 میراحمد جاوېد، د وزیر مرستیال، پالیسي او پروګرامونه، د کانونو او پټرولیموزارت
 بهاوانا مهاجان، مشاوره، د کانونو او پټرولیموزارت
 طارق سرفراز، د مرکزي ثبت رییس
 فرهنگ عبدالرحمان، د AEITI ملي کوارډینېټر

شرکتونه

عاشق حسین، Core Drillers
 احمد رامین راهي، CNPCI
 شفیق عطایي، ACCI
 سردارحسین، میثاق شرق
 بشیر اندېشه، خوشک برادرز

مدني ټولنه

عطاءالله خان، اجرائیه رییس، HRRAC
 زینت جان، HRRAC
 حبیب الرحمان ننگ، PETWO
 افضل شېرزاد، Wadan
 ناصر تیموري، IWA
 جاوېد نوراني، ENRMN
 ابراهیم جعفري، ENRMN
 عبدالمتین، IWA
 احمد عطایي، ENRMN
 سټیفن کارتر، گلوبل وېټنېس

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

مستقل مفتشان

ډيويد کوين، هارت گروپ

فيروز رفيق، AHG

پرمختيايي شريکان يا مرستندويان

علي اقا يعقوبي، د پروژې تخنيکي مدير، په افغانستان کې په علمي طريقه د کانونو د کيندنې ښوونه، GIZ

حبيب الله ميرخېل، د پروژې تخنيکي مدير، د کانونو د مديريت پروژه، GIZ

اماني سلطاني، د کانونو د مديريت پروژه، GIZ

ماريوس سوملينسکي، جيکپوري اقتصادپوه، نړيوال وجهي صندوق

مرتضى مظفري، نړيوال وجهي صندوق

باربره ايگر، استازې، د اروپايي اتحاديې هيئت

خالد همدرد، د اروپايي اتحاديې هيئت

اجمل وزيري، DFID

احسان الله شمسي، نړيوال بانک

ازاني چابو، د جرمني د پرمختيايي همکارۍ د ادارې مرستيال، د افغانستان د فدرالي جمهوريت سفارت

نور

اندريا شاو، د اداري فساد ضد څارني او ارزونې د گډې خپلواکې کمېټې مشاور

ادريس هاشمي، د اداري فساد ضد څارني او ارزونې د گډې خپلواکې کمېټې مشاور

آسموند اندرس، د عوايدو انکشافی فاوندېشن

محمود انوري، د AEITI پخوانی ملي کوارډينيټر

کمال انډيوال، د کانونو او پتروليموزارت پخوانی مشاور

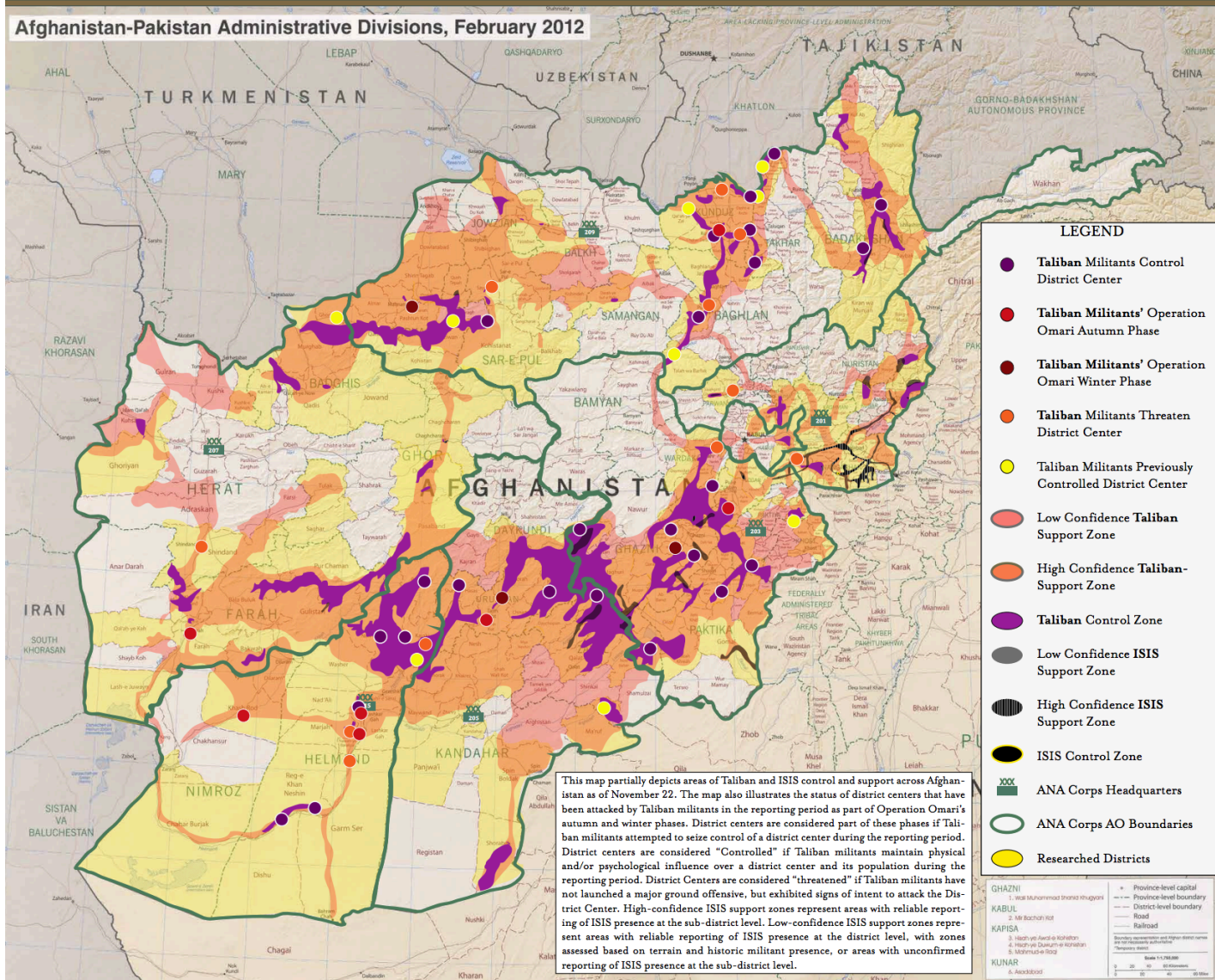
ماوريسيو ميډيناسيلي، په ادم سميت انټرنېشنل کې مشاور

هيروي نیکولی، سامويل هال

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

ه/ع ضميمه - په افغانستان کې امنيتي وضعه

ISW STUDY OF WAR
AFGHANISTAN PARTIAL THREAT ASSESSMENT AS OF NOVEMBER 22, 2016



شکل: د افغانستان د خطرونو جزئي ارزونه، نومبر، ۲۰۱۶

منبع: د جگړې په هکله د څېړنې انستيتوت، چې د ۲۰۱۸ په جنوري کې له دلته نه ورته لاسرسی شوی وو.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

F/و ضميمه - د نارت کول تصدی څخه قرضونه چې ورتاديه شوي نه دي (۲۰۱۰/۱۳۸۹)

د شمال د ډبرو سکرو د تصدی د کريډيټ او ډيبيټ کتنه، ۱۳۷۰ - ۱۳۸۹

منبع: د کانونو او پټروليم د وزارت د شمال د ډبرو سکرو د تصدی ارقام، چې د کانونو او پټروليم وزارت د (اپريل، ۲۰۱۱)، په «د شمال د ډبرو سکرو د تصدی په مالي ارزونه»، نه خپره شوي، ۳ ضميمه (۳۵ - ۳۶ مخونو) کې ذکر شوي ده.

شمېره	اداره	موقعیت	د ډبرو سکرو ارزښت چې د کريډيټ په توګه یاد شوی، مګر دا چې په بل ډول یاد شوی وي ³²³	کال	که د NCE له خوا بل ډول معلومات سپارل شوي وي
۱	د ترافیکو مدیریت	بغلان	۴۳۱۸۵ ۶۷.۹۵۹ ډالر	۱۳۷۷	
۲	د اداري چارو ریاست	بغلان	۱۴۷۶۸۹ \$3281.98	1376	
۳	د حقوقو ریاست	بغلان	۲۰۷۰ \$46.00	1376	
۴	د لوی څارنوال دفتر	بغلان	۱۹۹۶ \$44.35	۱۳۷۷	
۵	ښاروالي	بغلان	۱۳۸۶۲ \$308.04	1376	
۶	د زراعت ریاست	بغلان	۹۳۱۶ \$207.02	1376	
۷	مستوفیت (د عوایدو ولایتي اداره)	بغلان	۱۱۲۶۶ \$250.35	1375	
۸	د استخباراتو ریاست	بغلان	۲۵۷۷۰۳ \$5726.73	1375	
۹	د عامه روغتیا ریاست	بغلان	۳۸۰۷۸ \$846.17	1378	
۱۰	د راستنېدونکو او مهاجرینو ریاست	بغلان	۱۳۵۶۵ \$301.44	1378	
۱۱	اداري ریاست	بغلان	۱۵۰۰۰ ۳۳۳.۳۳ ډالر	۱۳۷۶	۱۴۷۶۸۹ 147,689
۱۲	د کلیو د بیارغونې او پراختیا ریاست	بغلان	۴۴۹۵ ۹۹.۸۸ ډالر	۱۳۷۵	
۱۳	د ښوونې او روزنې ریاست	بغلان	۵۶۳۷۳ ۱۲۵۲.۷۱ ډالر	۱۳۷۴	
۱۴	د زراعت ریاست	بغلان	۱۰۸۲۰ ۲۴۰.۴۴ ډالر		شامل نه دی
۱۵	میخانیکي لېسه	بغلان	۵۷۵۲ ۱۲۷.۸۲ ډالر		شامل نه دی
۱۶	د پولیسو مرکز	بغلان	۲۵۳۵۰۳ ۵۶۳۳.۴۰ ډالر	۱۳۷۲	

³²³ د تبادلې د موجوده نرخ استعمال: ۴۵ افغانۍ = ۱ ډالر؛ ډبر پور د ډبرو سکرو کې وړاندې شوی وو.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

شمېره	اداره	موقعیت	د ډبرو سکرو ارزښت چې د کريډيټ په توګه یاد شوی، مګر دا چې په بل ډول یاد شوی وي ³²³	کال	که د NCE له خوا بل ډول معلومات سپارل شوي وي
۱۷	سیلو	بغلان	۲۴۸۶۶۵ ۵۵۲۵.۸۸	۱۳۷۰	۱۹۸۸۲ 19,882
۱۸	د عامه معلوماتو اداره	بغلان	۳۰۴۰۰ ۶۷۵.۵۵ ډالر	۱۳۷۲	
۱۹	د سرکونو د جوړونې اداره	بغلان	۱۴۴۵ ۳۲.۱۱ ډالر	۱۳۷۱	
۲۰	نظامي لوی څارنوالي	بغلان	۱۸۵۰۰ ۴۱۱.۱۱ ډالر	۱۳۷۴	
۲۱	د ترانسپورت وزارت	بغلان	۱۳۷۲ ۳۰.۴۸ ډالر	۱۳۷۴	
۲۲	ولایتي شورا	بغلان	۶۴۴ ۱۴.۳۱ ډالر	۱۳۷۴	
	مجموعه		۱۱۶۵۶۷۸۰ ۲۵۹۰۳۹.۵۵ ډالر		
۲۳	افغان کول (د ډبرو سکرو) ریاست		۲۳۷۰۷۶۹۱	۱۳۸۶	
۲۴	د کانونو وزارت د ډبرو سکرو ریاست	کابل	۸۰۰۰۰۰		شامل نه دی
۲۵	سیلو	پل څمري	۱۹۸۸۲	۱۳۷۰	
۲۶	د کیمیاوي سرې فابریکه		۹۸۵۰۳۲۸۹ ۲۵۰۰۰۰۰	۱۳۸۷ ۱۳۸۸ ۱۳۸۹	۷۳۵۰۳۲۸۹
۲۸	بغلان مرکز، نمبر ۷۳۸	بغلان	۲۹۸۴۸۹		
۲۹	بغلان عملیات، مرکز	بغلان	۲۶۲۷۱		
۳۰	بغلان مرکز، نمبر ۶	بغلان	۹۱۵۰۱۳		
۳۱	بغلان مرکز، نمبر ۷۳۳	بغلان	۱۱۶۸۸۶		
۳۲	ولایتي کمېټه	بغلان	۱۹۶۱		
۳۳	اریانا تعمیراتي موسسه، مرکزي دفتر		۲۴۱۹		
۳۴	مشینري اینډ منجمنټ کمپني	بغلان	۱۳۷۶۱		
۳۵	خصوصي سکتور ته ورکول شوي		۱۴۳۴۵۵		
۳۶	د غوري سمنټو ریاست	پل څمري	۶۲۰۱۸۰۲۵		
۳۷	داسې نهاد چې فعالیت نه کوي		۳۱۸۹۱		
۳۸	د بلخ د پنبې شرکت	بلخ	۱۰۵۹۷		
۳۹	د سمنټو فابریکه	جیل السراج	۶۸۶۲۳۸۹		
۴۰	جنگلک ریاست	کابل	۱۲۵۰۵		
۴۱	حج ریاست	بغلان	۲۵۰۰		
۴۲	د اوبه لگولو ریاست	بغلان	۵۵۷۶۲		
۴۳	کابل ولایت	کابل	۹۶۰		
۴۴	افغان جیولوجیکي سروې	کابل	۷۲۴۱		شامل نه دی
۴۵	هلمند تعمیراتي شرکت	هلمند	۸۰۰		شامل نه دی

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

شمېره	اداره	موقعیت	د ډبرو سکرو ارزښت چې د کريډيټ په توګه یاد شوی، مګر دا چې په بل ډول یاد شوی وي ³²³	کال	که د NCE له خوا بل ډول معلومات سپارل شوي وي
۴۶	د کندوز سپین زریاست (اوس بند دی)	کندوز	۶۰۰	۱۳۷۰	د نارت کول عدد - ۵۱۲
۴۷	د کابل سپین زریاست (اوس بند دی)	کابل	۵۲۰		شامل نه دی
۴۸	د کانونو د استخراج ریاست	کابل	۳۷۲۱		شامل نه دی
۴۹	افغان تعمیراتي ریاست	کابل	۵۵۲		شامل نه دی
۵۰	د عامې روغتیا وزارت	کابل	۵۶۶		شامل نه دی
۵۱	د پوهنې وزارت	کابل	۹۶۰		شامل نه دی
۵۲	هوايي شرکت	کابل	۲۴۶		شامل نه دی
۵۳	هېڅ نه دي لست شوي		۴۹۱۴		
	د اولې صفحې/برخې مجموعه		۱۱۶۵۶۷۸		
	د دوهمې صفحې/برخې مجموعه		۱۹۳۷۳۱۳۸۳		
	عمومي مجموعه		۱۹۴۸۹۷۰۶۱ (۴۳۳۱۰۴۵.۸۰ ډالر) ۱ ډالر = ۴۵ افغانۍ		

Z/G ضمیمه – د تسويي د راپورونو د سپارښتنو لپاره د AEITI د MSG د عمل پلان

سپارښتنه	هغه عمل چې بايد ترسره شي	فعالیتونه	مسؤل لوری	شاخصونه	نېټه	متوقع نتیجه	د ننگونو يا چلینجونو او خطر اداره کول	بودجه
د مالي وزارت او د کانونو او پټرولیموزارت کې د ریکارډونو ساتنه	حکومتي ادارې او دولتي تصدی باید د لاسي ریکارډونو د مدیریت لپاره یوه مناسبه پروسه او د اسنادو د ساتنې سیستم جوړ کړي، او باید د سیستم د ساتنې د اهمیت په هکله کارمندانو ته روزنه ورکړي. د پروسې په بیاکننه کې باید له متخصصینو څخه مرسته تر پام لاندې ونیول شي، او له نورو هېوادونو څخه تجربې او ښه اجرات را نقل کړای شي.	د کلبیو ریکارډونو د ساتنې لپاره د حکومت (د مالي وزارت او د کانونو او پټرولیموزارت) او د دولتي تصدیو د اسنادو د ساتنې سیستم کې پرمختګ	د کانونو او پټرولیموزارت، د مالي وزارت	له ولایتونو څخه د راټولو شویو فایلونو شمېر او د اسنادو د ساتنې د مرکزي سیستم پیاوړي کول	د دسمبر ۱۹مه	د (ننگرهار، هرات، کندهار، بلخ) له څلورو سیمو څخه د فایلونو فیصدي مرکزي شوې ده	د مسلکي خلکو، منابعو، تشکیل او فنډ نشتوالی	د کانونو او پټرولیموزارت
		د اسنادو د ساتنې او د قراردادونو د مدیریت د اهمیت په هکله د کارمندانو روزنه	د کانونو او پټرولیموزارت، د مالي وزارت	د مالي وزارت او د کانونو او پټرولیموزارت له خوا د روزل شویو کارمندانو شمېر	د دسمبر ۱۷مه	د کانونو د پلټنې د ریاست، د عوایدو د ریاست، د قراردادونو د اداره کولو د ریاست، د ولایتي ریاست روزل شوي کارمندان	د کانونو او پټرولیموزارت له خوا د پټرولیموزارت له خوا ترسره شوی	د GIZ او ادم سمیت انټرنیشنل له خوا ترسره شوی
	د مالي وزارت – د لویو مالیه ورکونکیو ادارې (LTO) ته د کانونو د کیندنې، تېلو او گازو د لویو مالیه ورکونکیو شرکتونو مسؤلیت ورکول شي، او دا چې په کابل کې وزارت دا یقیني کړي چې هغه په هغو شرکتونو پورې د مربوطو ټولو ریکارډونو او معاملو جزیات له ځان سره وساتي.	د لویو مالیه ورکونکو اداره د کانونو د کیندنې، تېلو او گازو د ټولو لویو مالیه ورکونکیو شرکتونو مسؤله وبلل شي او د عوایدو او څارنې اداره د معاملې د اړوندو ریکارډونو جزیات وساتي	د کانونو او پټرولیموزارت، د مالي وزارت	د معاملو او نورو جزیاتو د ریکارډ کولو لپاره د لویو مالیه ورکونکو اداره (LTO) او د کانونو او پټرولیموزارت کې	۲۰۱۶	د کانونو او پټرولیموزارت د عوایدو د مدیریت سیستم، د مالي وزارت – SIGTAS	تکمیل شوی	د کانونو او پټرولیموزارت، د مالي وزارت

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

				د ډېټاسيټ موجود وي			
د کانونو او پټروليموزارت	د مالي وزارت او د کانونو او پټروليموزارت/ د تجارت او صنايعو وزارت د ثبت د مرکزي ادارې تر منځ د نژدې همغږۍ نشتوالی	روان	د دسمبر ۱۸مه	لست د مالي وزارت، د کانونو او پټروليموزارت دوه وزارتونو کې موجود شي	د مالي وزارت، د کانونو او پټروليموزارت – د تجارت او صنايعو وزارت د ثبت مرکزي اداره	د لويو ماليه ورکونکو اداره (LTO)؛ د عوايدو د څارنې رياست او د کانونو او پټروليموزارت/د تجارت او صنايعو وزارت د کانونو د کيندنې او تېلو او گازو د شرکتونو د جوازونو او د ماليه ورکونکو د هويت نمبرونو (TINS) يو لست له ځان سره ولري	د مالي وزارت – د لويو ماليه ورکونکو اداره او د کانونو او پټروليموزارت/د تجارت او صنايعو وزارت د کانونو د کيندنې او تېلو او گازو د شرکتونو د هويت نمبرونه په کې ذکر شوي وي.
د کانونو او پټروليم وزارت، نړيوال بانک، آر ډي اېف	د سيستمونو منځني يا دويمه نسخه اخيستل	روان	د دسمبر ۱۸	۱. د AMCAS/FMIS د پروژو بشپړول/۲۰۱۶ تر ۲۰۱۸ پورې د کدستري ډېټا موجودول	د کانونو او پټروليموزارت	د کدستري پروژو پر وخت تکميل او د باوري کدستري ډېټا په عام ډول لاسرسي ته برابرول	دې ته ضرورت دی چې يو معتبر کدستر، چې په مرکز او سيمو کې صادر شوي ټول جوازونه تر پوښښ لاندې راولي تيار کړای شي، او مونږ پوهېږو چې په يوه پروژه باندې کار روان دی. داسې سپارښتنه کېږي چې دا پروژه په وخت سره نهايي شي، او دا چې باوري کدستري ريكارډونه په عام ډول موجود او د EITI د معيار 3.9 شرط پوره کړای شي.
د کانونو او پټروليموزارت، نړيوال بانک	د ظرفيت او طرزالعملونو نشتوالی	روان	د دسمبر ۱۹مه	۱. د تفتيش عالي ادارې او د عوايدو د څارنې او ارزونې ادارې ته به تر ۲۰۱۹ پورې تخنيکي	د تفتيش عالي اداره، AEITI، د کانونو او پټروليم وزارت	د تفتيش عالي ادارې (SAO) او د مالي وزارت د عوايدو د څارنې او ارزونې د رياست پياوړي کول، د روزنو يا ټريننگونو جريان او په افغانستان کې د هغوی د رول ساتنه	د تفتيش د عالي ادارې (SAO) او د مالي وزارت د عوايدو د څارنې او ارزونې د رياست پياوړي کول او د هغو د کارمندانو روزنه جريان لري، او دا چې په افغانستان کې د هغو د رول اهميت ساتل کېږي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

				مرسته برابري ۰۲ روزني يا ټريننگونه به ترسره شي			
د کانونو او پتروليموزارت		تکمیل شوی	۲۰۱۱	۰۱ تر ۲۰۱۱ پورې د نړيوالو معیارونو په اساس د ټولو PSCs د توليداتو د شريکولو د قراردادونو) او EPSCs د تفحص او توليد د شريکولو د قراردادونو) لپاره د کلي آډېټ برابرو	د کانونو او پتروليموزارت	د ټولو PSCs (د توليداتو د شريکولو د قراردادونو) او EPSCs (د تفحص او توليد د شريکولو د قراردادونو) لپاره له نړيوالو معیارونو څخه په استفادې سره د يوه شرط شاملول	سپارښتنه کيږي چې حکومت بايد په ټولو PSCs د) توليداتو د شريکولو د قراردادونو) او EPSCs د تفحص او توليد د شريکولو د قراردادونو) کې داسې يو شرط شامل کړي چې د تفتيش په هکله د نړيوالو معیارونو په کارولو سره د يوه مستقل صلاحيت لرونکي محاسب يا تاييد شوي عام محاسب له خوا د قراردادي د کال تر پایه په ۱۲ مياشتو کې دننه يو کلی آډېټ ترسره کړي.
د کانونو او پتروليموزارت	د تعديل طرزالعمل	د دې لپاره قانوني اساس جوړول چې له شرکتونو څخه غوښتنه کيږي چې کلی آډېټ د نړيوالو معيارونو په اساس د با صلاحيته محاسب له خوا ترسره کړي	د دسمبر ۱۹مه	۰۱ د کانونو په قانون کې مسوده تعديلات چې د کانونو او پتروليم وزارت له خوا وړانديز شوي ۰۲ چې د کانونو او پتروليم وزارت پي په تعديلاتو کې شامل کړي	د کانونو او پتروليموزارت	حکومت بايد داسې قانون معرفي کړي چې له ټولو لويو شرکتونو څخه غوښتنه کوي چې خپل حسابونه د تفتيش په هکله د نړيوالو معيارونو په کارولو سره تیار کړي	سپارښتنه کيږي چې حکومت بايد داسې قانون معرفي کړي چې له ټولو لويو استخراجي شرکتونو (لويوالی بايد يوه مناسب متریک - لکه کلي توليد ته په پام سره تعريف شي) څخه غوښتنه کوي چې خپل حسابونه د تفتيش په هکله د نړيوالو معيارونو په کارولو سره د يوه مستقل صلاحيت لرونکي محاسب يا تاييد شوي عام محاسب له خوا آډېټ کړي، او حکومتي ادارې لکه د تفتيش عالي ادارې ته مسؤوليت ورکړي چې دغه حسابونه ترلاسه کړي او ناوخته راپور ورکونکي شرکتونه تعقيب کړي.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

<p>د کانونو او پټروليم وزارت، د مالي وزارت/نړيوال بانک</p>	<p>د مالي او بشري منابعو کموالی</p>	<p>د کانونو او پټروليم وزارت مسلکي کارمندان مقرر کړي. د مالي وزارت د مالي سيستم تازه کول - له پناه سره ارتباط نيول او کتل</p>	<p>د دسمبر ۱۸مه</p>	<p>۱. د مالي وزارت د عوايدو د رياست او د کانونو او پټروليم وزارت له خوا د برابر شويو اضافي منابعو شمېر</p>	<p>د کانونو او پټروليم وزارت، د مالي وزارت له ښاغلي پناه سره د SIGTAS په تطبيق کې د پرمختگ د تاييدولو او له ښاغلي شېراني سره د وظيفوي لايحې د تاييدولو لپاره ارتباط ونيسي.</p>	<p>چې د مالي وزارت او د کانونو او پټروليم وزارت داسې اضافي مسلکي منابع شامل کړي چې د عوايدو څارنه او مديريت حمايه کړي او په دې توگه د راتلونکو راپورونو لپاره د پوښل کېدونکې ساحې او راپور ورکونې د ډېټا په تيارولو کې مرسته وکړي؛</p>	<p>سپارښتنه کيږي چې په لنډه موده (لکه د AEITI د پنځم راپور لپاره)، د مالي وزارت او د کانونو او پټروليم وزارت بايد د راتلونکو راپورونو لپاره د پوښل کېدونکې ساحې او د راپور ورکونې د ډېټا په تيارولو کې د مرستې کولو لپاره اضافي مسلکي منابع په پام کې ونيسي؛ يوه د ظرفيت ارزونه او د روزنې لپاره د اړتياوو ارزونه بايد په پام کې ونیول شي، او د ظرفيت جوړونې اقدامات بايد تطبيق شي چې په اوسط موده کې د کارمندانو په صلاحيتونو کې يو پرمختگ رامنځته شي.</p>	<p>د ډېټا يا ارقامو بشپړوالی</p>
<p>نړيوال بانک، ادم سميت انټرنيشنل</p>		<p>د مرستندويانو له خوا د ظرفيت جوړونې د فعاليتونو او ارزونې تعقيبول</p>	<p>د دسمبر ۱۸مه</p>	<p>۱. د ظرفيت د اړتياوو ارزونه چې د مرستندويانو له خوا ترسره کيږي. ۲. د ظرفيت جوړونې اقدامات چې د مرستندويانو له خوا ترسره کيږي.</p>	<p>د مالي وزارت، د کانونو او پټروليم وزارت</p>	<p>د ظرفيت د ارزونې پيلول او د کانونو او پټروليم وزارت کې دننه د روزنې لپاره د ضرورت ارزونه او د مالي وزارت د عوايدو څارنه. د ظرفيت جوړونې اقدامات بايد تطبيق شي چې په منځنۍ دوره کې د کانونو او پټروليم وزارت دننه او د مالي وزارت د عوايدو او څارنې د کارمندانو په صلاحيتونو کې پرمختگ راشي.</p>		
<p>نړيوال بانک</p>	<p>د مالي وزارت او د کانونو او پټروليم وزارت نږدې همغږي او همکاري</p>	<p>لنډ راپور به تيار کړای شي</p>	<p>د جون ۱۸مه</p>	<p>۱. د عملي کېدا د پلان ارزونه يا فيزيبيليتي سټډي/د سند خلاصه به د</p>	<p>نړيوال بانک</p>	<p>د مالي وزارت د هغو معلوماتي سيستمونو چې چې په بېلابېلو ډيپارټمنټونو کې عمليات کوي د عملي کېدا د پلان ارزونه (feasibility study) او د کانونو</p>	<p>د مالي وزارت او د کانونو او پټروليم وزارت د معلوماتو سيستمونو چې په بېلابېلو ډيپارټمنټونو کې عمليات کوي سره يولاس کول او مطابقت ورکول</p>	

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

				نړيوال بانک له خوا جوړه شي	او پټروليم وزارت دننه سيستمونو سره هغو ته مطابقت ورکول			
د کانونو او پټروليم وزارت	غيرقانوني او غير رسمي کان کيندنه	د دوديزې او ورې سطحې د کانونو د کيندنې د عوايدو اداره کول	د جون ۱۸ مه	۱. د هغو ساحو شمېر چې د MSG له خوا کتل شوي وي	د کانونو او پټروليم وزارت، د مالي وزارت، AEITI	د کانونو او پټروليم وزارت او د عوايدو څارنه او ارزونه له AEITI سره يوځای بايد هغه ساحې وازروي چېرې چې د GIZ IS راپور حکومت ته عوايد ورپه گوته کوي داسې چې د EITI له رواي راپور څخه مخکې هغه د EITI په راپور ورکونه کې شامل کړي.	که څه هم چې د دوديزې او ورې سطحې د اکثرو کان کيندنو موقعيت او غير رسمي ماهيت دا معنی لري چې هغو ته هر اړخيزه رسيدگي به سخته وي او وخت به نيسي؛ او په پراخه کچه به اجتماعي مقصدونه خپل اهميت لري، د GIZ IS راپور بيانوي چې عوايد حکومت ته ورپاس کيږي او دا چې توليدات صادرول کيږي او دا ايجابوي چې ماليات تاديه کړي، او د کانونو او پټروليم وزارت او د مالي وزارت بايد د لا نورو معلوماتو د ترلاسه کولو لپاره له قانوني پلوه علاقه مندي ولري. داسې سپارښتنه کيږي چې د EITI له راتلونکي راپور څخه مخکې؛ د کانونو او پټروليم وزارت او د مالي وزارت له AEITI سره يوځای بايد هغه ساحې په گوته کړي چېرې چې د GIZ IS راپور حکومت ته د دې ټکي په پام کې نيولو سره عوايد په ور په گوته کوي چې هغه د EITI په راپور ورکونه کې شامل کړي.	
GIZ, نړيوال بانک		له ملي څخه په ټيټه سطحه حکومتي ادارو ته تادييات په گوته کړي.	د جون ۱۸ مه	۱. د MSG او د AEITI له خوا سپارل شوی کار	MSG	د ښارواليو په هکله راپور د هغو عوايدو په هکله چې د ولايتي او ښکته سطحې حکومتي ادارو له خوا ټولول کيږي اساسي معلومات ورکوي. داسې سپارښتنه کيږي چې MSG بايد د لا نور کار سپارښتنه وکړي چې د استخراج له سکتور څخه ولايتي او د ټيټي سطحې حکومتي ادارو ته جريانونه وازروي، هغه اندازه کړي او د هغه حد په هکله تصميم ونيسي چې تر هغه پورې دا مهم وي.	د ښارواليو په هکله راپور د هغو عوايدو په هکله چې د ولايتي او ښکته سطحې حکومتي ادارو له خوا ټولول کيږي اساسي معلومات ورکوي. داسې سپارښتنه کيږي چې MSG بايد د لا نور کار سپارښتنه وکړي چې د استخراج له سکتور څخه ولايتي او د ټيټي سطحې حکومتي ادارو ته جريانونه وازروي، هغه اندازه کړي او د هغه حد په هکله	له ملي څخه د ښکته سطحې حکومت ته جريانونه

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

							تصميم ونيسي چې تر هغه پورې دا مهم وي.	
نړيوال بانک	د پروسي پېچلتيا	د تسويه شويو اختلافاتو راپور به خپور کړای شي	د ۲۰۱۸ پای	۱. د اختلافاتو د حلولو راپور	MSG او AEITI	MSG بايد د کانونو او پټروليم وزارت او د شرکتونو له خوا د ۱۳۹۱ او ۱۳۹۲ د راپور ورکول شويو ارقامو تر منځ د تفاوتونو په هکله څېړنه وکړي.	په هغو ارقامو کې چې د کانونو او پټروليم وزارت او شرکتونو يا کمپنيو د ۱۳۹۱ او ۱۳۹۲ په هکله ورکړي دي يو شمېر اختلافات په کې موجود دي. د توليد په هکله معلومات هم د يوه اقتصادي فعاليت د شاخص په توگه مهم دي او هم له دې امله چې هغه د رايټي د محاسبه کولو اساسات جوړوي؛ غلط يا غېرپاوري معلومات کولی شي چې د حکومت په عوايدو کې تاوان ته لاره هواره کړي. داسې سپارښتنه کيږي چې MSG بايد د دغو اختلافاتو په هکله څېړنه وکړي او موجودې سيستماتيکې کمزورتياوې په گوته کړي.	
AEITI / MSG		MSG به دليل په گوته کړي	د ۲۰۱۸ پای	۱. د xxxx له خوا په لسټ کې د زياتو شويو شرکتونو شمېر	MSG	MSG بايد دا تعقيب کړي چې غضنفر د پانگوني لمبېټد شرکت ولې په غلطۍ کې د کانونو او پټروليم وزارت له لسټ څخه حذف کړای شوی وو	د MSG AEITI بايد تعقيب کړي چې غضنفر د پانگوني لمبېټد شرکت ولې په غلطۍ کې د کانونو او پټروليم وزارت له لسټ څخه حذف کړای شوی وو (۲.۴.۲.۱.۲.۱.۲. ريفرنس برخه)	هغه شرکتونه يا کمپني چې د کانونو او پټروليم وزارت د راپور ورکونکو شرکتونو له لسټ څخه حذف شوي وي

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

د پروسې پېچلتيا، د راپور نه ورکونکيو شرکتونو موجوديت	د EITI د راپور ورکونې له شرط سره د شرکتونو يا کمپنيو مطابقت	د جون ۳۰مه، ۱۸	د راپور د نه ورکولو دلایل روښانه شوي دي	AEITI او MOMP	AEITI به د هغو کمپنيو يا شرکتونو لست برابر کړي چې راپور يې نه دی ورکړی او د نورو گامونو د اخيستلو لپاره به يې د کانونو او پتروليم وزارت سره شريک کړي.	هغه شرکتونه چې د تسويې په اوسني راپور کې يې راپور نه دی ورکړی هغه په ۲.۶.۲ برخه کې ذکر شوي دي. مونږ سپارښتنه کوو چې MSG بايد د حکومت په ملاتړ په دې لار کې گام واخلي چې له دې کمپنيو څخه معلومات ترلاسه کړي او په کار دی چې د راتلونکي مطابقت لپاره د اړتيا په هکله تاکيد وکړي.	راپور نه ورکونکي شرکتونه
د کانونو او پتروليم وزارت	د مربوطه معلوماتي سيستم په انکشاف کې پېچلتيا	د جون ۳۰مه، ۸	د توليد ډېټا په عام ډول موجوده ده	د کانونو او پتروليم وزارت	د کانونو او پتروليم وزارت د شفافيت په پورتال د توليد ډېټا وړاندې کړي	مونږ سپارښتنه کوو چې د کانونو او پتروليم وزارت بايد په منظمه توگه او په وخت سره د توليد د ډېټا د خپرولو له لارې په دې ساحه کې شفافيت ته وده ورکړي.	د توليد په هکله راپور ورکول

Annex H - List of reference documents

Workplans and Annual activity reports:

Afghanistan EITI (2017), 'Beneficial ownership roadmap', accessed on <http://aeiti.af/en/documents/category/aeiti-docs> in January 2018.

Afghanistan EITI (December 2016), 'AEITI 2016 annual activity report', accessed on <http://aeiti.af/Content/Media/Documents/AEITIAnnualProgressReport201619220171551887553325325.pdf> in January 2018.

EITI Reports, Summaries, Validation Report and Secretariat Review:

Afghanistan EITI Reports on the EITI website on <https://eiti.org/publishers/afghanistan-eiti> and on the AEITI website on <http://aeiti.af/en/documents/category/reconciliation-reports>, accessed in December 2017.

EITI International Secretariat (March 2015), 'Secretariat review: Afghanistan', accessed on <http://aeiti.af/en/documents/93> in December 2017.

Afghanistan EITI (January 2016), 'Request for expressions of interest for Inception Report & Fifth (5th) EITI Reconciliation Report of Afghanistan Extractive Industries Transparency Initiative (AEITI)', accessed on <http://aeiti.af/en/tender/request-for-expressions-of-interest> in January 2018.

Afghanistan EITI (February 2016), 'Afghanistan Fourth EITI Report 1391 and 1392 (2012 and 2013) - Appendices', accessed on https://eiti.org/sites/default/files/documents/2012-2013_afghanistan_eiti_report_appendices.pdf in December 2017.

Afghanistan EITI (February 2016), 'Afghanistan Fourth EITI Report 1391 and 1392 (2012 and 2013) - Appendices', accessed on https://eiti.org/sites/default/files/documents/2012-2013_afghanistan_eiti_report_appendices.pdf in December 2017.

Afghanistan EITI (December 2016), '1391 and 1392 (2012-2013) EITI Inception report and Fourth reconciliation report - appendices', accessed on https://eiti.org/sites/default/files/documents/2012-2013_afghanistan_eiti_report_appendices.pdf in January 2018.

Afghanistan EITI (January 2017), 'Afghanistan EITI report for 1393 (2014) and 1394 (2015) Scoping Report', unpublished, provided by the AEITI Secretariat.

Afghanistan EITI (29 April 2017), 'Afghanistan Fifth EITI Report 1393 and 1394 (2014 and 2015)', accessed on https://eiti.org/sites/default/files/documents/5threconciliationfinalreport_1393-1394_2105201744057225553325325.pdf in December 2017.

Afghanistan EITI (29 April 2017), 'Afghanistan Fifth EITI Report 1393 and 1394 (2014 and 2015)', accessed on https://eiti.org/sites/default/files/documents/5threconciliationfinalreport_1393-1394_2105201744057225553325325.pdf in December 2017.

Afghanistan EITI (29 April 2017), 'Afghanistan Fifth EITI Report 1393 and 1394 (2014 and 2015) - Appendices', accessed on <https://eiti.org/sites/default/files/documents/2014->

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

[2015_afghanistan_eiti_report_appendices.pdf](#) in December 2017.

Afghanistan EITI (29 April 2017), 'Afghanistan Fifth EITI Report 1393 and 1394 (2014 and 2015)', accessed on https://eiti.org/sites/default/files/documents/5threconciliationfinalreport_1393-1394_2105201744057225553325325.pdf in December 2017.

Democracy International (May 2017), 'Afghanistan Extractive Industry Transparency Initiative Organizational Assessment', unpublished, provided by the AEITI Secretariat.

Other documents online:

AEITI (2015), 'Terms of Reference for the Multi-Stakeholder Group', accessed on <http://aeiti.af/Content/Media/Documents/1394948558120420157478410553325325.pdf> in April 2018.

Afghanistan EITI (August 2014), 'AEITI Communications Department's Workshop for MoMP and MoF Officials', accessed on <http://aeiti.af/Content/Media/Documents/ReportonMoMPandMoFTraining,August2014192201724528368553325325.pdf> in April 2018.

AEITI (2017), 'Open data policy', accessed on <https://eiti.org/document/afghanistan-open-data-policy> in April 2018.

Aziz, Roya and Noorani, Javed (March 2013), 'Shadow Validation: Analysis of Afghanistan EITI Reconciliation Reports and civil society participation', accessed on http://www.eisourcebook.org/cms/March_2013/Afghanistan%20EITI%20Shadow%20Validation%20Report.pdf in April 2018.

CSO coalition (April 2017), 'CSO Comments on the 5th AEITI Report', accessed on [http://aeiti.af/Content/Media/Documents/Letter-MWA-GW-re-5th-AEITI\(1\)75201715155205553325325.pdf](http://aeiti.af/Content/Media/Documents/Letter-MWA-GW-re-5th-AEITI(1)75201715155205553325325.pdf) in December 2017.

EITI (December 2014), 'Afghan President sets out his mining agenda', accessed on <https://eiti.org/news/afghan-president-sets-out-his-mining-agenda> in January 2018.

EITI (October 2016), 'EITI Board decision: The Board agreed on the schedule for outstanding Validations', accessed on <https://eiti.org/BD/2016-18> in January 2018.

EITI (September 2017), 'EITI Board decision: The Board agreed to postpone Afghanistan's Validation for four months until 1 November 2017', accessed on <https://eiti.org/board-decisions> in January 2018.

EITI Board (March 2017), 'The Board decided that Afghanistan is eligible for an extension and the reporting deadline is extended to 1 May 2017', accessed on <https://eiti.org/BD/2017-17> in December 2017.

Global Witness (August 2014), 'Gaps in new Afghan Mining Law pose a threat to stability', accessed on <https://www.globalwitness.org/en-gb/archive/gaps-new-afghan-mining-law-pose-threat-stability/> in January 2018.

Global Witness (June 2016), 'Afghanistan's famous lapis mines funding the Taliban and armed groups, new investigation shows', accessed on <https://www.globalwitness.org/en/press-releases/afghanistans-famous-lapis-mines-funding-taliban-and-armed-groups-new-investigation->

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

[shows/](#) in January 2018.

- Global Witness (May 2016), 'War in the Treasury of the People', accessed on <https://www.globalwitness.org/en-gb/campaigns/conflict-minerals/war-treasury-people-afghanistan-lapis-lazuli-and-battle-mineral-wealth/> in January 2018.
- Global Witness (December 2017), 'Afghan civil society note to the EITI International Secretariat ahead of AEITI Validation', accessed on <https://www.globalwitness.org/en-gb/campaigns/afghanistan/civil-society-note-eiti-international-secretariat-ahead-aeiti-validation/> in April 2018.
- Integrity Watch Afghanistan (May 2017), 'Afghan government "unable to provide basic management of mining revenues," says civil society', accessed on <https://iwaweb.org/afghan-government-unable-to-provide-basic-management-of-mining-revenues-says-civil-society/> in January 2018.
- Integrity Watch Afghanistan (November 2016), 'Fighting corruption in Afghanistan: solving the institutional puzzle', accessed on <https://iwaweb.org/wp-content/uploads/2016/11/Solving-the-Institutional-Puzzle.pdf> in January 2018.
- Integrity Watch Afghanistan and Global Witness (September 2015), 'Extractives for sustainable development in Afghanistan Policy Brief', accessed on <https://iwaweb.org/wp-content/uploads/2015/09/Policy-Brief-Extractives-for-sustainable-development-in-Afghanistan.pdf> in December 2017.
- PWYP (October 2012), 'Opening up Afghanistan's extractives sector – Afghan Government unveils first tranche of mining and oil contracts', accessed on <https://www.globalwitness.org/en-gb/archive/opening-afghanistans-extractives-sector-afghan-government-unveils-first-tranche-mining-and/> in December 2017.

Meeting minutes:

- Afghanistan EITI (January 2017), 'Minutes of the MSG meeting, 23 January 2017', accessed on <http://aeiti.af/en/documents/category/minutes-2015-2017> in December 2017.
- Afghanistan EITI (May 2016), 'Minutes of the MSG meeting, 24 May 2016', accessed on <http://aeiti.af/en/documents/category/minutes-2015-2017> in December 2017.
- Afghanistan EITI (May 2016), 'Minutes of the MSG meeting, 24 May 2016', accessed on <http://aeiti.af/en/documents/category/minutes-2015-2017> in December 2017.

Other government documents/reports:

- 2014 Minerals Law of Afghanistan, accessed on <https://s3.amazonaws.com/rgi-documents/5d6be75be025f046421581eb24535dfc512ff039.pdf> in January 2018.
- Afghanistan's State-Owned Enterprises Law, accessed on <http://mom.gov.af/Content/files/State%20Owned%20Enterprise%20Law.pdf> in January 2018.
- Central Statistics Organisation (2017), 'Mining and Energy statistics, 1387-1395', accessed on <http://cso.gov.af/Content/files/%D8%B1%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%AA%20%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF%DB%8C%20%D9%87%D8%A7/mining%20%26%20Energy/>

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

[D8%A8%D8%AE%D8%B4%20%D9%85%D8%B9%D8%A7%D8%AF%D9%86%20%D9%88%20%D8%A7%D9%86%D8%B1%DA%98%DB%8C%201387%20%D8%A7%D9%84%DB%8C%201394.xls](http://www.budgetmof.gov.af/index.php/en/) in January 2018.

- Directorate of Budget - Ministry of Finance website accessed on <http://www.budgetmof.gov.af/index.php/en/> in December 2017.
- Independent Joint Anti-Corruption Monitoring and Evaluation Committee (May 2017), 'Progress Monitoring Report, Ministry of Finance Anti-Corruption Plan Review', accessed on http://www.mec.af/files/2017_05_09_mof_ac_review_report_english.pdf in January 2018.
- Ministry of Finance (July 2013), 'Senior officials Meeting Joint Report', accessed on http://mof.gov.af/Content/files/TMAF_SOM_Report_Final_English.pdf in April 2018.
- Ministry of Foreign Affairs (October 2016), 'Self-reliance through mutual accountability framework', accessed on http://mfa.gov.af/Content/Media/Documents/agreed_smaf_smart_deliverables_final2610201613033613553325325.pdf in April 2018.
- Ministry of Information and Culture (January 2016), 'Mass media commission established to support freedom of expression', accessed on <http://moic.gov.af/en/news/57147> in December 2017.
- Ministry of Mines (December 2011), 'National Coal policy', accessed on http://mom.gov.af/Content/files/Policies/English/English_Coal_Policy.pdf in January 2018.
- Ministry of Mines and Petroleum (2012), '10 Reasons To Invest In Afghanistan's Mining Sector', accessed on <http://mom.gov.af/Content/files/10%20reasons-10pg-4.pdf> in January 2018.
- Ministry of Mines and Petroleum (2014), 'Minerals in Afghanistan', accessed on <http://mom.gov.af/Content/files/The%20Hajigak%20Iron%20Ore%20Deposit.pdf> in January 2018.
- Ministry of Mines and Petroleum (April 2011), 'Financial Assessment of the Northern Coal Enterprise', unpublished, provided by stakeholders in January 2018.
- Ministry of Mines and Petroleum (June 2016), 'Reform and restructuring of Northern Coal Enterprise', unpublished, provided by stakeholders in January 2018.
- MOMP (December 2011), 'Amu Darya oil tender process and transparency review final report', accessed on http://mom.gov.af/Content/files/Hydrocarbone%20Contracts/MOM_Amu_Darya_Process_and_Transparency_Review.pdf in January 2018.
- MOMP (January 2011), 'Support of SDNRP to the Development of Cadaster, Inspectorate and Audit Functions (GAF) Jan.-11', accessed on <http://mom.gov.af/en/page/7064> in January 2018.
- MOMP website, Hydrocarbons contracts, accessed on <http://mom.gov.af/en/page/momp-contracts/hydrocarbons-contract> in December 2017.
- Office of the President (October 2014), 'President Ghani: State-Building Is Impossible Without Civil Society' accessed on <https://president.gov.af/en/news/president-ghani-state-building-is-impossible-without-civil-society/> in April 2018

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

External websites:

- AEITI (January 2016), 'AEITI Reconciliation Report', accessed on <https://www.youtube.com/watch?v=EzRilvAbByQ&feature=youtu.be> in April 2018: Youtube.
- Afghanistan EITI (AEITI) Website, accessed on <http://www.aeiti.af/en>.
- EITI Website Afghanistan country page, accessed on <https://eiti.org/afghanistan>.
- Facebook (2017), 'AEITI', accessed on <https://www.facebook.com/AEITI/>.
- Freedom House (2017) 'Afghanistan profile', accessed on <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2017/afghanistan> in April 2018.
- World Bank Open Data website, accessed on <https://data.worldbank.org/> in January 2018.
- World Bank, World Integrated Trade Solution, accessed on <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/AFG/Year/2015/TradeFlow/Export/Partner/WLD/Product/All-Groups> in December 2017.
- Mining Cadaster Online Maps of the Ministry of Mines and Petroleum of the Islamic Republic of Afghanistan, accessed on <https://sdnmp-mining.gaf.de/all-licenses> in January 2018.
- Mining Watch Afghanistan (no date), 'Contribution to AEITI', accessed on http://miningwatch.af/?page_id=347 in April 2018.
- MOMP Transparency Portal, accessed on <https://afghanistan.revenuedev.org/dashboard> in January 2018.
- Afghanistan Central Business Registry, Company verification platform, accessed on <https://www.acbrip.gov.af/companyverification/> in December 2017.

Secondary literature:

- Afghanistan EITI (February 2014), 'Brief report on AEITI workshop delivered in preparations for the 3rd Reconciliation Report with Extractive Industries Sector' <http://aeiti.af/Content/Media/Documents/WorkshopforExtractiveIndustries2014192201724621107553325325.pdf> in April 2018.
- Afghanistan EITI (August 2017), 'Debate on AEITI's 5th Reconciliation Report in Kandahar Province', accessed on <http://aeiti.af/en/news/aeitis-5th-reconciliation-report-was-shared-with-government-officials-and-civil-society-members-in-kandahar-province> in April 2018.
- Afghanistan EITI (October 2017), 'The details of the 5th report was shared with members of CSOs, private sector and publics in Herat', accessed on <http://aeiti.af/en/news/the-5th-report-was-shared-with-members-of-csos-private-sectore-and-publics> in April 2018.
- Afghanistan Times (2015), 'Media censorship increased in Afghanistan: Nai', accessed on <http://afghanistantimes.af/media-censorship-increased-in-afghanistan-nai/> in April 2018.
- Erica Downs (2012), 'China buys into Afghanistan', in SAIS Review vol. XXXII no.2 (Summer-Fall 2012), John Hopkins University Press, accessed on <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/China-Buys-into-Afghanistan-Erica-Downs.pdf> in January 2018.
- Freedom House (2017), 'Afghanistan - status change', accessed on

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

- <https://www.justice.gov/eoir/page/file/1023176/download> in January 2018.
- GAF AG EMC+ (2008), 'Establishment of cadaster, inspectorate, audit and licensing functions in the Ministry of Mines', accessed on <https://emcplus.gaf.de/countries/7> in January 2018.
 - German Cooperation with Afghanistan (2017), 'Towards Full Membership: Afghanistan Extractive Industries Transparency Initiative (AEITI)', accessed on <http://www.ez-afghanistan.de/en/news/towards-full-membership-afghanistan-extractive-industries-transparency-initiative-aeiti> in April 2018.
 - Hart Group (2013), 'Final report on Validation of the implementation of the EITI Afghanistan' https://eiti.org/sites/default/files/documents/2013_afghanistan_validation_report.pdf, accessed in April 2018.
 - Heinrich Böll Stiftung Afghanistan (2016), 'Mining in Afghanistan', accessed on https://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/worldwide/Minig_in_Afghanistan_KorrekturenCL.pdf in January 2018.
 - IMF (December 2017), 'Islamic Republic of Afghanistan: 2017 Article IV consultation and second review of the extended credit facility arrangement', accessed on <http://www.imf.org/~media/Files/Publications/CR/2017/cr17377.ashx> in January 2018.
 - IMF (July 2016), 'IMF Loan for Afghanistan to Support Growth, Catalyze Donor Aid', accessed on <https://www.imf.org/en/News/Articles/2016/07/21/15/07/NA072216-IMF-Loan-for-Afghanistan-to-support-Inclusive-Growth> in January 2018.
 - IMF (May 2016), 'Islamic Republic of Afghanistan: Second review of the staff-monitored program – press release and staff report', accessed on <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2016/cr16120.pdf> in January 2018.
 - International Center for non-for-profit Law (2017), 'Civic Freedom Monitor: Afghanistan', accessed on <http://www.icnl.org/research/monitor/afghanistan.html> in April 2018.
 - Ni, Daisy (2017), 'Threats to freedom of expression in Afghanistan', accessed on <https://5clpp.com/2017/11/08/threats-to-freedom-of-expression-in-afghanistan/> in April 2018:
The Claremont Journal of Law and Public Policy.
 - Norwegian Institute of International Affairs (December 2017), 'Afghanistan: A Political Economy Analysis', accessed on https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2470515/NUPI_rapport_Afghanistan_Strand_Borchgrevink_BergHarpviken.pdf?sequence=2&isAllowed=y in January 2018.
 - Pakistan Federal Board of Revenue, Trade Statistics: Imports from Afghanistan January 2014-December 2015', accessed on http://www.fbr.gov.pk/TradeStatistics/COUNTRYWISE_DTL411.aspx?id=Afghanistan in January 2018.
 - Permanent Mission of Afghanistan to the UN in New York (January 2010), 'Afghan Leadership, Regional Cooperation, International Partnership', accessed on <http://afghanistan-un.org/2010/01/afghan-leadership-regional-cooperation-international-partnership/> in April 2018.
 - Resource Contracts, Afghanistan contracts, accessed on

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولوني او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

<http://www.resourcecontracts.org/search?q=afghanistan> in December 2017.

- Reuters (May 2016), 'Hopes and fears for jobs as Afghan cement factory reopens', accessed on <https://www.reuters.com/article/us-afghanistan-cement/hopes-and-fears-for-jobs-as-afghan-cement-factory-reopens-idUSKCN0YLOW6> in January 2018.
- Samuel Hall (January 2013), 'Natural Resources: What Strategy for Afghanistan?', accessed on <http://samuelhall.org/wp-content/uploads/2013/05/Natural-Resources-Strategy-for-Afghanistan.pdf> in January 2018.
- Shalizi, Hamid and Smith, Josh (2017), 'Afghan journalists face more threats as violence spreads', accessed on <https://www.reuters.com/article/us-afghanistan-journalists/afghan-journalists-face-more-threats-as-violence-spreads-idUSKBN1531T7> in April 2018.
- Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction (April 2015), 'Afghanistan's Mineral, Oil, and Gas Industries: Unless U.S. Agencies Act Soon to Sustain Investments Made, \$488 Million in Funding is at Risk', accessed on <https://www.sigar.mil/pdf/audits/SIGAR-15-55-AR.pdf> in January 2018.
- Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction (October 2015), 'DoD's compressed natural gas filling station in Afghanistan: an ill-conceived \$43 million project', accessed on <https://www.sigar.mil/pdf/special%20projects/SIGAR-16-2-SP.pdf> in December 2017.
- Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction (SIGAR) (January 2016), 'Afghanistan's Oil, Gas, and Minerals Industries: \$488 Million in U.S. Efforts Show Limited Progress Overall, and Challenges Prevent Further Investment and Growth', accessed on <https://www.sigar.mil/pdf/audits/SIGAR-16-11-AR.pdf> in December 2017.
- Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction (SIGAR) (January 2016), 'Afghanistan's Oil, Gas, and Minerals Industries: \$488 Million in U.S. Efforts Show Limited Progress Overall, and Challenges Prevent Further Investment and Growth', accessed on <https://www.sigar.mil/pdf/audits/SIGAR-16-11-AR.pdf> in December 2017.
- The Diplomat (January 2017), 'The Story Behind China's Long-Stalled Mine in Afghanistan', accessed on <https://thediplomat.com/2017/01/the-story-behind-chinas-long-stalled-mine-in-afghanistan/> in January 2018.
- Tolo News (January 2018), 'Ghoryan Salt Mine Contract Signed', accessed on <https://www.tolonews.com/afghanistan/ghoryan-salt-mine-contract-signed> in January 2018.
- UNESCO (no date), 'Enhancement of literacy in Afghanistan', accessed on <http://www.unesco.org/new/en/kabul/education/enhancement-of-literacy-in-afghanistan-ela-program/> in January 2018 (page is down 21.04.18).
- UNICOM/World Bank (September 2015), 'NCE Restructure and reform project status update presentation', accessed on http://mom.gov.af/Content/files/UNICON_NCE_WB_present_DRAFT_03.pdf in January 2018.
- US Department of State (2015), 'Country reports on human rights practices for 2015 – Afghanistan' accessed on <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2015&dclid=252957> in April 2018.

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

- US Department of State (2017), 'Country reports on human rights practices for 2017', accessed on <https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> in April 2018.
- United States Institute of Peace (2011), 'The Role of Civil Society in Monitoring Afghanistan's Extractive Industries' accessed on <https://www.usip.org/publications/2011/11/role-civil-society-monitoring-afghanistans-extractive-industries> in April 2018.
- United States Institute for Peace (September 2017), 'Reviving Commercial Development of Afghanistan's Aynak Copper Resource', accessed on <https://www.usip.org/sites/default/files/PB233-Reviving-Commercial-Development-of-Afghanistan-s-Aynak-Copper-Resource.pdf> in January 2018.
- United States Institute of Peace (January 2015), 'Afghanistan's Emerging Mining Oligarchy', accessed on <https://www.usip.org/sites/default/files/SR358-Afghanistan-s-Emerging-Mining-Oligarchy.pdf> in January 2018.
- United States Institute of Peace (July 2017), 'Illegal Mining in Afghanistan: A Driver of Conflict', accessed on <https://www.usip.org/sites/default/files/2017-07/pb226-illegal-extraction-of-minerals-as-a-driver-of-conflict-in-afghanistan.pdf> in January 2018.
- United States Institute of Peace (June 2017), 'Industrial-Scale Looting of Afghanistan's Mineral Resources', accessed on <https://www.usip.org/sites/default/files/2017-05/sr404-industrial-scale-looting-of-afghanistan-s-mineral-resources.pdf> in January 2018.
- US Department of State (2014), 'US 2014 Fiscal Transparency Report', accessed on <https://www.state.gov/e/eb/ifa/oma/235938.htm> in January 2018.
- US Geological Survey (August 2017), '2014 Minerals Yearbook, Afghanistan', accessed on <https://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/country/2014/myb3-2014-af.pdf> in January 2018.
- USAID (November 2016), 'Afghan Gas Enterprise: assessment report', accessed on http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00MM5C.pdf in January 2018.
- USGS, Afghanistan Oil and Natural Gas Viewer, accessed on <https://afghanistan.cr.usgs.gov/flexviewer/> in January 2018.
- World Bank (August 2013), 'Afghanistan: Public Financial Management and Accountability Assessment', accessed on <https://pefa.org/sites/default/files/assessments/comments/AF-Aug13-PFMPR-Public.pdf> in January 2018.
- World Bank (December 2016), 'Project Information Document/Integrated Safeguards Data Sheet (PID/ISDS)', accessed on <http://documents.worldbank.org/curated/en/531871480603485128/pdf/1480603483585-0000A8056-ITM00184-P159402-12-01-2016-1480603482616.pdf> in January 2018.
- World Bank (January 2016), Project Paper on a Proposed Afghanistan Reconstruction Trust Fund Additional Financing in the Amount of US \$41.125 million Equivalent to the Islamic Republic of Afghanistan for a Second Public Financial Management Reform Project, accessed on <http://documents.worldbank.org/curated/en/393331467989442762/PAD1710-PJPR-PUBLIC-Project-Paper-Disclosable-Version-P150632-2016-02-16-12-46.docx> in January 2018.
- World Trade Organisation (2017), 'Chabahr port - a New transit gateway for Afghanistan',

د افغانستان تاييد: د ابتدايي ارقامو د ټولونې او د برخه والو د مشورو په هکله راپور

accessed on <https://www.oecd.org/aidfortrade/casestories/casestories-2017/CS-61-NTP-MIP-Chabahar-port-New-transit-gateway-for-Afghanistan.pdf> in January 2018.

World Trade Organisation (2017), 'Chabahr port - a New transit gateway for Afghanistan', •
accessed on <https://www.oecd.org/aidfortrade/casestories/casestories-2017/CS-61-NTP-MIP-Chabahar-port-New-transit-gateway-for-Afghanistan.pdf> in January 2018.

Zafar Shayan (April 2017) 'Challenges facing civil society in Afghanistan', accessed on •
<http://politicalcritique.org/world/2017/civil-society-afghanistan/> in April 2018.